

Jacobi Mutii Attendulae, Cottignolae, Sfortiae nuncupati, D. C. vita

<https://hdl.handle.net/1874/388992>

see 2
**IACOBI
MVTII ATTENDV**

LAE, COTTIGNOLAE, SFOR-
TIAE Nuncupati, D. C. uita PAVLO
IOVIO Episcopo Nucerino
Viro undequaque doctif-
simo Autore,

AD HAEC

AEGIDII ALBORNOTII CA-
RILLI CONCHENSIS, HISPANI
res gesta, à IOANNE GENESIO SE-
PVLVEDA Cordubensi, una cum breui eiusdem
Authoris Collegij Hispani, ab AEGIDIO
olim BONONIAE fundati,
descriptione.

Omnia quàm haëtenus emendatiora, ac
in GERMANIA iam primum in
lucem ædita.

BASILEAE.

IACOB

MVTM A EEND

THE COTTAGE

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

THE MOUNTAIN

GEORGIO RA-
POLTZSTEINIRE GV.

lo Magnanimo ac Illustri, IOANNES

HEROLD Acropolita

Bene agere.

VI ingenuorū no-
mē sibi adscribi cu-
piūt GEORGI He-
ros fortissime, ple-
rumque facta illu-
stria à se suis ue confecta numera-
re consuerunt: quandoquidē ho-
nos pulchrè factis tantum prome-
reri solet. Quapp̄ter Romani illi
antiqui humanarum disciplina-
rum probatissima exempla, HO-
NORIS & VIRTVTIS ædes uo-
luerunt esse coniunctissimas, im-
mò M. Marcellus belli fulmen, i-
† 2 ta ædi

EPISTOLA

ta ædificatas, ut DOMINAE HO-
 NORIS aram aditurus, VIRTU-
 TIS limina prius calcare cogere-
 tur: in ipsa religionis & sacrificij
 deuotione honoris dulces fructus
 appetentem admonens, nullum
 illi eorum gustum sperandum es-
 se, nisi uirtute duce pomerium in-
 traret augustissimum. Hoc qui-
 dem multorum & VV. CC. exer-
 cuit ingenia, ut Veterum sic quo-
 que Recentiorum: Miltiadis e-
 nim trophea, somnū excusserunt
 Themistocli sapius: Cæsar geme-
 bundus Alexandri statuam inspe-
 xit: & ne enumerando plura lon-
 gior sim: SFORTIAM Britanni
 illius Ioānis Aucuth scelicitatem
 ita æmulatum esse, ut nullis uel
 pericu-

NVNCPATORIA.

periculis, uel laboribus deterreri
 cohiberiue potuerit, quin pro uo-
 tis illius trāscenderet existimatio-
 nem & gesta: & conderet gentem
 toto orbi admirandam. Eandem
 uirtutem generosam AEGIDII
 ALBORNOTII Magni in sedis-
 se animum manifestum est: nam
 Petri Castellani Regis, tyrannis,
 cum omnē sibi adimeret occasio-
 nem, qua gentem CARILLAM
 celebriorem redderet, & maiorū
 illustrium gloriam magis illustra-
 ret, in Galliam se contulit, procul
 dubiō ea ipsa mente, ut in Pont.
 Max. (quem Italiae Imperium co-
 gitantē perceperat, et modo Impe-
 rator nō deesset idoneus, belli im-
 pendia omnia præparasse) famili

EPISTOLA

am se intruderet, & ea ratione an-
 sam rerum gerendarum illustriū
 nancisceret. Duorū igitur istorū
 Ducū uitas acres gestas, cum no-
 bis ex Italia, quā p̄ uoto serius,
 unā cum multorū aliorum Prin-
 cipum Virorū celebratorū histo-
 rijs, nuper adferebant, ac tēporis
 celeritas, spaciū quoq; denegaret,
 quod omnes typis subiiceremus,
 placuit tamen, id horarum quod
 restabat duob. his authoribus im-
 pendere PAVLO IOVIO scilicet
 Antistiti, ac Ioāni Sepulueda Cor-
 dubensi. Quemadmodū enim a-
 lienam persuasionē fore alieni es-
 se sentio, ita ingenij dotes in om-
 nib. admirari, suspicere, ac ample-
 cti soleo, ut nunquam non mag-
 num

NVNCVPATORIA.

num aliquid me nactum esse credam, si quid eruditū: in Reip. commodum: aut in bonorū commendationem scriptū nobis se offert. Ac ut ingenuē fatear, quā malē alij de Romana Curia sentiāt, mihi tamen hoc promitto (quandoquidē Doctos uiros tandē apud eam, in precio haberi, omnib. generib. dignitatū euehi, uidemus) citius uitij purgatā iri, si IOVIOS Sadoletos (quamcūq; nihil ad hoc opus faciat, tamen Sadoletū præterire nephas duco) Sepuluedas adhuc perpaucos haberet, qui ingenij sceliciff. simplicitatē adiungerēt Christianam. IOVIO enim quid tersius, quid breuius, quid succulentius: Sadoleto quid sua-

EPISTOLA

uius, quid ponderosius, quid sublimi⁹: quos Sepulueda insequēs.

πικλιδυς δ' ἐπίρσαι ποσὶ κραιπνοῖσι πιποιδῶς.

Minima igit̃ horum Virorū authoritas, caussa non est, ut ædere curarē has uitas aliàs ut legantur, in manib. terant̃, digniss. Verum enim uerò in SFORTIAE uita uidere est, quàm etiam benignè, humili loco natos, si uirtus adsit, comiteť fortuna: in AEGIDIO quãtum maiorū authoritas, si educatione non adulterať ingenuorū progressus, addat confidentiæ, et generositatis. Tibi aut̃ ut eas dedicarē GEORGI Heros Magnanime, non una, sed quę unumquẽq; mouere possent, persuaserunt rationes permultæ. Dũ enim familiae

N V N C V P A T O R I .

lig tue nobilitatē, ac eam multis se-
 culis in Italia Vmbriæ Imperium
 obtinuisse considero, potui facile
 in animū inducere, iucunda illa
 memoria recreari te, quo momē-
 to Spoletini Regni mentio tibi oc-
 curreret: et eā refricaret progenito-
 rum tuorū sedem, ab AEGIDIO
 ALBORNOTIO ita munitā et fir-
 matā, ut in splendida illa atq; Mar-
 tia Italia, nullus qui auariss. Tyran-
 nis aut fortiss. Imperatorib. cupi-
 ditatem maiorē, aut labores duri-
 ores iniecērit, existat locus. De ex-
 emplis enim non tam sollicitus ut
 sim, facit illa tui grandeuī paren-
 tis Guilhelmi uita, in Aula Regia,
 MAX. AEMILIANI CAES. om-
 nium quos GERMANIA CHRI-

†

5

STIANI

EPISTOLA

STIANI ORBI ARX procrea-
uit sanctissimi, prefectura digniff.
transacta, & iam in otio tam pius
atq; dulcis conuictus. Is enim tibi
exemplar uirtutum, qui optimis
quibusq; probatus: is omnis mili-
tia & morū institutor, qui inter
Germaniæ proceres, pace et bel-
lo fidus MAXIMILIANO Acha-
tes totius aūt orbis quasi in Thea-
tro, olim cum Viennæ de Roma-
ni Imperij, Pannoniarū, Boiohe-
mię, Sarmatarum commodis age-
retur, in corona & Regū & Lega-
torum innumerabiliū, quid in ar-
mis posset, sæpius ostendit. Præ-
terea nemo nescit, quā doleas tem-
poris huius infelicitatē, quo uir-
tutis receptus tam angustus. Per-
paucis

N V N C V P A T O R I A .

paucis enim euenit, ut inter tanta
 omniū discordia, digna offerre-
 tur occasio, qua uel Reip. inserui-
 re, uel celebri gloriæ quis bonus
 adspirare possit. Deinde autē qđ
 maximè urgebat est ipsum in bo-
 nas literas studiū, quo et tu capiā-
 re, et ipsa indicant quantū splēdo-
 ris repēdere possint. Utinā enim
 principes Viri omnes, animū in-
 ducerent, ad fouēdas quos et pro-
 batos et literarum auídos noscūt,
 multa & præclara optimatum ge-
 sta tam miserè numquā deperirēt.
 Nam ut probatus sit author Pli-
 nius Iunior, magis probāndus mi-
 hi nunquam uidet̃, quàm in his
 uerbis, quæ libentiss. hîc adscri-
 bam, & ut mihi uidetur opportu-
 nē

» nè: sunt autem hæc. Fuit moris
 » antiqui eos qui uel singulorū lau-
 » des, uel uerbū scripserant, aut ho-
 » noribus, aut pecunia ornare: no-
 » stris uerò temporib. ut alia specio-
 » sa & egregia, ita hoc in primis exo-
 » leuit: Nā postq̃ desuimus facere
 » laudāda, laudari quoq̃ ineptum
 » putamus. Hac ex caussa GEOR-
 » GI fortissime Maiorum nostro-
 » rum facta ubiq̃ depressa iacent,
 » cum uirtutis studiosi, uirtutis om-
 » nibus præditi Romani et Itali, sua
 » liberalitate & magnanimitate, no-
 » men suū posteris mādauēre. Me
 » Hercle enim dubium non est, Se-
 » nem illum uenerandum Genito-
 » rem sanctūssimum tuum, sæpius
 » cum MAXIMILIANI gesta se-
 » cum re-

N V N C V P A T O R I A

cū reputat, lachrymas nō retine-
 re, quod hacten⁹ idoneū scripto-
 rem affecuta non sint. Quòd au-
 tem confidentiæ notam, aut im-
 portunitatis uitiū aboleat, quòd
 minus temerè hos tibi dedicaue-
 rim libellos, familiarium tuorum
 atq; adeò necessariorū facit exhor-
 tatio Ioānis Hoffmeyer, ac Ioan-
 nis Huberi & animi & corporis
 tuorū Medicorū, ambo enim ut
 tibi pergrati ac chari, sic mihi pa-
 troni & amicissimi existunt, quo-
 rum quidem ad calculum quod-
 uis periculum subirem: noui e-
 nim candidum eorum animum,
 matura cōsilia, atq; synceritatem.
 Si forsitan me adeò imperitè non
 fecisse, te docebūt: aut si quid pec-
 carum

EPISTOLA

catū, culpæ eos deprecatores habeo apud te, non minus acceptos, quam strenuos. Demū quod dementissimum esset refugere, ut in eorū albo essem, qui te colunt, amant, liberaliter p̄ animi tui nobilitate à te habiti sunt, maxima fuit causa: quid nam, uerum obticerem: dum enim mihi patronos quæro, literis bonis me quæsisse eos arbitror, quod quidem à uerò magis alienum uideri nō potest, quàm certum sit, hominum conditionem citò deperire, cum illæ æternū floreat. Nec doctissimi Poëtæ scitè minus quàm eleganter dictū hoc arbitrandum puto:

Principib. placuisse uiris non ultima laus est.

Tu si conatus nostros pro animi
cui

N V N C V P A T O R I A

tui Magnanimitate cōsulueris bene, studia nostra, quibus immori decretum est, reficies: et pro ætate ac tēpore quicquid occurret, uel nobis exaratum fuerit, tui nominis dignum, habebis: quod quidem quantulumcumque fuerit, scio, ob in bonas literas amorem ardentissimum, haudquaquā reijcies. Vale Heros magnanime.

Ex inclyta Rauracorum Basilea,

Calend. Septembri Anno

ā nato CHRISTO

M D XLII.

INVENTORIA

In Magnanimitate sollicitis de
re studii nostri, quibus in
decretum est, referret pro
ac tempore quicquid occurrerit,
vobis exaratum fuerit, in
his dignum, habebis: quod
item quod vultum curaque fuerit,
satis, ob in bonis litteris
arbitrarium, habebis: ut
fides. Vale. Hec Magnanimitate
fex inq[ue] Rectorum Bales
Calend. Septembri Anno

ANNO DOMINI M. D. XLIIII.

M. D. XLIIII.

AD GVIDONEM

ASCANIVM SFORTIAM A

sancta FLORA Cardinalem ara-
rijq; Praefectum,

PAVLI IOVII

Praefatio.

QVVM honorē Sena-
toriae dignitatis, quē
tibi planē adolescēti
maternus auus PAV-
LVS Tertius Pont.
Max. insigni iudi-
cio, sed maturius fortasse, quā spera-
ras, mandauit: cū uirtutis indole, tum
claritate familiae, ad eō egregiē susten-
tes, ut maiore fortuna dignus esse ui-
deare: Per gratū omninō futurum exi-
stimauī, si tibi ardētī animo uirtutem
complectenti, nouae faces adderen-
tur, ductae scilicet à maiorum tuorum

* exem-

PRAEFATIO

exemplis S FORTIAE praesertim ab-
 aui tui: qui summa cū laude amplissi-
 mis rebus gestis familiae uestre immor-
 tale cognomen dedit. Eius enim uiri
 bello memorabilis dicta factaq; soler-
 ti indagatione ex uarijs, ineptisq; sae-
 pè rerum scriptoribus excerpta in En-
 chiridion descripsi, ut ad imaginem
 tanto frontis honore cōspiciam, quā
 domi pictam assidue cōtemplaris, ex-
 celli quoq; animi similitudo ad ueram
 effigiem stilo expressa, nō indecenter
 accederet. Itaq; enitere GVIDO A-
 scani, uirtuteq; plurimum, & litera-
 rum studio contende, ut paterni, ma-
 terniq; generis famam & aequas, & su-
 peres. Nec id tibi omnino difficile ui-
 deatur. Pulchrum enim erit, & ualde
 decorum, sacro uiro inter tanta ma-
 iorum lumina pietatis, & literarū ful-
 gore procul ab inuidia reful-
 sisse. Vale.

C A P I T V M.

D E natiuitate eius	Cap. I. fol. 1
De fama natalium	Cap. II. fol. 2
De Horoscopo, & Genitura, & nomine eius.	
Cap. III	fol. 4
De diuinatione Astrologorum	Cap. IIII. fol. 5
De educatione, & rudimento eius	Cap. V. fol. 5
De prima militia eius	Cap. VI. fol. 6
De altitudine animi, & cupiditate gloriæ	
Cap. VII	fol. 7
De Ioãne Aucuto Brittãno Duce	Cap. VIII. fol. 7
De Brolia, Bior do, & Alberico magnis Ducibus	
Cap IX	fol. 8
De Alberico Cataphractorum equitum inuentore	
Cap. X	fol. 9
De cognomento ex re quæsito	Cap. XI. fol. 9
De primis Commilitonibus eius	Cap. XII. fol. 10
De Præfectis, ab se dilectis à promptitudine uirium	
Cap. XIII. fol. 12	
De amicitia cum Braccio uita	Cap. XIIIII fol. 12
De causis amicitiaæ cum Braccio abruptæ	
Cap. XV	fol. 13
De caussa inimiciarum cum Tartalia	
Cap. XVI	fol. 15
De prima equitum Præfectura.	Cap. XVII. fol. 16
De insignibus gentilitijs à Roberto Casare dono ac ceptis	Cap. XVIII. fol. 17
	* 2 De Hono-

I N D E X.

De Honoratiore militia eius	Cap. XIX.	fol. 19
De cæde Othonis Tertij	Cap. XX.	fol. 20
De diuersitate famæ ex Othonis cæde	Cap. XXI.	fol. 22
Quib. Principib. operã nauarit.	Cap. XXII	fol. 23
De Ludouico secundo, & amore Reginae Ioannæ	Cap. XXIII	fol. 24
Quoties prosperè, infœliciterq; pugnarit	Cap. XXIII	fol. 26
De Angelo Pergulano profligato.	Ca. XXV.	fol. 27
De Ladislao Rege ad Lyrin superato.	Cap. XXVI.	fol. 28
De prælio ad Aquilam foeliciter commissõ	Cap. XXVII	ol. 30
De Tartalia ad Tuschanellam deuictõ	Cap. XXVIII	fol. 32
De pugna ad Sebethi pontem egregie depugnata	Cap. XXIX	fol. 34
De Roma libertati restituta, & Picinino acie capto	Cap. XXX.	fol. 37
De Alphonso Rege acie profligato	Cap. XXXI	fol. 38
De infœlitate prelij ad Viterbium	Cap. XXXII	fol. 41
De clade ad Cryptã accepta	Cap. XXXIII	fol. 42
		De infœ.

C A P I T V M.

De infœlici pugna ad Capuam	Cap. XXXIIII	
fol.		44
Quoties prælio, & insidijs sit captus		
Cap. XXXV	fol.	45
De prælio ad Casalecium facto	Cap. XXXVI	
fol.		45
Quomodo ex insidijs sit captus	Cap. XXXVII	
fol.		47
Quomodo ad Bencuentum sit captus		
Cap. XXXVII		fol. 50
Quomodo Iacobus ex Principe Rex sit appella- tus, & SFORTIA seruatus	Cap. XXXIX	
fol.		52
Quibus conditionibus SFORTIA necem effuge- rit	Cap. XL	fol. 55
De supplicio Cæsaris, & SFORTIAE fœlicita- te	Cap. XLI	fol. 56
De Regina capto Rege liberata	Cap. XLII	
fol.		58
De iniurijs eius Deorum iudicio uindicatis		
Cap. XLIII	fol.	60
De cæde Alopi	Cap. XLIII	fol. 61
De nece Iulij Cæsaris Pereti, & Cecholini		
Cap. XLV	fol.	61
De calamitate Iacobi Regis	Cap. XLVI	fol. 62
	*	3 De

C A P I T V M.

De Sergiano Magno Senescalco trucidato	
Cap. XLVII fol.	63
De Nicolai Ursini fœda morte	Cap. XLVIII
fol.	64
De Paulo Ursino Braccij insidijs interfecto.	
Cap. XLIX.	64
De Armalerij proditoris supplicio	Cap. L fol. 66
De infœlicitate Braccianarum partium, & Sfortia norum prospero successu	Cap. LI. fol. 67
De uulnere ad Viterbiũ accepto.	Cap. LII. fol. 68
De periculo eius in expugnatione Capitonis.	
Cap. LIII.	fol. 68
De uitæ discrimine in quo Romæ uersatus est.	
Cap. LIIII	fol. 69
De insidijs ad Calorem amnem streunẽ uitatis.	
Cap. LV.	fol. 70
De insidijs ad Sarnũ astu superatis.	Cap. LVI. 71
De periculo ad Caietam paruo casu facile supera- to.	Cap. LVII. fol. 72
De moderata liberalitate eius, & abstinentia, con- temptuq; pecuniæ.	Cap. LVIII. fol. 74
De duabus eius concubinis.	Cap. LIX fol. 76
De uxore eius Antonia Salimbeni	Cap. L. fol. 77
De secunda uxore Catella Alope	Cap. LXI fol. 79
De tertia uxore Maria Mariana	Cap. LXII
fol.	81
	De

I N D E X.

De liberis eius ex Lucia Trezania	Cap. LIII	fol. 83
De affinitatibus summa prudentia contractis.		
Cap. LXIII	fol.	84
De clementia, & seueritate erga suos	Cap. XLV	
fol.		86
De Martino P., olim conseruato	Cap. LXVI	
fol.		87
De clementia erga Bisium	Cap. LXVII	fol. 87
De inusitato poenarū genere	Cap. LXVIII	fol. 88
De Germani supplicio	Cap. LXIX	fol. 89
De mansuetudine erga Brandolinum Comitem		
Cap. LXX.		90
De inuidia ex nāce Tartaliae parta	Cap. LXXI.	
fol.		91
De natura ingenij.	Cap. LXXII	fol. 92
De disciplina domestica. et militari	Cap. LXXIII	
fol.		94
De cultu eius et conuictu	Cap. LXXIII	fol. 93
De pietate erga superos	Cap. LXXV.	fol. 96
De pietate erga Patriam	Cap. LXXVI	fol. 97
De pietate erga propinquos	Cap. LXXVII	
fol.		97
De præceptis Frācisco filio datis	Cap. LXXVIII	
fol.		98
De prudentia ex alienis iudicijs quaesita		
Cap. LXXIX,		99
	Cap.	

C A P I T V M

De cādore ingenij, et memoria eius	Cap. LXXX	
fol.		100
De studio literarum Hetruscarum	Cap. LXXXI	
fol.		101
De generositate animi erga inimicos		
Cap. LXXXII fol.		102
De fortitudine eius in dolore tolerando		
Cap. LXXXIII fol.		104
De urbanitate eius	Cap. LXXXIII fol.	105
De facete dicto.	Cap. LXXXV fol.	106
De falsissimo dictorio	Cap. LXXXVI fol.	107
De statura corporis eius	Cap. LXXXVII	
fol.		107
De agilitate membrorū eius	Cap. LXXXVIII	
fol.		109
De infœlitate mortis eius	Cap. LXXXIX	
fol.		110
De Braccij iudicio, & laude erga defunctum & ca de ipsius	Cap. XC fol.	112
De prodigijs, quæ mortem eius significarunt		
Cap. XCI fol.		113

IACOBI MUTII AT-
TENDVLAE, COTIGNOLAE,
SFORTIAE Nuncupati, Ducis Clarif-
simi uita: à PAVLO IOVIO E-
piscopo Nucerino ædita.

De Natiuitate eius. CAP. I.

ATVS est SFORTIA
Cotignolæ, antiquo Togatæ
Galliæ oppido, iuxta uiam
Flamineam, agri Fauentini,
patre Ioanne, ex Attendula
familia honesta poti⁹, quàm
nobili, sed maximè opulen-

ta, & quæ numerosa, & militari iuuentute flore-
ret: Mater ei fuit Elisa, uirilis animi mulier, ex Pe-
tracina factiosa gente: Ea erat feruidis admodum,
asperisq; moribus, sed pudicitia, & fecunditate mi-
rabili: peperit enim alterū & uiginti liberos, quos
ueluti ad arma natos ita educavit, ut facile compti-
ora indumenta, exquisitasq; epulas, & mollia stra-
ta contemnerent: uerterentur autem robusto quo-
dam corporis, atq; animi uigore, ad tuendum fami-
liæ decus, et id sæpius armis, quando grauissimas si-
mulates

multates cum Pasolinis æque potentibus exerce-
rent. Quum Martinus Pasolinus eius familie Prin-
ceps puellam nobilem Bartholo SFORTIAE
fratri ex cheirographo desponsatam, quod in eius
dotem per ampla hereditas ueniret, arroganter in-
tercepisset. Ob id sapius iusta propè acie dimicatis
est, magnèq; cædes æditæ, in queis Bartholus uul-
neratus est, et Martini filius, itemq; duo propinqui
eius ceciderunt. Sed res eum habuit euentum, ut
Martinus orbatus filio, expoliatusq; omnibus ami-
cis, atq; fortunis oppido pelleretur. Per id tempus
uidere erat in Attendula domo conclauiâ, atq; cu-
bicula, non auleis, sed scutis, atq; thoracibus exor-
nata, atq; item lectos, ingenti amplitudine, sine lo-
dicibus, in queis loricatæ affinium cohortes pro-
miscue cubitarent: adeoq; uigilantes, & intenti o-
mnes erant, ut nullo cum honore mensarū, sed ple-
runq; stantes, & sine ullo ordine cibum caperent,
quem exiguo sumptu, & nulla arte agasones, uel
armigeri pueri tumultuariè paraussent.

De fama natalium. CAP. II.

NON desuere, qui dicerent, sed in gratiâ Brac-
ciane factionis, ut Sfortianis demum Princi-
pibus nouitas generis obiectaretur: SFORTIAM
paterno

paterno in agro ita operis præfuisse, ut & sua manu faciundo operi uomeres, & ligones strenuè tractaret: quod uel ob id inuidiosè confictū uidetur, quoniam tredecim annorū puer in Boldrini castra concesserit, neque inde redierit, nisi equestris ordinis miles. Sed iucundo prorsus mendacio fabulæ fidem fecit perennis fama, quæ manauit ad posteros. Ferrunt enim, quum agrum foderet, duro labore fatigatum, ab ea indignitate operis suspexisse in cœlū, & de tota uitæ fortuna uota suscepisse, ea sorte precatum Deos, ut uoto benè uerterent: euibrassequè protinus ligonem in præaltam quercum, ut credi par est, antiquitus Marti consecratam, eo animi decreto, ut si decideret, eum æquissimè ad perpetuum laborem esset resumpturus, at si ramis hæsisset castra continuo sequeretur. Veram Marti ligonem fortuna appendit, ut fatis uiam aperiret. Gloriabatur hac fabula Franciscus Pronepos, quod uel ob id familiæ nomen nequaquā antiquæ nobilitatis, sed spectatæ uirtutis auspicio niteretur: adeo, ut quum mihi humaniter arcem ab excellenti munitione, structurâq; toto terrarum orbe longè clarissimam, armamentarijs patefactis, ostendi iussisset, conuersus læto ore: & hanc, inquit, PAVLE IOVI, quam miraris, et hoc imperium, quo potimur, ab illo ligo-

4 SFORTIAE D. C. VITA

ne habemus, quum felici nostra sorte in arborem à Proauo contortus, fataliq; ramusculo suspensus minime decidisset. Vnde et illud Pontani in defunctos intemperanter genuinum dentem exercentis, quum dixit: Dux ab aratro SFORTIA. Quasi non in summa gloria sit, aut certe dispudeat C. Marij exemplo, ex aratore Imperatorem euasisse.

De Horoscopo, & Genitura, & nomine eius. CAP. III.

AEDITVS est utero matris, die Martis, quinto Calendas Iunij sub auroram, Anno à partu Virginis Millesimo, trecentesimo, & sexagesimo nono: sub id ferè tempus, quo Carolus Quartus Imperator auaritia infamis Italiam reliquit: Lustrico autem die, quo rite sacro fonte ablutis nomen imponitur, puero Iacobi & Mutij nomen indiderunt: Sed aliquanto post, obliterato primo nomine, tantummodo Mutius est appellatus: donec ab ingenij, uiriumq; indomito quodam uigore SFORTIAE cognomen tulit. Mutij uerò nomen, & hodie quoque in Nepote Ludouici SFORTIAE Principis repetitum uidemus: quem Paulus eius filius, sed ex damnato coitu susceptus, è tanta sobole unicum, atque legitimum reliquit.

De diuinatione Astrologorū. CAP. IIII.

IN genitura eius Mathematici præcellentem syderum posituram, & sedes, aspectusq; mirabiles conspicati, ei magnum imperium, immortalem gloriam, felicemq; sobolem prædixerunt: idq; demum subiunxere, eum nequaquam exacta etate, & morte quidem repentina periturum.

De educatione, & rudimento

eius. CAP. V.

ABea, ut diximus, domestica educatione uulnerum et periculorum contemptor factus, quum tredecim annos natus, miram indolem ad militiam afferret, clam arrepto domi æquo, & inuito quidē patre, euolauit ad Boldrini Paucillie castra, qui Pontificie militie sceptrum tenebat. Eo nemo Ducum felicior fuit: nam dum uiueret, acie semper uictor, etiam post mortem sæpius uictorijs, triumphisq; militum suorum interfuit. Si siquidē Ducis sui castrauer exsiccatum, conditumq; aromaticis in feretro circumferebant: quum neminem, qui succederet, militari imperio dignum putarent. Tendebatur ei Prætorium non secus ac uiuo, et circumpositis uexillis, belli tessera petebatur, ita, ut mortui consilijs quadam sorte exceptis, ad res gerendas feliciter

feliciter uterentur. Adhæsit primum Spoletano equiti cui ab iracundia Scoruccio cognomen fuit. Apud hunc quatuor annos permansit, adeo perti-
naci corporis, ac animi contentione semper usus, ut ex armigero puero, ferocium equorum domitor, et mox lateronis nomine strenuus miles cuncta officij munia Scoruccio charus adimpleret.

De prima militia eius. CAP. VI.

POSITO apud Boldrinum tyrocinio, domum rediit, intestino reuocatus bello. Sed ibi demum pace parta, militiam repetiuit, oppignerato fundo, ut armis et equis instructor domo emitteretur, propinquis, uno patre excepto, sumptum improbantibus: ad quod iuuenis conuersus: Desinite, inquit, mussare: militari enim questu aut cuncta rependam, aut idem mea hereditas, si ita erit in fati, ut acie occisus cadam, cumulatè persoluet. Itaque primo cataphractus eques (hi eo tempore quaternos equos trahabant) & non multo post turmae, & demum ala praefectus sub Alberico, Brolia, & Aucuto secunda fama militauit, adeo ut uberiore semper stipendio, & maiore praefectura dignus haberetur.

De altitudine animi, & cupiditate
gloriæ. CAP. VII.

EXCITABATUR die noctuq; ad magnorum Ducum nomen, qui tum bellica uirtute prouecti ad ingentes opes, ac imperia peruenerat: adeo, ut in corona, quum aliquid bello præclare gestum nuntiaretur, commoto ueluti animo suspiraret: utpotè qui honesta æmulatione inductus, felicitati eorum haud mediocriter inuideret.

De Ioanne Aucuto Britanno
Duce. CAP. VIII.

ERAT ante alios in oculis Ioannes Aucutus uir Britannus, qui ab extremis Oceani finibus, traducta in Italiam Anglorum manu, clarus euaserat: quum rebellantem à Gregorio Pontifice Togatam Galliam, expugnatis aliquot urbibus, pacauisset, tulissetq; in præmium nauate operæ quinque oppida, et in his Cotignolam ipsius patriam: adeoq; mox inclaruisset, ut Bernaboui Vicecomiti Italiæ Principū longè potentissimo gener adscisceretur, & cum Florentini demum ingentis exercitus Ducem crearent. Vnde illi, uti de Republica benemerito, imaginem colosseam equestrem supra sepulchrum in templo maximo posuerunt.

De Brolia, Biordo, & Alberico magnis
Ducibus. CAP. IX.

MILITARI etiam uirtuti apprimè nixus
Brolia uir Allobrox Afisiatum in Vmbris
tyrannus euaserat: quum Florentinorum, et Roma-
ni Pontificis Dux fuisset, Biordus quoq; qui in Gal-
lia aduersus Britannos, magna mercede, & multo
maiori cum laude militarat, apud Perusinos Princi-
patū fuerat consecutus. Sed unus præ cæteris Albe-
ricus Balbianus illustri fulgore gloriæ clarissimus,
& ipsum, & Attendulos omnes ad obeundam mili-
tiam accendebat. Hic enim unus, quòd externæ gen-
tes mercenarijs armis Italiam quaterent, multæq;
passim innumeri rabie baccharentur, indignitate per-
motus Italarum animos, qui tum per socordiam, a-
missamq; libertatem uetere belli gloria decidissent,
in spem recuperandi nominis erexerat. Fuere sub e-
ius imperio ingentes alæ cataphractorū equitum,
qui auspicijs diui Georgij militantes, sacramento a-
dacti, nunquam se terga daturus externo hosti con-
iurarent. Ab his demum non uno in loco Britones
profligati, cæsi Galli, pulsati deuictiq; Germani, Hi-
spani fusi, Allobroges, Angliq; deleti, apud Italos
non omnino extinctum antiquæ uirtutis decus iusta
confessione docuerunt.

PAVLO IOVIO AVTH.

De Alberico Cataphractorum equitum in-
uentore. CAP. X.

HIC est ille Albericus, qui equitem cataphra-
ctum ea specie, quam uidemus, formauit, &
instituit: adinuento hoc conclusæ, duplicisq; galeæ
genere, quo nunc maxime utimur, et Gothico nomi-
ne, Helmettum uocitamus: Imposuit & tegumenta
equis, quæ Bardæ uocantur, recocto è corio, ut Cli-
banarios equites à Persis ad Gothos, priusquam ad
Italos, reiectis loriceis, adductos imitaretur. His e-
nim nihil ualidius, si tormenta aenea ad exitium hu-
mani generis, corruptelamq; ueræ militiæ reperta
consensu publico tollerentur. Quando iam egregiæ
uirtutis decus nequaquam ad fortem spectatamq;
duris in prælijs dextram, & inuictum corporis ac
animi robur, sed ad fortuitos uolantium pilarum i-
ctus, cæca semper sorte, et in his temeraria sæpe for-
tuna reuocetur.

De cognomento exre quæsito. CAP. XI.

QVVM in Alberici castris esset ferè imber-
bis, animoq; ferox, & manu promptus, sæ-
pe turbas iurgiaq; misceret, nec quenquam ante se
pugnam capessere pateretur: in eo peracutus Impe-
rator animi, atq; oris habitum notauit, prædixitq;
a 5 cum,

eum, nisi immature caderet, & paululum feruidi ingenij impetum prudentia temperaret, absoluti Ducis nomen habiturum. Nec multo post suborta altercatione inter commilitones in partiendae praeda immortale cognomen adeptus est: quum eam minus aequaliter diuidi immodice quereretur. Siquidē totalite ad Ducis arbitrium delata, iudicataq; ad Albericum subrato et minaci uultu conuersus: Mihi, inquit Imperator, hoc tuo iudicio rata pars praeda perimique surripitur, ita ut in posterum similem iniuriam aequo animo non sim laturus. Ad ea Albericus reidenti, & contracto ore respondit: An & mihi quoque uti alijs soles, adolescens uim afferre uoles? Desume ergo tibi SFORTIAE nomen, atq; ita abolito Mutij nomine, ut ab omnibus uocaretur, edixit: quae uox Latine exprimit, Violentum;

De primis Commilitonibus

eius. CAP. XII.

EDuxit autem patria per egregiae iuuentutis emanum, ad auctam mox concursu insignium equitum, quum bellicosissimus quisque spe laudis, & lucri cupiditate ad eum deferretur. In his fuere ex numero propinquorum Bartholus, & Franciscus germani fratres: Sed in Francisco mira indoles efflorebat,

effloreat, cui ab insita ingenio eius audacia Bocca
 leto cognomen fuit: Præterea Bosius, Laurentius,
 Michaletus, & demum Foschinus Attenduli cum
 Sanctoparente Petracinio auunculi filio, & alijs
 plerisque, qui è finitimis urbibus amicitia, & partium
 necessitudine coniuncti, crescentis in eo nominis fa-
 mam uehementer obseruabant. Hos omnes ferè in
 historijs celebres uidemus. Verum illustris admodum
 euasit Michaletus, qui accumulatis ab humili gradu
 bellicis honoribus, Venetorum demum Imperator
 effectus, ad exactæ ætatis terminos peruenit.

De Præfectis, ab se dilectis, à promptitudi-
 ne uirium. CAP. XIII.

E Turmarum, cohortiumque Præfectis eos ma-
 ximè adamauit, fraternoque amicitie iure si-
 bi obstrinxit, qui manu præcipue ualarent. Diuisa
 enim inter Ducem, & militem esse militiæ munera
 distabat, ut uictoria pararetur: quum in illo an-
 omnia rationem, atque prudentiam, in his autem ex-
 peditam uim, peracrem impetum, & indomitum ro-
 bur omninò requireret. Propterea eos maximè de-
 uitare, damnareque erat solitus, qui in coronis solli-
 citè nimis, atque subtiliter de belli ratione, exituque
 rerum differendo, quid statuendum, quid, ue tentan-
 dum

dum foret, Imperatori consulere, atq; praescribere uiderentur. Ceterū ipsi perlibenter aspera quaeq; & periculosa munia detrectarent: soloque, et inani sapientiae nomine contenti fortibus uiris uera laudis materiam relinquerent: qui imperantibus alacriter parere, uehementerq; pugnare, nec uulnera, & mortem timere didicissent. Ex hoc ordine primores ardentissime dilexit, Martinum Fauentinum, qui aliquot post annos à Pandulpho Malatesta Ariminensium Tyranno necatus est: quum inhiaret eius pecuniae, & crescenti insontis uiri gloriae uir crudelis inuideret: Praeterea Eustorgium Vicecomitem, Ludonitum Columnam, Thomā à Typherno, & Scorpionem, atq; Tarantulam à luco Flaminiae, Zenonēq; item Cribellū, et Parinū Derthonensem, et Gentile Montaranum, Angelumq; Lauellū, cui ob haesitantia linguae, tumultūq; oris Tartaliae cognomen fuit.

De amicitia cum Braccio inita. CAP. XIII.

Cum uno autem Braccio Montonensi, etate, fortuna, uirtuteq; ferme aequali, arctissima familiaritate coniunctus, adeo fraterne, et liberaliter amicitia excoluit, ut aliquot annis inter se duo longè omnium in Italia maximi futuri Duces, consilia, arma, equos, pecunia, & tabernacula in communē usum conferrent, ijs de nōq; uexillis, & laciniarum coloribus

coloribus uterentur. Militaria enim sagula singulis equitibus ab humero dextro in obliquū femur, cocineo colore, è contraria uerò parte, per transversum albo, & cœlesti alternatim undulato distinguebantur. Verum ut aliquod ex propinquo discrimen foret, per acutos SFORTIA fluctus, obtusiores uerò Braccius eleganter expresserant. Quorum insignium argumentis, atq; coloribus hodie quoque utriusq; factionis studiosos uti uidemus: quū centū quinquaginta et quatuor anni numerentur, ex quoea ipsi authores, et Principes gestare cœperint.

De causis amicitiae cum Braccio
abruptae. CAP. XV.

Sed eam demum amicitiam iam pridem obtruncatione gloriae, & uirtutis æmulatione comminutam SFORTIA grauissimis offensibus iniurijs, post XXX. annos, ad aperto tandem animo, & libero ore penitus abrupit: quū ipso SFORTIA ad Bencuentum in carcerem coniecto, Braccius nihil amici calamitate permotus, uiolata repente amicitia, ea oppida, quae sunt in Tuscis inter Cassianam & Aureliam, SFORTIANAE ditionis, Tartaliae inuadenda occupandaq; tribuisset: idq; eò in festius à Braccio factum fuisse uidebatur, quoniā ab initio ipsius fidei cōmendata fuerant, & subinde
Tartalia

34. SPORTIAE D. C. VITA

Tartalia grauiorem iniuriam occupatis oppidis
 addiderat : quum Sfortianas turmas in hybernis
 oppressisset, fortissimo quoque Decurionum, &
 equitum in uinculis retento . Braccius enim in Um-
 bria foelici rerum successu elatus, uasta cupiditate
 animū intenderat, ut urbis Romæ imperio potire-
 tur. Tribus siquidem ea tempestate Pontificibus, im-
 mani Cardinalium ambitione, atque superbia crea-
 tis, Christiana religio lacerabatur: Romæq; terrarū
 quondam Domina, fame, pestilentia, ac incendijs
 deformata, obsessa latronibus, ac orbata Pontifice,
 factiosorum libidini seruebat . Ad id audendum,
 patrandumq; facinus, idoneus, & opportunus erat
 Tartalia: quum sub signis eius mille equites, & bis
 totidem pedites militarent. Fœdere itaque isto, ut
 mutuis auxilijs, atq; opibus fines proferrent, & se-
 se aduersus uim hostium tueruntur, Tartalia facile
 cuncta usq; ad Senensium fines in potestatem rede-
 git, præter Aquenses, & Porsenianos, qui Sfortia-
 norum præsidio tenebantur. Braccius uerò posi-
 tis ad Anienem castris, suis que tumultuario præ-
 lio Romanorū copijs urbe potitus est. Per eos quo-
 que dies Braccius Michaletum, qui capto SFOR-
 TIA, ad eum amicitiae iure cū trecentis equitibus
 confugerat omni pudore dissoluto, missum fecit, nec
 persoluto

per soluto quidem stipendio. Quam demum contumeliam indignatus Braccio Picininus, magno nobiliq; animo resarciuit, quum ex domestico abaco argentum omne, ut æs alienum cum milite dissolueretur, ad Michaletum detulisset. Per hunc modum inter se diducti, accensiq; odio SFORTIA, et Braccius Italicæ militiæ principes effecti, magnosq; exercitus ductantes, de nomine, sectas condiderunt. Quibus demum liberarum ciuitatum. Regum, atq; Pontificum opes uehementer attritæ, conuulsæq; sunt: quum ueluti ex condicto, pudenda eius seculi conditione, ad alenda bella sæpe altercantes, et semper aduersi, modo his, modo illis, mercenaria arma inferrent, aut sustinerent.

De causa inimicitiarum cum
Tartalia. ACP. XVI.

Graui etiam de causa multis ante annis cum Tartalia amicitiam diremerat: quum ad Casalecium, malignitate, aut metu deserente locum Tartalia, se ab hostium cuneis ex obliquo irrupentibus, cum turma protritum, & captum quereretur. Ea res, uti multorum oculis liquidissime spectata, euulgataq; utriusq; in castris, dilui non potuit. Ob id in Tartaliæ pectus alte, taciteq; descenderat, adeo, ut occultum uigeret odium: & eò quidem letalius, quòd

quòd illa eadem familiaritatis imago officijs quibusdam, & alloquijs sustentabatur.

De prima equitū Præfectura. CAP. XVII.

Svo primū ductu apud Broliam uiginti quinque Sequitibus præfuit: qui numerus equitū eo tempore Turmā implebat. Apud Albertum autem Ferrariæ Principē iustæ alæ uexillū sustulit, coniuncto sibi Laurentio: In ea fuere equites ducenti. At confecto ibi bello reuersus ad Broliam haud multū ibi permansit, accitus à Raspantibus, qui tū Perusiæ popularem statum induxerant: Oppugnabat eorum libertatem Ioannes Galeacius Vicecomes: illi ex aduerso, cōtractis auxilijs, uno maxime S F O R T I A Duce, se ipsos acerrimè tuebantur. Sed uiribus impatiopulentissimo hosti tandem cessit. Eo bello S F O R T I A uigilantis, intrepidi, maximeq; pugnacis Ducis famā consecutus, utrinq; uirtutis & fidei præmium tulit. Donatus enim est publicè ad ornamentum abaci, cælato argento, & ab hostiū Duce, duplicato stipendio, Ioannis Galeacij militiæ adscriptus. Inijt tum arctiorem amicitiam, societatemq; cū Parino certa lege communicatis turmis, ut æquali auspicio regerentur. Sed profecti ad Insubres, quum non uno in loco æquali sorte, sed dispari cum laude militassent, obscurius que in dies fieret
Parini

Parini nomen, SFORTIA scilicet fortibus factis duorum famam uendicante, liuore, atq; perfidia Parini exauthoratus, dimissusq; est: quum falso accusaretur apud suspicacem Principem tanquam occultus, & capitalis Gibellinarum partium hostis, & genere Guelfus: cui factioni se maximè aduersum Galeacius, quod ita sibi conduceret, factis & dictis profiteretur. Eo modo proditus, sed cum multo uerborum honore à Galeacio dimissus ad Florentinos se contulit, qui tum Gallorum Reges, & Germanos Cæsares aduersus Galeacium concitarant.

De insignibus gentilitijs à Roberto Cæsare dono acceptis. CAP. XVIII.

Sub id tempus SFORTIAM iam pridem eximia uirtutis opinione percelebrem, Robertus Cæsar Augustus Romanorum Imperator illustrem se cit. Descenderat is in Italiam Florentinorum pecunijs euocatus ad bellum, ut Galeacius Mediolano pelleretur. Sed demum duobus tumultuarijs prælijs ad Brixiam pulsus repressusq;, quum Patauium reparandis copijs diuertisset, obuiam honoris, & præsidij causa SFORTIAM habuit, qui tum statiuus in castris ad Montagnanam Patauino Principi Venetorum oppresso armis opem tulerat,

b Prin-

prepositus Florentinorum auxilijs, quæ socio, ami-
 coq; Principi iure foederis mittebantur. Exceptit Cæ-
 sarem perornato, compositoq; more militiae, toto e-
 quitatu, circumductis, & in duplices alas digestis or-
 dinibus, ita, ut Cæsar ea specie cataphractorum equi-
 tum, qui cristati, bardatiq; omnes procurrerant, mi-
 rum in modū oblectaretur, erigeretq; animum, reno-
 uando bello, si ijs maxime copijs, & SFORTIA
 Duce iuuaretur. Comouit et in admirationē Robertū
 simul, Proceresq; Germanos SFORTIAE equus
 tāta arte cōcitatus circūactusq; in gyros, rursusq; tū
 plenis, tū suspēsis saltibus reflexus, ut sessorē SFOR-
 TIA nemo peritior, aut habilior reperiri posse uide-
 retur. Qua una arte Germani grauiores, segnioresq;
 habentes equos, dudū ad Brixiam se uictos fuisse memo-
 rabāt. Visebatur in SFORTIAE uexillis Citonū
 pomū, uetus Attēdulae gentis insigne, ductum scilicet
 ab Oppidi nomine, uti Principē familiā decuit. Ad id
 aspiciens Cæsar, et ad SFORTIAM se cōuertens:
 Dignum, inquit, uirtute tua Leonem dabo, qui Cito-
 num leua sustineat, & minaci dextra tueatur, ne
 quis attractet, atq; corripiat. Atq; ita tabulis lata mē-
 brana confectis, Leonem fuluum erecta ceruice, alte-
 ri pedi innixum, dono dedit: concessitq; ut Attēdu-
 li omnes eo argumento uterentur, essentq; in ciente-
 la

la Baioaria Principum, quorum esset à prisca origine gentiliū insigne. Nam Robertus ipse, Norici Regulus, è Baioaria familia suffragijs Germaniæ Procerum de more ad Imperium accesserat.

De honoratiore militia eius. CAP. XIX.

Regressus in Hetruriam Florentinis aliquot annos militauit: Bononiensi primum bello, quo uel aduerso pugnae euentu, quum in hostium potestatem uenisset, & fama clarior, & stipendio auctior euasit. Pisano autem bello id magni Ducis specimen dedit, ut Nerij Caponij manu, de Angelo Pergulano hostium Duce profligato, lauream acciperet, atq; item liliatum uexillum, decretoq; demum publico annua pecunia donatiui nomine donaretur. Sed Pisanis in seruitutem reductis, quum Florentini quiete, atq; otio fruerentur, ad Nicolaum Atestinum Ferrariæ Principem contendit: Is tum ab Othone Tertio Parmensium Tyranno acerrimè premebatur. Galeacio enim Vicecomite morte sublato, Duces dilacerato eius imperio, singuli singulas urbes occuparant. Parma, Regiūq; Lepidi cum multis oppidis Othoni cesserat. Is ueteranis instructus copijs, in queis supra quatuor equitum milia fuerant, Mutinæ, atque Ferrariæ imminebat: populabaturq; effusè agrum, & cuncta

bellico terrore complebat. Cæterū superuētū SFORTIAE, eius impetus fortiter est repressus, bis conferta pugna, semel pro Mutinae portis, quum SFORTIA in eum ad suburbana usq; tecta insolentissimè prouectum duabus portis feliciter erupisset, ac iterum non longè à Roberia, ubi Othoniani loco pulsi ponteq; deiecti, multis suorum amissis terga uertunt. Nec multo post, ad Regiolum ancipiti euentu ex itinere dimicatum: quum SFORTIANOS à Guastalla maioris pecoris agentes prædam, Otho ferociter adortus, ancipiti periculo conflixisset. Suffosso enim equo circumuentum, & captum, tantaui ueterani equites, ut opem ferrent, signa intulerūt: ut erepto Duce ipso, ex SFORTIANIS ad triginta equites cum Michaelto caperentur. Hos Otho contra morem militiæ compedibus oneratos, duro in carcere quatuor menses detinuit: adeoq; inhumane cruciauit, ut media hyeme nudos gelida aqua perfunderet. Sed perrupto demum carcere feliciter effugerunt, ut eam iniuriam Othonis cæde uindicarent.

De cæde Othonis Tertij. CAP. XX.

Otho, ubi conatibus suis sustinente, urgenteq; SFORTIA, acerrimè resisti uidet, parcem,

cem, ut falleret, se appetere simulavit, sperans Nicolaum, prae-grauante stipendio, SFORTIANAS copias esse dimissurum, ut demum ex occasione incautum exutumq; armis, repentinus inuaderet. Postulabat igitur Otho, ut Nicolaus in colloquium deuenire minime grauareur, ut coram de pace liquidissime agi posset. Id bis abnuerat Nicolaus ab insidioso, astutoq; homine dolum ueritus: sed tandem assensit, ut eius perfidiam praecuparet, res eo modo composita est ut ambo inermes, binis stipendi equitibus, pariq; stipendio a suorum agminibus pro uecti ad primum a Roberia lapidem militari in uia conuenirent. Aderant Othoni Guido Taurellus, & Antonaccius Aquilanus clari Ducis: Nicolaum uero, SFORTIA & Michaletus medium tenebant. Ceterum uix dum coeptis sermonibus, SFORTIA praesto, & feroci equo in Othonem repente concitato eum per loricam, quam lacinia teclam frustra induerat, sub costis gladio transfodit, prostratum confecit Michaletus: Taurellus & Aquilanus, quum signo dato undiq; ex insidijs procurreretur, capti: comitatus uero eorum in fugam praecipit, magna ex parte armis, & equis exutus est. Ex repleto SFORTIA promotis castris Parmam contendit: receptusque a ciuibus, qui liberatori, & tyrannicide insigni

studio fauendum existimabant, Othonis filium in arce obsedit: Is erat Nicolaus cognomento Guerrerius, quæ uox bellicosum sonat. Ea dedita, pari demum euentu, & Regium. & sancti Dominici oppidum, cum triginta amplius castellis in ditionem Atestini deueniunt: ita, ut fortuna puncto temporis Othonis imperio pariter, ac uita finē attulerit. His rebus biennio confectis, SFORTIA quū à Nicolao discederet, Monticulo Parmensis agri oppido donatus est: atq; item uexillo, in quo Adamas Turbinatus aureo inclusus annulo depictus erat: quo insigni postea, & ipsum, & posteros eius perpetuò usos fuisse conspiciamus.

De diuersitate famæ ex Othonis cæde.

CAP. XXI.

FVere ea tempestate, qui clarissimi facti nomen accumulata cum laude celebrarent. Porro alijs contrà interpretarentur: ut potè qui sacrosanctam colloquij fidem singulari perfidia uiolatam, iusq; gentium fœdo in posteros exemplo temeratum, atq; sublatū dictarent: adeò, ut SFORTIAE, militari iudicio, magna quidem inuidia, sed Nicolao multò maxima conflaretur. Quamobrem SFORTIA. ubi se acrius perstringi didicit, publico in loco, ita, ut à multis

multis insignibus uiris exaudiretur, in hūc modū est prolocutus: Desinant, inquit, ex occulto uerbis criminari, quicquid de Othone transfūdū est. Quādoquidem ego eum iure cāsum, si quis improbet, singulari certamine sim ostensurus. An non ego etiā ingratus, & nequam existimari potuerim, si principi, qui me ipsum, copiasq; meas alit, parere, operamq; prestare recusassim? in eo praesertim homine tollendo, qui perfidia, & seua tyrannide infamis, contra fas, & aequum, sceleratis armis aliena appetebat: quum & ego quoq; immani laceffitus iniuria, eum priuato nomine, & iure quidem optimo, uel ad aram fuerim occisurus.

Quibus Principibus operam nauarit.

CAP. XXII.

Quatuor demum Pontificibus Maximis, & totidem Regibus, aut Dux summus, aut aequali cum imperio operam nauauit: Gregorio XII. primum, ac Alexandro V. quum Ludouicum II. Andagauensem, in paternum regnum reduceret: ac deum Ioanni XXIII. A quo insigni liberalitate, ut merita stipendia soluerentur, Cotignolam patriā dono accepit. Quo munere nihil uberius, aut omnino iucundius in toto uitae cursu sibi euenisse fatebatur, quod honestissimo dominatu parto, cuium suo-

rum Princeps esset effectus. Afferuit demum in libertatem Romanos, Braccio urbe depulso, Legatumq; Vselanum in arce diu obsessum dignitati restituit, Stephanuccio Cardinale in carcerem coniecto, qui ordinis, & patriæ dignitatis oblitus, auersusq; Pontifici, Braccij partes sequebatur. Martinus enim in Concilio apud Constantiam, Ioanne in ordinem Senatorium redacto, omnium suffragijs Pontifex renūtiatus in Italiã uenerat. Nec multo post, SFORTIA, uti decuit Pōtificiæ dignitatis assertorem, urbe Roma Iordano Columnæ tradita (is à fratre Pontifice præmissus fuerat) sacrosanctæ militiæ Vexillifer creatus est: ut eo honore, qui in Italia supremus habetur, supra ceteros duces emineret.

De Ludouico secundo, & amore Reginae
Ioannæ. CAP. XXIII.

ALudouico Secundo insignem tantum beneuolentiam, gratiamq; promeruit, quum ille Ladislao ad Fregellas memorabili acie superato. uictoria uti nesciisset, interrupto scilicet secundarum rerum cursu, pessimus Pauli Vrsini artibus. Transiuit demum magnis, frequentibusq; iniurijs, ab eodem Paulo urbe extrusus, ad Ladislaum. Ab hoc Rege, qui totius Italiæ imperium ingenti animo affectabat,

flabat, quatuor oppidis in Samnio donatus est: quā
 & antea Franciscum filium urbis Tricarici Comi-
 tem fecisset: qui tredecim annorum puer, ut pater-
 nae fidei obses foret, è Ferraria Neapolim aduene-
 rat. Ladislao autem immatura morte surrepto, soro-
 ri eius Ioannæ Reginae adhæsit: iactatusq; est uario
 euentu, magnis fortunæ fluctibus: quum modo insigni
 gratia floreret, modo graui pressus inuidia merge-
 retur. Incredibile quidem dictu est, quantos æstus
 receperit Reginae animus, quum insanis amoribus
 perditissime descreueret. Nam Alogo, Vrbanus Auri-
 lia, atq; eo prætextu legationis in Germaniam able-
 gato Caracciolus successerant. His admiscebatur
 SPORTIA, procacibus Reginae oculis ad amorē
 pellectus: Eo cæteris grauior riuialis, quod omnes si-
 mul ingentis animi uirtute, copiarumq; inuictis opi-
 bus anteret. Inter tantos rerum motus, quibus modo
 aduersa, modo secunda & semper instabilis fortuna
 SPORTIAM exercuit, obuenerunt ei largiente Regi-
 na, Beneuentum, Manfredonia, Baololum, itemq; Tra-
 nium urbes, & supra XX. Oppida, partim in Apu-
 lis, & Samnio, partim in Brutijs, atq; Lucanis. Sed
 diductus demum à Regina, quum Sergiani dolis, ac
 insidijs peteretur, Ludouico Tertio Secundi filio se-
 coniunxit, ita iubente Martino Pontifice, qui Ioan-
 b s nam

nam Regiae maiestatis nomen perpetuis stupris dedecorantem, regno exturbandam susceperat. Sed amantium irae, bella, suspiciones eum rebus exitum dederūt, ut SFORTIA rursus in gratiam, pristinumq; militiae honorem reciperetur. Quo etiam tempore cum Braccio ueterē amicitiam repetiuit, quū duo longē clarissimi Duces, manentibus inducijs, in colloquium Saccomania in sylua deuenissent. Desciuit demum ab adoptante matre Regina ingratus filius, Rex Alphonsus: adeo, ut capto Caracciolo in arce Capuana Reginā oppugnaret. Qua indignitate permotus SFORTIA, obsessae celeriter opē tulit: memorabiliq; pugna, Rege profligato, Catalanos in arcem nouam compulit: neq; postea unquam ab officio, amicitiaq; discessum.

Quoties prospere, infeliciteryq; pugnarit.

CAP. XXIIII.

SEPTIES iusta acie foeliciter pugnauit: ter tantum alteram fortunam expertus, & ea quidem conditione, ut aduersis aliquantō clarior, quā securis haberetur. Nemo enim eo constantius hostilem impetum ferre, pertinacius resistere, nobiliter pedem referre, & deniq; fortius Ducis simul, ac militis officia implere didicerat: ut potē qui nunquam pro-

pin

pinquo, & ferienti hosti terga ostenderet: nūquam nisi omnium postremus, & ora ferociter obuertes, & acriter repugnans, se reciperet.

De Angelo Pergulano profligato. CAP. XXV.

Pisanis graui bello, & prædura obsidione ferme oppressis, quum Angelus Pergulanus, incomparabili uictoria de Heluetijs parta, admodum clarus, qui opem ferret, Aurelia uia, per Senensium orā aduentare nūtiaretur, unus SFORTIA obuiā eundi, reprimendiq; hostis munus alacriter suscepit: Quamquam Bertoldus Vrsinus ad quem belli summa respiciebat, ne ancipiti prælio pugnatum foret, remoturus à muris castra id consilium damnaret, et minus ab ipso quoq; Tartalia probaretur. Concedente igitur Nerio Capomo legato, qui promptum in eo animi uigorem admirabatur, magnis, ac inusitatis die, noctuq; confectis itineribus, syluisq; etiam, ac impeditis fluminibus, magno labore superatis, improuisus ad hostes contendit. Quo repentino incursu, cum signa è syluis educerentur, tantum terrorem imparatis intulit, ut Pergulanus bis frustra composito agmine, bis pugna strenue instaurata, fusus, fugatusq; sit, signis, ac impedimentis omnibus amissis, & uix quarta parte equitum ex uehementi cursu seruata.

seruata. Ad eam quoq; uictoriam memorabile facinus adiunxit, quum detracta hostibus saga, equites suos induere, prælatisq; Pergulani uexillis ad proximi oppidi portã procedere felici dolo præcepisset. Id erat Castellionum ab Aprili piscoso lacu Piscarium appellatum, in ora maris saxeo tumulto impositum. Nec mora, oppidani eo errore decepti, hostes pro socijs gratulanter excepere. Atq; ita irrumpente occupatam à primis portam toto exercitu, oppidum captum, direptumq; est. Ob eam rem à Pergulano male gestam, desperatis rebus, Pisani, Florentinis deditionem fecerunt. SFORTIAE autem, dum uita maneret, Senatus, uti de Republica benemerito, millenos quot annis aureos liliatos donatiui nomine decreuit.

De Ladislao Rege ad Lyrin superato.

CAP. XXVI.

EO Bello, quo Ludouicus Secundus Andegauensis, adiuuante Gregorio Pontifice, ipso SFORTIA, ac itẽ Paulo Ursino Ducibus, in Apulia regnum reducebatur, mirum in modum, cum prudentia militaris, tum inusitata uirtutis laude, nominis famam adauxit. Ladislao enim Rege, ut fines tueretur, ex Cassinaribus campis alacriter prouecto,
quum

quum ob id suspēso admodū Ludouico, Duces cum
 clarētur, SFORTIA pernobilis in medium prolata
 sententia transeundum omnino Lyrim amnem, atq;
 ē uestigio hostes inuadendos censuit: quōd cuncta-
 ri, & sedere arma inferentibus, ineptum, et exitiale
 uideretur. Itaq; Lyri supra Fregellas, uado supera-
 to, collatis signis est dimicatum: & eo quidem euen-
 tu, ut profligato Rege, & prostratis eius copijs, ca-
 strisq; etiam, & signis, ac Ducibus captis, uictoria
 inter memorabiles pararetur. Eo die SFORTIA, cū-
 cta moderatus, instruxit aciem: et primum agmen in
 hostes induxit, ita, ut ferē omnium primus fortissi-
 mum quenq; se sequi iubens, inclinata, adpressaq; la-
 teri hasta, purpureis insignibus conspicuus, Nicola-
 um Campobasse Comitem, qui auratis armis reful-
 gens, & præaltè cristatus eminebat, ingenti ictu
 prosterneret, & caperet: ipseq; demū, uariante for-
 tuna, ut fit, crescentibus uirinq; auxilijs, in omni fe-
 rē pugnae loco, atq; periculo, & præclarus adhorta-
 tor, & bellator acerrimus conspiceretur. Vsus est ea
 die incomparabili equo spadice alternos pedes usq;
 ad genua calciato, cui ab agilitate Cato nomen erat.
 Primā igitur uictoriae lauream Ludouicus SFOR-
 TIAE detulit, inuidente Paulo Vrsino. Quod non
 multis inde annis Ladislaus, ambobus Regijs in ca-
 stris

stris ad Tudertū militantibus, præclaro testimonio confirmauit: quū præsentī Paulo, SFORTIAM interrogans, dixisset: An non, & hoc oppidum expugnabis, qui ad Lyrim cū illo Cato equo tuo ubique pugnax, & uehemens, me ipsum, copiasq; meas profligasti? Quæ uerba in Pauli animum iam antea cæco liuore corruptum, profundè admodum descenderunt. SFORTIAM enim uir superbus, neq; superiorem sibi, neq; parem existimari uolebat.

De prælio ad Aquilam feliciter commisso.

CAP. XXVII.

QUum Regina delitijs, amoribusq; uacaret, et Alopus Regio planè fastu rerum potiretur. capto demū SFORTIA, pleriq; regni Proceres ab ea defecerant. Sed ante alios Alopum, Regi namq; terrebat Antonaccius Regulus, uir bello clarus, qui Aquilā ualidissimam urbem occuparat: Is terror SFORTIÆ saluti fuit. Custodia etenim eductus, instructo ualido exercitu, Aquilam contendit. Cum castra ad urbem proferrentur, Antonaccius, uiribus ac ingenio ferox, minimè dubitauit, quin copias omnes militares, atq; item Aquilanorum iuuentutem, & ingentem armatorum agrestium manum educeret, & magna loci fiducia, & populari quadā alacritate

alacritate. infestis signis. in SFORTIAM deferre
 retur. Ferunt SFORTIAM temeritate, ac insolē
 tia hostium permouisse paululum, monuisseq;
 Praefectos, ut confertum, maximeq; densatum cata
 phractorum agmen irruentibus obijcerent, nihil au
 tem loco mouerentur, donec ipse, quid fieri uellet, tu
 ba signum dedisset. Erat in dextra, ac cliuis locus, i
 bi cohortes locat: ad laeuam, planiore in loco. leuem
 armaturam equestrem lunata a'ia sese ostentare iu
 bet: ipse subductus ē medio agmine delectis aliquot
 turmis, magno itineris flexu, in tergo nihil tale pu
 tantibus sese ostendit, ita ut nouissimos hostium exe
 untes porta. partim intra urbem compelleret, par
 tim ab urbe exclusos, & ad suorum extremum ag
 men confugientes persequeretur. Tum uero signo tu
 ba dato, & peditatus ab accliu loco repente in la
 tus hostium decurrens, & leuis armaturæ ē diuerso
 expansis alis concitata, in medios impetum fecere:
 Cataphractus quoq; equitatus à fronte irruentium im
 petum egregie excipit, atq; sustinuit: Ac eodem fere
 puncto tēporis SFORTIA cecidit terga. Quibus
 malis undiq; circumuenti Aquilani, in medio caesi, et
 ad unum fere omnes cum Ducibus, atq; uexillis cap
 ti, temeritatis poenas dederunt. Qua calamitate per
 moti, qui in urbe restiterant. portas uictoribus ape
 ruerunt.

ruere, orantes SFORTIAM, ut uictos pariter, et deditos conseruaret. Nec mora, captiuos omnes una uoce liberauit: Antonacciumq; in primis, & Decuriones urbis coenae adhibuit. Tanta re parata, confectoq; bello sine suorum uulnere hortatus est Aquilanos, ut Reginae nomen in posterum fidelius colerēt, & ad impetrandam erroris ueniam ipsius auctoritate, ac officio uterentur: se libentissime intercessurum pro his, quos incolumes conseruasset, quum in re belli diripere, atq; interficere posset. Id uero fortunae fuit humanis rebus illudentis, Aquilanos paulo ante superbia elatos, ingentiq; mox fractos calamitate, & demum subito, atq; insperato gaudio exultantes conspexisse. Quo Aquilanorum exemplo adducti, Iulius Caesar Capuanus, qui Capuam occuparat, & Carolus Martianus, et Christophorus Caietanus, restitutis urbibus, ac oppidis, ueluti desperantes, consilioq; depulsi, SFORTIA uade, fideq; suam Reginae nomine prestante, ad officium redierunt.

De Tartalia ad Thuscanellam deuicto.

CAP. XXVIII.

Tartaliano inimico simul, ac hostili animo persecutus, ad Thuscanellam improuisa acie profugauit.

fligauit, ulturus iniurias, quas superiore anno, dum
 in custodia seruaretur, acceperat. Noctu enim à di-
 uersa Viterbij porta, ut speculatores falleret, cum
 expeditis copijs profectus, pedites caua in ualle oc-
 cultauit, ut ex insidijs, quum signum pugnae datum
 foret, ex templo prosilirent: Turmas uerò quatuor,
 cū sanctoparente, obliquo itinere locatas statuit: ip-
 se cum robore equitatus intra syluam constitit: uti
 praeceperat, praemissi leuis armaturæ equites, prae-
 datorum specie, armenta pascentia corripere, fugati-
 tis a gregebus, coeperunt. Tartalia ad clamorem ex-
 citatur, familiam armat, praedam abigentium tergis
 inherere iubet: crescete tumultu, oritur praeliū. Au-
 ctis numero hostibus Tartaliani equites ad tubæ cā-
 tū sub signis porta effunduntur. Nec se cōtinet Tarta-
 lia, quin ad ferendam opem cum globo cataphracto-
 rum erumpat. Tum uerò erupere è syluis undi-
 que Sfortiani: pugnatumq; est, ac si alias unquam
 longè fortissime. Sed premente SFORTIA acri-
 us, sternenteq; signa, Tartaliani intra portam sunt
 compulsi, magno accepto detrimento, maioreq; Du-
 cis periculo, qui inuectus per pontem irrumpenti-
 bus simul Sfortianis casu quodam seruatus est:
 quum Hugonem Sfortianæ turmae praefectum, ue-
 hementi offensione ab cathena pontis in fossam de-
 tur-

turbatum, reliqui impedito, atq; occupato ponte subsequi nequiuissent. Nam Tartalia saucius, & multo percussus metu extemplo cataractam demitti iussit, ita, ut alienae salutis oblitus tertiam ferre suorum partem excluderet. In his Donatus Lauellus Tartaliae frater fuit. Captus est & in oppido Pellinus Cotignola Dux turmae fortissimus: qui cognitum Tartaliam, magnisq; ictibus ferreae clauae percussu, ut caperet, fuerat insecutus. Eo praelio FRANCISCVS SFORTIAE filius sextu'decimū natus annum, quod antea ei pater minimē concesserat, in aduersos hostes alacriter hastam perrupit: subindeque cingulo militari, et calcaribus aureis, praeclearo etiam hostium testimonio exornari promeruit.

De pugna ad Sebethi pontem egregie depugnata. CAP. XXIX.

Memorabili autem ea acie, qua iuxta Neapolim ad Sebethi amnis pontem pluribus horis est dimicatum, mirificae uirtutis laudem tulit: praeclearo maxime Alphonfi Regis praeconio confirmatam, qui tum hostis, & spectator è trireme cuncta oculis obseruarat. Reducebat tum SFORTIA Ludouicum III. Andegauensem in auita, paternaq; iura Neapolitani Regni, authore Martino Pontifice: quū
Reginam

Reginam seuerè aliquandiu, & frustra demum castigatam armis omninò persequendam censuisset: quòd nihil sams sue parceret: nec ullo dedecoris metu, aut respectu Christianæ pietatis permoueretur: utpotè quæ iampridem contra fas, & Regium decus, amatoris Sergiani intolerandæ libidini nobilissimi Regni nomen, & diuina, ac humana omnia subiecisset. Ob id impotens sui mulier libidine simul, atq; superbia exardens, Alphonsum in Corsica bellum gerente euocarat, adoptaratq; in filium, ut Hispanicis opibus uim Galli hostis populusaret: itaq; multis ante diebus oppugnata, & ex insidijs per anqueductum, & obsoletam portam semicapta Neapoli, & Ludouicus in Sfortiana castra ad Auersam peruenit, & Alphonsi onerariæ, & rostratæ naues ad Oui arcem appulerunt. Quamobrem SFORTIA, & nauandæ operæ, & ostentandæ uirtutis cupidus ad Sebethum usq; castra promouit. Inde sex stadijs ad urbis portas, præmissis leuis armaturæ equitibus, non modo Regina stipendijs additos, Vrsum Vrsinum, & Iacobum Candolæ, & Bernardum Cartheium Duces, uerum & equites Catalanos, quos Alphonsus aduexerat, & Neapolitanos tum maxime equitatu studentes ad præliū exciuit. Commissa est pugna paribus animis: sed Alphonso

triremes ad litus admovente, & lapideas pilas tor-
 menti in opposita hostium latera saepius emittente,
 ter repressa est SFORTIAE uirtus. Sed deterfa
 tormenti ictu ab casside crista. ab eo ardore pugnam
 restituit, & signa intulit, ut pulsī loco hostes terga
 darent, & dissipato agmine cum multa equorum,
 ac hominum strage intra portam compellerentur.
 Tum uerò SFORTIA uictor. ut Ludouico simul,
 ac Alphonso designatis Regibus ardorem, studiūq;
 suum ostentaret, in praesalta ad portam munitione
 Andagauēsium signa praefixit, tutatus ea per semi-
 horae spacium ne a quoquam prius, quàm se recipe-
 ret. impune tollerentur. Eo praelio id certè memoria
 dignum accidit. ut uirtutis amore Alphonsus in eum
 unum tormēta naualia dirigi uetaret. SFORTIA
 uerò pariter ediceret, ne currulibus tormentis in li-
 tore constitutis triremis Regia peteretur. Nam
 Squarcia Monopolitanus inter Sfortianos bella-
 tor accerrimus, quū suffosso equo captus, et ad Re-
 giam triremem scapha perductus, petente Rege, pu-
 gnantem SFORTIAM digito commonstrasset, il-
 le pernobilis, & planè regia humanitate, parcēdum
 cum Duci eximio, tum bellatori fortissi-
 mo protinus edixerat.

De Roma libertati restituta, & Picinino acie
capto. CAP. XXX.

Missus à Regina cum ualidissimis copijs, ut
urbem Romam impotenti Braccij domina
tu liberaret, ad promerendam eo insigni beneficio
gratiam apud Martinum Pontificem, inter Appiã,
& Latinam portam castra locauit. Inde quũ Brac
cium, uel missa per præconem cruenta ad eum chei
rotheca, ut iusto prælio certaretur, frustra prouo
casset, supra Ostiam demum Tyberi ponte constr
to, exercitum traduxit, tanta animi magnitudine, ui
ctoriæq; fiducia, ut dubitantibus, sciscitantibusq;
Præfectis, an ullum haberet amicum, à quo comea
tum esset petiturus, compræhensio gladij capulo, re
sponderit: Hic uiris, & fortibus omnia feliciter ex
pediet. Atq; ita pontem rescindi iusserit. Ad eius rei
samam, adeo mente commotum fuisse Braccium fe
runt, ut diffusus Populo Romano, nec conclamatis
quidem uasis, multisq; relictis impedimētis, per Mil
uium pontem se proriperet, atq; inde recisa pontis
parte, ne hostis insequi posset, in Umbriæ fines cita
to agmine deferretur. Sed compositis iam urbanis re
bus, Picininus à Braccio circa Preneste cum parte
exercitus relictus, quum, infesta populatione circa

urbem Romanorum armēta diriperet, et Romanos primò, ac ipsum deniq; SFORTIAM, ut opem ferret, ad prælium exiuit. Pugnatum est uario euentu, et utrinq; semper acerrimè præter aquæductum: quum Picinninus prædam tueri, & Sfortiani, Romaniq; iam longè abactam recuperare, summā cōtentione decertarent. Ad extremum adnitente, cohortateq; SFORTIA, Bracciani profligantur, omnisq; itē præda recipitur, capiturq; ipse Dux hostiū Picinninus, ad augendam Romanorum, Sfortiæq; lætitiā. Is tandiu in Capitolio ualde humaniter, ac liberaliter custoditus, non prius est emissus, quàm impetrante Braccio Sfortiani milites, Ducesq; à Tartalia in insulas Vulsinij lacus relegati, facta permutatione, ad SFORTIAM incolumes peruenerūt.

De Alphonso Rege acie profligato.

CAP. XXXI.

Longè autem nobilissime, secundū simeq; cum Alphonso Rege conflixit: quum ille ingrato animo, atq; impijs armis Reginam matrem oppugneret. Procurante enim Martino, nec abnuente Ludouico ad Caietam pace facta, & restitutis demum Accerris, SFORTIA Reginae, Regisq; militiae fuerat adscriptus, ea conditione, ut præoccupanti exigentiq;

tiq; operam nauaret. Eo tempore Alphonſus regnã-
 di auidus, neq; probra famoſa matris, neq; portetõ-
 ſam Sergiam potentiã ferre poterat. Itaq; foelici a-
 ſtu, ſimulata egritudine, illeſtũ ob id Sergianum, ac
 officij cauſa. ut decumbenti aſſideret. in arcem nouã
 uenientem cum uniuerſa familia comprehendit, cor-
 reptisq; repente armis, cum delecta ad id Catalano-
 rum manu, ut Reginam opprimeret, ad Capuanam
 arcem aduolauit. Sed magno caſu, renuntiatẽ Sergia-
 ni caſum puero, qui facile inter crura cuſtodũ por-
 tã elapſus accurrerat, Regina ſeruata eſt. Iam enim
 armatus Rex prioribus equi pedibus pontem attige-
 rat, quum à Damiano Centurione, reiecto per fre-
 num equo, ianua eſt prohibitus. Nec mora, accitis
 undiq; copijs, circunſideri, oppugnariq; miſilibus,
 atq; tormentis cœpit. Peruaſere tamen cum literis
 Reginae ad FORTIAM nuntij, maturam opẽ per-
 ditis rebus implorantes. Itaq; SFORTIA à Mira-
 bello, inſigni celeritate, Neapolim; promotis ad arcẽ
 copijs, proſectus, per idoneos homines orauit Regẽ
 foedo incepto abſiſtere, nec à foemina cadem ex ma-
 tre oppreſſa (quod à uirtute Regij animi alienum ui-
 deretur) gloriam appetere uellet. Se enim officij lege
 præoccupatum Reginae ſaluti deeſſe non poſſe: ſed
 daturum enixẽ operam, ut Regina eum ex æquo re-
 gnare

gnare pateretur: tollerenturq; dissensionis cause: quod factu facile foret: Quandoquidem Sergianus in ipsius manu esset: à quo Reginae animus ad omnè consilij casum expositus dependeret. Ad ea Alphonsus elacè respondit: Se SFORTIA armato, discipatore, atq; arbitrio uti nolle. Nec multò post, magnis accitis undiq; copijs, Regio spiritu egressus urbe, collatis signis, cum SFORTIA dimicauit. Eo praelio uera uirtute, & uario sepe euentu, quū multis horis pugnaretur, ad extremum SFORTIA, foelici consilio, hortorum macerias in latere hostiū disciecit, ancipitiq; acie circumuentos hostes fudit: tanta ui in transuersos inuectus, ut penè Rex ipse interclusus caperetur. In ea equorum, ac hominū strage, SFORTIA primū Regiæ alæ Signiferum sua manu confodit: captaq; sunt equitum ad duo millia, & in his nobiles Catalani centum uiginti: Illustresque uiri Raimundus Perillius, Ioannes Mōcata, Bernardus Contellia, & Lupus Corellia. Eodem uictoriae impetu in arcem Alphonsus est compulsus, ita, ut à Neapolitanis, Sfortianisq; Catalanorum omnium domus in prædam uerterentur.

De infœlicitate prælij ad Viterbium.

CAP. XXXII.

INfœlici porrò euētū ad Viterbium cum Braccio
 pugnavit: sed desertus, & proditus à Giliberto,
 & Nicolao Vrsino, qui cum Braccio, paucis ante
 diebus, occulto fœdere ic̄to, ubi occasionem fortuna
 præbuisset, se SFORTIAM in acie deserturos
 promiserant: Cuius sceleris indices tabulas Nicolai
 subscriptas manu, Braccius in colloquio ad Sacco-
 maniam sylvam SFORTIAE postea ostendit. Di-
 micatum est Cassia in uia, non longè à Bussitanis a-
 quis, quum Tartalia transuectis per Vulsinium la-
 cum copijs suis Braccio se coniunxisset, qui ab Ari-
 spampano, et à Balneo Regio (id Feroniæ lucus fuit)
 ad montem Faliscum peruenerat. Pugnaere summi
 Duces, summis incensi odijs, summisq; uel ob id an-
 nixi uiribus, à meridie ad occasum solis: quum ne-
 mo (teste demum uictore Braccio) è tantis copijs
 (quandoquidem ab octo millibus equitum pugnare-
 tur) ipso SFORTIA, aut maiore arte, aut uchemē-
 tiore impetu, aut diuturniore constantia dimicasset.
 Ceterum SFORTIAM frustra reuocâtem suos,
 ut in prælium redirent, letale uulnus ceruice acce-
 ptum

42 SFORTIAE D. C. VITA

ptum tardauit, amissis subinde mille & septingentis equitibus. In his capti sunt quadraginta octo Praefecti, & Centuriones, uirtute uerò maxime illustres, Foschinus sororis filius, Acatabriga, Mannusq; Bariles, quos Braccius in Vesentinam, Martanamq; insulas custodiendos misit.

De clade ad Crypram accepta.

CAP. XXXIII.

VLturus iniurias à Sergio sibi illatas, qui diu uenena, & sicas frustra perierat, struxeratq; dudum insidias ad Sarni pontem. armato exercitu, Neapolim intrauit, in clamantibus Sfortianis Reginae nomen: Sergianū uero ad necem deposcētibus qui impotenti superbia, malignitateq; diuina, ac humana iura cōturbaret. Fauebat SFORTIAE nobilitas omnis, cuius cōcursu, auctore Frācisco Morimino, porta intranti patefacta fuerat. At Sergianus tanto metu consternatus, quòd uiribus esset impar, ad dolos se conuertit: emititurq; arce Franciscus Ursinus, auctoritate insigni, q SFORTIAM adeat, nomineq; Reginae oret, ut ab armis discedat. Fore enim, ut æquissimis cōditionibus ea controuersia ad otium deducatur: Non debere eum, quum priuatus

atas iniurias ulcisci properaret, publicarum rerū
 salutem in periculum deuocare, lesa præsertim, &
 fugillata Regine maiestate, quæ eundem cum Ser-
 giano, conturbationis, atq; molestiæ casum subire
 cogeretur. Ad ea SFORTIA respondit: se, uti an-
 tea Regine nomen in omni fortuna spectata fide co-
 luisset, ita & tum eius causa iniurias omnes, & con-
 tumelias animo depositurum, modo ipsa se traduci,
 & circumagi fallacissimis Sergiani artibus minime
 pateretur. Ita commeante sæpius Vrsino, & res com-
 positas simulante, & prædicante, ut cogendis, in-
 struendisq; copijs spatium daretur, ad id SFOR-
 TIA, postulante Regina, adducitur, ut copias edu-
 ctas urbe in suburbana Corregia transferret. Ea sunt
 contra Arcem nouam, & ad subiecti litoris plagam
 hortorum amœnitate per celebrè extenduntur. Per
 hunc modum tanto armorum impetu, spe pacis ad-
 otium compresso, quum SFORTIA nihil omni-
 no timendum putaret, spatiareturq; inermis in lito-
 re, Vrsinus magna armatorū coacta manu, improvi-
 sus erupit, in cōpositos adoritur, funditq; tāta celeri-
 tate, ut SFORTIA seminermis inopinati periculè
 casum excipere cogeretur. Sfortiani toto eo litore fu-
 gati ad Crypta perfossi, à Cocceio Pausilippi montis
 peruenère. Ibi aliquādiu SFORTIA, globo facto
 pugnam,

pugnam sustinuit: ipseq; demum per Cryptam subsecutus, Casale Principis euasit, amissis quingentis equitibus. Sed demum refecto exercitu ab Aurilia familia Acerris receptus, tanta ui demum ad oppugnandam Neapolim est reuersus, ut Sergianus filios obsides dare, sarcire detrimentum ad Cryptam receptum, remissaq; potentia parem ferre cogeretur.

De infœlici pugna ad Capuam.

CAP. XXXIIII.

A Braccio quoq; tumultuaria pugna superatus, ad sanctæ Mariæ Burgum, quo in loco ueterem Capuam fuisse constat, sexcentos amplius equites amisit, adeo, ut à Braccianis, Acatabriga, atque Iannucio captis, Tartalia primum, & ipse demum SFORTIA ad Auersam usq; pelleretur. Occultarat enim Braccius aliquot turmas prædens in sylua, quæ ad siliceum Glanij pontem, Atellanamq; uiam pertinebat: quarum eruptione, quum in transuersos impetum fecissent, primæ pugnantium alæ, à reliquis intercluse profligatæq; sunt. Cæterum Braccius, ubi Capuam est reuersus, de Iannucio uiro fortissimo supplicium sumpsit, quod paucis ante annis ab ipsius castris, exacto stipendio, sed nequaquam impetrata missione discessisset.

Quoties

Quoties prælio, & infidijs fit captus.

CAP. XXXV.

Semel omninò manu hostium, bis inimicorum fraude captus est. Cæterū adeò fœlici sorte, ut e calamitate seipso semper maior, & clarior euaserit. Siquidem præter honores, & opes, quas obiter ab innocentia, præclaraq; uirtute affluenter est consecutus. etiam illi (quod in summa totius uitæ iucundissimum uidetur) opportunè, atq; fœliciter euenit, ut inimici eius ferè omnes, admirabili Deorum immortalium iudicio plesterentur.

De prælio ad Casalecium facto.

CAP. XXXVI.

Eo insigni prælio, quo ad Bononiã, iuxta Rhe-
ni pontem Bernardonus uir Gallus Pontificis
Florentinorumq;, & Bononiensiam Imperator su-
peratus, captusq; est Alberico, & Vermio Ioannis
Galeacij Ducibus, S F O R T I A & ipse in potesta-
tem hostium deuenit. In eum enim constantissimè
dimicantem, & deserente locum Tartalia, à latere
præsidio nudatum, Facinius Canis Dux acerrimus,
cum densata ala Cataphractorum equitum irrupit,
adeò

adeo uehementi, improuisoq; impetu, ut multis praestrat. & ipse SFORTIA equo per armos hasta perfosso deturbaretur, superincidentibusq; uictis simul, atq; uictoribus, plane oppressus summum uitae periculum adiret. Vbi uero Alberici beneficio castris hostium se explicuit, ingenti animo gregarios milites, qui exuti armis, & equis, more militiae, dimittebantur, cohortatus est, ut bene sperarent, & se Duce Florentiam uenirent: fore enim, ut accepta in commoda Senatus liberalitate & cura sarcirentur. Ita ipse pedes Apenninum transgressus, portae urbis applicans, uti erat puluerulentus, recta in Curiam contendit, trecentos amplius uiros fortes adducens: Patres conscripti, inquit, nos uestri milites, uti oportuit, pro dignitate uestra, & militari laude impigre pugnauius: fortuna autem quod uoluit, & potuit, insolenter effecit. Caeterum si digni sumus, qui in uestra benignitate, armis, & equis instruamur, dabimus cniue operam, ut uos iudicij uestri minimè poeniteat, & nos uberiore stipendio digni uideamur. Placuit Senatui in eo publico omnium dolore generosi, infractiq; animi uigor: extemplo que SFORTIA, accepta largè pecunia, & refectis armis, duplicatam numero equitum praefecturam obtinuit.

Quomodo ex insidijs sit captus.

CAP. XXXVII.

Malignitate porro, & parum uirili insidia-
rum genere Pandulphi Alopi circumuen-
tus, & in Arce noua Neapoli custodiae tra-
ditus per quatuor menses nihil mitius expectauit,
quam, ut à carnifice conficeretur. Id enim unum
ab improbis, ac imbellibus, quibus ex ignobili me-
tu inhumana crudelitas inesse soleret, omnino ti-
mendum arbitrabatur. Quandoquidem illi natura
uitio, uiros fortes, & illustres, insontes que præser-
tim non capere, aut fortè captos, non temerè un-
quam dimittere, ueluti exacerbatis iniuria eorum
animis consuessent. Erat Alopus natalibus clarus,
sed decore formæ, & morum illecebris maxime
insignis, quibus Reginam, fracto pudore insanien-
tem ad amorem pellexerat. Ea enim, uti iam pri-
dem uidua, sublato scilicet marito, qui erat ex Au-
stria domo, Norici Regulus, ac demum orbata fra-
tre Rege Ladislao, apertius atq; liberius, uti libido
extimularet, amoribus uacabat, adeò, ut Alopum æ-
rarij præfectura ornatum, ueluti consortem impe-
rii,

rij, & rerum omnium arbitrum, Neapolitani Graecorum more, in adulationem promptissimi, Regijs honoribus percolerent. Is diffusus summo gratiae loco, qui tum maximè lubricus uideatur, quum ad fastigium propius accedit, SFORTIAM tanquam riualet suspectare coeperat, Regina scilicet, ubi à grauiissimarum rerum consultationibus discederet, familiarius, ac blandius cum SFORTIA iocos miscente. Tanta enim erat in eo uiro staturæ dignitas, & frontis honos, & in sermone alacritas militaris, ut Reginae animum ingenitæ libidini semper obtemperantem, facile occupare posse uideretur: ut inde, qui, & gloria sua, & militiæ opibus tantus erat, ualidissimo gratiæ nexu confirmatus, ut summi Ducis, & deniq; Regis nomen usurparet. Itaq; liuore, atq; perfidia Pandulphi, SFORTIA nouo calumnie genere oneratur, subornatis, qui dicerent, non incerta fama circumferri, SFORTIAM ante omnes delectum esse, cui Regina nuberet. maturisq; iam nuptijs fore, ut Rex intra paucos dies appellaretur. Per hunc modum nihil tale suspectans SFORTIA, ex coenaculo in cubiculum ductus, atque inde custodiæ traditus est. Sed in eum nihil durius, & atrocius statuente Regina, nec obsistente tam impotenti amatoris cœpto, planè accidit, ut

cidit, ut nemo è tantis copijs, totq; præfectis, uti sperarat Alopus, à SFORTIA deficeret: sed in unū Sfortiani omnes, Laurentio Duce, ad urbem Clusium cogentur: peruasuri infestis armis usque Neapolim, ut Ducis iniurias uindicarent. Per opportunè quoque sub id tempus allatum est, Iulium Cæsarem è familia Capuana, Capuam unde erat oriundus, occupasse: Christophorum item Caietanum de fecisse à Regina, & Iacobum Candolam, qui Dux bello clarus erat, Aquilanos ad defectionem impulisse. Qua rerum necessitate adductus Alopus, què nemo esset, qui ipso SFORTIA melius, atq; præsentius Reginam tutari, rebellantesq; compescere, & persequi armis posset: SFORTIA cum multò uerborum honore custodia educitur: datisq; obsidibus, & accepta ingenti pecunia, gerendi belli cura ei protinus demandatur, ea conditione, ut Castellam Alopi sororem, matrimonio sibi adiungeret: qua affinitate cum Alopo sincera fide in gratiam rediisse testaretur. Obsidum Princeps fuit Franciscus filius, qui postea uirtute animi, & foelicitate rerum gestarum, omnes eius ætatis Duces antecessit.

d Quomodo

Quomodo ad Beneuentum sit
captus. CAP. XXXVIII.

PAribus quoque insidijs, sed multò acerbiorè periculo, & calamitate maximè diuturna, iterum in carcerem est coniectus. Nupserat Regina Iacobo Martiæ Comiti uiro, è Narboneusi Gallia, Regijs natalibus orto, nulla honestiore de causa, quàm, ut impudicitiaë probra accepti coniugis imagine tegerentur: ceterū ea conditione, ut is Regio nomine penitus abstineret, & Tarentinus Princeps appellaretur. Miserat Regina, qui eum è Manfredonia Neapolim uenientem exciperent: ipsum ante alios SFORTIAM, qui Magisterij equitum honore longè amplissimo ceteros antebat, et cum eo Perettū Allobrogem, Regiæ Aulæ Præfectū, Troiæ Comitem, atque item Iulium Cesarem Capuanum, cum Fabritio fratre, & Cecholinum Perusinum, alas equitum ductantem, homines gloriæ, ac amplitudini SFORTIAE plurimum inuidentes. Hos disertè etiam, atq; etiam Regina monuerat, præceperatq; ut Iacobum non alio, quàm Principis nomine salutarent. Verum, ubi in in conspectum est deuentū, solus SFORTIA, ceteris omnibus, magno astu, et repentina perfidia in adulationem procumbentibus, Regiæ mandatis paruit: neque uel præ-

senti

fenti exemplo adduci potuit, ut eo scelere Reginant
 offenderet, ac officij, pariter et libertatis oblitus impu-
 denter assentaretur. Ita, uti coniurarant ueteres
 SFORTIA hostes, Iacobum adeunt, in SFOR-
 TIAM, falsis uera miscentibus, per acerbè, & gra-
 uiter inuehuntur: addūtq; magnis pollicitationibus,
 si animum Regio nomine dignum coeptis afferre ue-
 lit, se omnes strenuè operam nauaturos, ut ei certis-
 simo Procerum studio, et secundissima Populi uolun-
 tate, nec demum succensente Regina, Regiæ dignita-
 tis corona deferretur. Sed antè omnia, Reginam duo-
 bus impotentibus mœchis, atque latronibus omnino
 liberandam uideri, qui Regnum pro libidine laceran-
 dum, euasandumq; subacta pessimis artibus Regi-
 na, arroganter occupassent. Hos esse Alopum &
 SFORTIAM: Sed illum postea Neapoli facile
 tolli posse, si præsentem SFORTIAM celeriter
 oppressissent. In hunc modum inita conspiratione,
 per assuetos cædibus satellites, quorum Sclauettus
 ex Illyrico Princcps erat, eum in itinere confodere
 statuerunt: quum in uado Caloris amnis incautus, et
 à suis disiunctus facile confici posse uideretur. Sed
 percussoribus demum ad patrandam tanti uiri cæ-
 dem animus defuit, quum insidentem militari equo,
 cui à sefforis fiducia, Sperantio nomen erat, quadra
 d 2 toq;

toq; suorū agmine, et minaci uultu annem transges-
sum formidassent. Certis enim coniecturis uir acu-
tus clam ab se quaedam imperari, agminaq; compo-
ni animaduverterat, notaratq; pallentia ora in qui-
busdam, qui atrociam, & periculosa suspensis animis
agitare uidebantur. Sed nihil adeo saeuum aduersum
se parari posse, uir ad apertus, & generosus ad ani-
mum admittebat, adeo, ut in Arcem Beneuentanam
ad Iacobum ascendere non dubitaret. Ibi ex compo-
sito, quum Iulius Caesar spurcissimo ore, maledictis
agendo perfidiae crimen obieclaret: contraq; ipse
succensus ira, & calumniae indignitate permotus,
eum taquam improbe mentiente in singulare certar-
men militari prouocatione deuocaret: spectante Ia-
cobo, res eo deducta est. ut Perettus, et Cecholinus,
simulatione officij altercantes dirimerent, compre-
hensosq; in diuersa cubicula diducerent. Sed Iulius
statim est dimissus. SFORTIAE autem manicae
ferreae statim iniecta. Nec mora, magno concursu
facto SFORTIAE domus diripitur, equites uer-
tuntur in praedam, captiq; tres liberi eius, & pro-
pinqui ferme omnes custodiae traduntur, uno exce-
pto Sanctoparente, qui initio tumultus talis
suspectans, atq; opportunè diuinans
foeliciter effugit.

Quomodo Iacobus ex Principe Rex
 sit appellatus, & SFORTIA ser-
 uatus. CAP. XXXIX.

CApto SFORTIA Iacobus Neapolim ue-
 nit, prodenteq; nouam Arcem Auersano Cen-
 turione, cui à contrario euentu Seruatori nomen e-
 rat, ea potitur, Paulum Vrsinū liberat, interfectoq;
 Pandulpho Alopo, nuptiales mensas eius sanguine
 conspergit: nec multò post Reginam coniugalis qui-
 dem thori consortem facit, sed crepta totius Impe-
 rij potestate multis onerata probris, & seuerè ca-
 stigatā, ne diffugiat à Gallis custodiri iubet: Regios
 titulos ipse usurpat, et Gallis honores, præfecturas,
 & Magistratus dilargitur. Interim SFORTIA
 deuectus in insulæ Megaris arcem, cui ab Ouo nomē
 est, acerbissimis tormentis cruciandus Bernardo bar-
 baro homini traditur: ut expressis tesserijs questio-
 ne, ea oppida reciperent, quæ Sfortianorum impe-
 rio tenebantur. Nec suprema tamen uis, uti antea de-
 creuerant, uitæ eius afferritur. Tot enim acerrimos
 Duces, propinquos eius, tantasq; copias ueterano-
 rum militum, amore, & studio incredibile, multisq;
 beneficijs, & diuturna consuetudine Sfortiano no-
 mini addictas formidabant: ut pote qui eius rei peri-
 culum, superiore anno improspere factum fuisse me-
 minerant.

mincrant, Porrò Sfortiani milites fuga ad Petreæ fixæ oppidum in Samnio coeunt. Michaletus, et Laurentius Attenduli, & Sanctoparens infesta popolatione in suburbanas usque uillas, portasq; Neapolim deferuntur. Ob id Iacobus copias conscribere cogitur, quibus Iulius Cæsar, & Cecholinus hostem repri- mant, & Tricaricum urbem expugnent, quàm Ladislaus Francisco SFORTIAE filio, præclara pueri indole adductus, dono dederat. Erant in præsidio Michaletus ipse, et Michelinus Rabinianus, cui Margarita SFORTIAE soror, Foschini, & Marci Attendulorum mater, defuncto priore marito, denupserat. Ii de SFORTIAE salute solliciti, opportunè de inducijs, compositioneq; agere cœperant, factaq; potestate impunè cõmeandi è castris hostium, summæ nobilitatis homines Tricaricum uenerant, Antonellus Pudericus, Ruffus Caietanus, & Angelus Vellianus nouæ Arcis præfectus. In hos Margarita fraternæ uirtutis æmula, arrepto uenabulo loricata impetum fecit, comminataq; acerbissimum mortis genus, ni fratrem incolumen sibi redderent, legitimo iure captos comprehendit: quando ab ipsa, quæ Tricarici imperio, & ditione potiretur, nequaquam autem à Michaletò, Michelinoq; , quibus nullum in ea urbe ius esset, fides petenda fuisset. Id uirile faci-

nus haud dubiã SFORTIAE necem auerit. Ex-
templo enim à legatorum propinquis, concursu ad
Regem facto, faciliè impetratum est, ut SFOR-
TIAE parceretur.

Quibus conditionibus SFORTIA
necem effugerit. CAP. XL.

His autem conditionibus inter Sfortianos, &
Regios, res compositae sunt, ut tradito Trica-
rico, et remissis legatis SFORTIAE liberi, et pro-
pinqui omnes, ac milites dimitterentur praeter Franz-
ciscum, qui ad solatium praeteritae calamitatis in li-
beriore iam, humanioreq; custodia cum patre relin-
quebatur: Laurentius autẽ, & Sanctoparens, mille
equitum stipendia sub Rege mererant: Michaletus
quoque, uti liberet, cum Leone, Ioanne, Alexandroq;
SFORTIAE liberis in Heturiam proficisceretur
iureiurando, quae Rex promitteret, nihil se postea
SFORTIAE nociturũ: Margaritae item potestas
esset, ubi uellet Neapolitano in Regno considerare:
Idemq; liceret Catellae SFORTIAE uxori, quae in
tanto rerum tumultu ad sacratas uirgines in templo
Diae Clarae cum Lisa priuigna confugisset. Micha-
leto quoq; concessum, est, ut quoties uellet, SFOR-
TIAM uisitet, alloquereturq; sine arbitris: Isq;
demum approbante adhortanteq; SFORTIA,

ad Braccium, ueluti ad ueterem amicum, tuentemq;
SFORTIAE oppida in Hetruscis cum sexcentis
equibus contendit.

De supplicio Cæsaris, & SFORTIAE
Fælicitate. CAP. XLI.

PAcato Regno à Sfortianorum incursionibus
Iacobus nihilosecius Reginam in custodia con-
tinebat. abutebaturq; imperio adeò insolenter, ut so-
lis Gallis cuncta deferret. Italicos uerò homines usq;
ad fastidium omninò reiceret atque contemneret:
& deniq; illustrium amicorum obliuisceretur, qui
cum summo scelere atque periculo ei Regium no-
men asseruissent, Hac indignitate permotus Iulius
Cæsar ingenio superbo, atque præcipiti, ulciscendæ
cum publicæ, tum priuatæ contumeliæ consiliū de-
sumpsit. Repulsam enim ter tulerat, quum in locum
Alopi supplicio affecti, aut captiui SFORTIAE,
aut deniq; Peretti paulò antè defuncti, suffici cupi-
uisset: præoccupantibus cuncta Gallis, qui amplissi-
mos honores sibi debere existimabant. Ii sunt ordi-
ne Magister equi tum, Regiæ aulæ præfectus, atque
item Præfectus ærarij, qui hodie nouitio uocabulo,
Comestabilis, Senescalcus, & Camerlingus appellan-
tur. Igitur Iulius Cæsar letali bile percitus, Reginã
secreto adit, ipsius iniuriam, & communes omnium
miserias

miserias deflet: quibus se præbuisse initium fatetur:
 Sed accepta fide serio promittit, tam forti animo,
 quàm antea incauto, his rebus omnibus finem alla-
 turū: modò ipsa dignū Regio sanguine, & præsentī
 fortuna consiliū sincera fide ad animum transmit-
 tat. Confossurum enim sua manu Pseudoregem pol-
 licetur, ut Reginam simul, & patriam à barbaror-
 rum tyrannide liberet. Tum uerò Regina gratias
 agens excussis lachrymis, & præbita dextra, fidem
 dedit, se immortalī beneficio obstrictam fore, si id,
 quod egregio uoto conciperet, & à Dijs immorta-
 libus, & à fortuna probaretur: cæterum in id faci-
 nus animum pararet, & ad se triduo reuerteretur,
 ut cuncta aptius, uti opus foret, constitui, atq; in-
 strui possent. At scæua mulier, nec obliuiscens in-
 iuriæ, quòd auctore Iulio Casare, & necatum Alo-
 pum, cuius memoriam occultis fletibus assidue per-
 colebat, & S FORTIAM tutorem Regni, defen-
 soremq; Regiæ dignitatis, tormentis excruciatum,
 ipsamq; Regio fastigio deiectam, in custodia barba-
 ris traditam, obliuisci non poterat, animum ad uin-
 dictam, atque perfidiam reuoluit, detulitq; cuncta
 ordine ad maritum, ut incorrupti amoris, & pro-
 pensissimæ uoluntatis fidem, animo eius insereret,
 & geminata demum prodicione, utrunque dispari-
 d s bus

bus insidijs aggredereetur, Iacobus ea nouitate periculi exterritus, nec planè mulieris inditio fidem præbens, ubi compositis insidijs in Reginae cubiculo Iulium Cæsarem eadem de patrandæ cæde promittentem, conopeo tectus audiit, profilientibus armatis extemplò Cæsar est comprehensus, et in foro, quum securi percuteretur, demum dignas instabili, & turbido ingenio poenas persoluit. Per hunc modum Iacobus ad eò insigni uxoris officio deuictus, familiarius, atque frequentius Regina adibat, permittebatq; ut solito liberius, et sine custodibus tota arce uagaretur.

De Regina capto Rege liberata.

CAP. XLII.

CAESO Iulio Cæsare, & ob id facinus Regina in coniugalem thorum, communesq; epulas recepta, Iacobus nequaquam omnem animo suspicionem deterfisse uidebatur, quum spatianti Reginae arcis limine pedem efferre, aut nauicula, deuehi non liceret. Itaque duo Neapolitani altitudine animi insignes, eripiendæ, asserendæq; in libertatem Reginae, ac expellendi Regis, negotium susceperunt, Othinus Caracciolus, qui inter optimates auctoritate & opibus præcellerat, & Anechinus

Anechinus Moriminus popularium Princeps . Disceſſerat opportunè per eos dies Lordinus Gallus, equitum Magiſter, cum copijs in Aquilanum agrum proſectus : & feſtus dies publico epulo, & chorearum ludis in theatro celebrabatur . Ad id, honoris cauſa, Gallorum proceres inuitati, & quæ nouæ nuptæ omnes, matronæq; nobilitate, & forma lectiſſimæ ad eam celebritatē ducerentur, haud difficulter, ſed magnis tamen præcibus à Rege impetratum eſt, ut Regina iucundiſſimis huiusmodi, uoluptuarijsq; ſpectaculis intereſſet . At poſtquam, inclinante in ueſperam die, ſaltationi finis eſt impoſitus, Reginam ciuibus agentem gratias, & ſimulanter in arcem nouam redire parantem, à dextra, ſiniſtraq; Othinus, & Anechinus comprehendunt, ſtipatiq; ualida iuuenum manu, eam in Capuanam arcem perducunt . Ex templo Reginæ nomen in clamatur : inuadimur Galli, totaq; urbe fugati in arcem compelluntur . Rex ad inopinati periculi diſcrimen, metu conſternatus, portas claudi iubet . Neapolitani ex aduerſo circumuallare arcem, egreſſus obſtruere, & latè obſidere Regem pergunt . Quibus rebus non modò dignitati, ſed & ſaluti uehementer timens, nudatusq; omni militum præſidio, & conſilij penitus inops, his conditionibus

conditionibus in deditiōe est receptus ut in posterum Regijs titulis abstineret, Tarentinus Princeps appellaretur: Gallos uerò omnes, præter quadraginta, in Galliam remitteret: & SFORTIA statim custodia emitteretur, redderentur que ei, uerepta oppida, renouatoq; ueteri honore, Magister equitum crearetur.

De iniurijs eius Deorum iudicio uindicatis. GAP. XLIII.

HAud dubiè concessu, & munere Deorum, hea, quæ longè omnium honestissima, maximaq; uidetur, per omnem ætatem uoluptate potitus est, ut insignes iniurias suas, ab his plerūq; qui erant inimicissimi, uindictas conspiceret. Facile enim accidebat, ut hominem multo candore, fide, probitateq; ingenij præditum, & nunquam per circuitus, atque fallacias, sed militari, ad aperta que uia ad uerum decus properantem, ij maxime ex insidijs peterent, qui inbelles, malis artibus, & perfidiosa simulatione in aula Principū ualerent, aut bellica uirtute ualde inferiores, in recessibus animi cæco liuore torquerentur. Sequentibus enim nature uitiū merita poena non defuit, quæ nocentes, uel pede claudō, maturè consequitur.

De

Decade Alopi. CAP. XLIIII.

PAndulphum Alopum, cui Ioanna Regina eius amore perdita, ararij præfecturam, ingentes opes, & totius Regni procurationem detulerat: adeo que ei profligato pudore erat obnoxia, ut ab imbelli, impudicoque iuvene, ipsum SFORTIAM uirum fortissimum, in fontemque carcere includi pateretur, securi percussum, triduoq; insepultum Neapolitani in foro spectarunt, quum Iacobus Rex, qui tum & SFORTIAM in custodia seruabat, ipsum Alopum in Regine stratis occultatum, deprehensumq; cepisset.

De nece Iulij Cæsaris Peretti, & Cecholini. CAP. XLV.

Iulio Cæsari Capuano, Peretto Troie Comiti, & Cecholino Perusino par uitæ exitus fuit. Hi enim uirtuti, atq; amplitudini SFORTIAE inuidentes, nihil tale suspicantē Beneuenti comprehenderant: quum etiam eum biduo ante, summissis percussoribus, interficere cogitassent. Horū igitur malignitate, atq; perfidia captus SFORTIA, et crudelitate Regis in quæstione tortus: priusq; è carcere mitteretur, audiit, Iulium Cæsarem ab ipso Rege, digno perfidia eius supplicio publicè necatū: Peret-
tum

tum uerò idem expectantem, acerbissimo intestini dolore, incertum an ueneno sublaturum. Nec multò post Braccius in Afisiatum campis, memorabili pugna superatos Carolum Malatestam, & Cecholinum uiuos cepit: recuperata ex ea uictoria urbe Perusia, Carolum tanquam hostem, ingenti pecunia redimi permisit: Cecholinum autem uti inimicum, & aduersarum partium acerrimum Ducem in carcere necauit.

De calamitate Iacobi Regis.

CAP. XLVI.

Ipse quoque Iacobus, qui Reginam uxorem, in captiuae morem, Gallorum custodia sepe serat, infaus-
toque Iulij Caesaris, & Cecholini studio Rex fuerat appellatus, uix undecim mensibus regnauit. Nobilissimorum enim ciuium conspiratione in potestatem Reginae redactus, eum superbiae, & crudelitatis exitum tulit, ut talionis poenam subiret. Sed demum impetrante Martino Pontifice, quum liberiore custodia seruaretur, nauigio repente conuen-
scenso, Tarentum profugit: sed eo fortunae euentu, ut inde oppugnatus à scemina Maria Bau-
cia Ladislai Regis uxore foedissime pelleretur. Sensit & demum uel Italia pulsus, infestos Deos, rabidissimis uentis in Cephalemiam insulam rap-
tus,

tus. et longo tandem. uarioq; errore delatus in Gal-
liam. Desperatis nanq; rebus. ut ignominiam. & ca-
lamitatem. religionis uoto contegeret. sacrati habi-
tus cucullū sumpsit: atq; ita uir seuitia. & fastu in-
tolerādus. inter Sacerdotes in obscuro uitā finuit.

De Sergiano Magno Senescalco tru-
cidato. CAP. XLVII.

FVit etiam perpetuò infestus SFORTIAE
Sergianus Caracciolus. qui à Regina in deli-
tjs habitus ad id gratiæ. potentiæq; fastigium per-
uenerat. ut Alphonso Regi in filium adoptato. au-
thoritate. ac opibus equaretur. Hūc à Rege captū.
qui Regiæ matris nomen tantis impudicitie pro-
bris liberare cōtendebat. SFORTIA redemerat.
ita. ut in eius gratiam. cupiente præsertim. expeten-
teq; Regina. illustres duodecim Catalanos. quos.
profligato Rege ceperat. graui admodum permuta-
tione dimiserit. Sed tanto etiā obstrictus beneficio.
in posterum nihil ab ingenio suo discessit. quin pes-
simis artibus. hostilia. et maxime atrocia in SFOR-
TIAM moliretur. Hunc ad extremū uiri illustres.
qui tale monstrū ferre nō poterant. ut Regiæ pudori
consulerent. pernoctantē in arce Capuana. euoca-
tumq; cubiculo trucidarunt. Iacuit & semiuivum.
cædauer in uia publica. tanto fortunæ ludibrio. ut
Regina

Regina nullam uocem emitteret: propinqui tanti uiri cædem uindicandam non susciperent: Magistratus autem id facinus miro silentio transmitteret.

De Nicolai Vrsini fæda morte.

CAP. XLVIII.

Nicolaus etiam Vrsinus Bartholdi filius, a quo Viterbiensi acie SFORTIAM desertum, proditumq; memorauimus, uti Braccius ipse aliquot post annos ad Gaiannellum in colloquio sincere testatus est, eius facinoris pœnas ignobili morte persoluit. Quum enim apud Suanani oppidum Senensis agri, suæ ditionis, impotenter agrestium feminarum pudicitiam expugnare pergeret, concursu unius familiae, quæ in tyrannum coniurarat, uenabulo, et irati quidem aratoris manu, crudelissime confossus interijt.

De Paulo Vrsino Braccij infidijs interfecto. CAP. XLIX.

Cum Paulo etiam Vrsino insigni Duce, dilectissime ueteris amicitia, simultates adeo uehementer exercuit, ut ex militari prouocatione usque ad singulare certamen, iram, atque odium uerferent. Sed id facinus auertit Ioannes Pontifex Balthasar olim Cossa, quem tum primum è Bononia Romam petentem SFORTIA eius militia ascrip-

ascriptus deduxerat, ostentaratq; in ea pompa per
 mediam urbem ornatissimas alas, & ueteranas ali-
 quot cohortes, inuidente Paulo, qui clientelis, et Vr-
 sine factionis uiribus pollens, neminem potentia, et
 dignitate parem pati, & prorsus Romæ solus regna-
 re cupiebat. Erat enim bello acer, uerum ambitio-
 sus, impotēs, cruentus, ab & ingenij mobilitate, cre-
 bris, fœdisq; transfugijs infamis. Itaq; quū SFOR-
 TIA M extimulatū uarijs iniurijs ab amicitia Pō-
 tificis diuellere, urbēq; detrudere pergeret, quòd eo
 expulso, nemo esset reliquus, qui licentiā, audaciāq;
 ipsius frenare posse uideretur: id aperte molitus est,
 ut SFORTIA de salute sollicitus, ui ac iniurijs
 compulsus urbe excederet, & in Alcido castra meta-
 ret: urnec, ut rediret adduci potuit: quanquā Ponti-
 fex, misso ad eū Sancti Angeli Cardinale uetere eius
 amico, communi nomine pro Paulo fidem interpo-
 neret. Respondit enim, se eius hominis temeritati sa-
 lutem minime commissurum, qui antea in conspectu
 Gregorij Pontificis manu sua Mostardum clarissi-
 mum Ducem confodere non dubitasset, & ab eius
 inusitati facinoris impunitate animum minoribus
 postea cadibus efferatum, ad terrendos homines o-
 stentaret. Inde SFORTIA Ladislao Regi se con-
 iunxit: ad quem non multo post, & ipse Paulus est
 e profe-

profectus, prodita urbe Roma, quam paulò ante cò
 insigni laude defenderat. Sed eum demum Vmbri-
 bello proditionis accusatum, & Neapoli ad suppli-
 cium in custodia seruatum, Ladislaus immatura mor-
 te sublatus, periculo exoluit. Sed, ut meritas, & fata-
 les pœnas subiret, fortuna demum eo pacto illū car-
 cere eduxit, ut Braccio obijceret, qui dum SFOR-
 TIA in cathenis teneretur, cum ad collem Floridiū
 extra portam oppidi spatiantem nactus, Tartalia,
 & Ludouico Columna operam nauantibus, interse-
 cit. Eo cædis nuntio erectū in sp̄e libertatis SFOR-
 TIAM, sublata uoce dixisse, ferunt: Ergo & mihi
 insonti Dij immortales maturè cathenas soluent,
 qui uti æquissimi iudices, impio, ac omnium deterrī-
 mo, dignum uitæ exitum celeriter attulerunt.

De Armalerij proditoris supplicio.

CAP. L.

ARmalerium quoq; Asculanum, cui ut equi-
 tum turmam, & cohortes peditum simul
 ductaret, contra uetus institutum indulserat, unum
 omnino è tantis copijs, & beneficij oblitum, et sum-
 ma cum perfidia alienatum sensit. Hic enim duce
 Neapoli custodiae tradito, urbem Orbitum naturali
 munitione inexpugnabilem, quum fidem cum fortis
 na

na mutasset, Braccio uenalem proposuit, & prodidit. Nec diu Armalerius auro illo flagitiose quæsitopotitus est. Hostilia enim molitū, accumulataq; perfidia, nouæ proditiōnis consilia, fallaci ingenio uersantem, Vitellius Patriarcha Cornetanus laqueo necari iussit.

De infœlicitate Braccianarum partium,
& Sfortianorum prospero successu. CAP. LI.

HAc quoq; Deorum immortalium censura, id etiam in cumulo fœlicitatis accessit, quod nihil, uel eo uita functo, iustæ ultionis uidetur esse prætermissum. Quandoquidem Franciscus filius ita patris uirtutem, et opes, & studia militum exceperit, ut non multò post Braccium, atq; item continenter eius partium Duces non uno in prælio prosterneret. Non multis enim inde annis, cum Nicolai Picinini opes, tum filiorum eius conatus, uirtutis æmulatione certantium, magnitudine, & fœlitate rerū gestarū usque adeò fregit, atq; deleuit, ut nemo Braccianæ sobolis hæres, qui dignitatem originis, & senescentis famæ nomen sustineret, facile reperiretur.

De uulnere ad Viterbium accepto.

CAP. LII.

Viterbiensi in pugna grauiſſimum ex obliquo uulnus ceruice excepit: quū ei Brandolinus Comes uehementi incurſu, diloricata caſſide, in iugulum uſq; haſtæ cuſpidem adegiffet. Neq; prius, uel multo manante ſanguine, reduci è pugna potuit, quàm à Sanctoparente irato ſimul, & reclamante, correptis equi habenis, retro uerteretur. Adeò enim ira, doloreq; incenſus erat, ut uindictæ cupidus, inſana quadam temeritate cum paucis ſæpius in medios hoſtes procurrere, peruadereq; uſq; ad media ſigna non dubitaret.

De periculo eius in expugnatione Capitonis. CAP. LIII.

EAdem penè animi peruiſſa, quum ultimas iniurias, Braccium Martini auſpicij in Umbria perſequeretur, in expugnatione Capitonis oppidi extremum uitæ periculum adiit. Defendebatur accerrimè oppidum à Braccianis, adeò, ut Sfortiani, quater redintegrata pugna, & irritò ſemper conatu, multis acceptis uulneribus, ſegnius murum ſubirent. Id dedecus, ſe præſente admitti, elato indignatè

teq; animo, minimè ferens, comprehensam sua manu scalam mœnibus admouit, & subiit. Nec desuère hostes, quin in eū accedentem forti exemplo milites, ingentia trahiū pondera, molaresq; lapides prouoluerent, ita, ut comminutis scalis, terribili strage in præceptis dati, tota fossa sterneretur. Decidit SFORTIA è summo ferè muro deturbatus, ad o, ut multis sumentis, uix post horæ spatium ad uitam sit reuocatus. Eo tamen casu, nequaquam intermissa pugna, recrudit, inusitatoq; ardore Sfortianorum militum, corona muri occupata, oppidum est direptū, & Bracciani Duces capti, ipso prope spectate Braccio, qui laturus opem cum magnis copijs aduētabat. Inter captiuos suæ clarissimi postea Duces, Comes ipse Brandolinus, cuius manu SFORTIAM ad Viterbium uulneratum fuisse meminimus, & Gattamellata Narniensis, cuius hodie ænea equestris statua Patavij, à Senatu Veneto posita conspicitur.

De uitæ discrimine in quo Romæ uersatus est. CAP. LIIII.

Versatus quoq; est in longè maximo uitæ discrimine: quum media in urbe Roma, continuato per tres dies cruento certamine, pugnaretur aduersus Vrsinos, contra urgentibus Columnis, atq;

Sabellis, quibus SFORTIA Dux aderat. Non longè enim à Mineruæ templo, quâ itur ad Aemilianum arcum, è fenestra ingenti saxo, brachium est ictus, ac deò uehementi dolore, conuulsisq; neruis, obortaq; oculis caligine, ut exanimatus ab equo prorueret, et à suis pariter, ac hostibus fœde proculcicaretur. Sed uir nequaquam dolore uictus, in genu sese fortiter cecidit. læuaq; proximi equitis lora stapedis comprehendit: Is erat Laurentius eques Romanus, cognomento Surdus, qui claua ferrea obuios pertundens, ut opem ferret, proturbatis, disiectisq; hostibus, ad SFORTIAM ferocem equum adgerat, cohortans, et monens, ut galeæ bucculam eleuaret, raptariq; se equi uiribus pateretur. Atq; ita correptus per bucculam, innixusq; stapedis loro, ægre pertrahente Surdo, in pacatum locum peruenit, magno profusus miraculo seruatus, sanatusq;: Quandoquidè quadraginta amplius diebus, cum brachij, tum dextræ manus sensu, usuq; caruerit.

De insidijs ad Calorem annem strenuè
uitatis. CAP. LV.

TEr ex insidijs in summo uitæ discrimine uersatus est: Primo ad Calorem annem, apud Beuentum, pridie quàm à Iacobo Rege, et à coniuratis

tis custodiæ traderetur. Profluentis enim uadum tentanti, disiuunctoq; à suis, ad id delecti equites, distributis repente gladijs, & adactis equis uim asferre decreuerant. Sed ille, quanquam nihil tale suspicaretur, quum sine cõsilio suo quædam turbatius, quàm pro pacati, & nihil hostile timentis agminis consuetudine, imperari, & circumagi uideret, tanto animi uigore sub uexillo agmen composuit, & galeatus ferocem equum, quo in prælijs uti erat solitus, conscendit, ut coniurati subito pauore concepto, quominus tela expedirent, uel una terribilis, & parati eius facie terrerentur.

De insidijs ad Sarnum astu superatis.

CAP. LVI.

Sergianus Caracciolus de formi postea uitæ exitu memorabilis, quum anxie riuales timeret, ob idq; Vrbanum Auriliam Reginae genio respondentem, specie honoris, legatum Constantiam ad Concilium ablegasset, SFORTIAM & ipsum eodem astu tollere conatus est: hoc demum à Regina impetrato, ut aduersus Sansseuerinæ familiæ proceres in Brutios mitteretur. Discesserant enim Sansseuerini à uetere officio, nec plane tamen rebellarant. Ob id putarat Sergianus,

e 4 SFOR-

SFORTIAM aut minus feliciter Reginae opera nauaturum, aut Sanseuerinos inexpiabili iniuria affectos contractae affinitatis, ac amicitiae iura turbaturos. Sed SFORTIA autoritate ingenti potius, quam belli metu, sanatis Sanseuerinorum metibus, ita celeriter negotium confecit, ut ei Sergianus regredienti non uno in loco insidias pararet. In Picentinis enim occupati calles, suppressi commeatus, & circa Salernum exciti agrestes, qui praecisis itineribus Sfortianas turmas aggredierentur, praepositusq; demum ad Scaffatam ponti Sarni amnis Campanus Centurio, ut transeuntem inuaderet, atq; conficeret. Verum id resciiuit SFORTIA, copijsq; ad Anchariam uicum subsistere iussis, obsoleta lacrima indutus, armatusq; tragula, & galeatus, stabulario similis percussores fefellit. Quum enim in equiclinibus, de more mantica cum strigili gestaretur, et cribrum ab ephippio dependeret: quis eum tanti nominis Imperatorem putasset?

De periculo ad Caietam paruo casu facile superato. CAP. LVII.

Paruo etiam temporis momento, et magno quidem parcentis fortunae beneficio, Alphonsi Regis insidias praeuertit. Venerat ad Regiam SFORTIA.

TIA, quum illa, graui tum ad Neapolim autumno, Caietam cum Sergiano secessisset, atq; unà Rex Alphonsus in Formiano littore inter fontes, & Citrium sylvas, uitandi aestus causa uersaretur, ut cum ambobus, post redditas Acerras, de stipendijs, ac oppidorum possessione disputaret: inuasit repente Regis animum seu libido, SFORTIAE tollendi. Is enim unus erat, qui uirtute animi, & bellicis uiribus terribilis, obsuturus esse uideretur, si ambitioso animo spes suas proferre, & aperte Regnū inuadere uellet. Sed SFORTIA magno, & planè Regio comitatu, multisq; fortibus alarum praefectis semper stipatus, nequaquam sine ancipiti periculo comprehendendi posse uidebatur. Excogitauit itaq; dolū Rex peracutus, trirememq; cōscendit: inuitato SFORTIA, ut honoris causa secum, legato Pontificio obuiam uenire minime grauaretur. Is erat Fonseca Cardinalis, qui ad eum à Martino mittebatur. Nec dubitauit SFORTIA, quin pariter conscenderet, nihil de Catalanorum perfidia suspicatus: ut potè qui, ad aperta ingenui animi fiducia, nihil sibi insonti timendum arbitraretur. Paratae iam erant compedes, & laqueus more gentis, saccusq; quo inuolutus, profundo mergeretur: quum id promontorium, in quo mirabile Planci sepulchrum late conspicitur, transisset

Suectis celerius opinione omnium, è Speluncano lit-
tore, Legati triremis apparuit. Tū uerò Alphonsus,
qui tum in recessum extremæ puppis sceleris mini-
stros euocarat, animum à nefario consilio ad pristi-
nam comitatem reuocauit: ne aduentantis sacrati ui-
ri letitiam, & publici officij cæremonias, tanti faci-
noris atrocitate conturbaret. Ita SFORTIA De-
orum immortalium munere conseruatus, ad suos re-
dijt: quum eum Sfortiani omnes, tanquam fato sur-
stum, uerissimis lachrymis eluxissent.

De moderata liberalitate eius, & absti-
nentia, contemptuq; pecuniæ.

CAP LVIII.

IN exercenda uerò liberalitate, qua una maximè
uirtute, uel ingentia uitia occultari facile possunt,
mediocritatem tenuit: uaria admodum fama, quum
in erogando, distribuendoq; , meditata, & prouisa
largitione uteretur: quasi Ducem ad gloriam, & ad
magna imperia semper aspirantem pensitata ratio-
ne uti non deceret: quum militi præsertim improui-
sa, & festinata potior uideretur. Sed ille opes sem-
per contempsit, adeò liberali iudicio, ut à signatæ
pecuniæ nota, oculos semper auerteret, uituperatis,
qui diro eius conspectu, & uenenata libidine gaude-
rent.

rent. Sumptuarias rationes, censu oppidorum, & stipendijs æquabat: ne, ut ipse dicebat, temerè decoqueret. Creditores raro contempsit, nunquam elusit: quoniam opum, & diuitiarum opinionem, fide potius, & incorrupta existimatione, quàm præsentì pecunia, constare iudicabat. Nemo enim ea tempestate, quum oporteret, opulentior, ac instructior fuit. Quandoquidem insigni studio mensariorum omnium exoneratus etiam grauibus impendijs iuuaretur. Vltimum accidit, ad Viterbium amissis supra mille equitibus, ad pecuniæ inopiam redacto: quum è foro Romano, amici, atq; beneuoli certatim sub una tantum syngrapha aureorum nummum triginta millia contulissent. Irridebat plerisque, & in hoc Braccium etiam ipsum, qui aliquando aliena rapere, prædariq; quàm æs alienum dissoluere mallet, ut ab extemporanea, & dissipata liberalitate militum animos sibi deuinciret. Præcipua enim cura ei semper fuit, paganos, & agricolas ab auaritia militum defendere: hospites tueri: licentiam militarem, in hybernis, & in agmine indicta graui, ac inexorabili pœna, cohibere: ac demum deditis, conseruatisq; quàm expugnantis, atque deletis urbibus, letari. Adeò, ut eum Braccius in colloquio ad Saccomaniam syluam, quod utrique supremum fuit, post multa de bellicis artibus

artibus grauissimè disputata percunctaretur: Cur
nam tantopere seueritatis, ac abstinentiæ laudem
querendam putaret: quando id prorsus à toto mili-
tarij consilij proposito alienū esse uideretur. Quòd
promereri studia militum, uel cum iniuria generis
humani oportere cēseret: si ad ingētia imperia, et o-
pes, uti ipsi ab humili fortunæ loco prosperè decre-
uissent, foret euolandum. Ad ea SFORTIAM re-
spondisse, ferunt: nihil esse gratius Dijs immortalibus,
equitate, atq; iustitia: qua una maximè, quasi-
tæ bello opes, positis demum armis, cum insigni glo-
ria firmarentur.

De duabus eius concubinis. CAP. LIX.

QUVM Perusinis, apud quos Biordus, & Cecho-
linus fratres, interfecto Pandulpho Baleono
nobilitatis Principe, popularium statū induxerant,
stipēdia mereret, in hybernaq; concessisset ad Mar-
tianum oppidum, uirginem admodum nobilem adde-
mauit, Luciam Trezaniam, adeò ut amatorijs obse-
quijs & spe nuptiarum plectam. iustæ uxoris loco
haberet, & coleret. Ab huius fœlici admodum fœ-
cunditate auctus est fortunata sobole maximorum
Ducum, et Principum. Sed eam aliquot post annos,
uti

uti iam planè impar, tantis scilicet opibus partis ab illustri uirtute famam consecutus, Ludouico Folia-
neo in matrimonium opulenta dote præbita collo-
cauit: quum paulò ante maximas spes parandi impe-
rij ingenti animo uersantem, ut uxorem opportune
duceret, temporum necessitas impulisset. Ex ea de-
mum natus est Conradus, qui Francisco Sfortiæ ute-
rimo fratri, pluribus in bellis fortem, fidelemq; ope-
ram nauauit. Subsequentibus uerò annis adamauit,
et Tamiram uenustate admirabili, oriundam è Calle
Umbriæ oppido, iuxta uiam Flaminiam: è qua ad A-
quas Pendulas in Hetruria suauissimi oris filiam, no-
mine Honestinam, suscepit.

De uxore eius Antonia Salimbenia.

CAP. LX.

ITA uerò nuptias appetiuit, ut nequaquam spon-
te uxorium iugum subire uideretur: quando libe-
ris pro ea in qua tum erat, fortuna, abundè auctus,
nihil magis cuperet, quàm certis, & legitimo iure
quæsitis sedibus, uaga, & mercenaria arma ad tu-
tos receptus alicubi confirmare. Ob id Antoniam Sa-
limbeniam apud Senenses antiquissimæ stirpis uxo-
rem duxit. Eius maritus fuerat Fraciscus Casalius Cor-
tonæ Regulus, paulò ante coniuratione ciuium in-
terfectus.

terfectus. Vnde illi ex mundo muliebri, pretiosa sup-
 pellex, & dotalia quatuor castella obuenerunt: Mons
 Iouis, cum Monte Nigro, atq; item Ripa, & Bal-
 neo Clusinis aquis propinquo. Addidit, & Clusium
 uetustissimae claritatis urbem, Cocchus Salimbenius
 Antoniae frater iampridem Sena patria eiectus, ui-
 gente ibi popularium factione. Quum enim noua af-
 finitatis presidio, res suas, dignitatemq; tueri, &
 confirmare percuperet, unum praecipue SFOR-
 TIA Minter multos sororis procos, uti bellica uir-
 tute insignem, opulentis, & imbellibus antepone-
 dum censuerat. Quo consilio transtulit, & Clusij di-
 ctionem in ipsum SFORTIAM, tabulis ritè conse-
 ctis, ut Senensibus antiquo iure eam urbem, & agrum
 repetentibus, armatus, & acer defensor opponere-
 tur. Ex hac Antonia unicus legitimae prolis, ex nobi-
 li materno genere, puer susceptus est: quem SFOR-
 TIA Bostium appellari iussit, ut Patruelis sui Bosij
 Attenduli fortissimi equitum praefecti: quem ad spo-
 letum amiserat, in domo sua memoriam renouaret.
 Hic porro Bostius uirtute animi, & rebus bellicis
 Francisco fratri penè par, priusquam ille regnum a
 pud Insuabres, arridente fortuna, uirtute, & armis
 compararet, uxorem duxit Chryseidem Aldobrandi
 descam Sanctaeflorae Comitissae filiam, natalium clari-
 tudine,

tudine, & dotis opulentia illustrem: ut potè quæ se-
 ptiem oppida non longe à Porseno, de nomine à Por-
 sena Hetruscorum Rege condito, in hæreditatem
 traheret, & genus eius, Dantis Poetæ testimonio, in
 præaltam Hetrusci, Regijq; sanguinis originem re-
 ferretur. Itaq; quod in abauo nomen fuit, iure opti-
 mo in eius memoriam in patre tuo Bosio repetitum
 uidimus. Tu uero quod in proauo fuerat GVIDO
 NIS nomē suscepisti, quod ille ab auo materno San-
 ctæ floræ Comite pari, ac usitata ratione deduxerat.
 Auo autē tuo Federicus Feltrius Urbinas Dux præ-
 lio inuictus, supra affinitatē in sacri fontis cæremo-
 niā uocatus, nomen suū indidit. Additū quoq; tibi est
 Ascaniij nomen, fatali quodam augurio, ut in te de-
 mum amplissimi, & longè optimi Senatoris Cardi-
 nalis nomen, & decus, ueluti rediuiua domus digni-
 tate refloresceret: Et eò quidem nobilius, quoniam ille
 stirpe eadem, sed nequaquam legitimo ortu cœpta,
 nomen deducebat: quum natales tui ab incorrupta
 maiorum serie, impolluta stemmata fateantur.

De secunda uxore Catella Alopa.

CAP, LXI.

Accessisse autem ad secundas nuptias diræ ne-
 cessitate coactum constat, quum à Pandul-
 pho

pho Alopō Aerarij praefecto, inuidia uirtutis eius, et
 obrectatione crescentis apud Reginam gratiae, in
 carcerem esset coniectus. Neq; enim aliter, uel pacat
 re Alopum, qui cūctā unius totius Regni mania usque
 parat, aut deniq; Reginae uoluntatem à uindictae suspi
 cione redimere potuit, quam Catella Alopī soror
 re in matrimonium ducta. Siquidem Alopus praecel
 lenti forma, eruditis munditijs, & latere demum in
 fracto deuictam penitus, & in seruitutem (animo scilicet
 muliebri, impotenti amore facile subacto) relictā
 nutibus regebat. Ea affinitas, maturatis nuptijs
 apparatusimē celebrata, SFORTIAM haud dubie à parato iam
 capitali supplicio seruatum in libertatem eduxit: leuauitq; item
 Alopī animum ingentis metu: quum meritas illatae iniuriae
 poenas, à uiro fortissimo, & tot militum gladijs instructo
 formidaret. Caterum Catella nihil omninò à fratre, praeter
 uenustatem ad maritum attulit, dote scilicet à Regina
 liberalissimē collata. Dotali siquidem iure quinque
 castella in Sannio in SFORTIAE ditionem uenerunt.
 Peperit Catella non toto uertente triennio, tres
 liberos, praemissa puella, quam nomine suo Regina,
 Ioannam uocauit: mares item duos, Leonardum
 scilicet. id nomen in eius Diui honorem inditum
 se constat: quoniam per quietem Diui Leonardum

ea specie, qua depingi in templis solet, sibi opem ferentem uidisset: quū & clatros ferreos fenestrae carceris disrumpere, et compedes soluere, presenti numine uideretur. Impleuit autem somnij fidem, et numinis oraculum rei euentus. Nam eodem die letam somnio noctem secuto, & Rex Iacobus imperium cum libertate amisit, & SFORTIA, ad aperto carcere, ingenti omnium letitia, iterum Magister equitum est renuntiatus. Sed Leonardo uix infantiam egresso uitam morbus eripuit. Et immatura quoq; morte surreptus est alter, cui SFORTIA Bartholo nonen indiderat, in memoriam scilicet Bartholi fratris, et fortissimi cōmilitonis, quem lue absumptum apud Perusiam iam pridem auuserat.

De tertia uxore Maria Martiana.

CAP. LXII.

Postremo Quinquagesimum aetatis annum agens ultimus sibi nuptias ambitiose admodū quaesuit, assiduis artibus, ac ingentibus armorum officijs: petita, ductaq; Maria Martiana Sueffani Reguli filia, quae in Campania, & ad Fucinum lacū multis oppidis imperabat. Nupserat haec antea Ludouico Secundo Andegauenfi: eoq; ante nuptias celebratas uita functo, ad Celam comitē secunda thori uota transtulerat. Hic in Marsis, & Furconensibus

bus multorum castellorum ditione præpotens, quæ
 è uita excederet, uxorem, testamento magnarum
 opum dominam reliquerat. Quamobrem, & ipso
 SFORTIA demum importuna uì fati surrepto,
 quartam sibi coniugem facile inuenit, Franciscum
 Ursinũ Manapelli Comitẽ: qui bis, et diuersa quæ
 dem fortuna apud Neapolim cum SFORTIA
 collatis signis dimicarat. Natus est ex Maria Caro-
 lus, id nomen imponente Regina, in honorẽ scilicet
 Caroli Regis eius patris, qui magnis rebus in Italia
 gestis, Pacificatoris cognomẽ adeptus, in Pannonia
 demum coniuratione procerum in:er epulas truci-
 datus est. Cæterum Caroli nomen haud multum in
 puero permansit: nã atrabile diu uexante, attenuat-
 tisq; inde uiribus, uti obeundis militiæ muneribus
 impar: pietatem uoto professus, sacratã cucullam de-
 sumpsit: atque ita abdicato priore nomine Gabriel
 est appellatus. Hunc postea Franciscus frater Gal-
 liæ Cisalpinæ imperio potitus, cœnobio eduxit, ut
 insigni dignitate ad familiæ decus ornaretur. Idq;
 facile à Pio Pontifice impetratum est. Nec multo
 post Mediolanensis Archiepiscopus est effectus.
 De liberis eius ex Lucia Trezania. CAR. LIII.

PRimo partu ex Lucia Trezania puerum sus-
 cepit, qui de patris nomine Franciscus est ap-
 pellatus.

pellatus. In hunc ab admirabili quodam syderū con-
 cursu, cuncta huuanae felicitatis ornamenta uir-
 tus, et fortuna contulerunt. Natus est in Diui Minia-
 ti Hetruriae oppido, iuxta Arnum, Pisana uia, Anno
 à partu Virginis uno, & quadringentesimo supra
 millesimum, decimo Calendas Augusti, quum sol oc-
 cideret. Militabat tum S F O R T I A, alterum &
 tricesimum ætatis annum agens, Florentinis, qui Pē-
 sanis bellum intulerant. Secundo autem partu Eli-
 sam, in qua maternæ auæ nomen repetitū uidemus,
 At tertio partu alterna fecunditate puer est edi-
 tus, cui ab insignibus, Roberti Caesaris munere, Pa-
 tauino bello acceptis, Leonis nomen impositum est.
 Peperit & mox Antoniam uenustate insigni. Cete-
 rum Leo ab ineunte ætate Francisco fratri omni-
 bus ferè bellis assiduus comes, eam in re bellica spe-
 ctatis operibus laudem tulit, ut non magno interual-
 lo, ad fraternæ uirtutis nomē accederet. Leoni bien-
 nio post successit, Ioannes, nomen paterni aui dese-
 rens, ingenio, uiribus, & fortuna fratribus disimi-
 lis. Sed eum secutus est, natu quartus, à Pontifice
 eius nomine Quinto, Alexander appellatus. Is tan-
 to studio, tantaq; ui præstantis animi arma tracta-
 uit, ut non modo Francisco fratri indomiti corpo-
 ris & pugnacis ingenij uigore, uerum & felicitatis
 f a tererum

te rerum gestarum aequaretur. Condidit enim sibi, filijsq; itē atq; nepotibus Principatū apud Pisaurenses, ut in Togata Gallia, nō secus, ac in Cisalpina Etruscus frater Sportianæ domus stirpem in sereret.

De affinitatibus summa prudentia contractis. CAP. LXIII.

Leonato ex Sanseuerina familia nobilissimo, atque fortissimo iuueni Elisam nuptui dedit, ut generum armorum studio illustrem, potentemq; clientelis, & opibus apud Picentinos, & Brutios, certo ueluti præsidio, rebus suis adiutorem, defensoremq; pararet, contra potentiam inimicorum, Sergianiq; præsertim, à quo se cuniculis, & machinis oppugnari, petiq; insidijs haud obscure intelligebat. Ex Elisa natus est Robertus ipse Sanseuerinus, præclarus Imperator, & maximis eius temporis Ducib. præferendus, nisi in extremo uitæ actu à Germanis ad Athesim, prælio fusus, ac interfectus, superiorum uictoriarum nomen obscurasset. Dedit & in matrimonium Marino Caracciolo Sergiani germano fratri, Claram Attendulam, Foschini, & Marci sororem (ea erat ipsius ex sorore Margaritæ neptis) procuranteq; Regina, ut erumpentia, etiam coalita alternis offensionibus odia tollerentur. Desponsauit demū Antoniam Ardioni, Carrariensis Comitibus

Comitis filio, cuius ditionis erat urbs Asculum in Apulia: ut patrem eius eximiae auctoritatis ducem, magnas tum copias ductantem, in Reginae partes pertraheret: In eo etiam Braccij hostis spem frustratus, Carrariensem multis pollicitationibus sibi adiungere properantis. Polyxenam quoque Rufam, in Brutijs, dotali iure tres urbes, & uiginti amplius castella in nuptias trahentem, ut Francisco filio collocaretur, à Regina foeli-ter impetravit: sed infauſto demum ſucceſſu, quum ab amita præſero-ſci ſceleſtaq; muliere, & Polyxenam, & eius filio-ſtam dudum infelici utero æditam, admifto dapibus ueneno, ſublata auſſet. Curauit quoque, ut Polyxena Sanſeuerina Michaletto Attendulo, et Ioan-nella Ieſualdia Dominico Boſij iungerentur: quãdo eæ mulieres in Hirpinis inue. erata imperij conſue- tudine ingentes opes, tuendis Sfortianorũ coeptis, allaturæ uiderentur. Nec alia quoq; de cauſa Tartalia filiã, Ioanni filio diſponſatam, intra penates nu- rũ recepit, quã ut Braccio Montonio, uetus ſibi hoſtis, et accerrimus bellator detraheretur: ut pote, qui plerũq; diceret, nihil cõmodius, ac utilius uide- ri, quã tribus ppoſitis hoſtibus, cũ primo pacem paciſci: cũ alio autẽ iuducias parare, ut in tertiuũ maxime expedita, & grauiora arma uerterentur.

Tanta autem uarietate clementiam simul, & seueritatem exercuit, ut delicta familiarium, & militum, nunc puniendo atrociter, modo facile ignoscendo, neque huius, neque illius uirtutis constantem famam assequeretur. Sclauetto Dalmate insigni equitum praefecto, qui in gratiam Iulij Caesaris, se primum e percussoribus in transitu Caloris amnis SFORTIAE latus mucrone petiturū pollicitus fuerat. adeo generose pepercit, ut captum, ad Casam Marij, & iure belli armis, & equis dispositum, non modo (id improbantibus amicis) incolumem, uerū omnibus impedimentis, ne quid omnino desideraret, magna cura acquisitis, & restitutis, cumulatè instructum dimiserit: perblanda, & nobili contentus interrogatione, quum ad eum dixisset: Quis nam furor inhumani, crudelisq; animi Sclauete, alioqui uir fortissimè, te impulit, ut nulla laceffitus iniuria, adeo prolixè promitteres, te gladium excæde mea cruentum ad Iacobum Regem omnino relaturum? Sed immanis uir, ad id tantum oculis in terram defixis, non multo post apud Philippum Insubrum Principem, perfidiae militaris crimine conuictus, in furca pependit.

De Martino Pasolino conseruato.

CAP. LXVI.

EAdem animi magnitudine usus est erga Martinum Pasolinum aduerse factionis Principem, cum quo multis utrinq; cædibus æditis aliquot annos Attenduli intestino bello contenderant. Eum enim undiq; pulsus, infestaq; Attendulorum arma fugientem, desperatis rebus ad SFORTIÆ pedes procubuisse: salutem, ueniam, pacemq; extemplo impetrasse constat: Et eò quidem maiore cum laude, quòd tum planè iuuenis, & uindictæ libidine uehementer exardens, ea odia, infesto semper animo, & cruentis manibus exerceret.

De clementia erga Bisium. CAP. LXVII.

Bisio quoque è Cotignola peditum præfecto præter omnium opinionem, inexpiabilem iniuriam, & grauissimi delicti pœnam remisit. Nam, quum SFORTIA, spectantibus ex propinquo duobus Regibus penè intra Carmelitanam portam ad Neapolim uictoria signa, perturbatis iam, fugatisq; hostibus, intulisset, unius Bisij socordia perfidiaq; obstitit, quominus cumulata uictoria potiretur. Iussus enim duabus ueteranis cohortibus intra hortorum macerias in insidijs consistere, & ad signum datum prorumpere, ut studio pugnae prouer-

f 4 stos

Etos hostes intercluderet, neq; designatum in locum peruenit, neq; prius apparuit: quàm post trium horarum pugnam, receptui signum tuba datum audiuit. Ob id SFORTIAM, irato animo, ea medico cri uictoria minimè contentum, exclamasse rauo ore plurimùm ferunt, itidem saepe repetentem: Bissi, scelestè desertor: Redde m. hi hostiũ Duces captos, atq; intercepta eorũ uexilla, quæ incredibilis ignauia, atq; perfidia tua dudũ nobis è manibus eripuit. Caterũ eum ex cõscientia animi, metu consternatũ, & crimen ineptis uerborum ambagibus excusantẽ, ea lege castris excedere iussit, ut perpetua ignominia notato, acerbissimi supplicij pœna, si in confpectum castrorũ unquam ueniret, indicere tur. Ea est eneo tormento includi, & succenso demum sulphureo puluere, per aëra discerptis artubus diffundi.

De inusitato pœnarum genere.

CAP. LXVIII.

Equẽm Patauinum è turma Scorpionis à la proferenti, coccineam togam è tabernaculo, dum altè ille sterteret, noctu rapuerat, eadem indutum toga, sed unctis manibus per forum, & stationes, & contubernia mil. tum traduxit: adeò, ut ridente, & exsibilante toto exercitu, nereliquo ignominie dolori

lori superesset, seipsum pugione transfoderet. D-
 mitorem quoq; equorum, magistriq; stabuli uicariū,
 patria Campanos qui equis militaribus hordeum
 subtrahere, idq; diuendere cœperant, deprehensos,
 alligari per pedes equorum caudis. incitatoq; cursu
 per prata, & sata raptari ad necem iussit. Equitem
 etiam è Ferraria nobilem, qui contra edictum, uel
 saepe admonitus, scortum adolescentis armigeri ha-
 bitu, circumtursa cæsarie, habebat in castris puden-
 da ludibrij poena affecit, quum muli. bri ueste indu-
 tum, per castra armato in equo circumducti, ostensa
 riq; iussisset.

De Gratiani supplicio. CAP. LXIX.

Quam Ioanna Regina Alphonfi Regis repen-
 tinis armis circumuenta, obsissaq; in arce Ca-
 puana, cohortante demum, deucenteq; SFOR-
 TIA Aucrsam se recepisset: Gratianum Fauenti-
 num custodiæ arcis præposuit, commendante eius
 uirtutem, ac fidem SFORTIA, qui illum magnis
 beneficijs, ac præfecturis ornatum ab humili mili-
 tiæ loco ad primos honoris extulerat. Is beneficio-
 rum oblitus, ut militare decus auaritiæ simul, atque
 perfidiæ scelere scedaret, corruptentibus eum mul-
 to auro Catalanis. se prodituum arcem pepigit. Ve-
 rum à Sanctoparente interceptis literis, & detecta
 f s perfidia,

perfidia, non dubitauit SFORTIA, quin seuerissime in eum ageret, qui sacramenti religionem, & priuatae fidei amicitiae, nefaria proditione uiolasset. Atque ita eum apud siliceum Glanij amnis pontem, Auersana uia, praesalta in arbore suspensum, agitantum uento, & uolucris carpendum reliquit.

De mansuetudine erga Brandolinum

Comitem. CAP. LXX.

Non defuit in eo, qui in suos supra equum superior habebatur, humanitatis, & candoris eximij laus erga hostes. Brandolinum Comitem, cuius manu Viterbiensi in praelio sauciatus, & pene interfectus fuerat, expugnato Capitone oppido, captum, quum in eo tumultu inimicum pariter, ac hostem facile, & quidem procul ab inuidia tollere posset, adeo humaniter apud se habuit, ut ex conscientia magnopere sibi metuentem effuse laudaret in conuiuio, atque omni penitus metu liberaret. In hoc etiam gloriatus, quod in tanta fortunae iniquitate, neque a gregario, uel ignauo milite, sed a nobilissimo, atque fortissimo Duce uulnus accepisset. Erat Brandolinus Braccianae factioni uehementer addictus: similem que animum Tibertus filius aduersus Sfortianos semper exercuit, ne a paterna disciplina discederet: unde illi demum fatale exitium. Franco

ſco enim Mediolani ad Principatum tanta ſœlicitate prouecto, quum Braccianas opes undiq; fractas, deletasq; conſpiceret, ſeſe turbido ingenio à uetere inuidia, odioq; ad perfidiam uertit. Atque ita deprehenſus, et cuſtodia traditus, ut imminenti ſupplicio ſe eriperet, præacuto ferreæ lucernæ manubrio, ſibi iuguli uenam perfodit, & interijt.

De inuidia ex nece Tartaliæ parta.

CAP. LXXI.

Onerauit autem eum inuidia maximè ingenti, ſupplicium de Tartalia ſumptum: quam ille meritis conceptæ perfidiæ pœnas luiffet: quod nequaquam ſyncera fide ad amicitiam, affinitatemq; uocatum, circumueniſſe diceretur, occultata ſcilicet in id tempus, & mox detecta naturæ malignitate, ut ſublato bellicæ uirtutis æmulo, eodemq; fortiſſimo Duce, ueteres iniurias uindicaret. Sed id Martini Pontificis iuſſu factum fuiſſe ſcriptores fatentur: ipſeq; in primis Campanus in hiftorijs alioqui S FORTIÆ infenſus paſſim, et contra Braccij gloriæ impudentiſſimè ſemper fauens, cuncta reticendo, aut eleuando uerbis, quæ S FORTIÆ conſilio, manuq; ſœliciter geſiſſet. Reducebat in regnum Martinus Ludouicum Tertium Andegauenſem, S FORTIÆ ductu, ut Ioannam omnibus impudicitia

pudicitiae flagitijs coopertam, expelleret. Illa uero
 Alphonsum ab Hispania, adoptatū in filium euoca-
 rat: bellumq; gerebatur asperimū, SFORTIA
 tantam belli molem egre sustinente: quum Braccius
 Dux ea aetate clarissimus magnis praemijs, atq; sti-
 pendijs conductus, Reginae partibus adhaesisset. Sed
 equatae demum sunt u res Tartaliae aduentu, quem
 superiore anno ab amicitia Braccij diductum, Mar-
 tinus cum mille & quingentis equitibus ad SFOR-
 TIA M auxilio miserat. Eo autem anno Tartalia
 his artibus operam nauauit, ut contra naturā inge-
 nij cunctatior, & segnior factus, SFORTIA M
 uetere gloria spolari, profligariq;, quā Braccium
 omnino uinci malle uideretur. Ad Sarnū enim separa-
 ratim sibi castra fecerat, collegae praesto nunquam
 adfuerat, cessarat ab excursionibus, quibus Campa-
 ni, Neapolitaniq; ab Auersa, uti SFORTIA pra-
 ceperat, facile posse uexari, premi q; acrius infesta-
 populatione uiderentur. Auxerat & eam suspicio-
 nem Braccius, per eos dies inusitato militiae more,
 Sfortianos milites bello captos ad triremes Catala-
 norum relegare, Tartalianos uero benigne remitte-
 re solitus. Commeabant & frequentes nuntij, pra-
 conesq; à Tartalia ad Braccium, adeo, ut iam nemo
 esset, qui repetitam cum Braccio amicitiam, et ob id
 Tartalianam

Tartalianam ex occasione ad hostes transiturum non putaret. His ad Pontificem perscriptis, uenit ab urbe Roma Colus Squarcia Romanus Iureconsultus, ut ex indicijs in reum iure ageret. Hic Tartalianam inopinato SFORTIAE aduentu oppressum, captumq; quaestioni subiecit: & de confesso, post tertium diem, Auersano in foro, capitale supplicium sumpsit.

De natura ingenij. CAP. LXXII.

EX discip'ina, totoq; uitæ ordine, & successu rerum, manu, quam consilio potior censeripotest: quum incauta facilitate, uel contumacia subagresti, in ea consilia plerunq; adigeretur, unde nullus pateret felix exitus, propter simulatas multorum uoluntates, & necesse esset à fatali uirtute, uel diuina ope subsidia comparare. Maximas enim iniurias quum æquo animo sæpius ferret, leuem demum contumeliã tolerare non poterat: ita, ut iracundiam plerunq; exerceret imparatus: quum mori prestare dicret, quam iniuriæ indignitate minime commoueri. Versauere itaq; hominẽ, occulto astu, & in maxima uitæ pericula coniecere, Paulus Vrsinus, Alopus demum, & Sergianus. Sed Dij immortales eius uiri uirtute, ac innocentia adducti, ita nequissimorum hominum insidijs obuiam ire, ut ultre

tro eas demum iniuriis uindicasse uiderentur. Nuncquam transfugit, nunquam discessit ab officio, nisi magnis de causis: ita, ut nunquam improuiso factus hostis arma cōuerteret, nisi renuntiata prius amicitia, remissisq; uexillis: ut eo facto, dissensionis causam in alterum reijceret, & se ad tuendam dignitatem bellum nequaquam insidijs, & dolis, sed uera uirtute gesturum testaretur.

De disciplina domestica, & militari.

CAP. LXXIII.

QUum ad multa conuiuendum esse censeret, nec exactissimus delictorum ultro esse uellet, ita institutum domi erat, ut contemptores diuino, ac hominū limine penitus arcerentur: fures nocturnos, & interdium exposita ioci modo carptim inuolantes, maneret poena: nemo impune specularetur. Abhorrebat uerò plurimum ab insanis, & morionibus, qui atrabile laborarent, quòd ancipiti iocorisum pariter, & luctum mouere possent: suo scilicet periculo admonitus, quòd ad Collem Senensis agri oppidum insanus quidam, dum ioco militari intemperanter lacefferetur, & ob id irritantem saxo petere uellet, ipsi SFORTIAE tegumentum capitis summo cum uitæ discrimine decussisset. Omnia autem uitæ tempore in castris aleam perosus, uti
Duci

Duci pariter, ac militi maximè pestilentem, ita otis tempora transigebat, ut in usum militiae ad palaestra cunctos ordines exerceret. Tum enim mos erat multa arte luctari: ingentis ponderis saxum iactare: ferreum uectem iaculari: teretem palum, in terga conuersis manibus, euiurare: saltuq; & cursu plurimùm contendere. Quibus in ludis ipse multum lacertosus, & industrius facilè ualidissimum quemq; superabat. Pluujs, nocturnisq; temporibus, quòd nequam Latinas literas attigisset, uernaculis conscriptae uersibus Heroum, & Galliae Procerum historiae pariter, et Fabulae legebantur: unde illi exempla peterèt, qui se duce uirtutis famam clarissimis factis extendere decreuissent.

De cultu eius & conuictu.

CAP. LXXIIII.

ERat in cultu, uestitùque moderatus potius, quàm elegans, uel sumptuosus. Oderat uestis munditias: Sagulorum autem, & armorum nitorem ita exigebat, ut maculam, & eruginem contumelia, & nonnunquam uerbere uindicaret. Equitè ex hybernis eruginosa gestanti arma in conspectu hostium seuerè imperauit, ut ad aperta casside in aciem prodiret: scilicet, ut cum periculo nosceretur, si parum gnauiter dimicasset. Ceterum

rum in pompa, & cum lustrarentur exercitus, saga serica, argento, atque auro bracteata conspiciebantur: Aurata itam, & egregie depicta Barba, quibus equi Persico more tegebantur. Is uero equus notabatur, qui decoras in casside cristas nequaquam ostentasset. Mensarum uero honos non in delicatis & exquisitis dapibus, sed hauri simplicitate, & perenni copia, comitateq; et frequentia conuiuiarum censebatur.

De pietate erga superos.

CAP. LXXV.

DEum optimum, Diuosq; omnes sincere potius, quam religiose coluit: utpote, qui arationibus bellicis procul esse existimaret, ineptis ceremonijs, & simulatis precationibus Deos fatigare: quum necesse forte bella gerenti cuncta rapinanda scelera posse puniri, corrupta iam militari disciplina. Qua in re Ducem belli, Praefectumq; a seueritate urbani Praetoris plurimum differre oporteret. Sed palam earum rerum agnoscebat culpam, & ueniam secreto precabatur: quotidiana sacra audire, aut si instante negotio impediretur, postridie ea repetere, & quotannis pio, poenitenti que animo expiare sese, maximèque sacramenti hostiam rite

rite suscipere solitus. Id uerò demum probi, & uerecundi Ducis esse prædicabat: honestiorem belli causam sequi: inuiolata templa præstare: in captiuis pudicitiam tueri: nunquam abui sanguine militum, aut hostium cade letari.

De pietate erga Patriam. CAP. LXXVI.

A Edidit & insigne pietatis exemplum erga patriam Cotignolam: quum furtuito incendio absumptam, priuata liberalitate instaurandam suscepisset, singulos ciues cohortando, ut ædificare luculentius uellent: quando ipse lateres, materiam, calcem, se gratuito collaturum profiteretur. Factūq; subinde est, ut celeriter restitutis, adornatisq; domibus, & directis regionum uijs, priuatim, & publice magnificentissimo Principi gratiæ ingentes agerentur, quòd opportuna liberalitate, & priuata cōmoditati, & elegantia publicæ consulisset.

De pietate ergo propinquos. CAP. LXXVII.

Pietatem quoq; cum incredibili charitate erga propinquos, & rarissimo quidem exemplo ostendit. Bartholum etenim, & Franciscum fratres, euastante Perusinum agrū luc pestifera, apud Marianum exitiali correptos morbo, adeò constanter

g inuisit,

inuisit, ut uel de præcantibus amicis ab his diuelli ne
 quiuerit: quin desertis, & morientibus uenas tange
 ret, fomentaq; præberet. Quibus demum celeriter
 expirantibus, sepulchrum extruxit, addiditq; aram,
 & sacerdotem, qui certis diebus inter sacra eorum
 manibus parentaret. Pari quoq; officio, amoreq; Bo
 sium Patruelcm comp'exus, ad Spoletum ex castren
 si per hycmem fatigatione nrui conuulsum dilige
 tissimè fouis, elatumq; insigni pompa fratru sepul
 chro intulit.

De præceptis Francisco filio datis.

CAP. LXXVIII

Svb hac disciplina educatum Franciscum filiu
 quum ab se SFORTIA in Brutios ad dota
 les urbes profecturum dimitteret, ei attribuit eximis
 a uirtutis Duces, & milites, qui bello, paceq; etate
 eius regerent: diu iuuenem cohortatus, ut pietatem
 & iustitiam coleret, nobiliq; animi decreto existima
 ret, uirtute potius, quam malis artibus ad opes, &
 gloriam contendendum. Illud etiam grauissimis præ
 ceptis adiecit, ut etiam atq; etiam caueret, ne amici,
 aut imperio subiecti uxorem unquam impudicis oculis
 in:ueretur. Neminem uulnere, aut duro uerberare
 puniret: aut si id casu, aut ira præcipiti accidisset,
 extemplo lenitum, donatum que digno munere lau
 gius

gius ablegaret. Postremò nunquam indomiti oris equum ascenderet: nunquam eo uteretur, qui ab ungula molliore facile soleam excutere cõsueffet: quòd se ab equo alioqui longè optimo, sed in frenum contumaci, cui Draconi ob id nomen erat, quum suborto ex insidijs Bracciano hoste, irrita habenarum cõtentione abreptum se, & in Auurse fossam præcipitatum memoraret: in Umbrijs autem tumultuaria in pugna, quum ex equo, cui à colore auis Picæ nomen erat, depugnaret, eo inter colluctationes omnibus soleis discaiato, uix ipse pedibus eo relicto è manibus hostium effugisset. Quibus præceptis maxime usus Franciscus, quòd nemini fere contigerat, omnibus cõsilijs foelix, & prælijs uictor euasit, ut spem de præclara indole, patris iudicio conceptam, fataq; et uota hominum impleret.

De prudentia ex alienis iudicijs quæsitæ.

CAP. LXXIX.

EVm uerò prudentiæ, iudicij q; militaris tenorem usq; ad uitæ exitum cõstantissime tenuit, ut non temere quicquam in rei bellicæ negotio decerneret, nisi accitio, uel infimo quoq; cõturione, et milite ueterano, ut exquisitis separatim omnium senentijs, quod patrandũ foret, multorum iudicio probaretur. Sed id tâta dissimulatione expetebat, ut semper

alienis exordijs, & fabulis animi propositum celaret, atq; demum ad id, quod uellet, instituto nouo sermone deferebatur. Quoniam eo pacto nunquam pro lato interiore animi decreto authoritatem suam e gregiè retineret: nec ob id persuasione prudentiae animi minorum Ducum inflarentur: quando ij alia semper de causa uocatos, & fortuito demum sermone in grauiorem consultationem incidisse humanitate Ducis facile existimarent. Verum illos confecto negotio iucundè potius, quàm grauius in corona laudabat, qui fœliciter in disputatione diuinassent: & id quidem iucundiore gratia, quòd liberaliter, et nullo fastu gloriam communicare uideretur.

De candore ingenij, & memoria eius.

CAP. LXXX.

Ingenio enim natura fuit candido, ad apertoq; potius, quàm latebroso, & callido. Vnde quum doctis, occultisq; aulæ artibus parum ualeret, facile in insidias præceps daretur: sed statim inde alleuatus fatali quadam uirtute resurgeret. Stata autem etate, propter occultas hominum uoluntates, atq; ora fictitia, itemq; ad eludendos speculatores cohibere linguam, iram frenare, ac opportunè apteq; uaria persona uti didicerat: Ita tamen, ut siquid simula-

tius

tius faceret, aut diceret, à familiaribus. atq; domesti-
cis facile nosceretur. Natura siquidem eos oderat,
qui animo ancipiti essent, multosq; recessus, & va-
rios anfractus haberent, dissimulante præsertim fron-
te, in qua præclare apud generosos, ac probos, & se-
des, & pudor habitarent. In eo etiam supra, quam
credi par est, admirabilis rerum, ac nominum memo-
ria uiuit, tanta felicitate, ut quum nullis commenta-
rijs inniteretur, nõ modo militum suorum, uerum et
equorum nomina à multis annis repeteret. Nec in
persolueno stipendio ulla in re unquam falleretur.

De studio literarum Hetruscarum.

CAP. LXXXI.

Literas Latinas nequaquam attigerat, sed ad-
mirabatur, secutus Hetruscas, atq; uernacu-
las, quæ ex usu militari commodiores uiderentur.
His necessitate quadam totum id otium, quod ex ne-
gotio superesset, uehementer addixerat, ut historias
calleret, quas è Græcis, Latinisq; scriptoribus tra-
ductas lectitare erat solitus, inuitatis liberalitate ad
id munus suscipiendum literatis: in queis fuit Por-
cellij Poëtæ pater, ob tralatos Cæsarem, et Salustiũ,
honestâ domo cum hortis donatus. Quod autem lite-
ras nesciret, perurbanè sese excusabat: quandoquæ

dem una. atq; eadem manu librum simul. et gladium tenere minimè didicisset. Neq; etiam sua manu epistolas, nisi tumultuarijs, ridend;sq; literis unquam perscripsit: adeò, ut ipso dictante ab amanuensibus exaratas, quodam symbolo potius, quàm descripto nomine subnotaret, & mitteret. Vsus est in literario scriptorioq; munere Theologis cuculatis. Quo genere hominum ad longè, lateq; speculandum, nihil aptius, atq; si curius asserbat quandoquidem prætextu religionis omnibus rerum diuinarum, ac humanarum negotijs libera ubiq; & semper impunita simulatione miscerentur.

De generositate animi erga inimicos.

CAP. LXXXII.

Ladislaò Rege magnis uiribus Tuderum oppugnante, quum Braccius repentina, & graui eruptione Paulum Vrsinum ueterem inimicum suum adortus, ita copias eius cecidisset, ut statione, et totis deniq; castris ipso Duce pulso, & fugiente pellerentur, non dubitauit SFORTIA, quin circumuento, & penè capto opem ferre maturaret: quum sibi in sua castrorum parte designatum locum tueri, ac inimici cladem otiosè spectare, optimo militiæ iure licuisset. Descendit enim ab accliu loco instruitis turmis, atq; cohortibus. tardauitq; impetum insequen-

sequentis, atq; uictoris hostis: adeò, ut longo, ac ac-
 cerrimo certamine edito, Bracciani intra portam
 impulsì, non mediocriter accepta clade terga dare co-
 gerentur, uociferante, atq; irridente Braccio: quòd
 SFORTIA communem inimicum, quem interfi-
 cere deberet clementiæ, & stultæ lenitatis nomine
 conseruasset. At Paulo inter metum, & pudorem
 SFORTIAE gratias agenti, illi: alta uoce, ut om-
 nes exaudirent, respondit: Non est Paule, quòd pa-
 rem referre gratiam cogites. quoniam hodie cum si-
 gnis, & copijs meo insigni beneficio sis conserua-
 tus: quando id, quod strenuè, & peropportumè fa-
 ctum uideatur, id totum Regiæ, & publicæ omnium
 dignitati sit datum: ne scilicet in oculis Regis, ac
 meis inexpressibile dedecus admitteretur. Tu uerò ni-
 hilo secius insectari, & persequi, uenenatis etiã telis
 me ipsum perges. Ego certè immeritas acceptas abs-
 te iniurias probe, & strenuè ulciscar: quum te mihi
 fortuna, quæ nunc socium facit, aliquando hostem
 obtulerit. Id factum, dictumq; Ladislaus magnope-
 re commendauit, Sfortiæq; dono dedit equum phale-
 ratum, atq; item laciniam ex purpura, auroq; insig-
 nè, argeméis squamosam bracteis, qua ille uti in præ-
 lijs soleret, ut palàm in SFORTIA raræ uirtutis
 simul, & clementiæ decus testaretur.

De fortitudine eius in dolore tolerando.

CAP. LXXXIII.

Miram quoq; animi fortitudinem, & patientiam in tolerando omni dolore in aduersis semper ostendit. Neq; enim frangi, aut demitti animo, ulloue lachrymarum uestigio foedari uirile putabat: ut tum accidit, quum uno simul tempore multarum concursu calamitatum penè obrutus, nulla omnino uel subtristis, uel perturbati animi signa prætulisset. Ipso enim in ædito colle supra Campanam portam Romano opere uallatis castris Neapolim circumsidente, atq; oppugnante, prius quàm Ludouicus Tertius classe in eam oram adueheretur, Franciscus filius grauiore ueruto maioris Scorpionis per duplicem ferreum thoracē penetrante letaliter uulneratus, ac item Foschinus ex sorore nepos simili telictus penè desperata ope iacebant. Ipse quoq; Leonatus gener, tantæ indolis Dux, ex prouocatione ad ostentandam equestris disciplinæ peritiam, uirtutemq; cū Caraffello Caraffa nobilissimo equite nulla intercedente simultate cōgressus, recepta per cassidem hastæ cuspide, lugente toto exercitu ceciderat. Quem moerorem mirum in modum adauxit, funestus ex Brutijs nuntius, qui Polyxenam nurum, ac item eius filiolam ex Francisco neptem ueneficijs amittæ

ta acerbissima morte sublata attulerat. Suborta & tum Sergiani arte, doloq; exitialis fama totis disseminata castris insolitum pauorem, & magnam consternationem inuexerat. Crebatur enim Ludouicus intermisso ad Massiliam nauali apparatu aduentum suum, atq; eius conflatu belli maritimam expeditionem ad prima ueris signa distulisse: ita, ut milites iam plane desperatis auxilijs, & aduentante Alphonso, quam bellum arte incepto obsistere, scq; incolumi exercitu in pacata loca recipere possent, insigni concepta formidine cogitarent. Sed his tantis priuati luctus, & publici mœroris incommodis conflictatus, ea magnitudine animi, ac patientia compressit dolorem, ut neque in tabernaculum se abderet, neq; ullo, uel tacito gemitu, uel exili suspirio æquabile illud frontis decus immutaret. Eo enim oculorum uigore, eoq; eloquentiæ spiritu militum animos erigere, sustentareq; existimationem erat solitus, ut tum maxime, quum à fortuna uictus esset, eum proculdubio uicisse crederes.

De urbanitate eius, CAP. LXXXIIII.

Non caruit urbanitate in dictis: Plerumq; falsus, & aptè, sciteq; remordens, si quis prouocando lacefferet. Vt tum accidit, quum à Sergiano

g s magno

magno Senescalcho, ad exprobandam generis noui
tatem, ligonis fabula obiectaretur: In hoc, inquit
SFORTIA, uti uideo, stirpis origine pares su-
mus, quum Adamus mortalium primus terram & ip-
se soderit. Sed ego certè, quòd iure diffidri non po-
tes, illo meo ligone, multo nobilior euasi, quàm tu
tuo penè, & penna. Quo scommate lepidè admodù
hominem transfixit: quum in eo tanta cum inuidia
dignitatem stupro quæsitam, & patrem eius ad Prae-
toris tribunal, ignobilem scribam, adulteratoq; te-
stamento, falsi damnatum, scitissimè notasset.

De facetè dicto. CAP. LXXXV.

QUum transfuga Nolanus eques ingenio infam-
mi, ut sibi gratiam cum SFORTIA com-
pararet, Tartaliam omnibus maledictis in conuiuio
SFORTIAE famam lacerasse detulisset: deq; ea
re, ut fides sibi haberetur iurciurando sepius affir-
maret: Non opus est, inquit, sodes, ut multum in per-
suadendo mecum labores: quum Tartalia nunquam
uerbum de quoquam sit elocuus, quin maledixerit:
& tum multò quidem atrocius, atq; liberius, quum
locū ad id maximè oppor. unum nactus, ut dicis totū
maledicentiae impetum effudisse credendum sit: Pe-
vacutè delatorem auertens simul, & sua uitia Tar-
talie obiectans, titubantiam scilicet oris, unde cog-
nomen

nomen acceperat, & temulentiam, quum esset omnium, & quidem natura potius, quàm etate bibacissimus.

De falsissimo dictorio. CAP. LXXXVI.

Quum insidijs, armisq; Pauli Vrsini exterritus, excessisset urbe Roma, & in Algido castra posuisset, ad eum à Pontifice Cardinalis Sancti Angeli legatus uenit, ut fidem interponeret, confirmaretq; hominem, in urbemq; reduceret. Inter multos autem sermones, Cardinalis quum dixisset: ANSFORTIA Vrsum timebis, quum sis sub columna tutissimus? Extemplò respondit: An non tibi Pater, omninò insanus uidebor, si dum frustra à surdo marmore opem imploro. bellua ingens, dente, ac ungibus ferox, ac humano saepe gressu incedens, mihi minime sit formidanda? Non illepide remota, & parum expedita Columniorum auxilia designans, & Pauli Vrsini ingenium, præsentēsq; uires aptissime depingens.

De statura corporis eius. CAP. LXXXVII.

Statura fuit corporis erecta, excelsaq; supra mediocrem, macro habitu potius, quàm succoso, præualidis artubus, à firmissimo quodam nervorum nexu: sed cruribus ad suram maxime torosis

torosis, & parum teretibus: Manus autem ampla, & prælonga, digitorumq; compage adeò firma, ut distractam in diuersum utraq; manu soleam ferreã facile disrumperet, et prælongam equestrem hastam à calce sublatam attolleret. Inerat autem lato pectori, patulisq; humeris militare decus: adeoq; restricto, & decenter castigato fuit uentre, ut angustissimè cingeretur: quandoquidem in medio ad zonam duobus primis ab utraq; manu expansis, lunatisq; digitis facile compræhendi, atq; præcingi posset. Erat facie subagresti, parumq; hilari, uti à plumbeo quodam pallore subsufca: quum & oculi colore cæsij minaci specie intra cauos orbis multum recederent, & supercilia maximè pilosa prominere uiderentur. Sed nasus à medio elatus, nunc aduncus tamen: labra decentia, & candidissimi dentes illud os probè effingebant. Tonso autem capillo, & derasa barba semper incessit: quòd ita conclusa casside utentibus expediret. Coccineo capitis tegumento semper insignis, quòd duobus gradibus in præaltam, striatãq; pyramidem exurgebat. Tanta autem specie ad exprimendum militare decus in hoc homine, dissimilium rerum partes ratione, atque ordine respondebant, ut à rudibus, rusticanisq; qui eum nunquam uiderent, pari inter multos cultu, & sæpe sine comita-

tu, uti omnium princeps, ac Imperator nosceretur.

De agilitate membrorum eius.

CAP. LXXXVIII.

EA erat agilitate, ut nullo adiutante, ac impel-
lente, quum sinistrum pedem hemicyclo fer-
reo, quem stapedem uocant, induisset, uel omnibus
consectus armis, & galeatus in ephippij sellam ele-
ganter insiliret, progredereurq; saepe ad multa pas-
suum millia cataphractus, duratis scilicet membris
ad omnes uel iniqui laboris exercitationes, frigusq;
praesertim. Neq; enim in tota uita peregrinis pelli-
bus est usus, quibus aduersus algoris iniuriam uestes
fulcirentur. Torquebatur autem facile siti, quum in
magnis aestatis feruoribus equitare, pugnareq; opor-
teret: adeo, ut se armatum, siti potius, quam ferro
confici posse diceret: atq; id mortis genus maxime
uereretur. Qua de causa armigerum puerum insti-
tuerat, qui lagenas aquae, uiniq;, & alia ex saccharo,
sitis subsidia, ualido equo praeserret, nec a se unquam
uel in extremis pugnae periculis diuelleretur. Cete-
rum adeo robusta, ac indomita corporis temperatu-
ra semper fuit, ut facile morborum initia exercita-
tione discuteret: & si quae febres incidissent, eas in-
credibili patientia ad ciendum sudorem lodice coo-
pertus. & inedia praesertim, repudiatis pharmacis,
fæli-

foelicissime superaret. De infœlicitate mortis
eius. CAP. LXXIX.

ANno demum ætatis quinquagesimo quinto, quum iam in eo uirtutes omnes, quæ summum Ducem decerent, penè perfectam maturitatẽ cepisse uiderentur, fortuna insolens, & uictoriarũ, & uitæ cursum pariter abruptit. Braccio enim fatali pertinacia Aquilam urbem obsidente, & Alphonso demum Rege, qui opem afflictis rebus suis ab eo frustra postularat in Hispaniam reuerso, SFORTIA maximorum in Italia Principum Imperator effectus, ex Apulia mouit, ut Martini Pontificis, Regineq; & Philippi Vicecomitiis auspicijs Aquilam obsidione liberaret, atq; inde demum spe gerendarũ ingentium rerum in Hetruriam proficisceretur. Erant in eius exercitu septem millia equitum, & ualida peditum manus. Itaq; Anxano urbe, & Buccianico, Millonicoq; deictis Braccij præsidijs, Orthonam peruenit. Ibi duodecim diebus ad quietem militi cõcessis, quũ insigni religione Natale Dei CHRISTI celebrasset, ad Aternum amnem est profectus: Is hodie à Piscaria oppido nomen habet. Peruenerat in Marucinos Braccius, dimidia parte exercitus ad obsidendam Aquilam relicta, ut SFORTIAM transitu

transitu prohiberet. Desixis enim in ripa frequenti-
 bus, & præacutis arborum ramis, hisq; deligato ma-
 gnis funibus nauigio, impositaq; sagittariorum ma-
 nu, certioris uadi locum tuebatur. Præsidio quoque
 duarum cohortium, & quadringentorum equitum,
 lapidei pontis propugnacula ad oppidum Piscal-
 riam firmata erant. In ea transitus difficultate, SFOR-
 TIA in dextram ad ostij fauces, quibus in mare ua-
 dosum annis effunditur, signa deflecti iubet. Ibi ua-
 do pertentato, Michaletus, Sanctoparens, & Fran-
 ciscus SFORTIAE filius armati, galeatiq; cū sex-
 centis equitibus annem tranarūt, subsequente mox
 SFORTIA. Franciscus cū Braccianis, qui è Piscal-
 ria ad prohibēdos ripa hostes aduolarant, prosperē
 cōstixit, ita, ut multis cæsis, captisq; reliquos intra
 oppidi portā cōpelle: et. Eo spectaculo nihil SFOR-
 TIAE animo, atq; oculis iucūdius fuit. Ex admira-
 tione etenim uirtutis in filio incredibilē ceperat uo-
 luptatē, quòd summā spem ex matura indole antea
 conceptā. fœliciter adimplere uideretur. Interea per-
 flate Coro. allidētisq; maris aduersis fluctibus, intus-
 mescere flumen cœpit: adeò. ut cunctantiū. dubitan-
 tiūq; equitū turmæ in aduersa ripa uiserētur. neq; ul-
 la significatione adduci poterāt, ut præ altū annē in-
 traret. Tū uerò SFORTIA, urgēte fato, in annē ruy-
 su

sus equum adegit, ut exemplo tuncentes inuitaret. Ibi dum armigero puero periclitanti, protensa dextera, opem ferret, cœnoso subsidēte uado, eius equus, quanquam insignis, posterioribus cruribus defecit: atq; ita grauantibus armis est submersus. Bis sustulisse, fertur, armatam dextram, neq; tamen quisquam opem tulit, quum hora fatalis aduenisset.

De Braccij iudicio, & laude erga defunctum
& cæde ipsius. CAP. XC.

Fruunt, Braccium, qui è Theate ad primū transeuntis hostis nuntium, maturata profectione, præmissisq; impedimentis, iter suscepit, ut magnis itineribus antecedens Aquilam contenderet, alio atque alio renuntiante SFORTIAE interitum, nulla omnino conceptæ letitiæ signa prætulisse, sed cōtracta fronte, defixisq; oculis, fortissimi uiri casum humaniter indoluisse: adeo, ut defunctum, postquam inuidia decesserat, tum primim exquisitis, uerissimisq; laudibus prosequeretur. Neq; enim uel tanto præsentis belli periculo liberatus, alacriorem uultū militibus ostendit, utpote qui fatalis arcani conscius ab Astrologis didicerat, SFORTIAM uiolenta correptum morte, antecessurum quidem, sed paulo post, & ipsum, pari ueluti sorte, eandem exitus fortunam subiturum. Erat Braccius SFORTIA na

tu maior octo mensibus tantum, & nouem diebus: ita, ut tum Mathematicorum disciplinæ, ex utriusq; insignis uiri casu, magna fides astrueretur. Vix enim quintum superuixit mensem, quum ad Aquilam per tredecim menses frustra oppugnatam, obsessamq; memorabili tandem prælio Sfortiani militis gladio superatus, ac interfectus, & siderum, & multorum uatum fidem impleuisset.

De prodigijs, quæ mortem eius significarunt. CAP. XCI.

PRidie quàm ab Orthona discederet, quum sacris de more confectis, ab omnibus ordinibus saluaretur, in corona præfectorum omnium somnium enarrauit, quod ei sub auroram alte quiescenti contigerat. Somniasse enim se profunda aquarum mole oppressum in extremo uitæ periculo uersari, prospexisseq; uirum gigantea specie, Diuo Christophoro persimilem, à quo uel magna, ac iterata uoce frustra opem implorasset. Quo iufausito omine, adeò exterriti sunt Franciscus filius, Michaletus, Sancto-parens, Acatabriga, Mannusq; Bariles, qui postea eius rei fidem, & latè famam fecerunt, ut deprecantes institutum iter, enixèq; orantes tridui quietem impetrare nequiuerint: quum ille propositi sui tenax, spem omnem præuertendi hostis, parandæq; uictoria

riae in una celeritate positam docuisset. Signifero-
rum quoque Princeps, qui quadratum uexillum su-
premi militaris imperij deserebat, egressus Ortho-
nae porta, concidente equo, adeo uehementer ue-
xillū solo afflixit, ut foedatis caeno insignibus hasta
frangeretur. Sed nec id eum in fata strenue uaden-
tem retardauit. Quandoquidem ad uitae exitum
semper improuidi mortales, tum maxime ostenta
contemnant, quū fata urgent, diuinque illam, ac
omni prouidentia maiorem necessi-
tatem incautis pariter, ac re-
luctantibus imponunt.

VITAE SFORTIAE D. C. PAVLO

IOVIO AVTHORE

FINIS.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

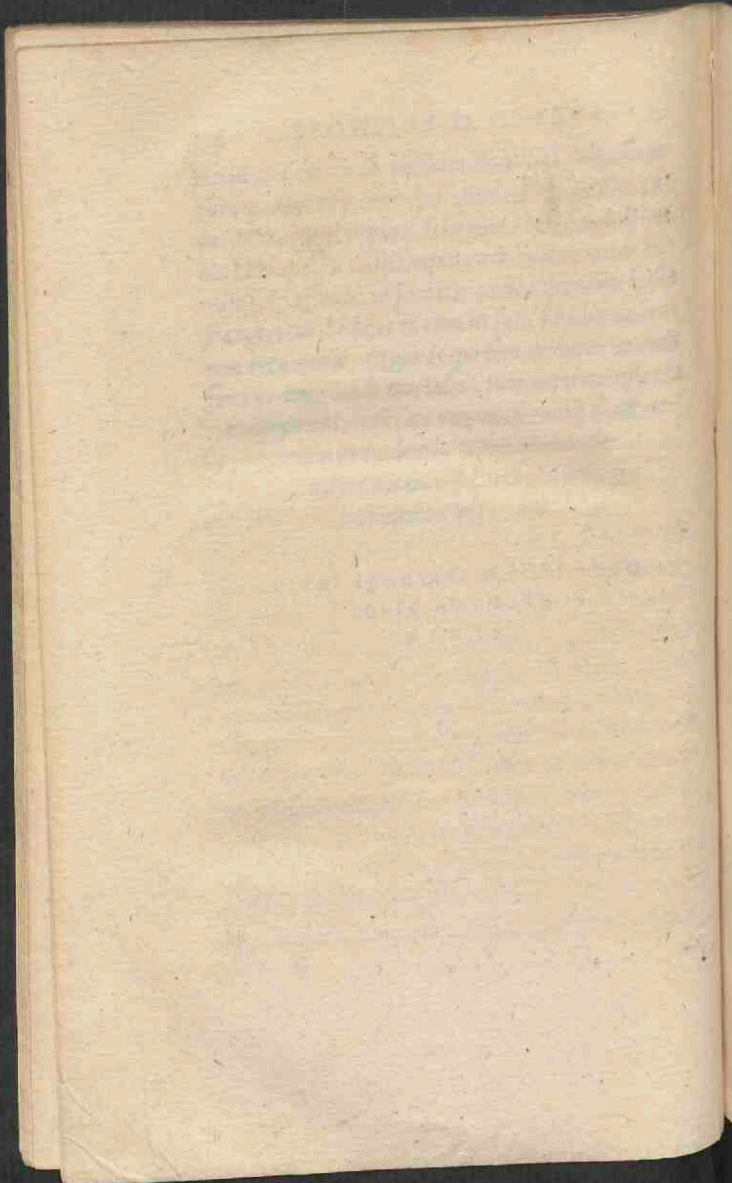
96

97

98

99

100

AD ILLVSTREM ET
MAGNIFICVM. D. D. LVDOVICVM
Carrillum Albornotum in AEGIDIAL
BORNOTII gestorum Librum IO-
ANNIS GENESII SEPVL
VEDAE Cordubensis

PRAEFATIO.

V M illustrium Virorum res gestas, et fortuna, omnibus rebus dominantis temeritatem, confidero, ut praclare in primis cum his actum esse uideri solet, quibus illustrium factorum suorum illustres scriptores contigere, sic eorum conditio mihi quadamtenus uidetur miseratu digna, quorum gloria post praclara ab ipsis uiuentibus edita facinora, obruta obliuione in obscuro iacet. Quam calamitatem maioribus nostris, id est, Hispanis scriptorum inopia contigisse, satis scite Mena coteraneus meus suo carmine deplorauit. Quid enim miserabilius, quam post plurimos labores, ingentia que exhausta pericula, summam uirtutem suo premio fraudari? Est uero cum altarum uirtutum commune praemium honor, rum magnitudi-

h 3 nis

nis animi, recte Aristotele, maxime proprium.
 Qui honor eo cuiq; uberius defertur, quo ad
 plurium hominum, pluriumq; ætatum memo-
 riam eius laudes monumentis litterarū propa-
 gantur. Senserat hanc iniuriam multos annos
 AEGIDIUS ALBORNOTIVS Vir sine cōtrouer-
 sia suæ memoriæ decus, & gloria. Qui cum pa-
 cis belliq; artibus uiuens summā claritatem a-
 deptus esset, nemo tamē eius præclarè gesta, nisi
 auarè, & dū alias res agit, memoriæ tradiderat.
 Donec prouenire grati homines in collegio
 Hispaniensi, quod eius auspicijs Bononiæ ho-
 nestis generis nostri iuuenibus litterarū studia
 æmulantibus conditum est. Qui ut tantum ui-
 rum deq; se optimè meritum ab ea iniuria uen-
 dicarent, perlectis, ac consideratis epistolis Põ-
 tificum, ac AEGIDIJ ultrò citroq; missis, quarū
 maxima copia in collegij scrinijs etiam nunc as-
 seruantur, quosdam uelut Comētarios eius re-
 rum gestarum summo, ut credibile est, labore
 confecere. Et ut in historiæ formam redigeret,
 cuidam Ioanni Garzoni Bononiensi, cuius elo-
 quentiæ erat, tunc nō mediocris opinio in hac
 ciuitate, prouinciam oblata satis honesta condi-
 tione delegarūt. Ita horum opera effectum est,
 ut AEGIDIJ nomē, quod diutina obliuione ue-
 lut oppressum tenebatur, è maligna luce in a-
 pertum emergeret, hominumq; notitiam pro-
 daret

diret. Sed scriptor ille disertus, ut putabatur, in iunctum munus tam negligenter obiuit, ut difficile dictu sit, industriæ ne, an eloquentiæ minorem laudem meruerit. Qui nulla sæpe nec temporum, nec locorum habita ratione, ut quæ quæ in manus uenerant, scribebat. Quo factum est, ut quædam non satis sibi constantia, nonnulla eadem haud uno in loco confusa, inculcataque reliquerit. Nam quod ad stilum attinet, tantum abest, ut historicum characterem tenuerit, ut nunquam, dicam enim quod sentio, historiam legisse uideatur, atque adeo utinam quæ uoluit, satis Latine, dixisset. Quæ non ob id hercle à me commemorantur, ut homini probo alioquin, ut accepimus, nec inerudito, cui uel eo nomine habenda gratia est, quod plerasque res tam diffusas, tamque dispersas in unum uelut corpus utcumque congescit, inuidiam faciamus, cum mortuis laruarum more luctantes, sed ut interim constet, non temerè hunc laborem à nobis fuisse susceptum. Huiusmodi namque uitia non ferentes eruditi iuuenes mei sodales in Aegidiano collegio qui dum, ut ego interpretor, mutuæ inter nos beneuolentiæ indulgent, ingenio meo, quod equidem intelligo quam sit mediocre, tantum tribuunt, quantum ego nec agnosco, nec postulo, à me familiariter petiuerunt, ut rudem & barbaram historiam in mitiorem cultum, & hu-

maniozem, sic enim aiebant, formam redigerẽ.
 Ego uerò & meæ tarditatis conscius, nec igna-
 rus, quod Cicero testatus est, historiam nec insti-
 tuti nisi præparato otio, nec exiguo tempore ab-
 solui posse, diu equidem repugnaui, sacrarum
 literarum, & Aristotelicæ doctrinæ studio seue-
 riore, quod me multos iam annos tenet, occupa-
 tus. Sed cū tanto illi magis urgerent, & mihi ue-
 lut ingritudinẽ exprobrantes **AEGIDII** erga
 nos merita cōmemorarẽt, accessit summi et gra-
 uissimi uiri authoritas Bernardi. Caruaial Car-
 dinalis, qui Sãctæ Crucis inscribitur, qui, ut est,
 cū illustrium uirorũ, suiq; similibum, tum in pri-
 mis **AEGIDII** Albornotij laudũ (ut ita dicam)
 adamator, id mihi munus missis litteris iniun-
 gere tanti putauit. Prouinciam ergo non tam
 perficiundi spe, quàm negandi uerecundia sus-
 cepi. Et subscissi uas horas, quas literarum Græ-
 carum studio in quo aliquandiu uersatus sum,
 impẽdere solebam, huic operi destinaui. Quod
 Ludouice Carrille Albornotie tibi potissimum
 iustis de causis dicamus. Non ob id tantũ, quod
 quidem magnum est, quod inter Principes Hi-
 spanos ita generis claritate, et omni uirtute, nul-
 li cessurus excellis, ut ad illustranda scripta no-
 stra nomen tuum per se satis fore uideatur, sed
 quia cum tu sis Albornotix familiæ Princeps,
 ac proinde glorię, ac laudũ **AEGIDII** legitimus
 hæres,

hæres, nefas duxi, quidquam à me rerum gesta-
rum huius diuini Viri memoriae prodi, quin
sub tuo patrocínio in lucem emitteretur: ut dum te
hoc officio colimus, quod quantulumcumque est
certè Principes & honestum sibi, & gloriosum
putare solent, ipsi quoque AEGIDIO, cui ob ingen-
tia eius in nos merita, hoc officium præstamus,
hac quoque parte gratificemur. Quæ nemini suo-
rum gestorum historiam nuncupari, quam tibi
malle credibile est. Suspice igitur opus grato a-
nimo & maiorum tuorum illustria facta recog-
nosce, ut hæc legendo, simul tui generis gloria
fruaris, simul ad æmulandam illam uirtutem
(quod facis) tanto magis exciteris. Ita te quæ-
libet rudis et nuda narratio iuuare, et opus quo-
quomodo scriptum aliqua ex parte delectare
poterit, cum se tibi parum labore nostro com-
mendabit. Quanquam mehercule testari pos-
sum multum me in id operæ posuisse: non modo
ut orationi Latinæ aliquem nitorem adderem,
licet ne hanc quidem partem, quantum in me
fuit neglectam reliquerim, ignarus quantum ea
opera fuerim consecutus, sed multo magis in
reuelandis illis scriptis quorum fidem, sed præ-
posterè secutum fuisse Ioannem Garzonem su-
pra memorauimus: ut aliqua saltem locorum, ac tẽ-
porum ratio constaret, & pleraque quæ desydera-
bantur exciperem. Qua mihi parte hærenti, ac

diu laboranti dum implorata auxilia cōparan-
 tur, opus intermittitur. Et quid otium, huic im-
 pendebam, uertendis è Græco in Latinū expo-
 nendisq; quibusdā Aristotelis uoluminib⁹ tra-
 didi quæ propediem edere cogitamus. Donec
 Gometius Carrillus frater tuus Vir præclaruset
 qui magno animo magnaq; sapientia Conchē-
 sem Ecclesiam Thesaurarius moderatur, quo-
 que alumno collegium nostrum merito gloria-
 tur, à me litteris consultus multa è fidelibus mo-
 nimentis excerpta suppeditauit, quæ me mag-
 nopere iuuerunt: qua occasione inuitatus, cum
 quæ intermiseram, reuocassem, absoluta ut re-
 cognoscerē, ac edere inciperem me hortari sunt
 cum alijs mei sodales AEGIDII eiusq; gloriæ a-
 mantissimi, tū in primis Iacobus Pōti⁹ de Leon-
 nostri collegij Rector, Vir integer et grauissim⁹
 qui, ut de eius multiplici doctrina taceam, cum
 priuatus, tum maximè in eo magistratu consti-
 tus suo se nomine, suaq; clarissima familia per-
 quam dignum exhibere perseuerat. Horum igitur
 auctoritatem secuti, ut obiter immaturę for-
 sitan, editionis inuidiam authoribus leuemus,
 librum quem ipsi nondum maturuisse putaba-
 mus, ac iusto fortasse crudiolem emisimus. Hac
 tamē fiducia, quod tibi dicatur, tutiorem ab in-
 iurijs in manus hominum proditurum. Vale.

AEGIDII ALBORNOTII
 TII CONCHENSIS DVCIS CLA-
 rissimi, Vita, ac rerum per eundem gestarū, à IO-
 ANNE GENESIO SEPVLVE-
 DA, Cordubensi, eleganter
 descriptarum, Liber

PRIMVS.

AEGIDIUS ALBOR-
 NOTIUS natione Hispanus,
 patria Cōchensis, ex cla-
 rissima Albornotiorū fami-
 lia, patrē habuit Garsia Alua-
 rum Albornotiū principem
 uirū, & multis populis domi-

nantē, qui genus ab Alphonso quinto Legionensium
 Rege perpetua stemmatis claritate repetebat. Ma-
 trē Teresiā de Luna, quæ eadē summo loco nata ge-
 nus ducebat à Iaimo rege Arragonū. Is cum iam in-
 de ab ineuntibus annis literarum studio deditus, ma-
 gna futuri profectus præbisset documenta, etate a-
 dultior in Tolosanum, florentissimum id temporis
 gymnasium, à patre, optima spe concepta, mittitur.
 Vbi ingenij foelicitate, pertinaci erga literas stu-
 dio, eo processit eruditionis, ut breui inter paucos
 Iuris

Iuris pontificij peritissimos, nec extremo loco nume-
 raretur, quam doctrinam cum eximia morum sancti-
 tate & singulari religionis obseruantia illustrasset,
 in patriam reuocatus nactusq; familiaritatem Al-
 phonsi castellanorū Regis, q̄ Algeziras urbes quon-
 dam nobilissimas haud procul sitas à freto Herculeo
 à Mauris recepit, summis uirtutibus hominum de-
 se uicit opinionem: Regi adeo charus et sanctimo-
 nia uenerandus, ut interfuturus ille sacrificijs à ue-
 mine mallet, quàm ab AEGIDIO iam sacris initia
 to rem diuinam patrari. Quibus artibus cū à Rege
 summam gratiam inuisset, haud ita longo interie-
 cto tempore, Archiepiscopatu Toletano, amplissima
 dignitate, ab eodem auctus est: non multò ante præ-
 lium illud nobilissimum, quo ab hoc Alphonso uictus
 est et fugatus Benamarinus Rex Maurorum poten-
 tissimus, qui bellum Hispanis illaturus, innumerabile
 penè exercitum in Beticam traiecerat. Quod præ-
 lium Rex initurus AEGIDIO rem diuinam faci-
 enti religiosissimè interfuit. Et cū CHRISTI cor-
 pus adorasset & uenerabundus ab eius manibus as-
 sumpsisset, ab eodem sese arma indui poposcit: cui-
 us ille precatus, ut res foeliciter eueniret, non modo
 corpus ferrò, sed animum etiam summa spe ac ingen-
 ti fiducia armauit, dum fortiter gestorum, inuictaq;

ipsius

ipsius maiorum uirtutis admonet, & multa non in-
 ulte impietatis in Deum CHRISTVM exem-
 pla cōmemorat. Et commisso certamine, Regē alios
 hortantem, ipse lateri proximus adhortationibus in-
 cendebat. Sed parua uictoria, receptisq; Algeris,
 quæ fugato Benamarino, paruo negotio uictori ces-
 serunt, dum Gibraltare obsideret, morbo correptus
 Alphonsus diem suū obiit. Regnūq; dissimillimus fi-
 lius, atq; adeo pestis humani generis, Petrus ille ex-
 cepit, cui facta crudelis cognomen merito peperere.
 Hic initio rerum, nondum serina seuitia sese efferen-
 te, AEGIDIUM, ut par erat, eodem familiarita-
 tis loco recepit, quæ apud Alphonsum obtinuerat.
 eiusq; adhortationes & monita admittere uisus est:
 adeo, ut hoc magistro morum non paruam spem de-
 se hominibus principio rerum exhiberet. Sed cum
 se paulatim pestis detexisset, cum uirtutibus cœpit
 odisse magistrum. nam cum primum castigationis
 dolorem animo repugnante, tamen altius suppressis-
 set, paulopost uictus insita feritate, iusta consilia de-
 trectabat. Et cum cætera grauissimè pateretur, illud
 ferrè non potuit ab AEGIDIO sibi toties expo-
 brari. Quod fastidita Blanca uxore pudicissima,
 cuidam Marie de Padilla effrenata libidine assuesce-
 ret. Erat enim AEGIDIUS cum omnis generis
 niorum

uitiorum acerrimus insectator, tum libidinis uel maxime, à qua tantum abhorruit, ut fama constet, nunquam eum hoc crimine, quo ad uixit, fuisse pollutum. Rex ergo dissimillimum hominem sua sponte palam exosus, pellicis quoque, quæ grauem censorem capitaliter oderat, precibus incensus, necem AEGIDIO molitur. Ille uerò cognitis insidijs, quæ gratiosum in primis hominem diu latere nequuerunt, causa simulata, missionem efflagitat, quam cum uix ad tempus impetrasset, Concham urbem peruenit. Vbi parumper commoratus, comparata que profectio, ad Clementem VI. P. M. Auinionem, sedem id temporis Ecclesie Romanæ, contendit. A quo libentissime exceptus summoque in honore habitus, paruo interiecto tempore, Cardinalis factus est. Clementi successit in Pontificatu Innocentius VI. Vir integerrimus, singularis constantie et seueritatis. Apud hunc AEGIDIUS sanctitate et moribus persimilis, multo etiam magis gratia et authoritate ualuit. Quandoquidem iam non sapientia tantum, et pacis artibus censebatur, sed magnis etiam uirtutis indicijs spem concitauerat, non minus presenti se animo ad bella gerenda futurum, quam acri ingenio fuisset ad litteras capeffendas. Opprimebatur eo tempore à tyrannis magna pars Italie que

quæ Ecclesiasticæ ditionis erat, instimulante ad id,
 non modo fauente, Ludouico Bauaro Imperatore,
 quem propter ipsius scelera, Innocentius quoque
 post superiores Pontifices anathemate reuinxerat.
 Quippè cum occupasset cum multis alijs oppidis
 Viterbium, Ioannes Vicus: Ariminū, Pisaurum, Fa-
 num Malatesta de Malatestis: Vrbinū Antonius Phi-
 laretus. Ac nec singulos persequar, quota pars erat
 Imperij Ecclesiastici, quæ à tyrannis nō teneretur.
 Ad eas igitur ciuitates recipiendas, quæ superiorū
 Pontificum negligentia magna ex parte amissæ fue-
 rant, etsi quædam alia Innocentium stimularent,
 poscentibus nonnullis earum idipsum per legatos,
 multum tamen AEGIDIUM uirtutem consiliumq;
 inuitasse creditum est. Plerisq; igiur rebus oppor-
 tunè congruentibus, Pontifex nihil cunctandum ra-
 tus, AEGIDIUM ad se uocat, consilium suum
 exponit: multos esse in Italia populos ab Ecclesia
 per uim tyrannicā alienatos, cum magna rei Eccle-
 siasticæ iactura & Pontificum dedecore, fore, nisi
 serpenti in dies malo quān primum occurratur, ut
 ceteri eorū exempla secuti, ab Ecclesia propediē
 desciscant: tanto magis, cum Ludouicus Imperator
 Ecclesiæ infestissimus hostis, eas ad defectionem sol-
 licitare nunquam desistat. Cōmemorat deinde quar-

tam ipse & Cardinalium collegium spem & præsi-
 dium in eius sapientia, fide, ac uirtute collocaue-
 rint. Summam eius belli contra Tyrannos admini-
 strandi ad eum communi omnium sententia ac con-
 silio deferri. Proinde se honestissimæ simul & ho-
 norificæ rei accingat, quàm peractu non se crede-
 re tantæ uirtuti & industriæ difficilem fore, nonnul-
 lis iam ciuitatibus Tyrannorû seuitiam deprecari
 tibus. Quæ sint ad expeditionem necessaria, dispi-
 cet, milites omnis generis, pecunias, commeatibus
 abundè se suggesturum pollicetur, quibus rebus
 ille amissas Ecclesiæ opes ualeat restituere, & sibi
 immortalẽ gloriam comparare. Hac oratione de-
 lectatus AEGIDIUS, quod uideret oblatam sibi
 occasionem in difficili quidem, honestissima tamen
 causa, uirtutem suam et consilium ostentandi, pro-
 uinciam libenti animo suscepit. Quin etiam gratias
 se habere respondit Pontifici, quod sibi potissimum
 eas partes iniungeret. Nam etsi rei onus sentire, ni-
 hil tamen sibi potius, nihil antiquius esse, quàm Ec-
 clesiæ ac Pontifici suum officium impartiri: cuius
 rei causa nullos labores, nulla discrimina, deprecari
 sibi iam pridem indixisset. Bonam spem conciperet,
 daturum se operam, sperareq; ut debellatis tyran-
 nis, omnes ciuitates, quæ unquam Ecclesiæ paruis-
 sent

sent in eiusdem redigerentur potestatem. In habendo igitur delectu uix mense absumpto, iustum exercitum diuersarum nationum Gallorum, Theutonũ, Cimbrorum, Britãnorumq; AEGIDIVS comparauit. Vfus ad hoc magna ex parte opera Gomecij Albornotij nepotis ex fratre Aluaro Garfia Albornotio, uiri et strenui et rei militaris benè periti. Proficiscenti addit se Comitem Lupus Archiepiscopus Cesar augustanus, uir sapiens & alto consilio. Quẽ AEGIDIVS multis magnisq; beneficijs deuinxerat, suorumq; consiliorum arbitrum adhibebat. Secutus est, & Aphonsus Toletanus Pacensis Episcopus, auctus ea dignitate à Põtifice AEGIDII precibus exorato: erat enim ei ueteri fidaq; familiaritate coniunctus. Quin etiam ab Hispania huius expeditionis summa celerrima nonnullos exciuit. In primis Blasium Fernandum, & Garsiam Albornotium AEGIDIO consanguinitate propinquos. Qui iam sub Aphonso Rege Castellæ militantes, sue uirtutis premium, amplios honores fuerant consecuti, et post AEGIDIO operam egregiam, ut suis locis referemus, in bello gerendo nauauerunt. Erat ea tempestate Archiepiscopus, princepsq; idẽ Mediolanensis Ioannes Matthæi filius, in huius fauore conciliando magnum fore momentum ratus AEGIDIVS

DIVS. Mediolanū iter suscepit. Quo cū appropin-
 quare nunciaretur, Archiepiscopus, multis honestis-
 simis uiris, ac ferme nobilissimo quoq; longius pre-
 missis, ipse obuiā cū magno comitatu ad duo millia
 ab urbe passuū officij gratia procedit, ac demū splen-
 dide magnificēq; hospitio accepit: edicto per urbē,
 ut AEGIDIO eiusq; uniuerso exercitui cibaria
 abundē sine ullo pretio suppeditarentur. AEGIDI-
 VS literas, quas à Pontifice attulerat principi red-
 dit: harū summa fuit. AEGIDIUM Legatū, quē
 à latere suo in Italiā cum exercitu mitteret, ad re-
 cipiendas à tyrannis urbes, quæ diuisionis essent Ec-
 clesiasticæ, ipsi etiā atq; etiam cōmendare, quidquid
 fauoris et auxiliij in eū conlulisset sibi fore quam grā-
 tissimū: non se solere acceptorū beneficiorum memo-
 riam deponere, aut esse in referenda, uel cū foenore
 gratia partiorē. Postero die, qui fuit decimus septi-
 mus Cal. Octob. cū lecta Epistola princeps adesset,
 AEGIDIVS insuper Pontificis mandata expo-
 nit. quanta, quāmq; iusta esset Pontificis indignatio
 in tyrannos, qui nullo, nec Christianæ Religionis,
 nec legum humanarum respectu, Ecclesiasticas ur-
 bes occupassent. Ad hos depellendos magnam in
 ipsius Archiepiscopi fide spem Pontificem, cum eā
 expeditionem moliretur, collocasse. Proinde ob-
 testari

testari, ut CHRISTI Vicario, omnia de ipso sibi promittenti, ne deesset. Ecclesie, cuius ipse bona pars esset, laboranti, & in ruinam præcipiti succurreret. Quibus auditis, princeps multa simul animo agitans, pugnante uidelicet cum petitione honesta, eo timore, ne debellatis tyrannis, ipse quoq; Bononiam, quæ itidem ab ipso occupata ad Ecclesiã pertinebat, amitteret, semper se, respondit Pontificis uoluntati fuisse obsequentissimum, quia tamẽ ea res ardua pergrauisq; esset, ad deliberandum se dicm sumpturum. Postridie reuersus, incertum, an rei honestate uictus, an quod à Pontificis uoluntate non uideret dissentire, respondit. Bellum quidem, quod contra multos simul & potentes tyrannos, quiq; partim iam in armis cum manu non contemnenda essent, iniretur difficilimum uideri, se tamen, quencumq; euentum fortuna tulerit, quidquid in se opis & auxiliij fuerit, in Ecclesie dignitatẽ libenti animo esse collocaturũ. Pergrata fuit AEGIDIO principis responsio, eo magis, quod intellexerat, paucis antè diebus Francisci Estensis & Malatestarum ad Archiepiscopum Legatos Mediolano discessisse & proximè à Ioa. Vico et à tyrannis Foriluij, Rauennæ, Fauentia aduenisse. quid Legati cũ Archiepiscopo egisset, ualde metuebat. Nec enim dubitabat à ty-

rannis suo aduentu cōmotis, ad captandum principis fauorem. hos fuisse dimissos. licet Archiepiscopus interrogatus aliam ceterorū aduentus causam simul atē reddiderit: nam Principū Fauentiae et Forliuij Legati, ex consilio, ut creditū est, Archiepiscopi, alijs fortasse recusantibus, AEGIDIUM conuenerunt, quasi ad ipsum fuissent Legati. Renunciantes, Principes suos paratos esse imperata facere, si modo aequa conditio, citraq; detrimentū offeratur. Quibus AEGIDIVS haud ignarus, quo animo dicerentur, pro tempore quae uisa sunt, spe pacis interiecta, respondit. Triduo ibi commoratus facile intellexit, Archiepiscopū uereri, ne si ipse per Flaminiam iter faceret, Bononia, quae nullo, aut paruo praesidio tenebatur, in discrimen traheretur. Hanc ut ei sollicitudinem explicaret, simul quod allatum erat Malatestam, qui bellū tunc gerebat cum Gentile Moliano. cū mille quingentis equitibus, haud procul à Ferraria castra posuisse, qui cum ad praesens confligere, non erat consilium, iter se in agrum Pisaniū capturū, Archiepiscopo id ipsum suadenti, secretò affirmauit. Petitq; ab eo duos uiros auctoritate graues, consilio praestantes sibi dari. quorum opera in legatione mittenda ad Ioannē Vicū uteretur, quiq; simul ipsum de Archiepiscopi uoluntate

ergo

erga Summū Pontificē edocerent ut intelligeret nul-
 lam sibi ad resistendum spem esse debere à Principe
 Mediolanensi. Datus est cū Occino à secretis Gui-
 lielmus Iuris legumq; scientia clarus: ambo cōsilio
 ac uirtute præstantes. Proficiscentē Archiepiscopus
 maueris ergo duobus poculis argenteis, tertio au-
 reo, magni pretij profecutus est. Cum ad oppidū
 qui Sanctus Dominicus appellatur, peruenisset, le-
 gatus à Marchione Estensi obuios habuit, qui omne
 eius studiū operamq; pollicenti, ita excusarunt, quod
 promissa auxilia Hugoni missis rogatū suppetius nō
 præstussent, ut iusto eum metu exclusum, non uolun-
 tate defuisse ostenderent. Nam præterquam, quod
 Malatesta propius Ferrariam castrametatus esset,
 multos etiam ciues in ipsius caput conspirasse: datu-
 rum tamen operam, ut quod uerbis professus esset,
 re aliquando declararet. Accepta AEGIDIUS
 excusatione, respondit, gratiam se habere Marchio-
 ni Estensi, quod eo animo esset erga se Summumq;
 Pontificē, fore, ut eum instituti consilij nunquā pœ-
 niteret. Hoc responso legatis redeuntibus. Legati
 quoque à Malatesta Ariminensi ad Furnum nouum,
 quod oppidum est in agro Parmensi, agmen conse-
 cuiti, cū huiusmodi mandatis adsunt: Aegro animo se
 tulisse, quod AEGIDIUS à Flaminia iter au-
 i 3 erisset.

ertisset. Qua id ratione fecisset magnoperè mirari,
 tantò magis cū ipsius studiūq; animusq; in Ecclesiā
 nunquam fuisset dubitabilis: quibus tamē uerbis cū
 iniqua postulata addidissent, re infecta, sed cū pacis
 futuræ spe redierunt, tandem itinere non intermisso
 quinque denis castris Florentiā peruenit, fuitq; à Flo-
 rentinis splendide ac magnifice exceptus, nulloq;
 officio sociæ & amicæ ciuitatis pretermisso, centū
 quinquaginta equites ei auxiliij causa, hæc ciuitas de-
 creuit. Iam hinc AEGIDIO, quos uiros ab
 Archiepiscopo Mediolanensi accepisse, demonstra-
 uimus, legatos ad Ioannē Vicū mittere placet, qui-
 bus mandat, ut exposita Archiepiscopi uolūtate, ac
 consilio erga susceptam expeditionem, Pontificis
 suisq; uerbis ei renuntient, oppida, uicos, castella,
 quidquid demum occupasset, quod iure ad Ecclesiā
 pertineret, Pontifici sine ulla mora restitueret. Hæ-
 biturus si ita fecisset, omnium præteritorum malo-
 rum à Summo Pontifice ueniam. Sin recusaret, aut
 quouis modo terguersaretur, ut Ecclesiæ Pontifi-
 cisq; hosti bellum indicerent, & minis contererēt
 à Florentia AEGIDIUS magnis itineribus Se-
 nas ire contendit, huius enim ciuitatis primores co-
 gnouerat, uehementer tumultuare, dum alteri Io-
 anni Vico, alteri Pontifici Maximo studerent: cuius
 aduentu, operaq; & prudentia Episcopi Senensis

celerrimè effectū est, ut composita seditione omnes
 in Ecclesiæ partes adducerentur, & communi con-
 silio centum auxiliares equites AEGIDIO ea ci-
 uitas daret. Interea allatum est hostiles copias non
 longè abesse à Meuania & Monte Faliscorū, qua-
 re ea oppida non contemnendis præsijs muniri
 placuit. Influxerat Italiae temporibus illis perdi-
 torum multitudo, qui à Germania non domicilium,
 aut nouas sedes captandi gratia, ut Cimbros olim
 fecisse legimus, sed belandi prædandiq; studio con-
 citi, Montem Regalem & Comitum Laudinum du-
 ces sequebatur. His belligerendi ea ratio erat, ut
 singularum ciuitatum agros hæctenus infestarent,
 octiumq; earum sollicitarent, donec populi magno
 precio ad eis pacem redimere, cogerentur: qui im-
 munitate cum in populos Ecclesiasticæ ditionis po-
 tissimum usos constaret, non tamen AEGIDIUS
 ad præsens eos bello laceßere in rem fore, ducbat.
 ne se Ioanni Vico id ipsum magnis præmijs pollita-
 tionibusq; suadenti socii arma iunxissent, hostium
 numerus magna multitudine augetur. Erat enim
 ea societas, nam sic uulgo dicebatur, armatorum
 octo admodum millia, quorum tria tantū pedibus,
 cæteri omnes equis militabant: quin potius in suas
 partes adducere omniratione enindum ratus, Ca-
 i 4 rolo

rolo Aduadule, & Ioanne Alberto, uiris magna, &
 authoritate & prudentia, negotium dat, uti Germa
 nos adueant, eorum animos tentent, quid consilij cœ
 pissent explorato, contentur à Ioanne Vico ad exer
 citum Ecclesiasticū auertere. De conditionibus uerò
 pacis & societatis nihil se in consulto paciscantur.
 Sub hæc Perusini exorta inter ciues magna seditio
 ne, Legatos publicè ad AEGIDIUM mittūt, qui
 ipsum edocerent, quanta in dissensione populus ille
 uersaretur. Quæ cum accedentibus odiorum, ut fit,
 in dies nouis causis, magis ac magis aleretur, positū
 esse in eius aduentu ac authoritate, ne ciues cum ci
 uibus confligant: propterea comprecari, iter ad ip
 sos quamū maximè posset acceleraret. Fore eam rē
 populo Perusino magnopere salui, AEGIDIO
 non mediocri fortasse usui ad bellum gerendum. Cui
 petitioni, cum AEGIDIVS libenter acquieuis
 set, magna cum celeritate Perusium contendit, ex
 ceptusq; cum ingenti latitia pacem breui inter ci
 ues composuit, atque omnium animos in Ecclesiæ, &
 Pontificis studium conuertit. Interea legati, qui
 fuerant ad societatem missi, re infecta redeuntes, hoc
 tantum responsi à Germanis attulerunt. Statuisse se
 liberè uagari, nec cuiusquam Imperio, aut uolunta
 ti se addicere. Quod responsum cū AEGIDIVS
 ad

ad concilium retulisset, cui adhibuit primos quosq;
 Perusinae ciuitatis, omnes in eam sententiam uene-
 runt. In primis habendam esse rationem, ne Germa-
 norū societas sese hostibus aggregaret. ad hoc unā
 potissimam uiam patere, si cum tota adduci non
 potuerit, aliqua saltem eius pars cum Duce Monte
 Regali magnis pollicitationibus, & qualibet gran-
 di mercede conduceretur, ut altero Ducum conci-
 liato, alterius opes non forent eximiscendae. Sed de
 his rebus legatione missa, respōsum est à Germanis:
 Se fide data acceptaq; & iurciurando sanxisse, nul-
 la societatis partitione facta, omnes eandem semper
 belli fortunam experiri: quibus responsis Legatis re-
 deuntibus, tertio AEGIDIUS ad Montem Re-
 galem legatos cum his mandatis mittit. Quando so-
 cietati nullis praeiis persuaderi posset, ut aut tota,
 aut aliqua ipsius pars sub signis Ecclesiae militaret,
 dum liberè uagari. ac neuiquam se iungi iureiuran-
 do statuisse, profiteatur, ab eo postulare primū. ut
 copias quae agrum Tudertinum infestarent, inde
 quamprimum abduceret, deinde ciuitates ditionis
 Ecclesiasticae, ne bello, nèue alia iniuria laceraret.
 Postremò rogare, ne hostibus suis Pontificisq; pre-
 sertim Ioanni Vico praestaret auxilium. Quae si
 ita fecisset, magnā illi secum et cum Pontifice Maxi-
 mo,

mo gratiam futuram, acturumq; se pollicetur cum
 Summo Pontifice, ut fratrem eius, hominem Eccle-
 siasticum & utriusq; iuris non Imperitum cum ho-
 nestis redditibus Episcopali dignitate augetet: sin-
 minus hæc impetraret, quæ tam iusta & honesta es-
 sent, cū non minus hostes Ecclesiæ ulciscendi, quàm
 amicos & clientes conseruandi curam suscepisset,
 non se se commissurum, ut horum iniurias neglexis-
 se, uideretur. Ad hæc Mons Regalis paucis respon-
 dit, iustæ esse AEGIDII postulata, & accepta
 conditione, nihil se deinceps acturū pollicetur, quid
 intellexerit, AEGIDIO Summoq; Pontifici mor-
 lestiam, aut incommodū allaturum, statimq; exer-
 citum à Tuderto promotum in Picenum perduxit.
 Hæc eodē tempore AEGIDIO responsa factaq;
 referebantur, et legati, quos ad Ioannem Vicum mi-
 serat, redibant: qui hæc responsa ab ipso reporta-
 runt. AEGIDII postulata grauiam se, & perini-
 qua censere, et in quæ sine magna opum suarum ia-
 ctura, suoq; dedecore descendere nequiret. Pacem
 tamen cum eo, ac Summo Pontifice, certis conditio-
 nibus libentissimè esse facturum. Quibus coditioni-
 bus cum eas per iniquas esse constaret, minime
 acceptis, AEGIDIUS, cum primum per anni
 tempus posset, eum bello persequi, statuit, tūc uerò
 affe &

affecto autumnno parte exercitus Romam missa, quæ
 Populum in officio contineret, locū h ybernis deli-
 gendū, in omnia quæ usui belli futura uideretur, cō-
 paranda existimauit. Abolita igitur inter Perusinos
 discordia sua presentia, animisq; in Pontificem con-
 firmatis, populum eo nomine liberali oratione col-
 laudatū hortatur, ut in ea sententia & fide persi-
 steret, tū quod in se tā officiosi extitissent, gratias e-
 git. Postremo Florentinorū, ac Senensium exemplo
 commemorato, petit, ut ipsi quoq; se aliquo auxilio
 iuuare officij ducerent. Tunc Perusini per primores
 cuiū omnem suam operā fidemq; polliciti, equites
 ei ducentos dant, quibus loco pratorie cohortis
 uteretur. Hijs copijs AEGIDIUS auctus, nec dū
 tamen Ioanni Vico militū numero par, in Montem
 Faliscorum, quod oppidū, quia nec ab hoste longē
 aberat, & erat in edito colle sitū, hybernis oppor-
 tunum censabatur, hyemandi causa. XVII. die ante
 Calendas Decembris contendit. Tribus ibi mensi-
 bus traductis, cum nec pecuniæ à Pontifice submit-
 terentur, nec commeatus conuecti suppeterent, cœ-
 pit exercitus fame laborare, nec enim ab AEGI-
 DIO in maius tempus rei frumentariæ potuerat
 prouideri: quandoquidē ad nummorū inopiam, ea
 quoq; mala acciderant, ut Patriacha Aquilegiensis.

& Episcopus Tudertinus, cū reliquis, qui exercitū
 cōmeatus supportare, fuerat polliciti, fidē metu ho-
 stium exclusi fallerent. Naues etiam quæ à Corsica
 & à Sardinia frumentandi causa missæ redibāt, in-
 terciperentur. Quo malo cum multi milites disce-
 dere cogerentur, Ecclesiasticus exercitus indies mi-
 nuebatur. In tanta omniū rerū iniquitate, AEGI-
 DIUS Pontificem de cunctis certiorē faciendū rā-
 tus, Episcopū Pacensem cū mandatis et literis mit-
 tit. Ut ipsum edoceret, quā in angustō res esset, et
 quanta non cōmeatus modò, sed militū etiā indigen-
 tia exercitus uersaretur. Quibus malis ni subuenire-
 tur maturē, timorem esse, ne deficente Ecclesiastico
 exercitu, atq; indies decrescente, hostibus contra,
 ex his rebus in uorē audaciam, maioresq; spiritus
 fumentibus, eæ quoq; ciuitates, quæ hactenus Eccle-
 siæ sine controuersia paruissent, discrimē adirent.
 Se uerò eo semper animo persistere, conscribit, ut
 pro Pontifice, & Ecclesia nullū laborem, nullum di-
 scrimen esset d. precaturus. Sed nec Imperatorem
 sine exercitu bellum gerere, nec exercitū sine stipen-
 dio, aut contineri, aut reparari posse. In eam se ne-
 cessitate esse compulsū, ut cæteris absumptis ex in-
 strumenti sui uasis argenteis aureis ue, nihil sibi re-
 liquū fecerit, omnia aut distraxisse, aut oppignoraf-
 se.

se. Multum præterea æris alieni contraxisse, ut milites in officio contineret, et parum profecisse. Magnam etenim partem ex hybernis, cibariorum inopia discessisse. At sibi à Monte Faliscorū copias idcirco non esse promotas, quod dubium non esset in tanta militū paucitate, si inde discesserit, hostē, qui quotidie infestus adesset, oppido potiturum, quod ad ducendum bellum, natura situs magnam faceret occasionem: cuncta tamen damna posse resarciri, si ab ipso pecuniarum, quam tum satis esset, suppeditaretur. Iam enim se in Aethuriam, ac Galliā Cisalpinam dimississe, qui militum delictū haberent. Patris interiectis diebus allatum est, Urbeuctanos, quæ ciuitas, cum tota Pontifici pareret, tamen in duas factiones Muffatā & Marchulinam scindebatur, in istino bello acriter agitari. Nam extra multa data, acceptaq; uulnera, plurimos ciues interfectos fuisse, nuntiabatur. Ad quas discordias, sed adas uirū auhoritate graue, et rebus gestis insignē mittit qui ciues graui oratione castigatos, ad concordia omnibus rationibus hortatus est. Et cum perpetuā pacem impetrare, difficile esset, factis in annū inducijs, obsides utriusq; factionis principibus imperauit, accepitq;. Domesticis seditionibus leuati Urbeuctani, bellū omnes Ioanni Vico inferendi, consiliū
 mire

iniri cœperunt. Quo cognito, Ioannes Vicus adeo
 cōmotus est, ut collatis omnibus uiribus, in Vrbeue
 tanos totum bellum conuerterit. Quibus supera-
 tis, expugnata que urbe, multis promiscuè necatis, in
 primos quosque ciuitatis multifariam seuitum est.
 Postremo magnaui pecuniarum uniuersis impera-
 ta, quosdam secum captiuos duxit. Qui postea li-
 bertatem ab eo octo millibus ducatorum redeme-
 runt. Quo tempore Vrbeuetani bellū aduersus Io-
 annem Vicum moliebantur, eodem Viterbij, cui
 Petrus Vicus Ioannis frater præerat, ingens ani-
 morum commotio facta est. Quidam enim ex pri-
 moribus ciuitatis, conspiratione in Tyrannum fa-
 cta, cum trecentorum armatorum manu, quam oc-
 cultè coëgerant magno clamore excitato, populum
 ad libertatem uocare cœperunt. Quo cognito,
 Petrus Vicus extemplo amicorum cohorte, quos
 satis paratos habuit, comparata, forum occupa-
 uit. Vbi acré prælium commissum est, ac demum
 populares in fugam coniecti. Quorum multi com-
 prehensi, & supplicio affecti sunt. inter quos quat-
 tuor ex nobilitate securi percussi: alij uerò timore
 perterriti fuga mortem uitauerunt, quorū omnium
 bonis publicatis, magnum inde Ioannes Vicus pe-
 cuniarū numerum cōgessit. His rebus fi. bat. ut eius
 indies

indies *authoritas ac opinio cresceret, & exercitus augetur. Que cum AEGIDIO non sine ingenti eius dolore nunciarentur, nondum tamen cum hoste praelio decernere, à quo tam longè numero militum superabatur, ex usu esseratus, sese hybernis continebat: expectans, dum auxilia, quæ à Pontifice mittenda erant, se, cum cætero exercitu coniungerent. Sed cum diutius hæc morarentur, longum quæ uideretur expectare, nec suam patri dignitatem ut impune Ioannes Vici agrum Faliscorum crebris incursionibus quotidie uastaret fluctuans animo, ac tota mente agitans, si qua ratione æquari posset, quod uiribus decrat, hoc cunctis consilijs præferendum statuit. Intellexerat robur exercitus Ioannis Vici in equitatu esse. Cum huius primoribus magno præmio, ac magnis pollicitationibus, per occulta colloquia pacisci conatur, ut copias ad se traducerent: quod horum plerisque persuadere, tãto minus fuit difficile, quod multorum popu'orũ tyrannum, ac hostem Ecclesiæ deferentiũ defectio, non magni facinoris inuidiam, sed pietatis potius speciosum titulum, apud honestissimos quosq; & Christianos homines habitura uidebatur. Quingenti igitur equites, signis repente sublatis, ad AEGIDIUM transferũt. Quorum defe*

Aig

ctio Ioannis Vici audaciã usq; adeò fregit, ut Vrbe
 ueteri contentus, nullam deinceps incursiõne facere
 auderet. AEGIDIVS uerò cum iam uirũ non pa
 niteret, relicto in Monte Faliscorum firmo presidio,
 omni Carolũ Aduadulã prefecit milites ex hybernis
 educit. Cœpitq; hostem bello puocare. Templũ e
 rat Laurentio dicatũ haud procul ab Vrbeueteri, or
 pere ac natura ita munitũ, ut arcis locũ, speciemq;
 præberet. Hoc, quia Ioannes Vicus alta fossa circum
 ducta, ualido militum presidio firmauerat, AEGI
 DIVS in primis expugnare statuit. Ac Iordani cũ
 parte copiarum id negotium dat. Is properè admo
 tis machinis, ac tormentis dispositis, se ita strenue
 gessit, ut quo die oppugnari cœptum ab eo est, eodẽ
 quoq; fuerit expugnatum. His autem, qui templum
 custodiebant, uenia data, & abeundi facta facultate,
 Concharatum, & Albertatium Richasulum, ac
 Benedictum Ormarium cum centum quinquaginta
 militibus custodia loco relinquens, ipse cum reli
 qua manu Vulsinum oppidum proficiscitur. Quã
 cum Ioanni Vico renunciata essent, cum peditibus
 nonnullis sed omni equitatu urbe egreditur, experi
 undi gratia, an templum sicut celeriter fuerat amissum,
 ita properè posset recuperari. Templũ præter
 gressus cũ nemo se illi obiecißet speculatores mittit.

qui cognoscerent, ecquid propè lateret insidiarum.
 Qui renuntiarunt, haud inde procul hostium uisa
 quinq; signa, quo metu subsistere agmen iubet, nec
 est ausus ultra progredi. Ecclesiastici uerò nuncia-
 to, quo loco Ioannes Vicus extra oppidum uagere-
 tur, ei se celeriter ostendunt: et commisso praelio, cū
 acriter utrinq; pugnaretur, qui templum tenebant,
 hostes à tergo adorti, tantum eis terrorem incussē-
 re, ut turbato ordine, multis occisis, pluribus uulne-
 ratis, & uno signo amisso, ceteri in fugam uerterē-
 tur. Cū quibus Ioānes equo saucio in oppidū sese re-
 cepit: Corsidium deinde oppugnari placet, quoniā
 ex eo oppido Ecclesiasticos comneatu prohibere
 facultas erat. Ergo à circumiecta manu ubi tela iaci
 cepta sunt, & propugnatoribus nudatus murus, ad
 motis scalis milites conscendunt, & ui oppido celer-
 rime potiuntur. Qua oppugnatione oppidanorum
 nonnullis occisis, ceteros nulla affectos iniuria AE-
 GIDIVS in suam fidem recepit. Paulo post ur-
 bem Toscanellam cum arce, oppidanis ad deditiōē
 oppugnatione, & Corsidiensium exemplo compul-
 sis, recepit. Interea pecuniarum à Pōtifice prēmīs-
 sis subsidijs, equites etiam trecentū peruenēre. Mis-
 sa sunt itidem auxilia à Ioanne Archiepiscopo Me-
 diolanensi, quæ prætereūti AEGIDIO fuerat pol-
 h licitus

licitus. Quæ res ut exercitum Ecclesiasticum numero uiribusq; auxerunt, ita hostibus magnum iniecerunt terrorem. Prorsus ut multi tyrannorum auxilijs, quæ Ioanni uico submiserat, reuocatis, in suas quisque res omnes curas intendere cœperint, & necessaria ad sui defensionem comparare. Cum septingentis equitibus, peditibusq; pro numero equitum Ioannes Vicus in oppidum, quod Aquampendentem appellant, ab Vrbe ueteri profectus est, reparandi exercitus gratia, & quod locus ille opportunior ad trahendum bellum uidebatur. Quo cognitu AEGIDIUS Andrea Salamoncello, uiro magni animi et consilij, cuius in bello gerendo singulari opera sepe usus est, imperat, cum equitatu, & parte copiarum cū anteuertat, ac ita prohibere cōcedat. Qui celerius omni opinione, quod iussus erat, executus, uiam occupat, & procedere pergeni hosti sese acie directa opponit. Quam pugnam cum Ioannes minime detrectasset, infestis signis acriter utriusq; cōcursum est: pugnatumq; diu est æquo Marte, hos cladis nuper acceptæ indignatione, illos pristinae uictoriae gloria accendente. Postremò Ioannes multis suorū amissis, cum reliquis fuditur fugaturq; coactusq; est iterum in Urbem ueterem sese recipere. Postero die ad Arcem abbatiæ producto exercitu, ubi oppugnata re frua

re frustra titasset, uisumq; esset oppidū in expugnabile, obsidione cinxit. Quā cum diutinā fore, oppidani intelligerēt, & sibi perniciosam, desperatis Ioannis Vici reb⁹, sese Andreæ d. dederūt. Quorū exemplū secuta multa oppida finitima, quæ sita in motibus, fuerāt à Ioanne Vico praesidijs munita, admotū tantū sibi exercitu Ecclesiastico, se AEGIDIO dederūt. Tunc uerò multarū ciuitatū, quæ tyrannis seruebāt, Legati ad AEGIDIVM uenerūt. Gratissimū sibi primò fuisse nuntiū, quādo AEGIDIVS cū exercitu in Italiā aduentare, nūciatus esset. Nam tunc demū suæ libertatis spem aliquā concipere ausos fuisse. Victorias deinde ab eo de hostibus partas uehementer gratulari. Nam & si pleraq; urbes Ecclesiæ amissas à tyrannis bello recepisset, magis tamen ex suo, quam uel Pontificis usu euenisse, sese nō ignorare. Cum ille amissas urbes, ipsi libertatē, quo nihil melius esse in rebus humanis, recuperassent. Proinde suis malis edoctos, quā sit calamitosum tyrannis seruire, se suaq; AEGIDII Pontificisq; fidei ac potestati tradere. Quidquid imperasset, libētissime se esse facturos, tantū se à uiolentia ac iniuriā tyrannorū tueretur. AEGIDIVS liberali oratione Legatos profecutus, eorū animos sermone sic cōfirmavit. Pontificē ut id bellū susciperet, non magis

amissæ partis Ecclesiastici Imperij indignationem,
 quam infœlicium ciuitatum, in quas sceleratissimi ho-
 mines tyrannidem exercerent, miserationem impu-
 lisse. Sperare sese quam maxime à facinorosis homini-
 bus, hostibus Ecclesiæ, qui omnia iura diuina huma-
 naq; uiolassent, tantorum scelerum pœnas quam pri-
 mum sumpturum: ac omnes ciuitates, quæ aut ui ty-
 rannica inuitæ suppressæ fuissent, aut sponte hacten-
 us seruientes, aliquando resipiscerent, in libertatē
 uindicaturum. Satis enim liberos esse, qui Eccle-
 siæ tantum ac summi Pontificis legibus inservirent.
 Quod si qua ciuitas eo stultitiæ ac dementiæ
 procederet, ut oblatam libertatem recusaret, ei
 non impunè, non magis quam ipsis tyrannis fore.
 His responsis Legati letabundi discedunt. A quo-
 rum sententia Cornetani tam longè aberant, ut pro
 Ioanne Vico, se Pontificis hostes esse haud obscure
 profiterentur. Quo cognito AEGIDIUS, ne eius
 ciuitatis pertinacia exemplo quoq; nocere possit,
 hos omnium maxime bello persequi, & prima qua-
 que temporis opportunitate agrum Cornetanū u-
 stare statuit. Quare Iordanem et Blascum nepotem
 suum Romā properare iubet, & copias quæ hyber-
 nandi ac præsidij gratia emissæ fuerant, in agrum
 Viterbiensem deducere. Quod consilium ubi

Ioanni Vico nunciatum est, Reuerium Victorium quem unice diligebat, et quod erat ad necandos duos mirus artifex, magni faciebat, cum centum quinquaginta equitibus Cornetanis subsidio mittit. Is non ignarus quantam Ecclesiasticis ad bellum gerendum, opportunitatem Mons Faliscorum faceret, consilium inire cepit, ut Carolo, quem oppido praefectum ab AEGIDIO diximus, cum praesidio circumuento, interfectusque, oppido potiretur. Ratio haec fuit. Arx erat munitissima, quae a Monte Faliscorum circiter tria millia passuum aberat, Arx Castellacij appellata, cum huius arcis praefecto consilium communicat, monetque, uti literas, nunciumque secreto per speciem productionis ad Carolum mittat, quibus polliceatur in arcem ipsum cum armatis accipere, si ad diem diem magno cum silentio paulo ante lucem praesto fuerit. Quibus cum Carolus, magnae sibi gloriae oblatam occasionem quam diu captauerat, ratus, rescripto annuisset, praestituto die, qui fuit undecimus ante Calendas Maias, Reuerius Victorius ipse cum magno equitatu peditatuque proxima silua occultatus Carolum expectabat, ut praetergressum a tergo adoreretur. At Carolus, qui hostis pollicitis fidem non sine suspitione insidiarum habebat, consilia ad omnes casus comparabat. Nam militibus paucis ad tutelam

oppidi relictis, cum cæteris omnibus benè instructis,
 ac ordine seruato, de tertia uigilia proficiscitur. Sig-
 no accepto, equites decem cum centum & quinquaginta
 peditibus præmittit, qui fidem arcis præsidis
 periclitarentur. Ipse cum reliquo agmine haud ita
 longo interuallo, in uia subsistit. Præfectus antecur-
 sores propè arcem conspicatus cœpit magna uoce
 Ecclesiam Ecclesiam inclamare, simulq; ab arce in-
 ros tela conijciebatur. Quo signo hostes subito e sil-
 ua exorti concurrunt, nec multis paucos circumsiste-
 re, & comprehendere fuit perdifficile. At Carolus,
 qui auribus animoq; intentus euētum rei subueritus,
 expectabat, exaudito clamore, & hostium insidijs
 intellectis, aduolat, & impetu facto hostem in se cō-
 uertit, et cum diu fuisset acriter dimicatum, tandem
 insidiatores profligati se fugæ mandarunt, quos Ec-
 clesiastici infectati, multis interfectis, equites uigin-
 ti, cumq; his arcis præfectum, cœperunt. Reueriua
 accepto uulnere cum paucis euasit. Carolus his ge-
 stis, ac suorum paucis amissis in Montem Faliscorū
 se recepit. Hac clade AEGIDIUS Cornetum de-
 fensoribus multum exhaustum fuisse arbitratus, con-
 festim eo rapit agmen, cœpitq; magno impetu oppi-
 dum oppugnare, ut iniecto terrore, oppidanos ad
 deditiōnem compelleret: quod cū parū procederet,

enim oppidum militibus differtum misso iterum auxilio à Ioanne Vico, cui præerat Ludouicus eius frater, peruaſtato agro, copias inde abducit, & in celerrimum, Vetralam, & reliqua oppida, quæ circa Montem Faliscorum Ioanni parebant, conuertit: magna in eisdem his populatione incommoda inferendo. Cùm præſidium Romanum ſe cum reliquo Eccleſiaſtico exercitu coniunxiſſet, inter duos uiros nobiles alterum Romanum, Germanum alterum, tanta ſeditio in caſtris exorta eſt, ut à Romanis Germaniſq; dum ſuo quique fauent, ad arma cõclamato, aliquandiu fuerit pertinaciter prælio dimicatum. quod nullius oratione commotione ue ante dirimi ualuit, quam non nullis interfectis, pluribus uulneratis, reliquæ copię ex AEGIDII imperio ſe ex tranſuerſo inter uolantia tela, factò impetu, intuliſſent. Ad hunc modum ſeditione ſedata, mox que facta pace, & gratia inter utroſque reconciliata, AEGIDIUS copias propius Viterbium mouet, & crebris incurſionibus magnum hoſtibus timorem inferebat. Interea Ioannes Vicus urbem repetit, cum nullo eam Eccleſiaſtico præſidio teneri, intellexiſſet, ac ne mine prohibente ingreſſus magnam in locupletes auaritiam, & crudelitatem exercebat: nam qui imperatam magno numero pecuniam denegaſſent,

omnia in eos exēpla cruciatus aēbat. Cuius imma-
 nitatis latius fama dissipata, quarundam ciuitatum
 animos ab ipso multum auertit: Viterbiensiu in pri-
 mis. Horum enim pleriq; quorum fuerunt, qui ar-
 cem custodiebant, auxilio AEGIDI, qui prope
 aderat, freti, die quodam sub solis exortum, ingenti
 clamore sublato, Ecclesiam inceperunt cōclamare.
 Quo audito AEGIDIVS properē arma sumere,
 machinas admoueri, scalis arcem conscendere iubet.
 Omnia tamen tyrāni prōptiudo ac diligētia, irrita
 fecit qui antequam ceteri oppidani cōuenirent, qui
 clamorem excitarant, ex templo comprahensis, &
 magno supplicio affectis, ceteros ab instituto deter-
 ruit, & qui arcem tenebant animis consternati, eam
 tyranno reddiderūt. Simulq; milites disposuerat, qui
 subeuntes Ecclesiasticos a muris repellerent. At AEGIDIVS cum Viterbium, nisi longiore obsidio-
 ne, haud facile expugnari posse. intelligeret, ne dum
 ibi tempus terit, alia oppida in discrimen traheren-
 tur, populabundos agros, exercitum propius Ger-
 manorum societatem, de qua supra dictum est, pro-
 mouit. At ex itinere cum Urbem Veterem oppugna-
 re, si forte resisteret, moliretur, portis patefactis, o-
 mnes oppidani obuiam ei procedunt, Urbemq; tra-
 dunt. Ingressum, cum oppidum uacuum habitatori-
 bus

bus reperisset, magna eius ciuitatis miseratio incessisse fertur. Nam ex numerosa multitudine, qua oppidum illud non pridem abundabat, uix trecenti homines, qui arma ferre possent, numerabantur. Postridie re diuina rite perpetrata, cū omnibus benedixisset, pacem perpetuā inter Muffatos & Marculinos, factiones, ut diximus, cōtrarias fecit. Iubetq; omnes ciues, qui à Ioanne Vico eiecti fuerāt, suæ ciuitati restitui. Vrbe uetanorum exemplum Tusculani secuti, mox legatione missa se AEGIDIO dederunt.

Ioannes Alerianus Ameriæ tum temporis Tyrannus erat, qui licet amicitiam cū Ioanne Vico confirmasset, non tamen ab AEGIDIO palàm audebat desiscere. Huic igitur AEGIDIUS paulisper in Vrbe ueteri commoratus, denunciatum mittit, ad se quàm primum uenire properaret: habere, quæ cum eo de re communi colloqui uellet, qui si uenisset, sibi eodem loco, quo Ioannem Vicū futurū. Ille uerò, cū se humiliore sciret, quàm ut AEGIDIO resistere posset, & Ioannis. Vici opes afflictas uideret, die to audiens Urbem ueterem peruenit, multa meditatus, quibus dum AEGIDIO frustra persuadere conatur, ut se ministro in populo Amerino gubernādo ueteretur, Ioannes. Albertus et Magnus Præfectus Legati clam missi Ameriam perueniunt, qui populū o-

k s mibus

omnibus rationibus hortati, ut se Pontificis imperio
 redderent, adduxerunt. Tunc AEGIDIVS magna
 proposita poena, interdicit Ioanni Alcriano, im-
 peratq; ne mille omnino passibus propius Ameriã
 de cætero appropinquaret. Interea societas in agro
 Tudertino uagari ab exploratoribus renuntiat. Ur-
 quares egre ferens AEGIDIVS Legatos ad prin-
 cipes eius mittit. Quod in eum locum copias cum
 magna Ecclesie clientũ iactura deduxissent, inique
 eos agere. Quia id ratione fecisset, mirari sese. Postre-
 mō rogare, agmen inde sine ciuitatũ ditionis Eccle-
 siasticæ iniuria sub mouerent. Ad hæc Germani pau-
 ca, sed insolēter responderũt. Nemini suæ uitæ ratio-
 nē in Italia ignotã esse debere, quibus cũ cætera de-
 sint uectigalia, præda ac rebus bello partis uitam di-
 cere necesse esset. Multas ciuitates pacem ac suorum
 agrorum incolumitatem magna ui pecuniarũ à se re-
 demisse. Proinde, si uellet AEGIDIVS se sollici-
 tudine, populos Ecclesiasticos ea molestia subleua-
 re, earum ciuitatum sequeretur exemplum, quæ pe-
 cunias numerassent. Et magnam uim pecuniarũ pe-
 tunt. Hanc Germanorum insolentiã grauitè admo-
 dũ tulit AEGIDIVS, præsertim quia suspicaba-
 tur, Germanos Ioannis Vici uoluntatem secutos, in
 eã audaciæ ac improbitatis aduersum se processisse.

Cum

Cum ille victus necessitatibus, unã ex filiabus suis Anibaldo Montis Regalis fratri eũ grandi dote spopõ disseet. existimãs sic uniuersam societate posse in partes suas adduci. Ergo Legatos iterũ ad societate cũ his mandatis mittit. Mira i sese quæ causa ipsos sue Ecclesiæq; Romana amicitia repudiata, eo iniuriarum et in tam iniqua postulata cõpulisset, cum se hoste non contemnendo, amico fortasse non inutuli eis liceret. uti. Tantò magis cum Mons Regalis superiore anno, fide data, pollicitus fuisset. societatem se ab inferenda iniuria ciuitatibus Ecclesiasticis contenturum. Nam quod sibi pecuniarũ uim extorqueri posse putarent, non modo iniuste eos facere, sed etiã imprudenter. Neq; enim earũ ciuitatũ quas pacem à se magno præcio redemissã iactarẽt, et suã conditionẽ simile esse. Illas nãq; multò plus, si resistere uel et in nouũ exercitũ cõficiendũ, fuisse collaturas, et cũ magno. tũ uniuersi populi, tũ singulorũ incommodo, à pacis negocijs auocandas: se uirò in armis esse, et ea pecunia honestius, libentiusq; nouũ militem, ad propulsandas iniurias, si opus esset, conducturũ, quã quam ad id satis superq; roboris, ac uirũ sibi esse in ueteri et exercitato milite sperare. Se iã esse, semperq; fuisse animatũ, ut ultro nunquam nouũ hostem esset quæsiturus: laceßitus autem dignitatis suæ ac ciuita-

256 AEGID. ALBORNOT. VITA
ciuitatum, quarum patrociniū à Pontifice suscep-
siſſet, commoditatis rationem haud ſegniter habitu-
rus. Proinde iterum iterumq; rogare, monereq; per
Deum iuſti belli ſemper fauiozem, ultoremq; iniuſti
Eccleſiaſticiſ ſinibus nulla amplius illata iniuria, ce-
dere maturent. quæ ſi feciſſent magnam ſe illis gra-
tiam habiturum. & quæ Monti Regali ſuperiore an-
no fuiſſet pollicitus, quàm primū opere præſtitu-
rū: ſi minus impetraret, ita ſibi perſuaderent, rebus
ſe ſuis et Eccleſiæ cliētibus, ſocijsq; gnauiter eſſe cō-
ſulturū. Quibus auditis Germani, partim rei hone-
ſtate, partim timore uicti, per Eccleſiaſticiſ terminos
à maleficio tēperantes in agrū Senenſē iter ſuſci-
piūt. À quibus extorta pecunia, deinde à Florētiniſ,
in Piſanos terminos peruenerūt. Paulopōſt Germa-
norū diſceſſum AEGIDIVS Eugubiū, cui Ioannes
Cancutiſ imperitabat, legatos mittit: qui omnibus
modis oppidanos, ut pontificiſ fidē ſequantur, co-
hortētur. Quibus reſpōſum eſt ab Eugubiſ ſibus,
ſeſe paratos eſſe imperata facere, et prima quaq; oc-
caſione oppidū AEGIDIO tradituros. At cū in-
teriecto tēpore, diē de die proferentes à promiſſiſ di-
ſcedere uiderentur, iterum AEGIDIVS legatio-
nem, ſubſequentibus copijs mittit. Tunc uerò Eugu-
biſ ſes nulla facta mora, patefactiſ portis oppidum
arceſſitq;

arcemq; Legato tradūt. Omanum quoq; ditionis
 Ecclesiasticæ Stephanus occupat. is, ut iusti impe-
 rij titulum Tyrannidi prætenderet, cum AEGI-
 DII quæstorem nummorū inopia premi intellexis-
 set, cum eo mille nummū aureorum pactus est, ut op-
 pidi redditibus, in mutui compensationem, sibi frui
 liceret quadriennio: existimans scilicet id conueniū
 AEGIDIORatum fore. qui tamen, cum pactum
 rescivit, improbata re, Stephano, ut intra sex dies
 oppido cederet, denunciatum mittit. Ille dicto au-
 diens cum imperatū fecisset, nummos cœpit instan-
 ter à quæstore repetere. Tunc uerò AEGIDIVS
 dimidium ei reddere cœnsuit. reliquos, quia satis cō-
 stabat ex uestigalibus Pontificijs plus etiam ab eo
 fuisse perceptum, non item. His gestis in Montē
 Faliscorum uersus ab Vrbeueteri promouit, relicto
 illi, custodis loco, & cum potestate oppidanis etiam
 iuris dicendi A'bernotio Richasulo, cui ducentos e-
 quites & quadrigentos pedites attribuit. Harum re-
 rum fama diuagata, complures ciuitates, quæ prin-
 cipio Ioanni Vico coniurauerant, de deditioe ad
 AEGIDIVM Legatos mittūt. Quarum defectio-
 ne Ioannes Vicos uehementer fractus animo, cū nec
 ab his, nec à Germanorū societate spes esset, tot cō-
 sinuis acceptis incommodis, rebus deniq; desperatis,
 legatio

legationem & ipse, de se dedendo, & quaecumq; oc-
 cupasset, ad AEGIDIUM mittit. Et in fidei testi-
 monium, alterum dare filiū obsidis loco pollicetur.
 Preces adit magis, quā pacta. Quoniam ita tulisset
 fortuna, ut imperio et opibus amissis, ad quas res
 non dolo irrepisset, aut prorupisset ui, sed aut iubente
 Ludouico Bauaro, quā si suo iure posset, aut ipsorum
 populorū uoluntate, & superioribus Pontificibus
 quadamtenus consentientibus, cunctus esset,
 in summam omnium rerum inopiam redigeretur, ab
 eo peiere, nisi forte Ioannem Vicum, post omnia
 uitali quoque aura interdendum statuisset, de-
 posita sua clementia & mansuetudine, quā in alio-
 rum malis cognouisset, tantisper, dum in ipsum ser-
 uiret, si tamen conseruandum decessisset, obsecra-
 re, aliquam saltem misero uitam trahendi, alendiq;
 infelices cum conuge liberos, reliquam faceret fa-
 cultatem. Oppidulum permitteret cuius pensurā
 ad priuatae uitae necessitates parca mediocri-
 tate suppeteret. Accepit conditionem AEGIDI-
 VS, et precibus acquieuit. Accepto que obside, Li-
 gerium Androtam ciuem Perusinum, cuius fidem
 summam coniunctam pari prudentiae erga se perspe-
 xerat, qui Viterbij praetoram gereret, cum ducentis
 equitibus praemittit. Postero die Luppum Archie-
 piscopo.

piscopum Cesaraugustanum, & Alphonsum Episcopum Pacensem, cum equitum duobus millibus, et multis peditibus, qui oppidum reciperēt, submittit. Qui portis patentibus ingressi, claves portarum, turrium, arcisq; traditas acceperunt. Postridie Ligerius Androtus, ut iussus ab AEGIDIO fuerat, advocata oppidanorum contione populum, qui frequens conuenerat, in hunc modum ad pacem hortatus est. Non se dubitare, quanta eo die cum expectatione populus Viterbiensis ad indictam sibi contionem conuenisset. Nam præter multa, ac prope innumerabilia incommoda, quæ cunctis, qui bellum gerunt accidere necessum esset, duo esse maxima mala, quæ homines potissimum urgere soleant. Quoniam, ut bello pendente, illam cunctis inesse perpetuam curam, summumq; timorem, ne quomodo, aut à quouis hoste tandem superentur, sic postremo uictis illum testare timorem difficilimum, atque haud scire, an omnium maximum, quali uictoria in uictos dediturosq; uictor sui usurus. Cuius cū iure belli summa sit facultas in eos animaduertendi, quos iusto bello deuicerit, neminem latere à multis, in eos etiam, quos iniuria debellassent, ita fuisse atrociter seuitum, ut merito omnes uicti euentum uictoriæ deberent exhorrere. Viterbienses autem

autem si nulla antiquorum exempla, quorum esse plena omnia, mouerent, at certè recentia supplicia, quæ ille Ioannes Vicus, (præsto enim aderat) de Vrbeuetanis superioribus diebus à se uictis sumpsisset, contertere debuisse. Qui Ioānes Vicus ex his, quos expugnato oppido in potestate ipsius uenisset, alios securi percuti iussisset, alios egisset in exilium, omnibus magna ui pecuniarum imperata, quorundam bona prorsus diripuisset. Et ea quidem omnia iure belli ipsum sibi licere putasse, quæ Viterbiensibus, quàm Vrbeuetanis tantò magis fuisse extimescenda, quantò iustius bellum AEGIDIUS gereret, quàm Ioannes Vicus. Tibi enim inquit, Ioannes Vice, quoniam huic concioni, quàm nos ad populū Viterbiensem AEGIDIUS habere iussit, interesse, nec nobis inuitis, uoluisti, aliqua sunt audienda, minimè quidem fortasse auribus tuis iocunda, sed uera usq; adeò, ut ne tu quidem possis inficiari. Si tu enim qui de miseris Vrbeuetanis, quod urbem suam tibi non proderent, dum sibi eam, ac summo Pontifici conseruare conarentur, quod facere omni iure tenebantur, tam graues pœnas sumere, non graue putasti, qui tot in ciues Romanos dudum cruciatus edebas, quicumq; imperatam à te pecuniam dare, aut posse, aut uelle negassent, aut quidquàm facere ad nutum tuum renuissent,

nuissent, si tu, inquam, qui modo deorū ope, quibus
 aduersis bellū gerebas, & AEGIDI I uirtute ac
 prudētia uictus iaces, hanc urbē deuicisses, uictorq;
 ingressus, concionem aduocasses: quo animo, credi-
 mus, hos omnes fuisse conuenturos? Certē alios cum
 bonorum publicatione exilia, alios capiti metuent-
 tes, minimē autem conscios, relegationes tantum spe-
 rantes, aut quantamuis pecuniarū multam. Vos au-
 tem uiri Viterbienses, AEGIDIVS uictor pro
 sua clementia ac mansuetudine omnem metum gau-
 dio lætitiāq; iubet hodierno die commutare. Et hęc
 uictoriam non tam ipsi Pontificiq;, quā uobis par-
 tam putare. Libertatē modo uestram uobis, otiumq;
 perpetuum, si bona uestra cognoueritis, restitui, exi-
 stimare. Nullam uobis pecuniarū imperat uim, nul-
 la iniqua tributa imponere uestre ciuitati cogitat.
 Tantum à uobis petit, quod uos cunctis uotis, si sa-
 pitis, exoptare debetis, pacem ametis perpetuam,
 otium quietū diligatis. Quas res hoc uno assequi po-
 testis, si fidem Ecclesię, ac summo Pontifici debitam
 perpetua constantia obseruabitis. Et eos patrię iu-
 dicabitis hostes, quos rebus nouis studere cognosce-
 tis. Quę ut faciatis uiri Viterbienses, non magis uo-
 bis fides ipsa, quę est omnium uirtutum fundamen-
 tum, & diuina humanaq; iura, quibus estis obliga-
 ti, quā

ti, quam propria uestra, ac peculiaria commoda per-
 suadere debent. Ea uerò quot, quantaq; sint in pace
 degentibus, tunc magis perspicietis, quam incom-
 moda & detrimenta, quæ bellum comitantur, alta
 mente, & intentis oculis fueritis contemplati. De
 quibus multa mihi hoc in loco essent fortasse dicen-
 da, nisi satis superq; uestra uos mala hoc tēpore do-
 cuissent, quam sit miserum bellum sustinere. Quod
 est enim calamitatis genus, quod uestra hoc tempore
 ciuitas non persenserit? Pecora uestra hostibus præ-
 dæ fuerunt, Villæ incensæ, Pagi diruti, Agri funditus
 deuastati. Quibus detrimentis ad quam omnes ino-
 piam redacti sitis, ipsi uideritis. Iã uerò quotus quis-
 que uestrum numerabitur, cuius pater, filius ue, aut
 frater, aut ex his quæ horum loco sunt, aliquis præ-
 lio nõ fuerit desideratus. Omitto negotiorum inter-
 missionem urbanorum & rusticorum, quæ uel sola
 & opulentis indigentiam parere potest. Nihil dico
 de laboribus, fame, sollicitudine, quæ omnia comites
 bellorum sunt. Atque hæc quidem infortunia, quan-
 quam per se grauissima sunt, & quæ nullam non ci-
 uitatem debeant à suscipiendo bello detertere, sed
 quia temporalia intelliguntur, possunt quodam mo-
 do leuiora uideri. Illos uerò cruciatus æternos, quis
 non exhorrescit? quis non cogitando contremescit?
 quibus

quibus apud inferos torquentur, ac sine fine torque-
 buntur eorum animæ, qui in huiusmodi bello ac per-
 fidia interempti sunt. Formidãdis summi Pontificis,
 Christi uices gerentis, execrationibus ad loca dam-
 natorum spirituum deuoti. Nisi fortè uos, quod ab-
 sit, Christiani nominetenus, adeò estis stupidi, & ab
 omni humanitate abhorretis, ut nullum esse Deum
 credatis, nec bonos gloria, nocètes pœna affici pute-
 tis. Ac demum Christi loco Pontificè esse negetis. Si
 tamen Deus est, ut est, si Deus curat mortalia, si Chri-
 stus in cœlũ aduolans, Pontificem maximũ Ecclesiæ
 suæ præfecit, quid tandem eos expectare conuenit,
 qui Ecclesiã quam ille cõstruxit, labefactare conan-
 tur, aut conantibus auxiliũ præbent? Hæc & illa ci-
 ues Viterbienses ante oculos ponite, hæc tota mente
 uersate, quæ uos seu uictores, seu uictos futuros, in-
 dubitata manèt, quoties de rebellionẽ aduersus sum-
 mum Pontificem faciendã, cogitabit. Nec speretis
 cum iterum uicti essetis, ut certè essetis, nemo enim
 aduersus Deũ sine sua pernicie pugnauit, tam man-
 suctum uictorẽ esse experturos, quàm modo AEGI-
 D I V M. Quin potius timendũ est, ne præsentis ui-
 ctoris clementia, uestrà tunc inuidiam & futuri indi-
 gnationem adaugeat. Si quidem quanto modo huius
 mansuetudo maior in uos est, tanto illius erit tunc

in ingratos, iustior indignatio. Quae oratio magno populi assensu gaudioq; excepta est. Et à Ioanne Vico, qui praestò, ut dictum est, aderat cum fratribus, & uultu & sermone comprobata. Huius ciuitatis statũ deinde sic AEGIDIVS disposuit. In primis Ioannem Vicum cum tota ipsius familia Viterbio eiusq; finibus in duodecim annos interdicit. Poenam addit quinq; millium ducatorum, quoties contra imperium fecisset. Quinq; praeterea factiosis hominibus, & quos fuisse intellexerat, semperq; fore rerum nouarum cupidos suspicabatur, ne in posterum ciuitatis fidem, otiumq; sollicitarent, ex urbe eiectis, caeteris omnibus dat ueniam, & expulsos à Ioanne Vico iubet restitui. Tum omni cura in populi gubernationem statuendam conuersa, Cons. nouem aequo imperio, senatores ducentum creat. Quibus dicerent, quot satis uisum est, constituit. Cohortem praetoriam, quae Praefecti ciuitatis latus clauderet, & magistratus caeteros tutaretur, tercentũ armatorum esse uoluit. Et, quia Viterbium totius Umbriae uelut caput esse uidebatur, operae pretium id fore ratus, arcem praemunitã erigendam curauit, quae mediocri praesidio firmata, eam ciuitatem posset in fide continere. Haec cum summo Pontifici nunciata essent, ingens Auenione gratulatio facta est. *Quando Ioan-*

do Ioanne Vico tyrannorū maximè formidabili de-
 uicto, spes cūctos incesit, ceteros omnes facile pos-
 se AEGIDII uirtute debellari. Tunc Pontifex ad
 AEGIDIUM literas mittit, laudibus, gratula-
 tione, ac exhortatione plenas. Paulò post AEGI-
 DIUS ab Arnaldo cuius que fratre Ioanne Sutri-
 um recepit, cum arce, quam ipsi ibi de suo ædifica-
 uerant. Iussis oppidanis eos sumptus illis repende-
 re. Deinde Interamna urbs, à situ sic appellata, de-
 ditione facta in AEGIDII potestatem peruenit.
 Tunc Narnienses legatos de se dedendo miserūt. Item
 Celerium & Cipignanū oppida in agro Viterbiensi.
 Spoletani quoq;, missa legatione, eo pacto ne in quē
 quam animaduertetur, se dedūt. Oppidi arcē AE-
 GIDIUS triplici muro cinxit, medio crebris tur-
 ribus munito: arcem deinde cum aduerso mōte, qui
 non longe aberat, ponte cōmisit: & per superinstru-
 ctum aquæ ductum fontem qui in mōte scaturiebat,
 ad arcem deriuauit. Fontem ipsum lapideo propu-
 gnaculo muniuit, ac præsidio firmauit, quo tutius o-
 pus ab iniurijs redderetur. Assisium deinde Episco-
 pus Assisensis legatus publicè tradit, idem est tunc à
 Nucerinis factū. Veientana urbs, quam nunc Castel-
 lanā ciuitatē appellāt, editissimo colle præruptis un-
 diq; saxis sita, adeò est natura munita, ut absq; ullo

humano opere satis per se reddatur inexpugnabilis.
 Hęc occupauerat Petrus Vicus, qui perterritus exē-
 plo fraterno, ne contra AEGIDIUM sibi quoq;
 pugnandum esset, urbem Luce Sabellio uendidit. Sed
 quia solutio differebatur, deposita est apud Iulianum
 ciuem, donec precium solueretur. Hęc cum AEGI-
 DIO nunciarentur, literis nuncioq; Lucam ad se
 accersuit. Qui cum se ad imperatum uenturum ne-
 gasset, nec ullum oppidani deditiois praeberent in-
 dicium, AEGIDIUS detestatus cōceptis execra-
 tionibus Petrum Vicum, & Lucam cum toto popu-
 lo Veientano, uicis incensis, ac deuastatis agris, op-
 pidum obsidione cinxit, ac demū ad deditioem, de-
 sperato auxilio, compulit. Bartholotius Hispel-
 lum diu tyrannide oppressum tenuerat: aliquādo ta-
 men oppidani, seuitiā tyranni pertesi, eum urbe cie-
 cerunt, seq; AEGIDIO dedunt. Ille uerò coacta
 manu, ab uico quodam, quod aberat ab Hispello duo
 millia, crebris incursionibus agrum Hispelli redde-
 bat infestū. Quod cum esset ad AEGIDIUM de-
 latum, equitum peditumq; praesidio summisso, tyran-
 num lōge summouit. Eodem tempore allatum est, in
 plerisq; Campania, atq; eius orae maritimae, ditionis
 Ecclesiasticae ciuitatibus quosdam imperandi cupidi
 tate rebus nouis studere, & nonnulla oppida uulgo
 à tyrann

à tyrannis occupari, eaq; incommoda culpa, atque
 ignavia pratoris euenisse. Quibus malis, cum igna-
 uo & imperito, strenuus & prudens prator, cum
 armatorum præsidio, ab AEGIDIO subrogatus
 fuisset, facile fuit obuiatū. Interim Ioannem Vicum
 Corneti Vicariū in duodecim annos AEGIDIUS
 creat. Non tantū ut fidem instanter repetenti præsta-
 ret, sed multo etiā magis, ut suæ liberalitatis ac man-
 suetudinis fama per Italiā dissipata, reliquos tyran-
 nos, spe tutioris conditionis, ad pacē & deditiōem
 alliceret. At summus Pōtifex, ut erat Paulo seuerior,
 & Ioānem Vicum uehementer oderat, nuncio ac li-
 teris AEGIDII factus certior, rem periniquē tu-
 lit, eumq; per literas monuit, ut primo quoq; tempo-
 re Ioannē Vicum Corneti præfectura submouere cu-
 raret. Nec enim par esse, ut ei aliquis honos habere-
 tur, qui Ecclesiam tam diu, tantisq; incōmodis perti-
 naciter uexasset: nec uerum esse, eius fidem sanctam
 fore, qui semper infidus extitisset. Ad quæ AEGI-
 DIUS in hunc maximè modum respondit. Siqui-
 dem odio suo, quo Ioannē Vicum prosequeretur, in-
 dulgere, quàm imminentibus difficultatibus consule-
 re maluisset, non modo Ioannem Vicum nulla digni-
 tate ornaturum se fuisse, sed grauissima de eo suppli-
 cia sumpturū, nec enim ignorare, quàm malè semper

ille de Ecclesia Romana meritus fuisset. Sed cum supplicium de eo sumptum, qui se suaq; in deditioem si dei ac potestati Ecclesiae permisisset, ceterorum tyrannorum animos à Pötifice auersurum, honor habitus ad pacem impulsurus, uisus esset, omne odium & indignationē publicæ ac maiori utilitati posthabendum putasse. Imperatores clarissimos magno ussu id cōsiliū usurpasse, cōmemorat. Annibalem imprimis, hominem alioquin crudelissimum, de quo sic Liuius scriberet, in captiuos ex tradito præsidio, ut fama clementiæ in principio rerum colligeretur, nihil seuitum est. & qui, post uictoriam ad Trasimenum de Romanis partam, captiuos nominis Latini sine precio dimisisset. Cæsarem in bello Gallico, Alexandrum Macedonē in subiungēda Asia multo plus clementia in dediticiis, quàm pugnando, si uera essent historiarum momimenta, profecisse. Præterea Ioannem Vicum multum affinitatibus consanguinitatibusq; ualere, quippè cuius affines ac propinqui plusquam triginta oppidis multarum uirium imperarent, præsentis eius cōditione quiescentes. Quos tamē, si quicquam grauius Ioanni Vico contra fidem datam statueretur, omnes suas opes aduersus Ecclesiam collatum ire, nemini dubium esse debere. Cum in propinqui simul atq; amici ultionem, tum uerò ut

se à sè

se à simili iniuria tuerentur. Non esse cōmittendum,
 ut ea hostibus imponatur necessitas, ut desperationē
 in uirtutem cōuertant. Huc accedere periculum, ne
 Cornetum, & multa alia oppida, quæ factionis Gi
 bellinæ, & summi in Ioannem Vicum studij, eius uo
 luntate fuissent recepta, non seruata ipsi fide, sibi in
 Ecclesiam rebellare licere putarent. Nam quod de
 Ioannis fide timeret, non esse dubitandum, datis ob
 sidū loco charissimis liberis, quin ille ultrò nihil un
 quam esset moturus. Atq; eas potissimum esse ratio
 nes, quibus initio Ioannem Vicum indulgēter haben
 dum putasset, & tunc nihil aduersus id factum inno
 uandum censere. Quæ si Pontifici non tanti essent,
 ut Ioānem Vicum eo statu uiuere, æquo animo pate
 retur, ab eo peteretur, ac per Deum obsecrare, ne se
 ministro ad eum ulciscendum uteretur, qui,
 suam fidem secutus, se suaq; Roma
 næ Ecclesiæ commi
 sisset.

AEGIDII ALBORNO

TII CONCHENSIS DVCIS CLA-
 rissimi, Vita, ac rerum per eundem gestarū, à IO-
 ANNE GENESIO SEPVLVE-
 DA, Cordubensi, eleganter descripta-
 rum, Liber Secundus.

IC Umbria recepta, AE-
 GIDIUS omnes suas cu-
 ras & consilia coepit in bel-
 lum Malatestæ inferendū in-
 tendere. Satis enim cōstabat,
 illo superato, facilem fore de
 ceteris tyrannis victoriam.

Sed dum ad hoc necessaria cōpararet, ex literis Pon-
 tificis cognouit, se apud ipsum fuisse ab Archidiacono
 Anconitano insinulatū, quod cū Malatestis in ita
 gratia fœdera percussisset. Adeò uiros optimos, qui
 calumniaretur, nunquā defuit. Quam calumniā AE-
 GIDIUS tanto iniquiore animo tulit, quanto lon-
 gius aberat à crimine, quod ipsi objiciebatur. Ergo
 Pontifici rationē consilij reposcēti ita respōdit. Non
 se mirari, si cū tot hominū inimicitias Ecclesiæ cau-
 sa suscepisset, nō deessent qui se, factaq; sua crimina-
 rentur

ventur. Illud moleste ferre, quod propter quam rem
 magnam à cæteris hominibus laudem, à summo Põti
 fice gratiam quoq; non paruam sperasset, eam apud
 ipsum AEGIDIO pro crimine obijcere quisquã
 sibi licere putasset. Non quod pacem ullam fecisset
 cum Malatestis, nec enim unquã tantam authoritatẽ
 fuisse sumpturum, ut hoc integrum sibi esse putaret.
 sed quod ab hoste minimẽ cõtenuendo, per speciem
 spemq; pacis bellum tandiu vitare non imprudẽter
 sciuisset, dum Ioannem Vicum satis per se potentem
 hostem debellare posset. Cui rei nisi à se maturẽ fuis
 set prouisum, & uterq; tyrannus opes coniunxisset,
 quod maximẽ timendũ fuisse, non esse dubitandum,
 quin aut neuter corũ unquam superaretur, aut bellũ
 difficillimũ aut diuturnum esset futurum. Sæpe ad se
 legatos à Malatestis bellum deprecantes uenisse, pa
 cem cum eis fecisse nunquã, spem pacis semper præ
 buisse. Tunc id agere, ut Malatestas omni auxilio &
 spe à Ioanne Vico destitutos aggredereur. Quæ si
 culpanda essent, si digna censura uiderentur, nihil
 se habere, quod pro se posset respõdere. Hæc respon
 sa Pontifici allata comprobataq; multum, ut par e
 rat, apud ipsum AEGIDII opinionem auxerunt. Interea Malatesta cognito AEGIDII con
 silio, uel quia bellũ sibi inferendũ, superato Io. Vico,
coniectura

coniectura prospicere facile erat, duo de uigesimo mense, quam fuerat bellum initum, legatos ad AEGIDIVM mittit, qui sic cum ipso egerunt. Si pacem secum summus Pontifex faceret, & urbes quas obtinerent, relinquendas statueret, decem ducatorum millia in singulos annos Apostolico fisco dare pacisci, & ad bellum gerendum AEGIDIVM ducentis equitibus duobus mensibus auxilio esse. Negante illo licere sibi in ea pacta descendere, duodecim millia ducatorum in annos singulos, equitum trecentum auxilium in tres menses pollicentur. Ad quod AEGIDIVS respondit: Nullas sibi à Malatestis conditiones pacis accipere dicere, Pontifice inconsulto, integrum esse. Si uelint bellum deprecari, legatos ad Pontificem mittant, sequi intercessore utantur, non se dubitare pro eius iustitia, quin quae honestè poscerint, sint impetraturi. Tunc legati, in modum id ipsum ab eo petere, obsecrareque, ut ipse de his conditionibus Pontificem certiore literis & nuncio faceret, suumque consilium et auctoritatem interponeret, ac interim bello supersederet. Id cum impetrassent, discedunt. Quod cum esset ad Pontificem ab eo relatum, nullas esse leges pacis respondit, ciuitatibus in tyrannorum potestate relictis. Proinde Malestas & ceteros Flaminiæ uel Piceni tyrannos bello infecta
 ri per-

ri pergeret. Qua renunciatione accepta, AEGIDIVS nihil cunctatus ad bellum, ineunte uere, capescendum, pro rei magnitudine pergit necessaria comparare. In primisq; cum intellexisset inter Gentilem Molianum, qui Firmianæ ciuitati imperabat, & Malatestam continenter bella superiori tempore intercessisse, rationem coepit inire, ut alterius opibus ad alterum debellandum uteretur. Et ad Gentilem Molianum legatos mittit, qui in Malatestarum inuidiam eius amicitiam captarēt: darentq; operam, ut inter se ac Gentilem pax non iniquis conditionibus fieret, & societas coiretur. Ille uerò conditionem amplectitur suæ infirmitatis conscius, simulq; ut occasionem arriperet ulciscendi Malatestas, à quibus multa magnaq; acceperat detrimenta. Pacem ergo his conditionibus accepit, ut paucis suo iuri permisis castellis, nec ijs magnis, cætera omnia redderet Pontifici, ac obsides daret. Quod factum cum Malatesta resciuisset, hostis iam Ecclesiæ iudicatus, cæterorum omnium inimicitias odiaq; instanti discrimini posthabendas ratus, pro magnitudine periculi coepit inire consilia: ac legationibus quoquo uersus dimissis ad omnes Flaminiæ & Piceni tyrannos, nos amicos conciliare, confirmare ueteres. Ille uerò & hostes reconciliare communi periculo omnibus propo-

proposito, à cunctis auxilium petere: suam inui-
 cem opem aduersus Ecclesiasticos polliceri. In pri-
 mis habendam sibi rationem statuens, ut Gentilis
 Molianus ab amicitia AEGIDII auerteretur, at-
 que ad suas reuocaretur partes, triginta ei ducato-
 rum millia per legatos mittit. Omnia oppida agri
 Firmiani se illi reddere, & per liberorum connu-
 bia affinitatem paciscitur, si datis acceptisq; obsi-
 dibus, sese mutuo auxilio aduersus communem ho-
 stem iuuarent. Et cum utriusque eadem esset causa,
 eundem belli euentum experirentur, commune esse
 periculū docet, utiliorem magisq; fidam suam Gen-
 tili amicitiam fore, quàm AEGIDII. Qui cum
 bellum pro Pontifice suscepisset, neminem eorum,
 qui oppida Ecclesiasticæ ditionis occupassent, ho-
 stem non esset iudicaturus. Nam & si ad præsens a-
 micitiam cum eo gerere simularet, ut facilius con-
 tra cæteros bellum gereret, fore, ut alijs superatis
 ipsum postremò excogitata causa, uel etiam non
 quesita omnibus bonis sine repugnantia expolia-
 ret. Quibus auditis, Gentilis uehementer est per-
 turbatus. Nec quid consilij caperet, satis sciebat.
 Turpè uidebatur fidem AEGIDIO datam fal-
 lere, sed magna erant & munera & promissa Ma-
 latestæ, consiliumq; eius longè tutius reputabat. Et
hec

hæc quidem pars proculdubio uicerat, nisi quidam
 ex Firmianis ciuibus, quibus Malatestæ summo erant
 odio restitissent. qui cum ex populi sententia legati
 publicè ad AEGIDIUM missi de ancipiti Gen-
 tilis animo docuissent, AEGIDIUS ad Gētilem
 legatos misit. qui partim pollicitationibus, partim
 territando, eius animum ab incepto reuocarunt. Qui
 in fidei testimonium filium atq; nepotem obsides de-
 dit, & duo castella Morosium, & Sanctum Benedi-
 ctum tradidit. Tandem legati missi à Malatesta re-
 infecta redierunt. Nec ea tantum res fecit, ut rei be-
 nè gerendæ, & Malatestam desperatio non parua,
 & AEGIDIUM magna spes incesseret, sed
 illud multò magis quod superiore tempore idem Ma-
 latesta à Germanorū societate, de qua supra demon-
 stratum est, triginta millibus ducatorum pacem eme-
 rat: magnaq; præterea stipendia erogauerat militi-
 bus, quos ex eo conduxerat, qui fuerant supra mille
 quingentos equites, multiq; pedites, cum bellum ad-
 uersus Gentilem Molianum gerebat: quibus sum-
 ptibus maximè exhaustum numis esse Malatestam
 nemini uidebatur dubitabile. Quum tamen nihilo-
 secius abundare ipsum numero militum consta-
 ret, augendum sibi exercitum AEGIDIUS
 censebat, etiã reclamantibus, eam diligentiam nimiam
 esse

esse, nonnullis qui multum in rei militaris scientia sibi tribuebant, dum ad hostis indigētia suspitionem illud adijcerent, eius exercitum necessario incunte bello esse minuendum, deductis ad oppidorum custodiam militum praesidijs. Quibus rationibus AEGIDIUS respondere solebat. Stulti esse Imperatoris ex dubio hostis consilio, aut futura infirmitate pendere, dum posset ipsum multitudine militum superare. Nam cum foriuna belli nimis esset anceps, difficilius esse uicto bellum reparare, quam cedētibz suis aut laborātibz, fessibzq; integros & recētes ex multitudine submittere. His accedere, quod expugnatis oppidis praesidia imponi ex paucitate subducta sine magno incommodo non possent. Deniq; temeritatis esse in hostem exercitatum, consilio fortasse non inferiorem, qualem esse Malatestam, uictoria uelut explorata, irruere, si militum numero supereris. Hoc inuito consilio, per Umbriam Latiumque deletum haberi iubet, ut omnia, incunte uere, ad bellum in Picenum transferendum essent comparata. Interea Tudertini per legatos imperata facturos polliciti, centum equites cum pari numero perditum subsidio mittunt. His rebus aucto numero ex hybernis copias deducit: quarum parua parte sibi relicta, reliquis Blascum Fernandum praeficit. iubetq;

Iubetq; in Flaminiam Picenumq; inferre signa, & quæ fieri uellet docet. Hunc ut Petrus Farnesius, Bonifacius Vrbeuetanus, Henricus Fessa, Viri nobiles & armis exercitati subsequantur imperat. Huius profectiois fama cum celerrimè Picenum & Flaminiam permanasset, multi ex tyrannis per occultas legationes, aut litteras pacem, alij alijs conditionibus ab AEGIDIO petierunt. Quorū duo maximè opulenti Rodolphus Camerinas, & Ismedicius Seuerinas, etiam si societatem inierant cum Malatestis, metu tamen perterriti indubitati periculi de deditioe occultum miserunt nuncium. Cum Camerino Blasculus appropinquaret, Rodolphus, Ioanne fratre longius præmisso, ipse ad duo millia passuum obuiã progreditur, atq; in urbem eum cum exercitu introducit, ipsumq; cum oppidis ac castellis subiacentibus eius potestati permittit. Paulo post Gentilis quoque Molianus, Blasculum Fernadum cum exercitu Firmum admisit, eiq; oppidum tradidit. Arce tamen in aduentum AEGIDII sibi reseruata. His rebus gestis, nec dum tamen Auenioni nunciatis, allatæ sunt à Pontifice litteræ, ne AEGIDIUS ab Umbria promoueret, quo minus Ioannes Vicus ceteriq; eius regionis tyranni inuitante occasione rebus nouis studerent. Quamobrem consulenti Blasculo per litteras au-

m Malatestas

Malatestas iã bello laceffendos censeret: AEGIDI
 VS respondit. Abstineret à bello in uigesimum di-
 em, tantisper uidelicet, dum de Pontificis uoluntate
 quicquam certius afferretur. Inter hanc sollicitudi-
 nem, quæ AEGIDIVS nimium angebatur, ut qui
 amplissimam & exploratam uictoriam è manibus e-
 mittere iuberetur, superuenere literæ ab eodem Pon-
 tifice, qui rerum in Piceno gestarum certior iam fa-
 ctus fuerat, quibus litteris, laudato consilio AEGI-
 DII, & Blaschi uirtute, ut pergeret bellum Malate-
 stis inferre, hortabatur: daret modo operam, ne Um-
 bria interea in discrimen traheretur. qua re delecta-
 tus AEGIDIVS Blascum Fernandum per literas
 monet, uti oppida inuadat agri Firmiani quæ occu-
 pata erant à Malatestis. Ille nihil moratus & de ter-
 tia uigilia Firmum egressus in Phalatonem oppidum
 contendit. & primo impetu tradito simul & expug-
 nato potitur. Sancti quoq; Angeli castellum deinde
 simili modo recepit. Morus etiam, id oppidi nomen
 est, cieccto præsidio sibi imposito à Malatesta, deditio-
 nem fecit. Tria præterea oppida, quæ ab Ancona nõ
 longè absunt, à Malatestis deficientia in Blaschi pote-
 statem peruenere. Interea AEGIDIVS profectu-
 rus in Picenum sic Umbriæ statum constituit. Iorda-
 nẽ & Angelum quæstorẽ, quorum in populo Viter-
 bicensi

biensi summa erat gratia, ei potissimū ciuitati præsi-
 cit: sed & totius Vmbriae Latijq; curam & guberna-
 tionem iniungit. His quadringentos equites, pedites
 ducentos, attribuit. Arci Montis Faliscorum Ioannē
 Vrbeuetanum præesse iubet. In arce Tuscanellæ ue-
 terem probatæ fidei præsidem confirmat cum mili-
 tum supplemento. Ioannem Albertum Florentinum
 cum centum equitibus et peditū pari numero in Vr-
 beueteri custodis loco relinquit. Et ne esset interea,
 qui aliorum animos ad rebellionem sollicitare pos-
 set, per honoris & amicitia speciem proficiscens iu-
 bet, nobilissimum quemq; se in bellū subsequi. Ut autē
 Ioannē Vicum, si minus fides data, at certē cara pig-
 nora in officio continerent, Franciscum eius filium
 uiginti equitibus præpositū secū adducit: relicto fra-
 tre, qui datus erat obses, in arce Montis Faliscorū.
 Fulgincū modo peruenerat AEGIDIUS, & se,
 cū reliquo exercitu cōiunxerat, cū Episcopus Vicer-
 tinus et Senitius Comes Palatinus à Carolo quarto le-
 gati adsunt, uti Romā ueniret, impositurus ex more
 coronā aureā Imperatoris capiti, qui ad compescendā
 Ludouici Bauari insolentiā autore Clemente VI. P.
 M. creatus erat. Qua de re nō erit hoc in loco ab in-
 stituto nostro alienū, pauca uerba facere, quoniā &
 in superiorib. de Ludouico Bauaro facta est mentio,

Et fiet in sequentibus de Carolo. Mortuo Henrico Imperatore, magna fuit inter electores Imperatoris controuersia, quibusdam Federico Austria, alijs Ludouico Bauariae ducibus suffragantibus. In tanta igitur electorum dissensione candidati ipsi concurrunt ad arma. qua in pugna cum Ludouici res superior fuisset, maiore exercitu cōfecto, inuito Ioanne XXII. qui tunc erat Pontifex Maximus, in Italiam irruere parat, ius fore ratus quidquid per uiolentiam rapuisset. Primum ergo accepta, ex more, corona ferrea Mediolani, cui ciuitati Vicecomites tunc temporis auxilio eius imperabant, Romam peruenit. Cui duo ex nobilitate Romana Stephanus Columna et Nicolaus Comes tunc moderabantur, qui magistratus Vicarij Imperatoris Romani nuncupabantur. Absente itaq; collega ab Stephano Corona aurea insignitus est ad edes Laterani, iubente clero. P. Q. R. Tunc uerò magna sumpta audacia, per contemptum non hominum tantum, sed Dei etiam immortalis Antipapam creat, in emulationem Ioannis. XXII. quendam Petrum Corbariensem ordinis minorum, humili loco natum, non indoctum illum quidem, nec ignauum, sed scelestum et nefarium hominem, et qui contra iura diuina humanaq; reclamante uxore, religionem, quam pessimè prophanaret, professus fuerat.

rat: sed relictus Pisis, abeunte Ludouico in Germaniam, capitur à Bonifacio Comite Pisano, & Auenionem perductus, & Pontifici traditus, in carcere miserimè obiit. Ludouicus autem ipse, qui nullam occasionem prætermittens, omnes suas cogitationes in Pontificis Maximi et rei Ecclesiasticæ perniciem cõferebat, multos tyrannos in ciuitatibus Ecclesiasticis aut ueteres confirmauit, aut denuo præposuit. Cuius hominis impietatem non ferens Clemens sextus, qui fuit tertius à Ioanne XXII, author fit, uti Carolus Ioannis Regis Vngarie filius, designaretur Cæsar, qui uirtute & opibus suis Ludouici conatibus obstaret: is igitur legationē ad AEGIDIUM mittit, cupiens ab ipso potissimum coronari. At summus Pontifex, ne AEGIDIUS cum incommodo rei Ecclesiasticæ à tantis negotijs auocaretur, tres Cardinales cum potestate eo nomine miserat, qui paulo post Carolum consecuti, peruenere urbem, ipsumq; autoritate Apostolica coronauerūt. Ea igitur res AEGIDIUM iam antea cognita, pro responso legationis fuit. Cumq; nunciaretur Carolus Senas appropinquare, AEGIDIUS officij gratia, simul si posset ab eo quiddam auxilij impetrare obuiam procedit. A quo liberaliter indulgenterq; exceptus, cum ducentos equites auxiliares obtinuisset, Fulgineum unde uene-

rat redijt. Paucis ibi diebus traductis, dum finiti-
 ma quaedam oppida reciperet, quorum fuere Nuce-
 ria, Gualdum, Caesarium, Carolus in Germaniam re-
 greditur. Percusso foedere cum Principie Mediolanē
 si: qui cum arma deposuisset, multosq; tum equites,
 tum pedites dimississet, Malatestæ ac Franciscus Or-
 delaphus, cæteriq; eius belli socij duo millia equitū,
 milleq; pedites ex illis mercede conduxerunt. Adeo
 que tyrannorum exercitus auctus est, ut præterquã
 quod multitudine peditum abundaret, quattuor mil-
 lium numerum equitatum excedere constaret. Qua
 occasione fiduciaq; persuasus Gentilis Molianus, quē
 antea non tam fides quam metus in officio continue-
 rat, ab AEGIDIO defecit, seq; tyrannis aggrega-
 uit: qui coactis uiribus magnaq; sumpta audacia, nō
 dubitauere sese Ecclesiastico exercitui opponere &
 sponte ad pugnam prouocare. Prorsus, ut cum Nico-
 laus AZaiolus uir rebus gestis insignis & summa au-
 thoritate grauis, quem uulgo magnum Architricli-
 nū Regis Siciliae appellabāt, conaretur inter utrosq;
 bellum dirimere, Malatestæ, qui nuper omnibus pre-
 cibus bellum deprecabantur, tunc uelut explorata ui-
 ctoria, magno fastu pacem repudiarent. Quo cogni-
 to AEGIDIVS etiam si nummorum inopia preme-
 retur, qui nimis parcè à Pontifice suppeditabantur,
 ex hau

exhausto, ut ipse dicebat, erario, tamen uel proprio sumptu nouum militem conducere statuit. Et quidem satis opportunè accidit, ut sexcenti equites, qui Bononiæ præsidij gratia hyemauerant, paulò antè à Principe Mediolanensi dimissi, et conductorem expectantes in eadem urbe commorarentur. His itaq; cōductis, peditum etiam habito delectu, suppleuit quidem exercitum, sed adhuc hostibus numero militum impar conandum statuit, si qua ratione hostium copie possent distineri. Ipse igitur suas parititur. Maiori parti Alphonsum Toletanum præficit, & in agrū Ariminesem ducere, omniaq; ferro flammaq; uastare imperat. Ille non segnus, ac iussus fuerat imperata executus, et obuia quæq; populatus, duobus ab urbe millibus castrametatus est. Indeq; crebris incursionibus agros infestabat: nec quenquam urbē ingredi, egredi uepatiebatur. Quod cū esset tyrannis perlatum, resq; ad consilium referretur, omnes in hanc sententiam iere: primò quoq; tempore subueniendū esse Ariminensibus, sed habendam esse rationem, ne interea reliqua pars exercitus Ecclesiastici liberè uagaretur, & ceteræ ciuitates in discrimen traherentur. Quare placet copias bifariam partiri, ut minor pars finitimis oppidis præsidio esset, alteram Galeottus Malatesta in agrum Ariminesem duceret, urbem que obsidione solueret. Nec hostibus,

si poposcissent, pugnandi copiam facere, recusaret.
 Cognito AEGIDIUS Galeoti discessu, iubet pro-
 perè cum silentio castra moueri, & ut se reliquo ex-
 ercitus coniuget, summa celeritate cõtendit pror-
 sus: ut non prius hostis in agrum Ariminensem per-
 uenisset, quam copiae Ecclesiasticae congregarentur.
 Cum se exercitus in mutuum conspectum dedere, u-
 terq; pugnam capeßere paratus, instruunt, educunt
 que acies duces strenue, ut quidem par est credere,
 sed quo potissimum modo, non est traditum. Tunc AE-
 GIDIUS cohortãdos militum animos oratione præ-
 miorumq; pollicitationibus accendendos ratus, in
 hunc maxime modum aduocata contione, locutus est
 Iustissimi piq; belli Viri fortes, quod pro Repub-
 Ecclesiastica, proq; religione Christiana, quae nobis
 patria lögè charior esse debet, authore Deo CHRIS-
 TIO contra tyrannos, Christiani nominis hostes,
 gerimus, bona pars diuina ope uestrãq; uirtute no-
 bis confecta est. Recepimus Latiũ, Umbriam subegi-
 mus, Aethruscorũ dubios animos in fide ac officio
 confirmauimus. Nec solum ceteri eius tractus tyran-
 ni uobis succubere, sed Ioannes etiam Vici tyranno-
 rum & potentissimi & maxime formidolosi opes
 uestrae uirtuti cesserunt. Iam uerò ut pißimo sacroq;
 bello finis imponatur, ut pax sit rebus, ut Ecclesiae
 status

status uestra opera à perfidorum uolentia uindice-
 tur, uosq; uestra uirtute digna premia capiatis, tan-
 tū superest, ut Piceni Flaminiaq; tyrānos debelletis:
 quæ uictoria quā sit nobis in expedito numine di-
 uino posita, si eam hodie uirtutem præstatis, quā
 superioribus prælijs præstitistis, uel me tacente uo-
 bis satis exploratum esse debet. Mihi enim principio,
 cum hanc expeditionem comparabam, rei magnitu-
 dinem reputanti, multi labores hauriendi, aut magna
 discrimina subeunda occurrebant. Quippè si tyrā-
 ni muris fossisq; contenti, nobis sigillatim forent ex-
 pugnandi, longa duraq; obsidionum fastidia, malaq;
 animo præcipiebā. Sin cū uniuer sis, coactis uiribus,
 quod magis fore putabam, prælio esset decernendū,
 uestræ quidem uirtuti, mihi multis magnisq; pericu-
 lis cognitæ, summoperè confidebam, ac strenuitate
 recreabar, anceps tamen fortuna belli, dubiusq; eue-
 tus, indubitata multitudinem hostium animo præ-
 cipientem me anxium habebat. Nunc cum res eo de-
 ducta sit, ut tyranni, qui uniuer sas opes non inutili
 consilio cōtulerant, satis gnari haud aliter suis uiri-
 bus nostrum exercitum esse tolerandum, diuisis co-
 pijs pugnare cogantur, quid tandem existimandum
 est, nisi Deū CHRISTVM, pro cuius Ecclesia bel-
 lum gerimus, uindicem adesse? & suorum hostium

animis tenebras obfudisse: ut de regibus Ammorecorū
 sacris literis proditum est. quos turbavit Dominus a
 facie Israel, et cōtrivit plaga magna in Gabaon. Qui
 cum parte copiarum nostrarum confugere rati, soli-
 dum exercitum adesse, tunc demum sentient, cum se-
 ra pugnae poenitentia subeunte, non nisi fuga locus e-
 rit: quam tamen plerosq; eorum non inuitos arrepta
 ire certum habeo. Nec enim genus belli nobis igno-
 tum est, aut hostis ignoratur. Cum his est vobis mili-
 tes dimicandum, qui tyrannos exosi duces: ut hominū
 fert natura, trahuntur magis ad execrandum bellum,
 quam ducuntur, nihil magis quā fugere, si id impu-
 nē liceat, parati. Taceo quod ueterani milites, cum ty-
 rone exercitu pugnaturi estis, Religiosi & animis
 spiritibusq; ob honestatē causae pleni & confirmati,
 cum sceleratis, & suae impietatis conscientia proflu-
 gatis. Sed, ut intelligatis milites CHRISTI, quan-
 ta animi contentione pugnam capeßere debeatis, po-
 nite ante oculos quanta rerum momenta discrimine
 huius certaminis uertantur. Vobis enim hodierno die
 CHRISTVS Ecclesiam suam, sibi suo, et innume-
 rabiliū Martyrum sanguine partam committit, ut
 eam uestra uirtute ē nefariorum hominum impiorū
 que latronum manibus asseratis, qui si superiores,
 quod abominor, euasissent, frustra, credite mihi, supe-
 riori

rioribus prælijs uicissetis. Siquidem cum inexplebi-
 lem sitim nostrorumq; sanguine faciasent, ere-
 ctis sceleris socijz, qui uestra uirtute iacent, non dubi-
 um est, quin Ecclesiam, ac religionem Christianam,
 ipsorum scelere labefactatam funditus essent euer-
 suri. At si uicti erunt, ut erunt, noui enim uestram uirtu-
 tem, & præsens numen adesse sentio, laceratam Ec-
 clesiam reficietis, captiuam in libertatem asseretis, et
 Christianam religionem ultimum discrimen aduen-
 tem, pristinae dignitati restituetis. Cum Deo ergo be-
 ne iuuante Viri fortes arma capite, uestri laboris cer-
 tissima præmia capturi. quibus enim hoc sacratissimo
 prælio oppetere continget, hi paratos habebunt an-
 gelos Dei, qui ipsius militum beatas animas cum glo-
 riosis martyrij coronis excipiant: qui uero pugnae ui-
 ctos superauerint, pro suis quidem quisq; facinori-
 bus editis, quæ latere minime possunt, digna præmia
 reportabit, omnibus tamen sine discrimine pro hac ui-
 ctoria duplex militiæ polliceor stipendium. Sed nec
 Galeottus Malatesta in cohortãdis militibus sibi desu-
 it: quæ huiuscemodi habuisse orationem accepimus. Ca-
 ptatam iam pridem nobis facultatem milites cum hoste
 aperto Marte decernendi, en ultro hodie nescio quæ bo-
 na fortuna attulit non sperantibus. Video enim hostes
 educta

e ducta acie, pugnam capeßere paratos : quàm cum
 diu, nobis poscentibus, iunctis uiribus suis, totoq;
 exercitu turpiter detrectauerint, certum habeo, nunc
 partitis copijs, necessitatis non animorum hoc esse
 consilium. Atq; equidem mea sententia institutum
 ducis, si militum animos haberet consentientes, non
 esset admodum improbandum, qui cum locus effu-
 gij minus adesse intelligat, quo se tuto possit recipere,
 mauult suum exercitum quantulacunq; spe præ-
 ter ignominiam uinci, quam inter fugam & trepi-
 dationem turpiter occidi, sed parum animaduertit,
 quo genere militum, & contra quos difficillimam
 pugnam sit initurus. Opponere molitur mercenari-
 os milites, milites autem, immò uerò latronum collu-
 uiam, qui nulla gloria accensi, nulla, præterquam
 prædæ, aut mercedis spe ducti, bellum gerunt. qui cum
 neq; pro sua dignitate, nec pro libertate patria dimi-
 care cogantur, deserunt potius signa, quàm nisi ex-
 ploratam habuerint uictoriam, ullum Martis disci-
 men sustinere inducant animos. Hoc genus, inquit,
 militum educit in aciem contra uos, quibus utinam
 pro gloria tantum et decore, non etiam pro opibus,
 pro libertate, pro salute antè incenia uestra esset di-
 micandum. Nec enim timeo, ne nobis, qui uestræ li-
 bertatis duces sumus, fraudi, aut uobis errori sit,
 quod

quod in nostram inuidiam callida improbitate excogitauit, iactatq; uersutus hostis, dum nobis tyrannidis nomen obiecit: qui uobis uolentibus, atq; adeo magno consensu petentibus, uestratum ciuitatum patrociniū, contra improborum hominum auariciam notasq; fraudes suscepimus, contra eorum dolos, & cōpilationes, quos religionis, quam omni turpitudine profanant, specioso nomine, suas sordes & scelera prætexit, non pudet honestis uiris, ac suæ libidini obfistentibus tyrannidis (quam ipsi affectant, exercentq;) nomine inuidiam facere, & uanis execrationibus detestari. Quasi, Deum immortalem, quem nos sanctius ac religiosius reueremur, colimus que, suis sordibus ac criminibus consentientem, & conspirantem habeant, & non potius iratum, quod uideat, suam religionem, & Ecclesiam, quæ sanctimonia, frugalitate, terreni imperij opamq; despectu, ex exemplo CHRISTI ac beati Petri tuenda erat, in ambitionem & auariciam conuersam scelere eorum, quibus commissæ esse uidetur: qui sacerdoti, uirtutum olim & sanctitatis non tam præmia, quam exercitamenta, nunc ab ipsis in mercatoræ formam coacta, quo carius emunt, eo turpius ad corrigendam pecuniam abutuntur. Et si quis imperatam pecuniam pēdere renuerit, aut ipsorum libidini parere iussus, ut

est.

est hoc genus hominum imperiosum, minus obtent
 perauerit, hunc protinus sacris interdicitur, horre dis
 deuotionibus detestantur, quibus ignauos homines et
 superstitionas mulierculas, deterreri compererunt. i-
 dem cum erga uiros fortes, prudentesq; nec ignaros
 quam uana sint ista terramenta, nisi iustissima sint,
 intellexerunt, terras mariaq; miscent. & non tam
 Marte quã plutone agitante bellum inferunt: scilicet,
 ut beatum Petrum, cuius clauibus se imperare iactat
 imitentur, qui in suæ posteritatis exemplum piscato-
 rium instrumentum, quò solo suam paupertatem tole-
 rabat, iubente CHRISTO, abiecit, ut doceret, præ-
 ter uirtutem & Religionem, omnes res humanas fu-
 turo CHRISTI uicario, non modo non esse appe-
 tendas, sed etiam abijciendas. Atque equidem horum
 & habendi, & dominandi inexplebilem auiditatem
 utcunq; tolerandam esse censerem, si ullum modũ ser-
 uare scirent. Atq; adeo legatos, præ hac nostra mode-
 stia, sæpe ad eos de pace misimus, multa de iure no-
 stro, multa etiam de libertate remittentes. ea offerren-
 tes annua tributa, quibus, si scirent auaricie tempera-
 re, satis superq; debuerunt esse contenti. Sed dii im-
 mortales, quo fastu, qua insolentia respondere? Dedi-
 tionẽ sine conditione uolumus. Cedite patria, relin-
 quite opes, manus date, misericordiã supplices implo-
 rate,

rate, nostrum sit in captiuos summum ius, nostra sit
 summa in deditios necis iuxta, & uitæ potestas.
 Quid turpius arata mancipia ab importunissimis
 Dominis audire, quid grauius expectare solent? Ita
 cum sit aut pugnandum, aut miserè seuuendum, uel
 mortem fortibus Viris antiè seruitutem ponendam sta-
 tuimus. Ergo uiri sortes memores uestre libertatis,
 sic hodie pugnate, ut memineritis, huius prælij discri-
 mine, uestra, patriaq; libertas, opes, salus deniq; uer-
 ti. Reputantes qualem uirtutem hodie præstiteritis,
 talem in posterum statum, fortunamq; uos, ac ciuita-
 tes uestras habiturum. Sic utrinq; accensis militi-
 bus, committendi prælium signum datur. magno im-
 petu inicitur certamen, diuq; peruicaciter ancipiti ui-
 ctoria pugnatum est. Donec Galeotus, ut laboranti-
 bus suis subueniret, admissio equo, in hostes irruens
 & ab his fortissimè exceptus, uulnerato letaliter e-
 quo prostermitur, capiturq;. Quod, cum esset passim
 diuulgatum fecit, ut Ecclesiastici pro uictoribus es-
 sent, hostes pro uictis, qui metu dissipati fugã cape-
 runt. Quod in prælio Blasii Fernãdi militis simul,
 & ducis munera exequētis, uirtus & strenuitas sum-
 moperè emicuit, dũ hostẽ repellit, laborãtibus suis
 subuenit, et opportuna appellatione milite cohortatur.

Nec

Nec minor fuit in Rodulpho Camerinate, nec industria, nec animi promptitudo, quin & Alphonsus Toletanus & Carolus Aduadula præcipuam eo die laudē meruere. Namq; AEGIDIVS ipse non pugnando, sed imperando uincebat, & instructa acie, magis suam censebat decere dignitatem, Deum immortalē interea cunctis precibus obtestari, ut res foeliciter eueniret, quam ut ipse inter tela uersaretur. Hac parata uictoria, pleraq; omnia oppida, quæ circum Ariminum sita sunt, partim faciliè expugnata, partim spontanea deditioe in AEGIDII potestatem peruenere. Inter quæ Aesim urbem expugnauit Blascus, Maceratam Fedus tradidit spõte, qui ei hactenus imperitauerat: quem oppidanis petentibus, AEGIDIVS eidem oppido præfecit. At Galeottus Malatesta, quem à militibus captum fuisse demonstrauimus, adhuc in eorum potestate permanebat. Nec, ut eum traderent AEGIDIO ulla ratione adduci poterant, donec sibi, ut promissum erat, duplex stipendium, quæ summa erat, quadraginta millia ducatorum, exolueretur. Non quod de præstandis pollicitis dubitarent, sed impatientes moræ, ne solutio in longū traheretur uerebantur. plerisq; enim nota erat AEGIDII indigentia, quem superiore solutione decem milia ducatorum de suo erogasse

gasse constabat. Quæ res cum AEGIDIO suam
 auctoritatem minuere uideretur, in hæc pacta de-
 scendit, ut milites apud Rodolphum Camerinatens
 in uigesimum diem deponerent Galeottum, haberet
 que obsides pro eo Blascum Fernandum: Vngarum
 Saxoferratum: Ioannem Albertum: Albertatium Ri-
 casulum, quibus militibus, si citra præstitutum diem
 satisfactū esset, traderetur Galeottus AEGIDIO,
 sin aliter, redderetur ipsis, essetq; eorum in captiuū
 summū ius summaq; potestas. Ergo AEGIDIUS,
 omni cura in conquirendam pecuniam conuersa, à
 Perusinis octo millia ducatorū mutuatus est, ab Eu-
 gubensibus tria. Quæstorem præterea Florentiam
 properare iubet, & pecuniam sibi longo tempore
 debitam à Florentinis exigere. Ipse uerò quidquid
 habuit uasorum aureorum, argentorumq; & annu-
 lorum Albergotio Fabriensi uiro id temporis ualde
 nūmoso oppignerauit, accepta pecunia quæ summe
 deerat, qua militibus numerata Galeottus Eugubiū,
 ubi AEGIDIUS commorabatur, iussu eius depor-
 tatur, daturq; custodia. Tanta clade fractus Ma-
 latesta, optimum factu esse statuit ad Pōtificis Aegi-
 dij; misericordiam confugere, & quorum erga u-
 trunq; summam esse gratiam, aut auctoritatē intel-
 ligeret, horum maxime præcibus ad componendam
 n pacem

pacem uti. Ergo paucis interiectis diebus, Nicolaus
 Azaiolus, de quo supra mentionem fecimus, à Carolo
 Cesare, & Cardinale Hostiensi nuncius adest cum
 literis, quibus ab AEGIDIO magnoperè conten-
 dunt, uti cum Malatestis, futuris in posterum Eccle-
 siæ tributarijs, fidijsq; clientibus, sædus toleran-
 dis conditionibus feriret. Nec uellet antiquam, nobi-
 lissimamq; familiam, & sibi amicitia coniunctã sun-
 ditò abolere. Nec grauaretur, si Malatesta ad ipsum
 uenire uellet, tuã colloqui facere facultatẽ. fore eã
 rẽ sibi gratissimã, et à dignitate ipsius, cõmodoq; rei
 Ecclesiasticæ minimè alienã. Inquã sententiã cum
 multa Nicolaus addidisset, ab AEGIDIO impe-
 trat, uti sua uoluntate liceat Malatestæ ad colloquiũ
 uenire: qui postridie ei⁹ diei literis Nicolai accitus
 adest, & introductus ad AEGIDIUM, ad eiusq;
 pedes obuolutus crimẽ fatetur, ad ipsius clementiam
 cõfugere, q̃ nemo unquã frustra implorasset. Erra-
 torũ ueniã, et pacẽ petere. Cuius sermone interpellã-
 to, Nicola⁹: Hoc, ait, à te Malatesta petit, clemētissi-
 me Imperator, in quo & Carolo Cesari & Carina-
 li Hostiensi numiũ gratificaberis. uti ea oppida, quæ
 in Flaminia obtinet sibi liceat tua uoluntate retine-
 re, nec id quidẽ ut domino, sed ut Põtificis, Ecclesiæ
 quæ tributario cliẽti. Reliqua omnia summi Pontifi-
 cis

cis tuæq; potestati permittit, quibus AEGIDIUS
 respōdit. De graui re nō se, ni post maturā delibera-
 tionem, responsurū. Postero die cum rem ad consiliū
 referens, quid Malatesta postularret, exposuisset, cæ-
 terorum huic congruere sententiæ, nullas conditio-
 nes pacis à Malatestis esse accipiendas, eis' ue dicen-
 das, Nam qui nuper tam superbe pacem renuissent,
 necessitate eos non potentia ad pacta descēdere. Nō
 esse ambigēdum, tanta clade accepta fractos animis
 uiribusq; omnino suis rebus diffidere ut qui minimē
 ualeant bellum reparare. Vecordis esse aspiranti de
 esse fortunæ. Adhæc tyrānorum fidem cum fortuna
 commutari: quippè quorum nihil interfit, quibus ar-
 tibus dominantur. Ergo optimum esse, Malatestarū
 fam- liam ab Ecclesiasticis finibus exterminare. Ad
 quod ni occasio præsens prætermittatur, nihil nego-
 cij supereße. Hæc et pleraq; alia in hęc sententiā di-
 ctu satis speciosa iactabātur, quæ tamē AEGIDI
 animū haud satis explebāt multa uariaq; simul agi
 tantē. Quippè ne Cæsaris animū offenderet, et Car-
 dinalis Hostiēsis amicitia parui facere uideretur me-
 tuebat, si uterq; tanto studio, pacē fieri, ab ipso fru-
 stra contēdisset. Præterea nunciatū erat Patuinos,
 Perusinos, & Mantuanos cum Malatestis amicitia
 cōiunxisse. Huc accedebat nummorū penuria, q ex
 hausto

196 AEGID. ALBORNOT. VITA
hausto Pōtificio ærario ad ducendum bellum minus
suppetebant, quod si Malatestæ æque inopia labora-
rent, ac certè difficile fore reputabat, expugnare A-
riminum, Anconam urbes munitissimas, & conge-
stis comitatibus abundantes, et quorum oppidanos
tyrannis studentes, cum ipsi Ecclesiasticæ factionis
homines è proprijs sedibus expulsi sēt, totis uiribus,
priuatisq; opibus restituros, non erat dubitabile: me-
tuentes scilicet posse, ad ipsos simile malum recide-
re. Nec parum mouebat, quod ceteros tyrānos, qui
collatis cum Malatestis uiribus ad summam belli nō
parui erant momenti, horum opibus destitutos infir-
mos fore, certum erat. His igitur persuasus, simulq;
ne tantis precibus, rem honestam denegare uideretur,
pacem cum Malatestis faciendā statuit. sed quo-
niam de eare consulendus erat Pontifex, quanquam
à se disensurum non uerebatur, duorum mensiū con-
cedit inducias. Quarum tertius agebatur dies, cū à
Pontifice, non alienas à uoluntate AEGIDII li-
teras Petrus Episcopus Tirasenensis defert: quartū
hoc fuit exemplum. In eam sumus inopiam reda-
cti, adeoq; ærarium exhaustum est, ut minimè ducen-
do bello sufficiamus: quin etiam, ut tandiu sufficere
mustue, magna ex parte, prudentiæ, atq; industriæ
serimus acceptum: proinde bello Italico finem ali-
quando

quando imponere cēsemus. quod etiam si rebus tuis
gestis comparatum, breuē admodum possit uideri,
nobis tamen qui summa inopia premimur longū est.
sed nec finiēdi deest occasio. Malateste omnibus pre
cibus bellum à nobis deprecantur. Pacem cum his
facito: quibus conditionibus, modo Ancona urbe ce
dant, nihil prescribimus. Tu quid rei Ecclesiasticæ
expediat, quidq; à nostra dignitate non abhorreat,
ut soles, dispicies. Galeottus, quem captiuum ducis,
redimat censemus libertatem mediæ stipendij mi
litibus duplicati. Pace facta cum Malateste cætera
tuæ uirtuti ac prudentiæ inexpedito erunt. Ac cæte
ris quidem tyrānis, qui supplides pacem orauerint,
æquiores te præbeas licebit. Gentili Moliāno, ut sit
non inultæ perfidiæ, atq; inconstantiæ exemplū, nul
las condiciones pacis, nisi ut finibus Ecclesiasticis o
mnino cedat, dicas. Finito bello, ita tibi proxima
cura sit, uti urbibus oppidisq; uiros & prudentes,
& probatæ fidei præficias: postremò, ut arces mu
rosq; dirutos reficiendos cures. Hæc ubi feceris ad
nos uenire properato, tua opera atq; consilio indigē
tes. His litteris lectis, quæ modo pacem morabantur,
pax his conditionibus facta est. Ut Malateste: Arimi
num, Fanum, Pisaurum, Forumsempronij, in decem
dumtaxat annos retinerent, singulisq; sena millia
duca-

ducatorum Pontifici duabus pensionibus. VIII. Calend. Ianua. & III. Calend. Iulias, tribuerent. Reliqua omnia oppida Flaminiae, Piceni, Massae Trebariae, Sanctae Agathae, quicquid denique praeterea conditionis Ecclesiasticae occupassent, restituerent. Quod si qua ciuitas earum in Ecclesiam interim rebellasset, Malatestae cennum equitum auxilio Ecclesiasticos tribus mensibus iuuare teneremur, & ad praesens tres itidem menses eodem equitum numero auxiliarentur. Galeottus ad haec, cum triginta millia ducatorum exoluisset, tum demum liber esset. Has conditiones pacis sic constitutas, & sanctissimo iureiurando firmatas, ubi Episcopus Tirasofensis et Albertius Ricafulus ad Pontificem detulissent, non modo ipse ratas habuit, sed AEGIDIUM consilium in pace facienda, nihilo se minoris, quam uirtutem in bello gerendo, facere non semel in concilio Cardinalium professus est. Finito bello cum Malatestis, oppidisq; ab ipsis receptis, AEGIDIUS optimum factu fore statuit, copias partiri. ut uno tempore pluribus tyrannis, haud breui abiunctis interuallo, bellum inferretur. quos non putabat praelio dimicatuuros, ut qui per se infirmiores essent, sed urbibus contentos, muris se, & uallo à uolentia tutatuuros. Ergo cum res non uno impetu sed agrorum

grorum populationibus, obsidioneq; gerenda uideretur, copias in tres partes distribuit, uni Blascum Fernandum praefecit, et contra Gentilem Molianum mittit: alteram Alphonsum Toletanum in fines Caesensium inducere iubet, eosq; uastare, et urbi infestum adesse: tertiae Bonifacium Vrbeuetanum praesse placet. Et quia summus Pontifex, qui in extinguibili odio in Ioannem Vicum ardebat, multis saepe literis AEGIDIUM commonuerat, uti cum Corneto, cui ab ipso fuerat praefectus, expellendum curaret. Bonifacio imperat, Cornetum proficiscatur, & quidquid Pontifex iusserit in Ioannem Vicum, exequatur. Se uero his rebus, quas Ioanni Vico fide data concessisset, hominem expoliandi nequam authorem, quod saepe testatus esset, futurum. At Blascus nulla interposita mora in agrum Firmianum rapit agmen, quem cum decem continuis diebus populatus esset, dispositis machinis, coepit magno impetu urbem impugnare. In cuius mutum cum partim deiecisset, caeterum propugnatoribus nudasset, iubet milites, qua murus patebat, ingredi, & qua facilius uidebatur ascensus, scalis conscendere. Illi nihil sibi reliqui ad celeritatem facientes, imperata faciunt, quos cum uidissent oppidani intra urbem admissos, Ecclesiam una uoce saepius concla-

mant. At praesidiū nihilo segnius intra urbem redin-
 tegrato praelio fortissimè repugnat, & in tertiā ho-
 ram certamen trahit: sed tandem uicti hostes in ar-
 cem confugiunt. quam cum Blascus duodecimo iam
 die obsideret. Gentilis expers uictoriae, desperatoq;
 auxilio, cum ne fugae quidem locus esset, se suosq; de-
 dit, & Blasci misericordiae permittit. A quo nō mo-
 do seruatus est incolumis, sed ipso deprecatore im-
 punitatē ab AEGIDIO impetrauit: qui cū nun-
 ciata uictoria, ac deditioe Firmum peruenisset, ut e-
 rat singularis in deditios clementiae, iussum modo si-
 nibus Ecclesiasticis excedere Gentilem, munusculis
 etiam & uiatico profecutus est. Huius urbis muros
 dirutos refici statim iubet AEGIDIVS, arcemq;
 reparari, quae nō mediocriter tormentorum ictibus
 concussa fuerat. Cum statui ciuitatis huius prospe-
 xisset, Blascum qui imperata administraret, cum de-
 stimato praesidio reliquit, ipse uero Anconam ire cō-
 tendit. Interea Alphonsus Toletanus fines Cesenates
 populatus, Sanctum Archangelum, et Sauignanum,
 haud ignobilia oppida, receperat. Paulo post AE-
 GIDIO ab exploratoribus, quos occultè per om-
 nes tyrannorum urbes disposuerat, nunciatur, Ber-
 nardinum Poletanum quem Rauennam obtinuisse
 demonstrauimus, audita uictoria de tantis tyrannis,
 maximo

maximo metu trepidare, ac proinde posse facile ad
 deditioem compelli. Ergo Patriarcham Aquilegiens
 sem cum exercitu Rauennā proficisci iubet, portis
 urbis insistere, ac omni ratione tyranno metum ini-
 cere. Qui cum strenuē imperata administrasset, ty-
 rannus deditioem facere parat: qui hac duntaxat
 excepta cōditione, ne urbe pelleretur, magnam uim
 auri in præsentia dare profiteretur, & dum cæteri
 tyranni pacaremur, cenum quinquaginta equiti-
 bus Ecclesiasticos iuuare. Qua de re consultus AE-
 GIDIVS conditiones accepit nō grauate. quibus
 firmatis Rauenna recepta est, & Ceruia, quæ eidem
 tyranno subiacebat. At Frācisus Ordelaphus et
 Ioannes Manfredus, quorum hunc Fauentia, illum
 Foriliuij, et Casenæ tyrannos esse, supra demonstra-
 uimus, reliquum bellum sibi potissimum impendere
 intelligentes, milites undiq; omni studio conquirūt,
 & auxilia summis præcibus implorant. Itaq; socie-
 tatem illam Germanorum, de qua supra mentionem
 fecimus, cum duce Laudino magna mercede condu-
 cere nituntur. quod cum minus processisset, magno
 precio eos adducunt. ut Picenum incursionibus præ-
 daremur, eo scilicet consilio, ut Ecclesiastici à Fla-
 minia auerteremur, & ad Regē Pānoniæ, et ad Bar-
 nabouem, eiusq; fratrem, qui in principatu Medio-

lanensi Ioanni Archiepiscopo inde mortuo succes-
 serant, subsidia comprecatur mittunt, quibus re-
 bus cognitis AEGIDIUS Pontificem per litte-
 ras de statu rei certiores facit, hortaturq; uti pri-
 mo quoq; tempore Regem Pannoniae & Principes
 Mediolanenses dimissis literis roget, obtesteturq;
 ne improbis tyrannis, & Ecclesiae Christi; hosti-
 bus praestent auxilium. Porro ipse dispersas copias
 cogit, & relictis Alphonso Toletano centum equi-
 tibus & ducentis peditibus, caetero exercitui Bla-
 scum Fernandum praefecit, iubetq; in Aprucium
 accelerare, & Germanos, qui transitum in Pice-
 num parabant itinere prohibere. Is, cum eo magnis
 itineribus contendisset, opportuno loco castrame-
 tatus, se Germanis opponit, qui cum, ne tunc qui-
 dem incepto desistere, animos inducerent, sed ul-
 terius progredi, coactis viribus putarent, Blascius
 praelio statim decernere, nisi quod sine imperio AEGIDIUM non licebat, ex usu rei putabat. At AEGIDIUS factus ab eo sui ex primorum exerci-
 tus consilij certior literis, consultusq; respondit.
 Abstineret prorsus a pugna, sed occupatis superio-
 ribus locis Germanos sua praesentia deterreret, &
 factis pro re & tempore incursionibus, longius uae-
 gari ne pateretur. Neq; enim cum his esse in an-
 cipitem

pitem pugnam, nisi necessario descendendum, qui
 si superentur, uictorem nullum, aut certe mini-
 mum emolumentum sit consecuturum, sin uicto-
 res euaserint, maximam iacturam sint illaturi.
 At qui si Germanos deuicerimus, ulciscemur qui-
 dem flagitiosos homines, sed post cruentam ui-
 ctoriam exercitu nostro (quod euenire necesse est)
 minuto, quæ oppida? quos populos propterea
 Ecclesie, quo nomine bellum gerimus, recipie-
 mus? Nam si ab ipsis uicti essemus, timendum es-
 set, ne sumptis ex infirmitate nostra & spiritu &
 uiribus, iacentes tyranni excitarentur, & longo
 labore parta momento temporis amitterentur. Se-
 tamen supplementum missurum conscribit, ut au-
 ctio exercitu multitudinis terrore hostem auertat,
 aut si pugnare fuerit necesse, non sit uictoria
 dubitabilis. Tunc euocari præsidia iubet, su-
 perioribus diebus per oppida disposita. paucis
 admodum ad arcium custodiam relictis, quæ
 celerrimè ad Blascum peruenère. Simul que le-
 gatos ad Germanos mittit conquestum de fœde-
 re uiolato, quod secum percussissent quibus man-
 dat, minas præcibus addant, & omni ratione nitan-
 tur, ab eo consilio deterrere. Interea Fraciscus Or-
 delaphus arrepta occasione, quod uidebat Flaminiã
 Eccle:

Ecclesiastico milite uacua, coepit Ecclesiastica oppida crebris incursionibus infestare. Quo intellecto AEGIDIVS iubet Alphonsum Toletanum cum coacta undecunq; manu tyranni uiolentiam compefcere. Malatestis scribit, pacta subsidia suppeditent. ad cuius imperatum Galeottus cum centum equitibus mittitur. qui cum ad Alphonsum peruenisset, & oppida circum uagari & eis presidio esse iubetur: ipse uero Quilianu contendit, quippe cui oppido maius periculum a Francisco Ordolpho imminere constabat. At Franciscus despecta etiam tunc paucitate, non contentus incursionibus coepit Quilianum oppugnare, illi uero eruptione facta inopinantes adorti turbant, cedunt & in fugam conijciunt. Franciscus cum his qui stragi superfuere, se in Fortiuij recepit. Hac parta uictoria, manuq; non contemnenda coacta, Galeottus se, cum Alphonso Toletano coniunxit, & communi sententia placet Modianam, quod oppidum Francisco subiacebat, oppugnare, cum a primoribus Montis Velij, oppido id nomen est, conditio offertur Alphonso, si octingenti ducati sibi conferantur, oppidum sese ipsi tradituros. Simul igitur & de oppugnando Modianam, & de emendo Monte Velio ad AEGIDIVM referre, scitius est uisum: qui respondit, Nec esse tempus con-

teren-

terendum in oppugnatione oppiduli, quod in Forolij posset expugnari, nec in uenalis oppidi emptio-
nem pecuniam profundendam. quippe oppida pecunia facile parta, facile pecunia amitti solere. Eam
curam deponerent, & relicto Galeotto cum parte confectæ manus ad præsidium partorum oppidorū,
Alphonsus cum reliquis militibus ad Blascum properaret. Quod eo consilio fieri uoluit AEGIDIVS, quo supra euocasse præsidia diximus, cum inter ipsum & Germanos de conditionibus pacis parum conueniret. Nam societas, perditorum hominum colluie crescebat indies, & tyrannorum studijs efferebatur. Sed tandem aucto Ecclesiastico exercitu in hæc pacta AEGIDIO petente descenderunt, ut ipse quinq; millia ducatorum Germanis numeraret, illi uero citra duodecimum diem fines Ecclesiasticos, temperantes à maleficio excederent, nec ante sex menses cuiquam ex hostibus Ecclesiæ quacumq; ratione auxilio essent, ac fœdere non uiolando depositis decem ducatorum millibus, adiuratusq; Comes Laudinus caueret. Quibus ita constitutis, Germani Flaminiam uersus proficiscuntur, præcedente cum sexcentis equitibus Perucio Pepo, subsequenti Alphonso cum cætero Ecclesiastico exercitu, qui ipsos ab iniuria & maleficio prohiberent, donec

donec finibus Ecclesiasticis excessissent . quo itinere comes Laudinus cum Alphonso colloquutus profitetur, si æqua offeratur conditio Ecclesiastica stipendia mereri. Quod cum esset AEGIDIO delatum, non censuit flagitioso & nota perfidie homini habere fidem. Ea cura AEGIDIVS solutus totum bellum in Ioannem Manfredum conuertit, & quia Blascus Fernandus Firmum redire atque ea loca tutari iussus fuerat, Alphonsus Episcopus cum exercitu ad oppugnandam Fauentiam mittitur . Ille uerò adiunctis sibi cum milite auxiliari Galeotto Malatesta & Bernardino polemano Fauentinum agrum populatus oppido infestus adest . At Ioannes Manfredus, qui nec animo desecerat, & numero militum abundabat, indignum duxit in prospectu urbis agros ab hoste se uidente agi ferriq; , & oppidum iam propè obsidione cingi, se uerò, uelut muris tantum fidentem, intra mœnia contineri . Ergo milites hortatus aciem educit, & Ecclesiasticis pugnae potestatem facit . Alphonsus uerò hostem extra mœnia conspicatus, paratum prælio decernere, uix oculis habita fide, suos & ipse hortatus, partiarum uictoriarum, & pristinae ipsorum uirtutis admonens, in hostem fiducia plenius irruit : pugnatumq; est diu, summa contentio-

ne,

ne, sed demum hostes terga uertere, & se in oppidum recēpere. Quo in prælio non paucis Ecclesiasticis, pluribus ex hostibus desideratis, captus est inter cæteros uir quidam non obscuro loco natus, sed eius nomen non est traditum, cuius consilio maxime uti solitum esse Ioannem Manfredum constabat. Hunc ad se AEGIDIUS, nunciata uictoria, adduci iubet, nec hominis conueniendi cuiuspiam facultatem fieri, cum uerò, qui ipsum cepisset, centum ducatis donari. Eo prælio fractus Ioannes Manfredus ad Episcopum huiusmodi legationem mittit. Si liceat sibi, saluis opibus priuatis, ab omni publico munere Fauentiae abdicationem uita ducere priuatam, oppidum se AEGIDIO dediturum. Quam legationem cum ad AEGIDIUM retulisset Episcopus, hoc ab eo responsum tulit. Qui talia retulissent, eos putare se, per speciem legationis exploratum in castra uenisse. Eadem enim Ioanne Manfredum ante illam uictoriam frustra contendisse. Proinde Legatos iuberet quam primum castris excedere. Et si qui præterea uenerint, ne patereur diu commorari. interimque suorum fidelissimū quemque eorum lateri adherere iubet, quæ occulta, & perniciosā colloquia fieri prohiberet. Ipse uerò Fauentiā oppugnare perge-

ret. Legatis itaq; re infecta redeuntibus, Episcopus
 cepit Fauentiam oppugnare. Cuius cū partem mu-
 ri tormentorum ictibus dirutam conspexisset Ioan-
 nes Manfredus, & propè esse, ut Ecclesiastici subi-
 rent, quibus ipse cum paucis militibus resistere non
 poterat, legationem mittit de se dedendo, & pacem
 his conditionibus impetrauit: ut ipse Fauentiam, &
 cætera oppida, uicosq; et castella ditionis Ecclesia-
 sticæ, qui ab ipso fuissent occupati statim AEGI-
 DIO traderet, & intra duos menses proximos, cō-
 positis rebus suis, tota Manfredorum familia nun-
 quàm reuersura, Fauentia, & eius finibus excede-
 ret. Interea obside filio dato de excedendo intra
 præstitutum tempus, caueret: & ad hunc modum
 Fauentia in AEGIDII potestatem peruenit.
 Interea à Iordane Præfecto Umbriæ, et à Bonifacio,
 quem contra Ioannem Vicum missum fuisse demō-
 strauimus AEGIDIO litteræ afferuntur uastato
 agro Cornetano, atq; obsessio oppido Ioannem Vi-
 cum paratum esse deditionem facere, nisi admodum
 iniquæ conditiones dentur. Proinde quid agendum
 esset imperaret. Quibus AEGIDIUS respondit,
 se uerò illius belli inferendi nunquàm authorem ex-
 titisse, quin dissuasorē potius, multò minus igitur ge-
 rēdi futurū. Proinde Pontificē consulerent aut si lō-
 gum uē-

quod illi gratum fore existimarent, id efficerent. Vincto Ioanne Mansfredo, & cum familia de oppido eiecto, ne per occasionem ab officio discederet proxima cura erat, Franciscum Ordclaphium debellare. His igitur rebus Ecclesiastico exercitu in Flamina occupato, Gentilis Molianus cum Rogero filio, adiuncto sibi cum latronum cohorte Guarelino latrone, id temporis famosissimo, crebris incursionibus, aut grassationibus potius per occasionem factis, coepit Picenum infestare. Quo nuncio commotus AEGIDIUS partem copiarum contra eos mittit, à qua comprehensi, & ad AEGIDIUM adducti, capite pœnas dedere: et sic tandem notissimus ille tyrannus Gentilis Molianus, qui scelus sceleri addiderat, tanta perfidia, tantisque flagitijs condigna morte miserrimè obiit. Dum hæc apud AEGIDIUM geruntur, Alphonsus Tolitanus, qui exercitum Foroliuij admouerat, coepit usque ad portas incursiones facere, si posset Franciscum Ordclaphium, ut superioribus diebus Ioannem Mansfredum ad pugnam elicere, qui se hæcenus intra oppidum continuerat. Ille uerò, ne exemplo quidem illius perterritus, pugnam detrectauit. & pugnatum est summa contentione, postremò uictus Franciscus est, & in Foruiliuij sese recepit multis utrinque interceptis, captis nonnullis inter quos Ioannes Lazarus

ex Francisci Ordela-
 phi intimis familiaribus capitur
 & ad AEGIDIUM deferretur. Qui, cum ab eo AEGIDIUS
 sciscitaretur, quid consilij Franciscus ce-
 pisset: quibus opibus fretus, cuius ue auxilij spe
 molem belli sustinere speraret, incertis responsis,
 nec sibi satis constantibus percontantem illudebat,
 tandem, cum AEGIDIUS tormenta minaciter in-
 tentaret respondit. Omnem spem Francisci Ordela-
 phi positam esse in Principibus Mediolanensibus, qua
 si destitueretur, nihil esse, quod posset eius deditio-
 morari, quin & magnam partem militum, quorum
 opera ad praesens uteretur, magis Ecclesiarum
 qui exitu eos interclusissent, metu, quam officio con-
 tinere. Quibus responsis, congruere literae a nonnul-
 lis ciuibus Bononiensibus rei Ecclesiae studiosis,
 quibus nunciabatur AEGIDIO, appropinquare au-
 xilia missa a Barnaboue Francisco Ordela-
 phio, quin & ipse Barnabo AEGIDIO scripserat depreca-
 tus, ut se aduersus Franciscum Ordelaphium mitiore
 gereret. His igitur malis AEGIDIUS ratus occur-
 rendum, ad Barnabouem huiusmodi literas conscri-
 bit. Audio uos Ioannis Manfredi, Ecclesiae Christi-
 hostis, qui cum bellum gerimus, tyrannidem fouere,
 iamq; missa ipsi a uobis auxilia iter ingressa appro-
 pinquare. Et quidem non tantum mea caussa mole-
 ste

ste fero, quod affectum iam auxilio diuino bellum mi-
 hi ad alias res properanti diuturnius facere paratis,
 sed uestro etiam nomine nō mediocriter moueor. Nā
 cum Luchini patris uestri, Ioannisq; Archiepiscopi
 fratris eius summa semper in Romanam Ecclesiam
 fides, summum studium stetit, nec minor inter Ar-
 chiepiscoporum meq; amicitia, multis utrinq; firma
 beneficijs intercessisset, putabam, sperabamq; uos
 illorum non minus uirtutum atq; amicitiarum fore
 successores, quā principatus, fortunarumq; hæredi-
 tatem adituros, tanto magis cum omnes opes uestras
 & imperium, ac demum quidquid estis Pontificibus
 acceptum referre debeatis, si principia requiritis à
 memoria nostra non ita remota, quandoquidem Bene-
 dictus. XII. principatum Mediolani Luchino patri,
 & Ioanni patruo uestro, nullo successionis iure debi-
 tum primus detulit, existimans eos, eorumq; posteros
 tanti beueficij memores summo semper studio erga
 Ecclesiam futuros, nec ea eū spes hætenus falsum ha-
 buit. Nā ut uetustiora taceamus, nuper Ioānes Archi-
 episcopus in eūti mihi bellū Italicū aduersus hostes Ec-
 clesie magno opitulatus est auxilio, quē Mediolano
 transcurrentē gratissimis preciosisq; munerib. prosecu-
 tus fuerat. Atq; adeo post ipsius mortē reputāti mihi
 fortunæ bellicæ uicissitudines, si qd detrimēti acceptū
 esse

esset, id resarciendi, uel etiam augendi spes nihilomi-
 nus in Principibus Mediolanensium reponeretur.
 Nunc uerò quod tantum uos ab eorum moribus, &
 institutis desciscatis, ut ipsorum hostes pro amicis, et
 amicos pro hostibus habere sustineatis, magnope-
 re doleo. Quid enim aliud his factis assequimini, nisi
 ut simul & maiorum uestrorum sententiam damna-
 re, aut uestram inconstantiam turpiter profiteri, &
 Deum spernere uideamini? quorum altero insignè
 uobis inter homines infamiam paritis, altero diui-
 nam iram concitatis, quæ solet inimicos suos non le-
 ui iactura ulcisci. Vos igitur pro mutua beneuolentia
 quæ nobis cum patre patruoq; uestro coniunctissima
 fuit, hortor, & per Deum immortalem obtestor, tur-
 pes conatus reprimatis. Nec unius tyranni, eiusdèq;
 infirmissimi amicitiam Pontificis de uobis meritis,
 ac nostræ necessitudini præponatis. Quæ si feceritis,
 gratissimo utrumq; nostrum beneficio demerueritis,
 sin aliter, mementote hominum, ac Dei simul irã uo-
 bis esse extimescendam. Alphonso quoq; Toleta
 no scribit, laxaret oppidum obsidione, ut militibus
 Francisci Ordelaphij, si discedere uellent, facultas es-
 set, & Ariminum uersus agmen reduceret, ibiq; se iu-
 bet expectare. His litteris dimissis, iussis quæ nuncijs
 aduolare, AEGIDIUS summam spem in celeritate po-
 te po-

te ponens, si res accelerando, antequam auxilia conuenirent, confici posset, cū prætoria cohorte, & manu, quæ tumultuario delectu confici potuit, Ancona profectus, magnis itineribus Ariminum uenit, ubi Alphōsum Toletanum cum exercitu obuium habuit, inde Fauentiam peruenit, & firmo præsidio oppidum firmat, cui Episcopum præesse uoluit. Ipse nihil moratus in agrum Cæsenam rapit agmen, ut eo oppido expugnato, quod minus firmo præsidio tenebatur, facilius Forliuij expugnatio, sociæ ciuitate amissa, & adiecta dubijs militum animis desperatione. Vastato igitur agro, & oppido pluribus partibus simul cœpto impugnari, oppidani ne quid grauius paterentur, se dedunt. Accepta in deditioem Cæsena, AEGIDIUS Abbatem Cluniacensem custodis loco ibi reliquit, cui firmum præsidium attribuit, ipse exercitum Foroliuij admouet, quod oppidum cum oppugnare cœpisset, oppidani uel inuito Francisco Ordelaphio deditioem facere parant, is tamen desperatis rebus, & auxilijs retardatis haud magno perè repugnauit. Missa igitur legatione, imperata se facturos, urbemq; tradituros profitentur, ea conditio ne, ut nullum nec capitis, exilij ue supplicium de quoquam oppidanorum sumeretur, opum ue irrogaretur multa. Quibus cum AEGIDIUS respondisset.

ceteros facile se passurum, nullo accepto incomodo, in oppido permanere, modo Franciscus Ordolphus urbe statim excederet, accepta conditio est, & oppidum traditum. At Franciscus Ordolphus Mediolanum ad Barnabouem confugit & sortem suam miseratus ab eo contendit, ut agat cum AEGIDIO, aliquam sibi facultatem relinqueret, qua posset uitam tolerare. Cuius misertus Barnabos, et Galeatius fratres huiusmodi ad AEGIDIUM epistolam mittunt. Venit nuper ad nos Franciscus Ordolphus, patria pulsus, luctu, & moerore plenus: qui, multa de sua in foelicissima sorte miserandum in modum questus, ita nos affecit, ut non secus ac eiusdem calamitatis socij cum eo doleremus. Demumq; cum se à tanto dolore paulum recepisset, nos obsecrauit, quandoquidem auxilio nostro, in quo summam spem posuisset, causa uestra destitutus, principatu amisso, eo infœlicitatis uenisset, ut præter miseram animam, nihil sibi relictum esset, tecum ageremus, precaremurq; uti sibi, quem nuper cum deuicisses uiuum excedere passus esses, aliquam uitam ducendi rationem reliquã faceres. Quod & propter mutuam amicitiam, et pro cætera tua humanitate à te impetratum iri non dubitabat. Quippe rem nõ sine exemplo fore. Nam superioribus diebus in Ioãnem Vicũ, Malatestas, Bernardinum Poletanum

num, & plerosq; alios à te deuictos, quos ob eandem
 causam hostes habuisses, summam te usum clemen-
 tia demonstrabat. Quibus rationibus, quaq; fiducia
 ducti has ad te literas scripsimus, tibiq; cum summe
 commendamus, nec iniqua poscentem, & nobis ma-
 gnis studijs cõiunctum. Ne homo claro loco natus, nu-
 per potens & opulentus, à quo si tyranni nomen ab-
 stuleris, nihil uel in præteritũ, quod magnoperè cul-
 pare possis, inuenias, nunc in obprobrium fortunæ
 mendicare cogatur. In quem si quo præter cæteros
 priuato odio uteris, id uti nostræ amicitie condo-
 nares precæremur, relaturi cum reposceris, uel etiam
 si non reposces gratiam, quodcumq; beneficium in
 Franciscum Ordelaphium contuleris. Quibus lectis
 AEGIDIUS, & consuetudine sua, & Vicecomitũ
 precibus ductus duo oppida Ioanni Mansfredo permi-
 sit, quæ Ecclesiæ nomine teneret, ac eorum redditu-
 bus aleretur. Sic confecto bello Italico, cũ singulis ci-
 uitatibus probatæ fidei uiros præfecisset, necessariaq;
 adhibuisset præsidia, suffecto sibi Androino Abbate
 Cluniacensi, Auenionem contendit. Exceptusq; est ho-
 norificentissime, ingenti omnium letitia. Appropin-
 quanti enim Summus Pontifex cum uniuerso Cardi-
 naliũ collegio ad duo millia ab Vrbe passuum ob-
 uiam officij gratia procedunt. Vbi in palatium Pon-
 tificium

tificium deductus est, locuplete oratione rerum gestarum AEGIDII summam complexus Pontifex ipsum pro suggestu magnoperè laudauit, & Ecclesiae Patrem cum magno omnium assensu appellauit: & tandem iubet eum omnium rerum Italicarum curam cum summa potestate habere, & Androinum, quem successorem habuisse demonstrauimus AEGIDIO in cunctis quae imperasset obtemperare, siquidem dignum esse eo honore qui tot laboribus susceptis tam benè de Ecclesia meritus esset, & si quid cōsulto, factō ue opus esset, per eum maximè Italiam optimèq; retineri posse, per quem recepta fuisset.

AEGIDII ALBORNOTII CONCHENSIS DVCIS CLARISSIMI, Vita, ac rerum per eundem gestarum, à IOANNE GENESIO SEPVLVDA, Cordubensi, eleganter descriptarum, Liber.

TERTIVS.

QVINTVM decimum iā mensē AEGIDIVS Auenione apud Pontificē morabatur, cū domesticis cognatorū seditionibus euocatus, easq; sedare cūpiens profectiōē in Hispaniā com-

comparabat. Qui quo tempore à Pontifice missionē
 efflagitabat, eo potissimū crebri rumores afferūtur,
 plerasq; ciuitates Italiæ uehementer tumultuare, qui-
 busdam hominibus nouis imperijs studentibus, alijs
 ueteribus inhiantibus. Quibus rumoribus cum litte-
 re nuncijsq; ab studiosis rei Ecclesiasticæ eadem nun-
 ciantibus consentirent, causam huius mali perquirēs
 Pontifex, ignauiam potissimum esse reperiebat An-
 droini, qui parum administrandis publicis rebus ido-
 neus esset. Vnūq; esse AEGIDIUM, cuius uel sola
 presentia tyrannorum uolentia cohiberi, ac populo-
 rum inconstantiā stabiliri nullo negotio posset, qui-
 pè quē tyranni summoperè formidarēt, ciuitates dili-
 gerent, simul & uererentur. Cum igitur de mittendo
 Androino successore Pontifex ad patres retulisset, u-
 na fuit omnium sententia, remittendum esse AEGI-
 DIUM, cuius prudentia, uirtusq; multis, maximisq;
 periculis sibi æque, atque hostibus nota esset, è cuius
 harū rerum opinio ad cōtinendos in officio populos
 satis esset per se potens, modo AEGIDIVS more
 suo, ne grauaretur priuatis negocijs publicā utilitatē
 anteferre. Porrò in alio deligēdo in expertæ, aut in-
 dustriæ, aut strenuitatis periculosissime in carerum
 perturbatione peccari posse. At AEGIDIVS, quē
 ab officioso itinere comparata iam profectio ab-

strahi, iniquo animo ferebat, cum res suas gestas effectibus gratias egisset, & sua ipse facta extenuasset, quidquid gessisset Dei auxilio acceptum referens, qui tyrannis hostibusq; Ecclesiae impune esse non fuisset passus. Multos esse ostendit sapientia, simulq; uirtute praestates, quibus summa eius expeditionis optimè, ac tutissimè deferri posset. Se uerò, si nullo magno negotio distineretur, tamen post tot laborum discriminūq; cursum hominem affecta aetate uelut militem ueteranum eius muneris uacationem emeritū uideri posse. Quamquam, cuiusmodi esset in Ecclesiam animi studijq; ne his quidem caussas obstituras fuisse, quo minus id quod superesset aetatis bono publico, & Ecclesiasticae dignitati impartiretur, si ipsius opera utilis fore Pontifici patribusq; uisa fuisset, non, si eosdem labores remeare, totiesq; cum hostibus iterum depugnare iuberetur. Tunc uerò necessario se in fratres & cognatos officio euocari, qui cum magno & pertinaci dissidio ad uulnera usque processissent, ipseq; solus tantis malis occurrere ac mederi posse crederetur, non esse committendum, ut ea cura deposita, cognatos ac fratres deseruisse uideretur, qui ipsius aduentū expectatione operirentur. Proinde Pontificem patresq; etiam atq; etiam deprecari, ut cū multi ex patribus essent, quibus plurimum rerū usum, & magnitudinem

dinem animi longè præsentio-
 rem ad id munus obeū-
 dum concederet, paterentur, se in summa necessitate
 propinquis, ac fratribus suū officiū impartiri, quod
 Ecclesiæ, cum licuisset sine insigni criminis nota, li-
 bentissimè præstitisset. At summus Pontifex, qui in tā
 tis difficultatibus summam spem in AEGIDIO
 collocauerat. quantò ille constantius negocium recu-
 sabat, tantò ipse magis desiderio accēdebat, causasq;
 AEGIDII potissimum mittendi inueniebat. Neq;
 enim modo præsentiam eius animi, scēlitatemq; in
 certaminibus reputabat, sed meminerat etiam multo
 maiora bella consilio eius fuisse confecta, quam alter
 magnis uiribus pugnando confecisset. Sed nec illud
 parum mouebat, reputare in quanta sæpe omnium re-
 rum indigentia milites continuisset, sustinuissetq; gra-
 uia bella, tum commeatibus parcendo, tum de suo si-
 ne cunctatione suggerendo, tum demum iniecta sapi-
 enter spe animos militū fouēdo. His accedebat, quod
 ab omnibus iactabatur, AEGIDII nomen tyran-
 nis esse formidolosum, & gratia summa & omnes ci-
 uitates Ecclesiasticas. Omni ergo ratione conatus in
 suam sententiam adducere, ostendit denique, ac
 multis confirmat exemplis, si necessitas optionem
 dederit, cognatos potius, quam aut patriam, aut re-
 ligionem esse deserendos. Porrò Ecclesiam cuncto-
 rum piorum patriam esse, & religionem, aut certè
 patria

patria multo cariorem esse deberet, quæ si sacrilegis & sceleratis hominibus per contemptum agenda ferendaq; permitteretur impunè, non esse dubitandum, quin breui religio Christiana summum detrimentum esset acceptura. At qui à sapientibus illud Ciceronis laudari. Qui non defendit aut obsistit, si potest iniuriæ, hunc tam esse in uicio, quàm si parentes, aut amicos, aut patriam deserat. Quod si fratres & cognati intestina discordia agitantur, posse eam se ditionem, & per litteras, & per amicos principes viros sedari, eamq; curam sibi ipse deposcit, & suam se gratiam, & auctoritatem ad rem conficiendã collaturam pollicetur. Tot rationibus, tantisq; precibus AEGIDIVS, admodum alioquin exorabilis, & summi in Ecclesiã Pontificemq; studij uictus provinciam suscepit, & profectioe cõparata, magnis itineribus in Italiam contendit. Cuius aduentu adeo omnes, qui rebus nouis studuerant, perterriti sunt, ut non iam de imperijs occupandis, sed magis de capitibus suis, proprijsq; fortunis retinendis solliciti esset. Admissus itaq; sine repugnãtia in singula Ecclesiastica oppida, sumpto supplicio de his, qui tyrãnidẽ affectarãt, collaudatisq; ciuitatibus, quod eorum conatibus obstitissent, omnium populorum animis in Ecclesiam magnoperè confirmauit. His rebus gestis AEGIDIVS

DIUS, qui nullam Ecclesiæ iuuandæ occasione præ-
 termittebat, totum animum, omnesq; curas ad religio-
 nem conuertit, si quomodo abolere posset nefarium il-
 lud scelus, quod multum ea tempestate uocati Frati-
 celli inter facinorosos homines, & credulas fatuasq;
 mulierculas per speciẽ religionis dissipauerat. Quan-
 do quidem, mortuo miserrimè in uinculis Petro Colu-
 tio, quem à Ludouico Bauaro in æmulationem Ioan-
 nis .XXII. Põtificis Maximi Antipapã Romæ crea-
 tũ fuisse, supra demonstrauimus, nõ defuere scelesti ho-
 mines, qui Ioannem .XXII. eiusq; successores, nec iu-
 re, nec sanctè Pontifices factos fuisse contenderent, et
 in contemptũ religionis Christianæ flagitiosam quan-
 dam, simul & turpissimam sectam excogitarent. Nã
 conuenientibus in antris, locisq; abditis, quos in eam
 turpidinem allexerant, Viris foeminisq;, qui inter ip-
 sos sacerdotes habebantur, ut crimen honestate præ-
 texerent, diuinas laudes Christiano more præcine-
 bant. Quibus intèpesta nocte peractis, sacerdos pro
 contione quædã præfatus ad confirmandos in nesa-
 rio errore hominum animos, in eo maximè erat occu-
 patus, colendã esse antè omnia charitatem, quam esse
 omnium uirtutũ caput sacræ literæ testarentur. Por-
 rò potissimum hanc inter homines authore Deo con-
 ciliari

ciliari posse, Si spiritus sancto inuocato bini masculus
 foeminaq; Venereo complexu iungerentur. Cum er
 go quam quisq; oculis prænотarat, extinctis lumini
 bus uiciasset, tunc demum peracta sacra censebantur,
 quo compressu si qua concepisset, deportari ad se par
 tum sacerdotes iubebant, qui solemniter in loco sa
 crificijs dicato cōuenientes, infantulum subiecto igne
 ad cineres usq; comburebāt, quos urua exceptos ceu
 rem sacram reponebant, cumq; erat aliquis collegio
 sacerdotum cooptandus, illis cineribus cum uino epo
 tis initiabatur. Credo ut pœnitentiæ nullus locus re
 linqueretur, & quem religionis persuasio continere
 nō posset, criminis saltem societas retineret. Quod si
 si Pontificem eorum Maximum mori contigisset, ut
 omnis abesset inuidia, et res non humano, sed diuino
 cōsilio agi uideretur, hic erat in demortui alterius sub
 rogandi, statutus modus. Infantem illo flagitio conce
 ptum ad locum sceleribus destinatū iussa mater haud
 inuita deportabat, & ubi uulgo astante, sacerdotes
 confederant, tam diu illum per comprimentes manus
 in orbem tradebāt, donec miserrimus infans perneca
 tur, & cuius in manibus animam exhalasset, is Pon
 tifex Maximus diuino numine factus esse censebatur
 Quo in loco admirari succurrit, quo procedat im
 pro-

Probitas cordis humani pudoris semel atq; honesti fi-
 nes progressa. Tantam ne feritatem in mortales ceci-
 disse, ut quemadmodum in homines saeuirent, non mo-
 do peccati, sed etiam intellectus expertes, excogita-
 rent? Et si ceteros nullus humani generis amor tan-
 gebat, nulla humanitas à tanta saeuicia retardabat, nõ
 saltem matres, uel feras multo iam mitiores imitan-
 tes, uisceribus suis pepercisse, quarum plerasq; non
 sicis tantum oculis, sed hilari etiam uultu, filiorum
 cruciatus, necesq; spectasse constat. His ergo quæ nõ
 dubio multorum sermone afferebantur, commotus
 AEGIDIUS, cupiensq; tanta infamia non modo
 Christianam religionem, sed genus etiam humanum
 uindicare, Neapolim cum exercitu proficiscitur, qua
 in regione potissimum ea pestis homines inuasisse nũ-
 ciabatur. Sed et eo proficiscendi causis illa quoq; ac-
 cesserat, quod multi uiri principes eius regni in Ioan-
 nam Reginã palam conspirauerant, cõtra quos cum
 Regina à Pontifice auxiliũ implorasset, datũ est A E-
 GIDIO negociũ, uti pacem inter ipsos faceret gra-
 tiamq; recõciliaret. Quo cũ peruenisset, precibus ad-
 dendo minas facile principes in Reginæ sententiã tra-
 duxit, pacemq; firmavit. Tũc cõquisitis ubiq; Frati-
 cellis, sic enim sacerdotes illi nefarij uulgo appellabã-
 tur, eorũq; cõplicitibus, factaq; de quibusdã questione

ac socijs proditis, magna turba comprehenditur uirorum mulierumq; qui omnes ingenti rogo combusti tanti facinoris poenas dedere, & Presbyteros qui parum flagitijs istorum obstitisse comperiebantur dignitatibus ac sacerdotijs eis abrogatis, muneribus, si quibus publicè fugebantur, sese cogebat abdicare. His rebus gestis, AEGIDIVS cū in Flaminiam iter conuertisset, obuios habuit legatos à Ioanne Olegio Bononiae id temporis imperitante. Qui cum initio huic urbi à Barnaboue fuisset praefectus, quaesita paulo post caussa, Vicecomitis imperata spernere coepit: ac ciuitatem suo arbitrato, suoq; nomine non tam moderabatur, quàm diripiebat. Hic igitur bello à Barnaboue agitatatus, ad AEGIDIUM huiusmodi legationem mittit. Bononiam se cum magno ciuium consensu ipsius potestati permitturū, modo suis militibus superioris temporis mercedem numeraret, quae summa satis magna erat, seq; uniuersam Picentiam praeficeret, quod se facere dicebat Barnabouis tyrannidem pertesum, & Bononiensis ciuitatis misericordia tactum, quae multa indigna magnaq; detrimenta auaricia, atque improbitate Barnabouis se inuito perferret. Tum etiam adduci se religione, & studio quo Ecclesiam prosequeretur, ad quam iure Bononiam pertinere non ignoraret. Au-
dita

dita legatione AEGIDIUS, ne quid uel cupide,
 uel iniuste fecisse uideretur, non putauit quidquam
 iniussu Pontificis sibi esse conandum. Nam & si sci
 ret Bononiam esse iuris Ecclesiastici, tamen quo mi
 nus repeteretur, obstabat foedus non pridem factum
 inter Clementem sextum, & Ioannem Archiepisco
 pum, simul & Principem Mediolanensem. Cum
 enim superio^r diebus Bononia ab Ecclesia ad huc
 Ioannem defecisset. Clemens sextus, qui tunc rerum
 potiebatur, misso in Italiam oratore, Florentinos
 et Mastinum Scalam in Mediolanensem concitauit.
 At mortuo Mastino, qui Vicecomitum Mediolanen
 sium conatibus nimium obstabat, Ioannes captata
 amicitia huius filij, qui patrem nomine tenus refere
 bat, Canis Grandis appellatus, omnes Gibilinae fa
 ctionis homines in Flaminia & Hetruria cum eo ad
 suam amicitiam societatemq; traduxit. Ac misso
 Barnaboue ex fratre nepote Bononiam, qui cum
 magno praesidio oppidanos in officio contineret,
 recipiendae urbis Pontifici spem multum ademit. Io
 annes uero cum successu rerum Florentinos bello p
 sequi perrexisset, ipsi adiunctis sibi Senensibus, &
 Aretinis Perusinisq;. Vicecomitum tamen eiusq; so
 ciorum coactis opibus, & potentiae minime pares
 p externa

externa auxilia in Italiã cõuocabat. Quo cognito Pontifex Maximus, qui eius belli ineundi author extiterat, cum parum esset in rebus spei, atroxq; bellum imminere intelligeret, nisi malis serpentibus occurreretur, ut Italiæ quieti consuleret, Vicecomiti Bononiam in duodecim annos ea lege permittit, ut ille annua tributa duodecim millia ducatorũ Pontifici penderent, sic facta est pax inter Florentinos, et Vicecomites, & utriusq; partis socios. Hæc cum AEGIDIUS animo repetisset, collaudato Ioanne Olegio, pro ea pietate, cuius se in Ecclesiam esse profiteretur, nulla se respondit, mandata de rebus Bononiensibus à Pontifice accepisse, eam tamen legationem se ad Pontificem primo quoq; tempore relaturum, & quæ imperasset, administraturum. His responsis redeuntes legatos AEGIDIUS suo more amplis muneribus profecutus est. Protinusq; Pontificem literis, nuncioq; de Ioanne Olegij uoluntate, & ciuitatis Bononiensis, simulq; de immanitate & auaricia Barnabouis certiolem facit & quid fieri uelit, ut se doceat perquirat. Quod cum Pontifex ad concilium retulisset, multum est sententijs inter patres discrepatum. Quidam enim seruare fidem Vicecomitibus censebant, quibus Bononia in duodecim annos permissa esset, nec longum esse pe

factis iam octo, quattuor expectare: post quod tempus sine cuiuspiam perfidie nota, & sine repugnantia ea ciuitas ad Ecclesiam esset reditura. Cui sententiae alij adiciebant Vicecomitum potentia adco opibus, et clientelis increuisse, ut difficile uideretur, traditum oppidum posse retineri, in quod recipiendū illos, omnes suos, amicorumq; uires collaturos, non esset dubitandum: his accedere, quod ararium Ecclesie adeo superioribus bellis exhaustum esset, ut huic ducendo, quod diutinum fore uideretur, suffocaturū non esset. Sed potior apud Pontificem eorum fuit sententia, qui foedus foedisfrago seruare non censuerunt. Porro Vicecomites praeterquam quod primo contra ius fasq; alienam urbem rapuissent, post inita pacta, in quae Pontifex magis necessitate, quam consilio descendisset, pactum tributum pendere intermisisse, ac idcirco foedus eum uiolasse uideri, quae causae si minus subessent, tamen Barnabouis tyrannidem non esse ferendam, qui ciuitatem Bononiensem nullo aequi boniq; respectu quottidie cōpilaret. Nam qui putarent oppidum non posse retineri, timidē eos id temporis Ecclesiasticas uires metiri, parumq; AEGIDII exercitus Ecclesiastici Imperatoris inuicti uirtutes intelligere, deq; eo nimium ingrātē sentire, quem, contra praepotentes hostes

tot ac tantis oppidis ab ipso nuper expugnatis, non putarent Bononiam aduersus quancunq; potentia, cum fuisset admissus tutaturum, Quod uero de numerorum indigentia iactarent, posse id malum mutua ta pecunia, uel oppigneratis alijs oppidis, resarciri, nihil enim oportere in expertum relinqui, ut Bononia Flaminie opulentissima nobilissimaq; ciuitas reciperetur. Quae recepta non modo ad imperij Ecclesiastici uires, sed multo etiam magis ad opinionem qua maxime possent caeterae ciuitates contineri, esset adiectura. Cum haec itaq; sententia uicisset, Pontifex ad AEGIDIVM scribit. Si Ioannes Olegius Bononiam sibi tradere uoluerit, ne recuset, cumq; eo, ut sibi ex usu rei Ecclesiasticae uisum fuerit, paciscatur. Stipendijs uero militaribus, quae Ioannes Olegius pacisceretur erogandis, et si quid Barnabas mouisset, conducendo nouo militi, quamuis oppida oppignerandi potestatem tribuit. Quibus literis allatis, AEGIDIVS ita pepigit cum Ioanne Olegio, ut in uicem suae potestati permittendae Bononiae militibus Ioannis Olegij stipendia ipse persolueret, atq; illum Firmo praeficerit. Omni ergo cura ad conquirendam pecuniam conuersa, opportune accidit, ut eo potissimum tempore triginta ducatorum millia AEGIDIO ex suis uectigalibus ab

Hispa

Hispania portarentur. Quibus numis, & quod potuit, oppignerato instrumento congerere, Ecclesie mutuatis, cum stipendia militaria numerasset, exercitus Ecclesiasticus duce Gometio Albornocio in urbem admissus est. Hæc cum essent Barnabou nunciata ægerrimo animo tulit, Missaq; legatione multa de iniuria in se ab AEGIDIO illata conquestus, urbem iure sibi debitam ex pactis à Clemente sexto cum Ioanne Archiepiscopo patruo suo reddi postulat. Quæ nisi impetrasset, iam tunc graue bellum in dicere. Quibus AEGIDIUS respondit. Se uerò nullam iniuriam in Barnabouem intulisse. Nam & se Pontificis imperata administrasse, & Pontificem suo iure imperare potuisse. Siquidem cum multa ipsius crudeliter atq; auare facta in ciuitatem Bononiensem commemorasset, quam ob rem imperium ab rogandum ei uideretur, Perperam ait percussa fœdera Barnabouem allegare, quæ totiens ipse uiolasset, multifariam quidem, sed uel eo maxime, quod pacta tributa aliquot annis p̄dere intermisset. Quare si iure agere uellet, iudices eligerentur, iuris ac legum periti, qui si iudicassent, Barnabouem iniuriam accepisse Bononiam ei se absq; mora redditurū. Sin aliter, æquo animo contentus esset. Nec putaret licere sibi aliena retinere, Pōtificem sua repetere ini

quum esse. Re igitur permiffa honestorum uirorum illiusq; memoriae iuris peritissimorum arbitrio pronunciatum est: Barnabouem iure ab imperio Bononiensi fuisse submotum. Ac tunc demum AEGIDIVS Bononiam inuisere constituit. quod ante hac facere, ad suae iustitiae opinionem non putat interesse. Ne si non expectato iudicio, oppidum fuisset ingressus, adeo rebus Bononiensibus incumbere uideretur, quasi iure uel iniuria imperium retinere statuisset. Appropinquanti cum Senatu totus ferme Populus Bononiensis summo cum gaudio, summaq; gratulatione obuiam procedit, a quibus adeo splendide exceptus est, ut nihil ad summam magnificentiam caecitas reliqui fecerit, cum ad aedem Petronij deductus est. Gollinū Gallutium, Iacobū Ramponem, Gerardū Confortū, Albertum Gallutiū accinctos ensibus Solemni more à Galeoto Malatesta, equites auratos esse iubet, ac demum magno cum populi plausu ad Pontificias aedes deducitur. Per gratum fuit AEGIDIO officium sibi praestitum à Bononiensibus, ex quorum ingenti gaudio et uultu tyrannorum improbitatem non fuit factu difficile agnoscere. de quorum administratione perquirens, ita reperiebat. nullam ab his tyrannicam immanitatem fuisse praetermissam. Nam praeter ingentem pecuniam saepe imperata

tam ciuitati, singulorum etiam multa bona publica
 ta, insidiarum aut criminis causis excozitate. Ad
 hæc ex nobilitate honestissimum quenque & eos
 præcipuè, quorum uirtutes tyrannicæ libidini ob-
 stituri uidebantur, in exiliũ missos: & ne quid huic
 ciuitati malorum abesset, ex contagione tyrannica
 morum etiam noxam non paruam traxisse, nec enim
 tantum lenonibus, scortis, latronibus, iuuentutis
 corruptoribus refertam esse, sed etiã iniquis scener-
 atoribus redundare. Tantorum ergo malorum ini-
 quitate laboranti Bononiæ ut subueniret, non solũ
 innatus equi honestiq; amor, & miseræ ciuitatis la-
 chrymæ AEGIDIUM adduxerunt, sed illud ma-
 gnoperè compulit, quod iam tunc collegium schola-
 sticorum Hispanorum in ea urbe, ob florentissimum
 omnium disciplinarum Gymnasium condere cogi-
 tabat, quod esset sui nominis insigne monumentum,
 occasionemq; arripiebat demerendi multis benefi-
 cijs populum Bononiensem, ut si quando id colle-
 gium quapiam difficultate affectum eius patrocini-
 um implorasset, ipsius in se meritorum memores
 ab omni iniuria tutarentur. Omnes igitur qui iniu-
 ria proscripti, uel in exilium missi fuerant, iubet in
 patriã reuocari. Quorum fuisse accepimus Tonio-
 lum Paschalem, Neruum Pilatum, Porinellum Suzo-
 linum.

linum. Berturellum Lapum. Guilielmum Pilatum.
 Belttandum Guandonem. Ramponem Magar-
 dum. Alexium Buellim. Scarabellum Donducium.
 Iacobellum Lantpasium, nobiles omnes & de pa-
 tria optime meritos. Bona præterea publicata do-
 minis in integrum præcipit restitui. Fœnerato-
 res, quicunque soluendo essent, rusticis etiam aut
 urbanis prædijs distractis, exacta fœnera cogit ple-
 nè restituere, constituta exilij pœna, si quis in poste-
 rum crimen repetisset. Sed quoniam inueterata iam
 possessione aliena reddere pleriq; grauissime ferebāt
 quidem etiam in summam inopiam redigebantur,
 ut utrisq; & creditoribus & debitoribus, quoad
 fieri posset satisfaceret, per summam liberalitatem
 magnum numerum pecuniarum de suo largitus est.
 Edicit tandem, ut scortatores, ganeones, siccarij et
 cæteri id gen^o homines cūcti oppido euestigio cede-
 rent. capitis pœna constituta, si quis deinceps reper-
 tus esset, cuius honestæ uitæ ratio non constaret.

Ad hunc modū reddita sibi Bononia, receptaq;
 AEGIDII beneficio pristina dignitate, magno
 tamen bono carebat, non solum ad pulchritudinem
 et ornamentum, sed etiam ad quotidianos usus ne-
 cessario. nullo siquidem fluuio interlabente Bono-
 niam, sed ne præterfluente quidem propius passuū
 tribus

tribus millibus. assiduo dispendio longius ab urbe oppidanos excedere ad conficiendum frumentum necesse erat. Res non modo grauis, sed bellum gerentibus minime tuta. Quo anim aduerso AEGIDIUS, ut Bononienses suo beneficio à tanto incommodo liberaret, utque urbs honestior simul, & munitior redderetur, partem Rheni, qui Bononiã à tertio lapide præterlabitur, magno labore magnisque suis impensis per mediam urbem deriuauit. qui fluius in plurimos magnosque usus ciuitatis cessit. nam mole aquarum frequentes intra moenia adificatae, piscinorum necessitatem, & longius excedendi molitionis causa incommodum substulerunt. Machinae præterea constructae sunt ad secandam mira celeritate materiam serra trusatili. quae aquae uis sursum deorsumque agitata una multorum hominum operas adaequaret. Quo nec minus utile, & maiore etiam admiratione dignum est frequens Bononiae machinamentum ad polienda concinnandaque textui fila serica. quo machinamento aquae impulsu circumacta supra quattuor millia fusorum interdum miro ordine, & incredibili artificio simul uersantur. Quin ad salutem loci plurimum contulisse flumen indubitato experimento didicerunt Bononienses. Nullis enim fontium riuus urbem discurrentibus, putealis

p s tantum

tantum aquæ copia & usus erat, qua flumiatilis tanto dulcior est, tantoq; salubrior, ut huic comparata putealis humano potui damnetur à medicis. Nam quod merces onerarijs cymbis Ferrariam usque secundo flumine deportentur, reportenturq; aduerso, commune id & Bononiæ et Ferrariæ emolumentum est. Quibus rebus occupatus AEGIDIUS dum Bononiæ commoratur, Barnabo, apud quem iura quatenus modo conatibus ipsius subscriberet, sancta erant, iniquo animo ferens deijci se ab speretimendæ perpetuo opulentissimæ ciuitatis, spreto arbitrorum iudicio, ad arma recurrit, & quam iure non poterat, bello repetere constituit: sed quia AEGIDIO in ea commorante difficile admodum reputabat urbem expugnari, inuito consilio Anchinum Bongarbum cum exercitu in Picenum mittit. Iussu ciuitates Ecclesiasticas bello Lacescere, ut hoc irritamento AEGIDIUS à Bononia eliceretur. Anchinus celerius omni opinione in Picenum rapit agmen, à nullo temperans maleficio, ac tria oppida Corialtum, Buscharetum, Montem nouum oppidanis haud admodum repugnantibus prius suæ ditionis fecit, quàm planè AEGIDIO de aduentu eius enunciari potuisset. Tantusq; terror inopinato bello Picentibus incussus est, ut urbibus contenti, uix satis ipsarum

ipsarum fiderent muris, quamobrem Epistolas ad
 AEGIDIUM dimittunt timoris & sollicitudinis
 plenas, multa etiam uero periculo adijcentes, quæ
 rumoribus metus affinxerat: quo nuncio AEGI-
 DIUS accepto, & si Barn. bouis consiliū uirum
 prudentissimum non lateret. tamen laborantibus ci-
 uitatibus subueniendum ratus, cum populum Bono-
 niensem aduocata contione ad fidem & officium
 longè oratione cohortatus esset, Gometium Albor
 notū Bononiæ firmo attributo præsidio, iubet præ-
 esse ipse cum reliquo exercitu in Picenum eo consi-
 lio proficiscitur ut si Barnabos, quod fore non dubi-
 tabat, Bononiensibus bellum intulisset, liberius cō-
 modiusq; posset suis atq; oppidanis auxilium sub-
 mittere. Magnis itaq; nocturnis diurnisq; itineribus
 ad ea oppida, quæ capta nunciabamur peruenit:
 cuius aduentu Anchinus perterritus, uel quia sic fue-
 rat ipsi à Barnaboue imperatum, dum AEGIDI-
 VS in recipiendis oppidis, ne hostibus, quos bello
 persequi instituerat. per fugium essent, est occupa-
 tus, comparata fuga silentio noctis aufugit. AEGI-
 DIUS uerò oppidis sine repugnantia receptis, in
 nonnullos oppidanorum animaduertit, quos deden-
 di oppida authores fuisse reperiebat. Interea Bar-
 nabos de abscessu AEGIDII à Bononia certior
 per

per exploratores factus, cum satis magno exercitu superioribus diebus comparato in agrum Bononiensem peruenit. qui cum Vicos aliquot et Castellam suae ditionis fecisset, paucis post diebus motibus Gallorum euocatus Mediolanum reuertitur, permiffa huius belli summa Ioanni Bizaulo. is ad Rhenipam locatis castris quotidie portis urbis infestus obequitabat, dum Ecclesiastici numero militum infriores se urbe continebant. Quibus rebus nunciatis AEGIDVS Galeottum Malatestam & Petrum Farnensem cum duobus equitum millibus, & quingentis peditibus laboranti ciuitati propere subsidio mittit, qui secunda uigilia in urbem hostibus ignorantibus accepti, tantum roboris oppidanis praesidioq; addiderunt, ut statim Gomecius de conferendis cum hoste cominus signis cogitauerit. Prius tamen non alienum ratus Bononiensium animos in fide oratione confirmare, et excitare ad pugnam: Contionem ipsis in posterum diem indicit, quae cum frequens conuenisset, ipse pro suggestu, cum multa & magna beneficia AEGIDII in ipsos commemorasset, illudq; longè omnium maximè, quod Bononiensem ciuitatem à tyrannica et immani seruitute uindicasset, tyrannorum crudelitatem & inexplebilem auariciam, quae mala non pridem
 tanto

tanto cum suo dolore non semel experti essent, iubet
 ad memoriam reuocare iniurias sibi illatas, accepta
 incommoda perpendere. Quæ mala cum multa, in
 digna q; fuisse demonstrasset, multo tamen grauiora
 impendere, ni uiri fuerint, docet. nam qui nulla la-
 cessiti iniuria, sed summa cum indulgentia in urbem
 accepti, sua sponte, ac suo pte ingenio se tales præ-
 buissent in eos, qui imperium ipsis nullo iure debitū
 detulerant, quid ab his sperandum esse defectione ac
 rebellionem exasperatis, denique multifariam irrita-
 tis? si urbem, qua exacti essent, ut & armis recepis-
 sent, an non eos hostili more urbem direpturos? &
 nobilitate è medio sublata plebem, si qua gladio su-
 persuisset, in mancipiorum formam redacturos? Por-
 rò uinci ut cunq; miserrimum esse, at non pugna sed
 obsidione superari multo esse turpius. Nam strenue
 pugnare uirtutis esse, superare fortunæ, at fossa mu-
 risq; hostem distinere nisi longè paucioribus nō esse
 uirile. Se uerò superioribus diebus nō sine maximo
 suo dolore tulisse eam indignitatē, ut hostes p agros
 libere ac impune populabundi uagarentur, ac urbi
 infesti adessent, ipse uerò, auxilia indies expectans,
 se intra muros contineret, quæ cum aduentassent,
 ac spem dedissent, satis superq; uirium esse ad præ-
 lio decernendum, statuisse se postero die acie dimica-
 re.

re. Proinde se Bononienses pro sua salute, proq; sua libertate ad pugnam compararent, ac postridie armati & instructi in forum accepto signo conuenirent, qui si suam fidem ac uirtutē praestitissent, satis scire uictoriam in expedito esse de hostibus, qui non tam suae uirtuti confiderent, quam sperarent inter Bononienses discordiam fore, quos cū uiderint suae libertatis memores concordiae acie pugnare paratos, inscissa spe animis defecturos. Qua oratione erecti Bononieses indignatione simul & spe accedente animos discedunt. Postridie omnes, qui arma ferre poterant, accepto signo in forum armati conueniunt, quorum parte ad urbis praesidium relicta, caeteri cum auxilijs Gometium sequuntur, qui cum eo deduxisset agmen, ubi Renuis ponte maiore committitur, seq; in mutuū hostium dedisset conspectū, ad hunc modum aciem instruxit. Veteranos milites in fronte collocat. Ad utrunq; cornu equites consistere iubet. Leuam attribuit Blasco Fernando, ipse sibi dextram assumit, et leuis armaturae milites in medio locat. Galeottus Malatesta, cuius potissimū consilio Gometius utebatur, cum oppidanis subsistere iubetur, nec primo impetu inuadere, sed laborantibus subuenire, aut fessis succedere. Equitatus partem iubet extra ordinem uagari, ut quid facerent

facerent molirentur'ue, hostes ab editioribus locis
 specularentur, & si quid opus esset facto non tur-
 bato ordine inexpedito essent. Sed nec hostes de-
 trectauerunt pugnam, cuius dux erat. ut supra memora-
 uimus. Franciscus Estensis. Qui ueteranus ipse quo-
 que in fronte pugnacissimum quemque militem oppo-
 suit. Gometio Vincentius Laudensis. Garsia Fernan-
 do, Ludouicus Albensis cum equitatu obijciuntur.
 Signo utrinque dato magnis animis concurrunt. Ini-
 cium certaminis equitum fuit, Leuum cornu hostium
 tantisper Ecclesiasticorum impetum tulit, donec Vin-
 centius Laudensis cum plerisque alijs obruncatur. De
 inde ea parte acies inclinari coepit. Gometius acce-
 pto uulnere non prius destitit a praelio, quam largius
 manante sanguine, uiribus destitui coepisset. tunc
 uero milites hortatus, ne uictoriam iam penes par-
 tam e manibus emitterent, pugna excessit. Iusso Pe-
 tro Farnesio in suum locum succedere, cui & ipsi
 protinus uulnus illatum est. Hec cum essent passim
 per aciem diuulgata, inclinata hostium acies spiritum
 recepisse uisa est, maioreque animo praelium redinte-
 gratur, Tum Fernandus, qui in leuo cornu strenue pu-
 gnabat, suos hortatus magno impetu in con-
 fertissimos hostes irruit, & a sua parte repulit il-
 le quidem hostem, sed dum auidius Ludouicum
 Albensis

Albensem sequitur, telis obrutus occiditur. Tunc Franciscus Estensis, fessis ac cedentibus suis integros summittit contra quos Galeottus, haud amplius expectandum ratus, procedere iubet Bononienses. Qui magnis animis irruentes hostes in fugam uertunt. & dux ipse Franciscus Estensis inter fugam, cum in Ecclesiasticos, qui uias obsederant, incidisset uiuus capitur. Quo in praelio cecidere ex hostibus septingenti. mille centum uulnerati sunt. capti nongenti quadraginta ex Ecclesiasticis circiter ducenti desiderati. atque omnibus sepulture date, ex quibus Fernandus Hispanus in aede Francisci conditur. Galeottus inter paucos uulnus accepit. In captiuos nihil est seuitum, quin imò cunctis libertas, primoribus & arma reddita sunt. Huius belli praeuium, cum Bononienses, equi diu tyrannica seruitute pressi fuerant, libertatem esse statuissent, tanta uictoriae partae letitia animis eorum incescit, ut placuerit publico decreto diem, quo hostem superassent posteritati celebrem fieri. Statutumque est, id quod etiam nunc perpetua celebritate usurpatur, ut. xij. Calendas Iulias magno proposito praemio equorum pernicitate contendatur.

Inter haec AEGIDIUS longis laboribus curisque fatigatus febre ardentissima implicatur. Quae
cum

cum ægritudine animi ingrauesceret, tyrannos non letos modo fecit, sed plenos etiam spe posse recipi, quæ industria & strenuitate illius amiserant: cœptumq; est à nonnullis nouis rebus studere. Hoc ubi nunciatum est, AEGIDIUS uix dum morbo explicitus, nec planè uiribus receptis, conscenso equo in conspectum suorum uenit, quo nuncio tyrannorum motus facile supprimitur, & ipse paucis post diebus uigori redditus plerasq; ciuitates obiuit, ut animos sua præsentia atq; uerbis in fide confirmaret. Per id tempus de Pontificis obitu nuncius affertur. Simulq; multorum amicorum literæ redditæ sunt AEGIDIVM ad comitia pontificalia reuocantium. Tanta enim erat AEGIDII apud omnes cūctarum uirtutum opinio, ut plerisq; omnibus uisum fuerit haud dubitabile, eū, si Auinione adesset, fore candidatorum maximè gratiosum. Quibus ipse in hunc maximè modum respōdit. Se uerò illorum beneuolentiæ ingentes gratias habere. Cæterum si tunc temporis relictæ Italia Auenionem ire pergat, pleraq; oppida scelere et inconstantia tyrannorum magnorum magnum discrimen aditura. At qui non esse tanti se pontificatu maximo, qui melius fortasse iustiusq; ad alium deferretur, augeri, ut quæ longo tempore multoq; & labore & sanguine parta,

q sus

242 AEGID. ALBORNOT. VITA
sua potissimum praesentia retinerentur, discedendo
hostibus tradere uideretur, qui huiusmodi occasio-
nibus imminerent: darent modo ipsi operam, ut sum-
mo uirò & omnium maximè digno summa dignitas
deferretur. Se Eccl. siasticæ reipublicæ suum officium
praestitum Delatus itaq; fuit pontificatus Guilhelmo
Chrysauro, qui mutato de more uocabulo Urbanus
est dictus, huius nominis Quintus, uir summa uir-
tutis, & integritatis. Qui accepto imperio statim
ad AEGIDIUM literas mittit laudi & adhorta-
tionis plenas, ac multis uerbis suo & Ecclesiae no-
mine gratias agens, iubet se expectare cupientem,
parantemq; Italiam, quod iam ipsius beneficio pon-
tificibus liceret. inuolare, & Romam sedem antiquam
repetere. Quo magis miror quosdam memoriae tra-
didisse ab hoc Pontifice AEGIDIUM in Ita-
liam fuisse missum: sed & in quibusdam alijs pa-
rum his rationem illorum temporum fuisse explo-
ratam, indubitato testimonio depræhendimus.
quippe multis breuib; literis à Pontificibus ad
AEGIDIUM missis, quas ipsi perlegimus.
sed narratio redeat eo unde digressi sumus. In-
terea Barnabos Vicecomes acceptam nuper ad Bo-
noniam cladem ægerrimo ferens animo, & tantæ
urbis recipiendæ desiderio flagrantior effectus
bellum

bellum omni ope reparare nuntiatur. Quare AEGIDIUS Francisci Estensis amicitiam, & quarundam ciuitatum societatem occupare in rem fore statuens Lupo de Luna auunculo hanc prouinciam delegauit. Cuius industria operaque effectum est, ut cum hoc principe uiro, et cum Patauinis, Veronensibus, Florentinis amicitia & societas iniretur. Sollicitato Francisco Estensi eo premio, ut in decennium Nonantulae & Bozano agri Bononiensis oppidis iure dominaretur. A quibus missis auxilijs, par hostium copijs exercitus comparatur, huic Lupus de Luna praeficitur. Qui, cum aduentare Barnabouë exploratores retulissent, in occursum ducit agmen, & ad oppidum cui nomen est Salatolo, qua hostibus iter erat, castramentatur. Barnabos haud praeliū detrectaturus castra castris opponit. Sed quia interfluente amne ne incursiones quidem facendi facultas erat, aliquantisper praelio abstinerunt, utriquetamen in alteros irruendi occasionem expectantes: ut si forte hostes uado traicere coepissent, diuisos & impeditos adorirentur. Hac cunctatione paucis traiectis diebus, speculatores referunt, impedimentacastris hostium egressa longo agmine retrocedere. Quod factum cum timentium hostium fugamque parantium indicium, ab Ecclesiasticis interpreta-

tum esset, placet Lupo annem, quāta maxima posset celeritate, pome cōmitti. Quo sine periculo traiectis copijs, cœpit hostes prælio laceffere. Castra oppugnaturus si se intra continuisset. Illi uerò & si timentibus quod audierant Ecclesiasticum exercitum multum inualuisse, illud quoq; timorem adiecerat, quod tanta fiducia flumen traiecissent, prælio tamen decernere cunctis consilijs anteponunt: quippè cum fuga non modo turpis, sed instantibus hostibus plena periculi uideretur: ac ut castris contenti fossa ualloq; obiectis bellum traherent, præmissis impedimentis, ac commeatibus erepta facultas esset. Eductis ergo copijs prælium committitur. sed non diu Ecclesiasticorum impetum ferentes hostes in fugam uertuntur, quos ille inscuti magnam stragem edidere. Multos beneficio noctis interuenientis fuga subtraxit. Ex Ecclesiasticis pauci uulnerati sunt: interfectus unus tantum, sed qui pro multis fuit, Garsias Albornotius AEGIDII nepos ex fratre, uir manu forti, promptoq; animo, et qui multa suæ uirtutis iam antè præbuerat documenta, & tunc cum in confertissimos hostes irruisset, non antè spiritum emisit, quam multos ex his qui promptius resistebant trucidasset. Tam præstanti animo comilitonem in flore iuuentæ sublatum, non sine magno

gno dolore tulit totus exercitus. Illo quoq; adijcien-
 te molestiam, quod non ambigebatur patrio, qui ip-
 sum, cum ob generis propinquitatē, tum ob eximias
 uirtutes loco filij amabat, grauiſſimum nuncium fu-
 turum. Et profectō cōstat AEGIDIVM nihil un-
 quam grauius ea morte tulisse. Si quidem cum perē-
 pto superiore praelio Blasco Fernando, quem sum-
 moperē diligebat, maximam ac penē unicam poster-
 ritatis spem in hoc summæ indolis adolescente collo-
 casset, non poterat nō ægro animo ferre, hac se quo-
 que spe iniquitate fortunæ fuisse defraudatum &
 in hoc ictu fortunæ, illud quoq; uulnus recrudescē-
 bat. Hæc ubi sunt ad Pontificem delata, casum ami-
 ci miseratus, huiusmodi quoq; literis eum consolari
 officij duxit. Victum tuis auspicijs, tuorumq; uir-
 tute ac industria, fugatumq; magna accepta clade
 cum exercitu suo Barnabouem, non sine magna uo-
 luptate accepimus, et tuorum in Ecclesiam merito-
 rum perpetuam seriem non ingrato animo recolui-
 mus. Verumenimvero illud nobis fuit permolestum,
 ac uictoriæ letitiam quod anmodo suppressit, quod
 simul intelleximus Garsiam Albornotiū forissimum
 adolescentem nepotem tuum eo praelio concidisse.
 Cuius mortem te ægro animo ferrē non miramur.
 Summa enim uirtus cum florente iuuentute extin-

et affectis animis merito miseranda uidetur: sed te
 fortissimum sapientissimum que uirum minimè de-
 cet dolori succumbere, quo accepta damna glisce-
 re solent, non refarciri. Adde quod in hoc casu
 multa sunt, nec ea mediocria solacia, quæ merito
 possint omnem molestiam abolere. Primum quod
 pro Ecclesia, quæ nobis, id est, Christianis patria,
 antiquior esse debet, fortissimè dimicans, & ut au-
 dio, egregiè ultus occubuit. Deinde quod uictor
 suo sanguine uictoriam suis peperisse uideri potest.
 Qui ut unus omnium trucidatus est, ita omnium
 maximè hostem propulisse constanti uoce nuncia-
 tur. Postremò quod honestissimam uitam sum-
 mæ spei plenam, quam nulla deformi nota coinqui-
 nauerat, pulcherrima morte, uelut firmissimo quo-
 dam sigillo, conclusit, obsignauit que. Sunt enim
 ut rerum, ita morum quoque uicissitudines, ac in-
 terdum qui optimè uixerit, uno uicio totam obsu-
 scat, de honestatq; uitam. Prorsus, ut qui ui-
 tam cum laude clausere, ij soli ualeant sine futuri
 suspitione laudari. Duobus prælijs fractum
 Barnabouem facile ad pacem adduci posse Pon-
 tifex ratus, Androinum iam Cardinalem factum ad
 ipsum, tunc quoque bellum reparantem, lega-
 tum

tum mittit , à quo paruo negotio persuasus est, ut iure cederet, urbis Bononiæ, quod se habere iactabat . Hac ab ipso excepta conditione, ut legatione Bononiensi se AEGIDIVS abdicaret : scilicet ingratham rem huic se facturum arbitratus, si quam ciuitatem impense amare, & multis beneficijs demeruisse constaret, ea se authore cogeretur excedere: quod cum esset AEGIDIO, non sine præfatione, denunciatum, hoc adiecto, daret id quoq; Ecclesiæ, ne amatæ ciuitatis grauatè deponeret administrationem: Sibi uerò respondit, minime id fore molestum, quod si aliqua sua merita in eam ciuitatem extarent, hoc quoq; fieri cumulatione uelle, ut pro ipsius libertate, ac pace nihil ferret egro animo: & ad Gometium Albornotium præfectum Bononiæ conscribit, ut tradita successori urbe, ad se quam primum ueniret. Quem proficisci partem ciuitas nõ immemor beneficiorum ab ipso acceptorum communi consilio pulchro simul, & precioso munere prosecuta est: quod esset grati erga ipsum animi testimonium. Hæc corona fuit gemmis in orbem ambientibus frequens, imposita galeæ serico intectæ, in cuius cono crista erat, à qua imaguncula argentea prominbat similis angelo, dextra gladium, sinistra aurcum pomum tenenti: uelut testa-

lut testata Bononia libertatem, facultates, ac demum
 preciosissima quæq; bona reddita sibi fuisse gladio,
 ac uirtute Gomecij. Quo potissimum ministro AEGI-
 D I V S res Bononienses pace belloq; admini-
 strauerat. Tam gratum fuit Gometio Bononiensium
 donum, ut eius imagine insignia sua perpetuo deco-
 rari gloriosum duxerit qualia modo uisuntur Bono-
 nie in ædibus collegij Hispanorum auspicijs AEGI-
 D I I conditi, in lapide incisa supra ualuas, quæ in-
 troeuntibus secundo loco obijciuntur. Interea AEGI-
 D I V S, qui Italiae prospiciendi omnifarias oc-
 casiones captabat, quod à curis bellicis dabatur o-
 cij, id omne in conseruandam, augendamq; pacem
 conferebat. Itaq; ut ciuitates, quas à tyrannis iniu-
 ria afferuerat, bonis etiam legibus, ac moribus forma-
 ret, sumpta à Pontificibus auctoritate, neque enim
 paucorum dierum id opus fuit, leges condidit, quæ
 cõstitutiones Aegidianæ appellantur, tanta sapien-
 tia, ut cum magno populorum consensu receptæ,
 parem Pontificijs, & Canonicis institutis uim &
 auctoritatem usq; in hodiernum diem obtinuerint.

His rebus gestis finis iam bello Italico impositus
 esse uideri poterat, cum à tyrānis nihil moueretur.
 Ecce nuntius affertur latronum exercitum, quem
 Ambrosius quidam Vicecomes ductabat, Flaminiã,
 & fi.

& finitima loca populari, deprædariq; à quibus Ec-
 clesiasticis oppidis non mediocrè periculum atque
 damnū immineret. His malis ut occurreret AEGI-
 DIVS magnis itineribus ea uersus loca contendit,
 quæ latrocinij infestabantur: & se cum Gometio,
 quem obuium habuit coniunxit. Hoc ubi Ambrosio
 allatum est, à sinibus Ecclesiasticis agmen abduxit.
 Qui nuncius non tam gratus AEGIDIO fuit, quā
 ille molestus alterum exercitum longè maiorem, qui
 sub Florentinis metuerat pari furore prædabūdum
 circa agrum Camerinatem debacchari. Britanni e-
 rant isti, & Pannonij, mixta perditorum hominum
 Italorum turba. Quibus uel per se satis potentibus,
 Ambrosium, quem scilicet suarum uirium pœnite-
 bat, uelle suam legionem aggregare, rumor affereba-
 tur. Huic pesti omni ope occurrere AEGIDIVS
 ante omnia statuit. Quippè nō erat dubitabile, eos
 pro sanis nihil esse facturos. et à nullo maleficio, mo-
 do uires suppeterent, esse temperaturos. In rem ita-
 que fore ratus, ad hos legatos mittit, qui magnis pol-
 litationibus ac iusta mercede conducendos cura-
 rent: sed frustra auidos prædæ animos ad sanitatem
 reuocare tentauit, qui obuia quæque populati, per
 Camerinatem agrum Fulginatemq; superatis mon-
 tibus, fines Montis Regalis pertinuerunt. Hic lega-
 ti iterum

ti iterum ab AEGIDIO missi, qui nihil uoluit in-
 tentatum relinqui, agmen consecuti, et si maioribus
 praemijs maioribusq; pollicitationibus negotium
 tentassent, re tamen infecta redierunt. At illi ad A-
 quilam, oppido id nomen est, castra posuere, & in-
 geni abacta praeda ceperunt frustra oppidum im-
 pugnare. Nam praesidium paucis ante diebus ab AE-
 GIDIO missum tam promptè cum oppidanis re-
 stitit, ut non mediocre damnum fuerit ab hostibus
 acceptum. Tūc AEGIDIUS, qui omnia prius
 experiri, quam armis rem gerere constituerat, cum
 intellexisset magnam gratiam Gometio cum pleris-
 que Britannorum intercedere, in eadem militia su-
 perioribus annis conciliatam, ipsi imperat eos ad-
 deat, coneturq; omni ratione adducere in partes Ec-
 clesiae ac Ioanne Neapolitanorum Reginae quae suo
 rum inconstantiam uerita, firmo praesidio regnum
 tutari statuerat ad continēdos in officio principes,
 quorum conatus paulo antè repressos fuisse ab AE-
 GIDIO commemorauimus. Ille uerò cum in ca-
 stra peruenisset, amicos agnoscit, omnes ferè, qui
 ordines ducebant, uicissimq; agnoscitur ab ipsis: ac
 post multa dicta factaq; ut solet, amicè, priuatim sin-
 gulis quorum summam esse inter ipsos authorita-
 tem intellexerat, quid uenisset, exposuit, suasisit, pre-
 catus

catus est, quos demum cum persuasos intelligit, cō-
 cilium poscit. Quod cum frequens conuenisset,
 quæ priuatim singulis dixerat publicè uniuersis elo-
 cutus facile in sententia animos eorum confirma-
 uit. Ad summam pax & societas his conditionibus
 conuenit. Vt AEGIDIO Reginaeque sex menses
 hæ copiae auxilio essent, atque imperata facerent, ac-
 ciperentque pro mercede ducatorum centum quinquaginta
 millia duabus solutionibus. Quod ubi AEGI-
 DIUS rescivit Gometio imperat. uti primo quoque
 tempore agmen illud cæteris copijs coniungeret, et
 ad Vrbenuetem promoueret, & Anichinum Am-
 brosumque, qui paribus copijs coniunctis eum tra-
 ctum latrocinij infestabant, et nonnullis oppidis op-
 pugnatis, quosdam tyrannos patria exules se secu-
 tos spe uana erigebant, bello persequeretur. Ille ni-
 hil moratus ad ea loca perduxit agmen, ubi statim
 hostes habebant: iubetque protinus suos hostilia ca-
 stras obsequitare, eo consilio, ut nisi possent hostes
 ad pugnam elicere, castra oppugnare adoriretur.
 Tunc uero Anichinus suas uires aqua estimatione
 metitus, nihilque temerè agendum ratus, communi cō-
 silio legationem de pace mittit. Quæ his conditio-
 nibus data est. Vt oppida Ecclesiastica, quæ oc-
 cuparat statim AEGIDIO redderet: ut-
 que

que se copiasq; suas iureiurando obstringeret, ne intra triennium auxilium hostibus, aut Pontificis aut Neapolitanorum Reginae praestarent. neue horum clientibus quoquo modo iniuriam inferrent. Tunc uero iusta mercede his ipsis auxilio futuri Gometium duces sequerentur. Inuicem ipsis, qui summa inopia laborabant, ne depraedari cogerentur, pecuniarum certa summa pacta est. Sed hac paucis post diebus numerata, Britannorum ac Pannoniorum animos suspitio incescit, ne haec solutio suam, cuius tempus instabat moraretur, itaq; non expectato die, amicitiae fideiq; obliti temerarium simul & scelestum consilium inire coeperunt, ut Gomecium in custodiam conijcerent, tandiuq; coercerent, donec pactum stipendium sibi numeraretur. Quod ubi est Gometio enunciatum, per quendam e Britannis arcta & ueteri amicitia ipsi coniunctum multis ipsorum dictis factisq; nuntio consentientibus, indubitata inibi consilij signa conspicatus, per speciem comitatibus, qui parce suppetebant, prospiciendi in Urbem ueterem sese recepit, ut praesentem barbarorum feritatem uirtaret: quem sui admoniti consilij subsequuti sunt. Hoc cognito Barbari se deceptos arbitrati tanto furore correpti sunt, ut coeperint non modo undiq; praedas agere, sed agrum Vrbeuetanum et finitima loca ig-

ni ferroq; uastare. Tantam immanitatem non ferens Gomecius coactis undiq; auxilijs ipsis quoque Anichino Ambrosioq; accitis, partem barbaris exercitum comparauit, atque eos persequi contendit: qui accepto nuntio in agrum Perusinum diuerterant, ibiq; castra munierant. Quo cum uentum est, Ecclesiastici castris ad equitando hostes ad pugnam prouocabant. Illi cum diu cūctantes, quod numero iam non modo causa Ecclesiasticos superiores effectos cognouerāt, se intra castra continuissent, cœptumque esset fame laborare, silentio noctis castris clabuntur. Hoc ubi est Gomecio ab exploratoribus renunciatum, ipse cum equitatu prægressus, ut fugientes moraretur, cæterum agmē summa celeritate subsequi iubet, nec longe progressos assecuti à nouissimo agmine lacesunt. Illi uerò multis suorum amissis, continenti fuga in quoddam agri Perusini castellum se recipiunt: Frumento cæterisq; commeatibus adeo uacuum, ut obesi uix biduo potuerint famem tolerare. Tandem rebus desperatis permiserunt se Gomecio. Qui sumpto capitali supplicio de his qui caput, authoresq; tantorum malorum extiterant, ut essent latrocinij ac perfidiæ non inultæ documētum, cæteros accepta fide, se primo quoq; tempore finibus Italicis sine iniuria excessuros, impune ab ire per-

ire permittit. His ita debellatis nihil superesse uidebatur, quod posset ocium pacemq; sociorum & clientum Ecclesiae sollicitare, praeter Perusinos qui quorundam ex primoribus impulsu rebus nouis studebant. Iamque Assisium ditionis suae fecerant. Horum igitur ut motus inhiberet AEGIDIVS praefecto Blasco nepote, qui Piceni & Flaminiae curam gereret, in Umbriam proficiscitur. Et ubi Assisium peruenit, Perusinorum eiectione praesidio ciuitate suae reddidit libertati. In qua aede Francisci restaurata sacellum intus iussit aedificari, et in eo monumentum quo mortuus conderetur, extrui. Tantisque beneficijs monachorum collegiū profecutus est, ut se ipsi sanctissimo statuto constrinxerint, singulis mensibus quarta & uicesima quaque die eius animae iusta se in perpetuum celebraturos quod officium pari de causa Bononiae anniuersario sacro praestant eidem in aede Ioannis in monte. XXV. Augusti religiosi Monachi, qui Augustini regulam profitentur. Sed dum Assisij AEGIDIVS commoratur, cupido incepsisse animum fertur corporis sanctissimi Francisci uisendi: quod cum uenerabundus cospexisset, et impressa CHRISTI uulnera notasset: exclamasse dicitur. Vel solum Franciscum ad confirmandam CHRISTI religionem satis fuisse. Post haec Perusium peruenit,

uenit acceptusq; in urbē cum authores malorū partim capitali supplicio multasset, partim in exilium misisset, cæteris collaudatis ac liberali oratione confirmatis, Viterbium peruenit. Tunc uerò cum uniuersam Italiam sua opera pacatam considerasset, nullumq; nec à tyrannis nec à latronibus periculum imminere, intelligeret, Gometium ad Pontificem cū quattuor nauibus proficisci iubet. Et quo in statu Italia esset nunciare, omnia tranquilla pace frui. Si uellet Romam, quod antè significauerat, inuisere, tuto secūq; iam inde licere. Gratissimum sibi fuisse nuncium aduentumq; Gometij Pontifex non uerbis tantum, quibus AEGIDII uirtuti ac industriae gratias egit, sed multis etiam beneficijs declarauit. Siquidem inter cætera ipsi Gometio Esculi, quod oppidum est in Piceno, ius & uestigalia in decennium tribuit. Fratres AEGIDII literis & nuncio ab Hispania iubet accersiri, non alijs professus uelle se præfctis administratoribus, quàm his Italiam tueri ac gubernare: statimq; discessu comparato, in Italiam proficiscitur. Cum ad Viterbium uenit, ubi AEGIDIUS eius aduentum expectabat, paulisper hic commoratus quindecim annorum administrationis & uestigalium rationem quorundā inuidia et impulsu reposcēti Pōtifici cla-

256 AEGID. ALBORNOT. VITA.
ues urbium arciumq; à se receptarum uix capiente
curru AEGIDIUS pro ratione obtulisse fertur.
Cui Pontifex admiratus eius magnitudinem ac con-
stantiam. Et hercle, inquit, AEGIDII tam amif-
sam rem Ecclesiasticam haud magno impendio no-
bis receptam esse fatemur, & tuæ paritati gratias
habemus. Paucis post diebus AEGIDIUS ad ur-
bem Romam Pontificem comitatus longi numeris
uacatione impetrata, Viterbium redijt: ubi morta-
litate memor, ac uelut instātem mortem animo præ-
sagiens posteritatiq; consulens, testamentum rarissi-
mi exempli sanctissimè ac religiosissimè condidit.
& conuocatis amicis, collegij in urbe Bononia Hi-
spanis condendi, de quo mox separatim dicemus,
præcipuam curam delegauit, & tribus mensibus
quàm Viterbium redierat exactis. uitam cum morte
commutauit. Anno gratiæ Millesimo Trecentesimo
Sexagesimo septimo. Tanti uiri mortē Pontifex tam
acerbè tulit, ut accepto nuncio continuū biduum ni-
hil aliud, quam mœrori indulserit, nec sui conue-
niendi copiam cuiquam fecerit: corpus eius, ut ipse
iusserat, Assisium elatum, & in æde Francisci depo-
situm est. Inde Toletum ubi modo ossa eius iacent,
paruulo admodum impendio humeris deportatus
est. Nam Summus Pontifex hoc tribuit eius meritis,
quicumq;

ut quicumq; læticiam quantulocunq; spatio supportaret, peccatorum remissionem perinde cōsequeretur, ac si Anno Iubilei. Apostolorum Petri & Pauli ædem inuisisset: quod officium AEGIDIO cum locupletissimo ipsius meritorum testimonio ab Herico Rege, qui Petro fratri à se interfecto successerat, suisq; purpuratis præstitum accepimus.

FINIS LIBRI TERTII ET VLTIMI
gestorum AEGIDII

Albornoj.

BREVIS COLLEGII

DESCRIPTIO, ET QVORVN-

dam quæ ad ipsum pertinent com-

memoratio.

ED, ut pollicitus in calce hi-
storiæ gestorum AEGIDII
dicere separatim de Bononiensi
Hispanorum Collegio, promissum
exoluã, pauca hoc in loco
de eo uerba mihi facienda sunt.

Si prius de nobili, & memorabili eius testamēto, quo
constat, Collegium condi ab AEGIDIO fuisse
iussum, nonnihil attigero. Resignato Testamento
quod conditum est, anno gratiæ Millesimo trecen-
tesimo sexagesimo quarto, multa quæ eius sanctita-
tis, religionis, ac summæ iustitiæ documēto esse pos-
sunt, reperta sunt. Ex quibus quæ memoratu dignissi-
ma sunt uisa, & monumentis prodenda, silentio præ-
terire non putauit ex officio fore: cætera qui deside-
rabunt, petant licet ab eodem Testamento, quod iam
pridem editum, impressumq; circumfertur. Princi-
pio iubet sibi quinquaginta missarum millibus pri-
mo quoque tempore parentari. Centum uirginibus
r 2 maritandis

maritandis Toletanae & Conchensis diocesis trece
 nos Marapetinos distribui. Qui nummus, ut accepi-
 mus, id temporis in Castella tanti erat, quanti nunc
 regalis nummus, aut in Italia Marcellus. Redimen-
 dis captiuis Christianis è dominatu Mahumet. eorū
 triginta eorundem nummorum millia legauit. Porro
 cum sex sacerdotia, quas Capellanas appellant, in
 Ecclesia Toletana statuisset, duabus dotandis, quas
 indotatas relinquebat, huic Ecclesiae triginta mil-
 lia. Præterea Conchensi plerasq; possessiones, præ-
 dia suburbana, pascuaq; instituendis in eo templo
 duabus capellanijs in sacello, ubi parentes ipsius ia-
 cent. Cui sacello calicem argenteū auratum, ac præ-
 ciosa & decora sacerdotalia uestimenta legauit. Ad
 hæc multa eidē Ecclesiae preciosa, ac in primis plu-
 uiale suum margaritis distinctum. Item monasterio
 Francisci in Assisio tres tapetes magni precij, ac æ-
 dificationi eius ædis mille florenos. Item Anconæ
 in Ecclesia cathedralia, statuit unum sacellum di-
 candum Clementi martyri. In eadē urbe, in æde Mag-
 dalenæ duas capellanas: ibidem Monachis prædi-
 catoribus ad ædificandum centum florenos legauit.
 Heremitis totidem: Monachis, quos minores dicūt,
 ducentos item ad ædificandum. Iam domesticos sin-
 gulos quanta, pro cuiusque conditione, liberalitate
 prosecutus

prosecutus fuerit, longum est enarrare. Hoc quoque magnificum, quod à suo obitu nouem cōtinuos dies iubet, quicumque iustis soluendis interfuissent ipsius sumptibus ali. Et duo millia pauperum panno ipsorum ordini conueniente uestiri, sed de his hactenus. Nam ingentia legata, quæ propinquis ac consanguineis, præsertim Gometio Albornotio nepoti reliquit, referre non est operæ. Venio ad Collegium quod ex residuo bonorum suorum magnificè condi iubet Bononiæ, ob florentissimum omnium disciplinarum Gymnasium, & suum uniuersalem heredè instituit. Et moriens inuictissimo Hispaniarum Regi, & Cardinalium Hispanorum Romæ degentium antiquissimo cuiq; commendauit: à quibus suscepto patrocini-
 no, ut solet esse religiosum huiusmodi officium à defunctis iniunctum negligere, in magnis sæpè necessitatibus ipsorum authoritate seruatum est, sæpe etiam beneficio auctum. Aedes autem ædificandi, & prædia emendi negotium datum est Fernando Aluato Abbati Valladolti, & Alphonso Fernãdo cubiculario. A quibus in ea parte urbis conditæ sunt, quæ meridiei ac occidentis medium spectat, non longè à porta, quam AEGIDIVS mutato uocabulo Cæsaraugustæ à nomine amatæ urbis appellauit, cum prius Villianæ diceretur & eam uiam, quæ à collegio

pertinet ad hanc portã, quadrato lapide strauerat:
 qui post inde trãslatus est ad Reni urbẽ interfluen-
 tis alueum muniendũ Consulto Senatus Bononien-
 sis, qui pro eo lapide lateribus coctis eam uiam stra-
 uit, professus ut accepimus, publica fide eandem per-
 petuo sternendo reficere. Sed in his ædibus edifican-
 dis qui negociũ susceperant, non tam decoris, quã
 firmitatis uidentur habuisse rationem. Constant e-
 nim parietes omnes coctis lateribus, qui ut in alti-
 tudinem haud admodum sublimes exsurgunt, sic in
 latitudinem patent latissimè. Opus est ubiq; conca-
 meratum, ubiq; itidem latericiũ, ea demum firmitu-
 dine stabilitum, quæ citra refartionem uideatur im-
 mortalitatem polliceri. Forma ædium si ad insulam
 spectes, quã cum biuis hortis, & domibus, quas col-
 legium sibi contiguas possidet, efficiunt, in orbem po-
 tissimum excurrere dicas, nisi quod paucis angulis
 interpellatur, si ad ipsum uelut corpus collegij scho-
 lasticorum usui accõmodatum, quadrata figura est.
 In huius medio cau.ædium patet raris consitum ar-
 boribus lauris, buxis, & iessiminis uulgo dictis. Hoc
 breuiusculo pariete omni ex parte infra supraq; pe-
 ristyllo committitur. Sacellum quod Clementi dica-
 tum est, cæteris ædibus altius exsurgit, quod à Septe-
 trione

trione commodè pro ipsarum ratione ædificatum, ingredientibus domum obijcitur è regione. In huius eminentiore turricula horologium nuper est fabricatum, quod per singulas horas & tintinabulo, & gnomone labentis temporis scholasticos non modo, sed uiciniam quoq; latiusculè admonet. Triclinium contra sacellum in parte superiore ante sexdecim annos in usu erat discumbendi, meridiè spectans, à quo per tres fenestras quamdiu uirent agri in Apenninum montem amœnissimus prospectus est: qui consitus omnis generis arboribus se molliter ab ipsa protinus urbe incipit attollere. Sed ut incommodum per longiusculos anfractus à coquina, quæ ab Oriente iacet parte inferiore, in hoc coenaculum, in quod per uiginti sex gradus conscenditur, cibaria efferendi tolleretur, hoc in alios cessit usus, & alterum anno gratiæ Millesimo ducentesimo sexto, ab eadem parte, sed paululum in dextram ingredientibus subductum, eadem serè forma, & iusta magnitudine loco inferiore ædificatum est. Quod lumen à meridie duabus fenestris admittit: ab Oriente focum habet, qui assiduo igne tota hyeme triclinium ingenio regionis humens, frigans que temperat. Reliquum

dispositis mēsis undiq; ambitur, nisi qua cælla prom-
 ptuaria nuper facta recedit. Sub hoc triclinium supe-
 rioribus diebus aptissima simul et pulcherrima Cæl-
 la uinaria subterraneo loco, sed latericia testudine
 intecta multis operis, magnoq; impendio cōstructa
 est: ducta cloaca, per uiam Cæsaraugustæ, qua exsu-
 dans aqua, quæ hactenus optatum opus morabatur,
 effunditur, sordesq; doliorū egeruntur. Cubicula om-
 nia infrà supraq; concamerata angustioribus, sed la-
 tericijis parietibus distinguntur. Quæ Theologis as-
 scripta sunt, Orientem spectant uno excepto, quod
 uergit ad Septentrionem: Medicorum Occidentem:
 qui uerò Pontificio, ciuiliq; Iuri student, ut sunt nu-
 mero longè plures, sic cubicula infrà & suprà in om-
 nem partem dispersa tenent, eademq; uulgo ratione
 librorum capaciora. Communis bibliotheca, quæ ab
 Oriente sacellum parte superiore contingit, reserta
 est libris non tam pulchris, quàm emendatis. Sunt e-
 nim uetustissimi magna ex parte, & manuscripti, et
 quorum nonnullis ipsum A E G I D I V M dum
 in humanis ageret, usum fuisse cōstat. Extra id quod
 Collegij uelut corpus appellauimus, horreum est ca-
 pacissimum, quo frumentum, & cætera fruges con-
 duntur. Huic par Cælla altera uinaria subdita est.
 Tum lignorum repositorium, iuxtaq; equorum sta-
 bulum

bulum. Deinde penè sacellum ambientibus occurrit aptissimum Spheristerium : quo in studiorum inducijs, licet feriatibus sodalibus tuendæ ualitudinis gratia exerceri, ut honesto ludo corpore exercito, & animis relaxatis integriores, uegetioresq; ad studia redeant. Ab hoc horti alteri proximè excurrunt, dispositis arboribus consiti uitibusq; ita ambientibus, ut amœna dum uirent arbores, efficiant deambulatoria. Sed omnes hæ arbores nouellæ sunt, & locus ipse ædibus Hispaniensibus adiunctus ante quatuor annos, area publica erat inutilis alioquin, et parum decora. Hæc itaque à Senatu Bononiensi impetrata domui nostræ accessio facta, ducto pulcheri imo muro, qui distinguentibus pinnis uiam publicam honestat : quæ ut pulchrior aspectu redderetur, aliorum hortorum, qui à meridie atrio pariete medio committuntur particula pacto nobis adempta est. Hæc igitur forma est, hæ ferè partes ædium. quas hoc in loco è nobis quãlibet crassa Minerva describi, haud ita uideatur importunum, si quis doctissimos, & eos summa grauitate uiros meminerit, non dico urbana palatia, sed rustica prædia, uillasq; suas, affectatè descripsisse, idq; memoriæ proderè tanti putasse.

Constat autem conditum fuisse Collegium, circiter annum à redempto orbe, Millesimo trecētesimo

Sexagesimo quinto, quod uix dici potest, quanto semper usui, quatoq; ornamento nostris hominibus fuerit. Ex hoc enim uiri, quos enumerare longum esset, sapientia clari nulla non memoria prouenere, qui tū singulas ciuitates, tum uniuersam Hispaniam doctrina et consilio summopere iuuant. Et uiuunt hodie haud ita pauci, ne quis putet effectum huius Collegij feracitatē cōsensuisse, qui partim docendo, partim monumentis literarum, alij maximarum rerum administratione secula nostra exornant. Quorum sunt Antonius Nebrissēsis, qui expugnata suo Marte Barbarie, quæ ab Hispania Latini sermonis exterminatore, regnum longē lateq; obtinebat, nunc Regum Hispanie historiam felici, & antiquitatem prouocaturō stilo mandat monumentis. Et Fortunius Garfias Cantaber utriusque Iuris peritissimus. Regius nunc, ut audio consiliarius, & qui in Regno Nauaræ magistratu fungitur, qui Regens appellatur: de cuius doctrina & uirtutibus quid sentirem iam pridem quadam epistola ad Iacobum Arrheagam sodalem meum, uirum quoque utriusque Iuris doctissimum testatus sum: quæ (ut uideo) edita in uulgus est, cum illis Commentarijs quæ ipse in l. Gallus. de li. & posth. ff. composuit. Ad hæc Antonius de Burgis Salmanticensis, cui doctorum consensus primas in iure Pon-

re Pontificij cognitione defert. Cuius discessum mirum est, quàm agrè tulerit Academia Bononiensis, ubi honestissima conditione Ius Pontificium publicè docebat, cum est à Leone decimo Pōtifice Maximo huiusmodi opinionis fama commoto Romam accersitus, ut eius doctrina, ac iudicio in maximis rebus uteretur. Dignissimos quoque qui inter præcipuos numeretur Ioannes Montesdoca Hispalensis : qui ut taceam, quàm in Theologia ad Scoticam subtilitatem, quam potissimum æmulatur, proximè accedat, cum huius memoria philosophorum principibus æquo Marte certat de primo loco : quiq; nunc in celeberrimo Gymnasio Patauino Philosophorum facile princeps annuo sexcentorum ducatorum salario naturalem doctrinam docet. Noster quoque est uir Theologica doctrina clarus Martinus Garfias, Episcopus Barchinonensis : qui (ut rei summam complectar) nulla maiorum suorum claritate adiutus, ex fortuna perquàm mediocri ad magnos processit honores, & ingenti ac multiplice uirtute coniuncta pari sapientiæ, id est assequutus, ut Episcopali dignitati, quam suis sibi meritis, pepere- rat, non minus decori esse putaretur, quàm ab eadem ipse honestaretur : quæ multorum qui uirum familiaris cognouerunt, constanti nobis ser-
 mone

mone relata, spem dederunt, posse hunc mihi fama
 tantum notum inter uiuentes sine inuidia nominari.
 Nam de quibus ante hunc mentionem feci, eos ut no-
 minatim referrem, due me causæ potissimum impu-
 lere, altera quod alij uiri eruditissimi, & memora-
 tu dignissimi, quanti sint, audiui tātum, hos diuersis
 quidem & locis, & temporibus præsens tamen co-
 lui, & ijs partim præceptoribus sum usus. Altera
 quod ijdem tum docendo in celeberrimis Gymna-
 sijs magno publicè proposito præmio, tū editis suis
 operibus singularem suam doctrinam cunctis homi-
 nibus notam fecerunt, ut timor non sit, ne dum ho-
 rum excellentem doctrinam commemoramus, no-
 stris indulenter fauisse uideamur. Sed cum cæ-
 teros, qui ante hanc memoriam florere ex industria
 taceam, ne tot uirtutes & præclarā sapientiam tan-
 ta breuitate, tamq; iniquis spatijs coercendo in plu-
 rimos, eosdemq; summos uiros iniuriam uidear in-
 tulisse, unum sine flagio præterire non posse uideor:
 qui non doctrina tantum, & sanctitate uiuens ex-
 celluit, sed mortuus etiam magnis multisq; miracu-
 lis claruit. Petrus Arbueus hic est, qui uulgo Magi-
 ster Epillæ usurpatur, quia fuit sacræ doctrinæ Magi-
 ster, & Epillæ, castello id nomen est in agro Cæsar-
 augustano, natus: qui cum ob sapientiæ opinionem,
 & pa-

& parem morum sanctitatem in ea ciuitate iudex,
 uindexq; hæreticæ prauitatis factus esset: tam con-
 stanter, tam seuerè, tam deniq; religiosè crimen hoc
 scrutabatur, & uindicabat, ut summam in se hære-
 ticorum inuidiam concitauerit. Eumq; ipsis timo-
 rem iniecerit, ut illi satis sibi persuasissent, hoc ui-
 uente, nihil sibi esse de sua salute sperandum. Itaque
 desperatis rebus, insidias ei magnis studijs tende-
 bant. Quod cum esset eidem renunciatum ab ami-
 cis, ut parcius ageret admonentibus, respondiße fer-
 tur: Nihil se, quid ab hominib. sibi posset accidere
 sollicitum esse, modo Deo immortalis & Christianæ
 religioni suum officium præstaret. Ita cum aliquan-
 do in tempesta nocte temp.ũ esset ingressus noctur-
 nis sacris interfuturus, quo officio sine intermissu
 Canonicus fugebatur, duo armati ab hæreticis sum-
 missi hominem genibus flexis Deo more suo suppli-
 cantem adorti, trucidant. Qui, cum in Regno Arra-
 gonie nullum effugij locum sibi fore satis tutum in-
 telligentes, in Galliam transfugere statuisent, fini-
 bus tamen Arragonie, quo sæpius fugientes perue-
 runt, omni studio conantibus excedere nõ fuit ulla
 ratione, diuinitus semper, ut ferunt, in ipso regno-
 rum confinio torpentibus, & in uestigio hærenti-
 bus: quod ipsi paulopost comprehensi cum crimine
 facti

facti sunt, quum ad supplicium traherentur. Multos
 dies sanguinem interfecti feruisse, et plurimos eius
 aspersu cōclamatis morbis fuisse explicitos, constan-
 ti uoce fertur. Ergo cum hominum opinio in diuos
 ipsum referre non dubitasset, tumulus ei ex pario
 marmore in honoratissimo templi loco, Senatus Po-
 puliq; consensu positus est: qui lampadum perpetuo
 igne illustratur, et magna populi pietate colitur. Ad
 quod multi plerumq; uenerabundi accedentes, fufis
 precibus, hoc intercessore honesta sua optata à Deo
 impetrasse crediti sunt. Ne singula persequar eius mi-
 racula, quæ plurima Cæsar Augustana ciuitas testis
 locupletissima prædicare solet. Et profectò si gra-
 tissimus nec inuidè merita libeat interpretari, quod
 tot collegia splendide ac magnifice in Hispania condi-
 ta fuerint, in quibus studiosis scholasticis omnia ad
 præclaram sapientiam gratis, & abundè suppedita-
 tur. AEGIDII Albornocij beneficium uideri pos-
 sit, qui primus hoc collegiū in florentissimo Gymna-
 sio condidit, cuius exemplo cætera in Hispania con-
 dita fuisse non potest dubitari. Certè Ioannem Lup-
 pum de Mitina, uirum summum & numquam satis
 laudatum qui in Ecclesia Saguntina Archidiaconus
 fuit de Almazan hoc spectato collegio, cum legatus
 à Rege Hispaniæ ad Pontificem Bononiam diuertis-
 set,

set, ad eius formam constat collegium commodissime
 ternis denis scholasticis studia Theologiæ æmulan-
 tibus statuisse in suburbano Saguntie loco ab homi-
 num cetu omniq; turba, ut Philosophos decet, seposi-
 to: cuius nos adolescentes aliquam partem fuisse nõ
 modo non pœnitet, sed etiam gloriamur. Iam Petrum
 Gonlum Mendocium. Franciscum Symonem Cardi-
 nales & Archiepiscopos Toletanos, quem nisi Ae-
 dium æquè Archiepiscopum Toletanum & Car-
 dinalem, qua parte uel religionem uel mortalita-
 tem iuuere, imitatos fuisse credimus? quorum alter
 Valladoliti, alter nouissimè Cõpluti magnifica Colle-
 gia ad huius exemplum construxerunt, ut ante hos
 Salmaticæ uir inelytus Iacobus Anaia Archiepisco-
 pus Hispalensis. Ex quibus complures uiri eruditissi-
 mi, qui Reipub. Hispanæ multifariam prodesse-
 rent, extitere, cum magna eorum gloria, quorum benefi-
 cio, eruditione, pariter & autoritate aucti essent.
 Quare sic existimo cū multiplex hominibus ad ho-
 mines cum sua laude demerendos, aliq; alijs uia pa-
 teat: nullã esse tamẽ ad immortalitatẽ magis compen-
 diariã ea, quã summi illi uiri ingressi sunt, qui studia
 literarũ, & mortui tãcopre fouent: si mortui dicen-
 di sunt, & non potius immortalitate donati quorum
 recte facta doctorũ uirorum sermo quotidie usurpat,
 & no

et nomine circumsonant aures sapientum, ita nunquam ex eorum animis discedit tantorum uirorum recordatio. Neq; uerò eos solum uenerantur, ac loco numinis colunt, qui sui quorumq; Collegij authores fuerunt. Sed eos quoq; suspiciunt, qui uel industria, uel benignitate commodo, aut dignitati Collegij consulere. Vt nos Bononiae Petrum de Frias, Cardinalem uirum sanctissimum, & de Collegio nostro optimè meritum: qui cum eius patrociniū antiqua lege suscepisset, idq; improbitate & auaricia quorundam scholasticorum labefactatum, & penè profligatum offendisset, omni cura & diligentia, summaq; liberalitate duobus millibus ducatorum de suo erogatis, in pristinum statum restituit. Cuius beneficii memores instituto maiorum anniuersario sacro quotannis ei pridie Calendas Ianuarias libentissimè parentamus: ut Bernardinū Carual Cardinalem, qui Sanctæ Crucis inscribitur, qui huius quoq; Collegij patronus in multis sepè necessitatib. ei laboranti subuenit: & iniurijs lacepsitum identidem uendicauit, omniq; auctoritate etiam nunc tueri persequerat. Vt deniq; (ne singulos persequar) Aluarū Carrillum Albornocium summæ uirtutis uirum, & in cuius iuuenili ætate canam prudentiam & senilem constantiã, grauitatemq; meritò demireris, Et Xanthum

thum mirandā canonicum Calaguritanum artium
 & theologiæ doctorem eruditissimum, qui multos
 annos Compluti, ubi nos ei præceptori triennium
 philosophantes operā dedimus, publico salario Dia-
 lecticam et Physicā doctrinam, deinde Theologiam
 docuit, cum magna sua gloria: accerrimus omnium,
 quos ego unquam uiderim disputator. Et qui in so-
 phistarum & physicorum scolasticis congressibus,
 quo tempore hæc studia curabat, regnare diceba-
 tur. Sed illam tantam gloriam audio iam ab eodem
 maioribus suis uirtutibus & opinione theologicæ
 sapientiæ superatam. De cuius uirtutibus acrig; &
 flebili ingenio parcius agere illi timor admonet, ne
 amantissimo præceptori, & cuius in me reciproca
 beneuolētia multis extat testata documentis, quid-
 quam me indulfisse, inuidia possit interpretari. Qui
 duo uiri cum superiore anno ab uniuersa Hispania-
 rum Ecclesia ob ipsorum præstantia ad pontificem
 legati Bononia transfret, Collegium nostrum liben-
 tissimè inuiserunt, & alter parentis AEGIDII
 monumentum celebre, & suæ familiæ magnum or-
 namentum cum ingenti gaudio præsens consydera-
 uit: alter discipulos amantissimos sui letabundus ag-
 noscit, & uicissim agnoscitur. Quibus nec ipsi hono-
 ri debito habendo, nec officio nostro præstando de-
 fuimus.

fuimus. Ad summam suscepta illi huius collegij cura Romæ omni studio à Leone. X. P. Maximo auctoritate & nomine Hispanæ Ecclesiæ contenderunt, impetraueruntq; illud nobis optatissimum simul & æquissimum Priuilegium, ut quisquis ritè ascriptus huic Collegio Hispanorum, & ab Hispano condito iuxta eius statuta doctoris, aut magistri dignitate Bononiæ auctus esset, perinde ad Ecclesiastica sacerdotia, et cæteras dignitates in Hispania obtinendas idoneus censeretur, ac si Salmaticensi, aut alio quouis crebri Castellæ Gymnasio doctor, aut magister factus esset. Cæterum satis sumus diuagati. Venio ad præcipuas collegij constitutiones, quæ merito in huiusmodi narratione suam partem uendicabunt.

Primum omnium quattuor sacerdotes, qui præ sint rebus diuinis & sacra procurent, instituti sunt. ij bi ni singulis ebdomadis quottidie rem diuinã faciunt. Alter cum primum illucet, alter cum uulgo reditur ab ultimis lectionibus publicis. Ut sodalium qui alteris sacris minus uacauerit, pro ratione studiorum suoq; arbitrato ualeat alteris interesse. Quæ nemo impune negligit, præter Rectorem & œconomum, qui sæpe hoc officio fungendo negocijs tum exter- nis, tum familiaribus excluduntur. Vespertinis autem & nocturnis seu matutinis sacris omnes quat-
tuor

tuor sacerdotes intersunt. Sodales suo uerò arbitratu aut impunè absunt, aut nō sine præmio intersunt.

Quod ad scholasticos pertinet Sodalium, triginta unus ad summum Collegium esse placuit. Qui tres omninò Arragones essent, unus Portugallensis, cæteri omnes Castellani. Prorsus, ut præter Hispanos, nisi in extrema nostrorū inopia, qualis hæctenus nunquam fuit, cæteris aditus ad collegiū sit interdictus. Quorum item octo, Theologiam quatuor, tres Medicinam, cæteri ius Pontificium profiterentur. Horum uestitus cætera doctorum Bononiensium similis est. Caputio tamen appellato insigniuntur, quali Salmaticenses, qui à nostris acceperunt, & Complutenses sodales uuntur: nisi quod nostrum tenui filo Amethystinum, illorum crassiore, & colore natiuo, fusco pallio cōcolor est. Patientia item, quæ dicitur, Staminea nūc peculiare nostrum gestamen est, quondam commune Bononiensium scholasticorum erat. Sed ab illis ut ingratum, & inutile impedimentum antiquatum, in nobis pertinacius resedit. Qua nempe molestia, ut dicam quod sentio, citra incōmodum & indignitatē carere poteramus, & iam diu caruissemus, nisi quorundam molestē antiquariorū importunitas obstitisset. Rectoris uestitus non discrepat à cæteris, nisi quod splendidior est, et magnificentior,

ut sericeis ac coccineis uestibus dignitatē honestet,
 & præ se ferat. Nobili ac certē antiquo Christiano-
 rum genere ortis duntaxat Collegium patet. Alier
 nemo ullā ratione asciscitur: aut si quis dolo fortas-
 sis irrepserit, quod diu latere non potest, fide & di-
 ligentia conquisitoris, qui cum res poscit, in Hispa-
 niam mittitur, turpiter exigitur, & cri-
 men magnis poenis uin-
 dicatur.

DESCRIPTIONIS HISPANI COLLE-
 GII APVD BONONIAM

FINIS.

IN INCLYTA RAVRACO-
rum Basilea, per ROBERTVM
VVINTER Anno à Christo
nato, M. D. XLII.
mēse Septem-
bri.

IN REPERTORIUM RAVENNAE
AUCTORE ROBERTO
ANNO CHRISTI
M. D. XLII
MDCCLXXII

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1894063

